

การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติ เทคนิคแม่แบบ และกรณีตัวอย่าง
เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
ธณิกานต์ สิริพิเชียร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา
มีนาคม 2543
ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๓-๖

การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติ เทคนิคแม่แบบ และกรณีตัวอย่าง
เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

ธนิกันต์ สิริพิเชียร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา
มีนาคม 2543

ธนิกันต์ สิริพิเชียร. (2543). การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติ เทคนิคแม่แบบ และ
กรณีตัวอย่าง เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :
รศ.ดร. อารี พันธุ์มณี, รศ. นิภา ศรีไพโรจน์.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติ เทคนิคแม่แบบ
และกรณีตัวอย่าง เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน
เซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
ที่มีพฤติกรรมการสื่อสารต่ำกว่า เปอร์เซนต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่ม
อย่างง่ายมาจากประชากร แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเป็นกลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม กลุ่มทดลองที่ 1
ได้รับการใช้บทบาทสมมติ กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ กลุ่มทดลองที่ 3 ได้รับ
การใช้กรณีตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการสื่อสาร
ของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ การทดสอบ The Wilcoxon's Matched Pair Signed -
Ranks Test, The Kruskal Wallis One - Way Analysis of Variance Test และ The Mann -
Whitney U Test

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. นักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสารดีขึ้น หลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสารดีขึ้น หลังจากได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสารดีขึ้น หลังจากได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ เทคนิคแม่แบบ และกรณีตัวอย่าง
มีพฤติกรรมการสื่อสารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

A COMPARISON OF THE EFFECTS OF ROLE-PLAYING , MODELING TECHNIQUE
AND A CASE ON THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE BEHAVIOR
OF MATHAYOM SUKSA I STUDENTS OF SAINT GABRIEL SCHOOL IN BANGKOK

AN ABSTRACT
BY
TANIKARN SIRIPICHIE

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Psychology
at Srinakharinwirot University
March 2000

Tanikarn Siripichien. (2000). *A comparison of the effects of role – playing, modeling techniques and a case on the development of communicative behavior of Mathayom Suksa I students of Saint Gabriel school in Bangkok*. Master thesis, M.Ed (Educational Psychology). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc.Prof.Dr. Aree Punmanee, Assoc.Prof. Nipa Sripairot.

The purpose of this experimental research was to compare the effects of role – playing, modeling techniques and a case on development of communicative behaviors of Mathayom Suksa I academic year 1999 students of Saint Gabriel school in Bangkok. The sampling groups were randomly selected for 30 students who had communicative behaviors were lower than percentile rank of 25. The subjects were then randomly divided into three experimental groups. The experimental group I was exposed to role – playing, the experimental group II was exposed to modeling technique and the experimental group III was exposed to a case. The experimental design was ABA reversal design, the instrument was communicative behavior record. The data were analyzed by The Wilcoxon's Matched Pair Signed – Ranks Test, The Kruskal Wallis One – Way Analysis of Variance Test and The Mann – Whitney U Test

The results of the study were as follows :

1. The communicative behavior of students who were exposed to the role – playing was significantly higher than before the experiment at .01 level
2. The communicative behavior of students who were exposed to the modeling technique was significantly higher than before the experiment at .01 level
3. The communicative behavior of students who were exposed to a case was significantly higher than before the experiment at .01 level
4. There was significantly difference of the communicative behaviors between the students exposed to the role – playing, the modeling technique and a case at .01 lever

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติ เทคนิคแม่แบบ และกรณีตัวอย่าง

เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร

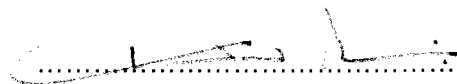
ของ

นางสาวธณิกานต์ สิริพิเชียร

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

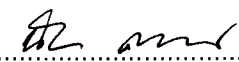
(ศาสตราจารย์ ดร. เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์)

วันที่ 7 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2565

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

..... ประธาน

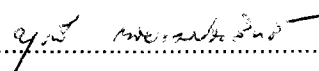
(รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธมณี)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรหมธิดา แสงคำเครือ)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยุวดี เทียรพระสิทธิ์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร. อารี พันธุ์มณี และ รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์ ที่กรุณาช่วยเหลือให้คำแนะนำ รวมทั้งข้อเสนอแนะตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บังอร เสดนนท์ ที่กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแก้ไขข้อบกพร่องและให้ข้อเสนอแนะในการสร้างเครื่องมือ สำหรับการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรหมธิดา แสงคำเครือ ที่กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือ และกรุณาเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ตลอดจนให้ข้อคิดเห็น และให้ความกรุณาอย่างดียิ่ง ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยุวดี เทียมรมประสิทธิ์ ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ตลอดจนแนะแนวทางให้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนเซนต์คาเบรียล อาจารย์ฝ่ายวิชาการ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล ที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ ครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์ดอมินิก ที่ให้ความร่วมมือในการถ่ายทำวิดีโอทัศนด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณ คุณบงกชรัตน์ สุทธิบงกช คุณสุพจี เหล่าพานิช และ เพื่อน ๆ ครูโรงเรียนเซนต์ดอมินิก ที่ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ ศิษย์เก่าโรงเรียนเซนต์ดอมินิก บาทหลวงจรัส ทองปิยะภูมิ คุณสมเกียรติ ธาราธนกุล คุณพิทักษ์ เฟื่องฟู และ คุณเฉลิมพล ชัยวรพงศา ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจ จนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์อันใดที่ได้จากปริญญานิพนธ์นี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ครู อาจารย์ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และอบรมสั่งสอนผู้วิจัย ให้ศึกษาค้นคว้าปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณไพรัช สิริพิเชียร และ คุณณัฐกานต์ สิริพิเชียร ที่ให้ความรัก ความห่วงใย และให้การสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการศึกษาของผู้วิจัยมาโดยตลอด

ธณิกานต์ สิริพิเชียร

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	5
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	5
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	5
	การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	5
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
	สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	8
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ.....	9
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ.....	9
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ.....	24
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ.....	26
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ.....	26
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ.....	38
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง.....	41
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง.....	41
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง.....	47
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสื่อสาร.....	49
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสื่อสาร.....	49
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสื่อสาร.....	63
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต.....	65

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	69
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	69
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	70
ขั้นตอนดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	75
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	79
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	89
สังเขป ความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	89
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	93
อภิปรายผล.....	93
ข้อเสนอแนะ.....	98
บรรณานุกรม.....	99
ภาคผนวก.....	112
ภาคผนวก ก.....	113
ภาคผนวก ข.....	156
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	296

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 กำหนดการดำเนินการทดลองของกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ.....	77
2 กำหนดการดำเนินการทดลองของกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ.....	77
3 กำหนดการดำเนินการทดลองของกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง	78
4 เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1	
ก่อนและหลังได้รับการใช้บทบาทสมมติ.....	82
5 เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2	
ก่อนและหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ.....	83
6 เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3	
ก่อนและหลังได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง	84
7 เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้	
บทบาทสมมติ นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ	
และกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง.....	85
8 เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับ	
การใช้บทบาทสมมติ นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ	
และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง โดยใช้สถิติทดสอบ	
ของ The Mann - Whitney U Test.....	86
9 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนเป็นรายบุคคล	
ในกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ.....	144
10 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนเป็นรายบุคคล	
ในกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ ตลอด 3 ระยะ.....	145
11 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนเป็นรายบุคคล	
ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ.....	146
12 คะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลัง	
ได้รับการใช้บทบาทสมมติ	147

บัญชีตาราง(ต่อ)

ตาราง	หน้า
13 คะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลัง ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ	148
14 คะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ก่อนและหลัง ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง.....	149
15 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับ การให้บทบาทสมมติ นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ก่อนและหลังการทดลอง	150
16 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการให้บทบาทสมมติ กับนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ.....	152
17 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการให้บทบาทสมมติ กับนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง.....	153
18 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ กับนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง.....	154

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 องค์ประกอบการเรียนรู้ด้วยการสังเกตตามทฤษฎีการเรียนรู้	
ทางสังคมของเบนดูรา.....	29
2 องค์ประกอบของการติดต่อสื่อสาร.....	52
3 ขั้นตอนการติดต่อสื่อสาร.....	54
4 แผนภูมิแสดงระยะต่าง ๆ ของการทดลอง.....	76
5 แสดงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1	
ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ กลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ	
และกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง โดยการเขียนกราฟ.....	87
6 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 1 ในกลุ่มทดลองที่ 1	
ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ.....	114
7 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 2 ในกลุ่มทดลองที่ 1	
ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ.....	115
8 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 3 ในกลุ่มทดลองที่ 1	
ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ.....	116
9 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 4 ในกลุ่มทดลองที่ 1	
ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ.....	117
10 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 5 ในกลุ่มทดลองที่ 1	
ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ.....	118
11 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 6 ในกลุ่มทดลองที่ 1	
ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ.....	119
12 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 7 ในกลุ่มทดลองที่ 1	
ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ.....	120
13 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 8 ในกลุ่มทดลองที่ 1	
ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ.....	121
14 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 9 ในกลุ่มทดลองที่ 1	
ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ.....	122

บัญชีภาพประกอบ(ต่อ)

[illegible]

บัญชีภาพประกอบ(ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
28 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 3 ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ.....	136
29 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 4 ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ.....	137
30 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 5 ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ.....	138
31 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 6 ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ.....	139
32 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 7 ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ.....	140
33 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 8 ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ.....	141
34 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 9 ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ.....	142
35 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 10 ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ.....	143

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในทุก ๆ ด้าน หรือกล่าวได้ว่าการสื่อสารเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตดำเนินต่อไปได้ การสื่อสารจะส่งเสริมให้บรรลุจุดมุ่งหมายในชีวิต สนับสนุนกิจกรรมของบุคคลและสังคม เชื่อมส่วนที่เป็นบุคคลและเข้าสังคมด้วยกัน และนำไปสู่การถ่ายทอดมรดกทางสังคมจากอดีตถึงปัจจุบันและจากปัจจุบันสู่นาคต

ในการสื่อสารจำเป็นต้องอาศัยสื่อที่สำคัญประเภทต่าง ๆ นับตั้งแต่ภาษา ซึ่งอาจออกมาในรูปของภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาท่าทาง จากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งเพื่อให้เกิดการรับรู้ เกิดการคล้อยตามหรือเกิดความคิดแปลกใหม่ หากวิเคราะห์กันแล้วจะพบว่า ระหว่างการสื่อสารนั้นมักจะมีบางสิ่งบางอย่างติดไปกับข้อมูลการสื่อสารนั้นเสมอ สิ่งที่ได้ติดไปได้แก่ อารมณ์ ความรู้สึก ตลอดจนทัศนคติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ความพอใจ-ไม่พอใจ ความสบายใจ-ความหงุดหงิด ฯลฯ สิ่งที่ได้ติดตัวออกมานี้มีอิทธิพลอย่างสูงต่อผลของการสื่อสาร ซึ่งอาจทำให้บางครั้งถึงกับทะเลาะเบาะแว้ง เข้าอกเข้าใจกัน ร่วมมือร่วมใจกันในกิจกรรมต่าง ๆ ของชีวิตโดยทั่วไปนั่นเอง (พรทิพย์ เย็นจวบ และ กมลรัฐ อินทรทัศน์. 2541 : 157) ดังที่ สมปราชญ์ อัมมะพันธ์ (2529 : 7) ได้กล่าวว่าการสื่อสารช่วยในการติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูล สามารถเข้าใจกันง่ายโดยใช้คำพูดและการสังเกตสีหน้า กิริยาท่าทาง ตลอดจนแสง สี รส และสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันอยู่เสมอ ทำงานร่วมกันได้อย่างดี แต่ในทางตรงกันข้ามการสื่อสารที่บกพร่องเป็นสาเหตุให้ผู้ส่งสารกับผู้รับสารเข้าใจไม่ตรงกัน

ในการใช้ภาษาสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นในด้านการส่งสารหรือรับสาร แม้บุคคลจะมีวุฒิภาวะคือมีความเจริญเติบโตในด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอที่จะเรียนรู้การใช้ภาษาสื่อสารได้ แต่ถ้าบุคคลขาดความสนใจหรือประสบการณ์เดิมที่เป็นพื้นฐานแก่การเรียนรู้ภาษาก็กล่าวได้ว่า บุคคลขาดความพร้อมในการเรียนรู้การใช้ภาษาสื่อสาร

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2523) ได้ระบุจุดประสงค์วิชาภาษาไทยตอนหนึ่งว่า เพื่อให้ใช้ภาษาไทยได้ถูกต้องเหมาะสมกับวัย และเห็นความสำคัญของภาษาไทยในฐานะเป็นเครื่องมือสื่อสารของคนในชาติ เป็นปัจจัยการเสริมสร้างเอกภาพของชาติ (กรมวิชาการ. 2532 : 9)

การสื่อสารของเด็กวัยรุ่นไม่ว่าจะเป็นด้านวัจนภาษา และอวัจนภาษาเป็นไปอย่างกว้างขวาง เพราะพัฒนาการทางความคิดของเด็กวัยนี้เติบโตเต็มที่ พร้อมทั้งจะรับสารต่าง ๆ ได้ทุกชนิด เนื่องจาก

การสื่อสารของเด็กวัยร่นไม่ว่าจะเป็นด้านวัจนภาษา และอวัจนภาษาเป็นไปอย่างกว้างขวาง เพราะพัฒนาการทางความคิดของเด็กวัยนี้เติบโตเต็มที่ พร้อมทั้งจะรับสารต่าง ๆ ได้ทุกชนิด เนื่องจากเด็กวัยนี้มีความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและมีลักษณะเฉพาะวัยแล้ว ทำให้ความสนใจในการรับสารโน้มเอียงไปในบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเองเป็นส่วนใหญ่ (สุโขทัยธรรมมาธิราช. 2533 : 79 – 80) ซึ่งฮอลเซน (Ohlsen. 1970 : 198) ได้ศึกษาพบว่า วัยร่นประสบปัญหาเกี่ยวกับทักษะในการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ พรทิพย์ เ็นจะบก และ กมลรัฐ อินทรทัศน (2541 : 124 – 125) กล่าวว่า การสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ซึ่งนักเรียนจะต้องใช้ทั้งในชั้นเรียนและในชีวิตประจำวัน ผู้ที่มีการพูดที่ดีนั้นจะเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี เป็นที่นิยมยกย่องของบุคคลอื่น และสามารถสื่อสารกับผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยดีเป็นองค์ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกันและกัน ตรงกันข้ามผู้ที่ขาดทักษะในการสื่อสาร จะไม่สามารถสื่อความเข้าใจได้ดีเท่าที่ควร บางครั้งยังเป็นสาเหตุทำให้เกิดความเข้าใจผิด เป็นผลร้ายต่อตัวผู้พูดเอง จึงควรส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้ว่าการสื่อสารที่ดีควรเป็นอย่างไร ไม่ใช่ภาษาแสดง หรือ ภาษาตลาด ไม่พูดขณะผู้อื่นยังพูดไม่จบ ไม่พูดจากกลางหรือเหน็บแนมให้กระทบกระเทือนใจผู้อื่น รู้จักหักทลายปราชัยด้วยภาษาที่สุภาพ รู้จักขอขอบคุณ ขอโทษ และเสียใจในโอกาสอันควร และสอดคล้องกับ วัชร ทรัพย์มี (2522 : 179) กล่าวถึงวัยร่นว่าเป็นวัยที่บุคลิกภาพจะก่อตัวขึ้นเป็นการถาวรในแต่ละบุคคล เป็นวัยที่ต้องการความเป็นอิสระและแสวงหาความรู้ลึก เป็นส่วนหนึ่งของสังคมซึ่งจำเป็นจะต้องมีการติดต่อสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ดังนั้นในวัยนี้ควรได้รับการพัฒนา เพื่อช่วยให้เด็กสามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นมีความเชื่อมั่นในตนเองเรียนรู้การเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ช่วยให้เป็นตัวของตัวเองเข้าใจผู้อื่นและยังเป็นส่วนช่วยพัฒนาบุคลิกภาพได้อีกด้วย

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจปัญหาเบื้องต้นโดยการสัมภาษณ์ครูผู้สอนและครูประจำชั้น และใช้แบบสอบถามปลายเปิด สำรวจปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2542 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล พบว่า นักเรียนไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่เสนอแนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ ใช้ถ้อยคำที่ไม่สุภาพ พูดล้อเลียนปมด้อยเพื่อน พูดดูถูกดูหมิ่นพูดล้อเลียนชื่อบุพการี พูดประชดประชัน พูดเยาะเย้ย พูดคำด่า พูดคำแข่ง ไม่พูดให้กำลังใจเมื่อผู้อื่นกระทำความดี แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน การใช้น้ำเสียง ท่าทางและสีหน้าไม่เหมาะสม โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 381 คน คิดเป็นร้อยละ 67.0 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 39.0 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 31.0 ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาต่อการเรียนการสอน การปรับตัวทางสังคมและมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนมาก

ทั้งนี้เพราะการใช้บทบาทสมมติเป็นการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมา แล้วให้ผู้เรียนสวมบทบาทนั้น แสดงออกตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ และความรู้สึกนึกคิดเป็นหลัก (ทิสนา แหมมณี. 2519 : 201) ซึ่งการแสดงบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มาก และสนุกสนานกับบทเรียนให้ทั้งความรู้ความเพลิดเพลิน ผู้แสดงจะให้อารมณ์ลงในบทบาทหรือเหตุการณ์ที่สมมติขึ้นอย่างเป็นจริงเป็นจัง (รวีวรรณ ภูมิชัย. 2533 : 143) วิธีการนี้จึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกทั้งทางการพูด การแสดงท่าทาง เป็นการสร้างความสนใจสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดกับนักเรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 31) กล่าวว่า การศึกษาจะต้องมุ่งเน้นกระบวนการที่ให้ผู้เรียน ได้รับการส่งเสริมให้แสดงออก การฝึกปฏิบัติจริงการทดลองเพื่อให้เห็นข้อดี สิ่งที่ผิดพลาด และขีดจำกัด เพื่อพัฒนาตัวผู้เรียน ดังงานวิจัยของ วรดิ ชีช้าง (2536 : 48) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบทที่มีต่อความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติสามารถพัฒนาความซื่อสัตย์ของนักเรียนได้ และ สอดคล้องกับ วิไล พังสอาด (2542 : 45 – 46) ที่ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติ และการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกมากขึ้นหลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ

สำหรับเทคนิคแม่แบบ เป็นวิธีการขั้นพื้นฐานของการพัฒนาบุคลิกภาพและสังคม โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ รวมถึงการสังเกตการตอบสนองและปฏิกิริยาต่าง ๆ ของตัวแบบ ความรู้ที่มนุษย์เรียนรู้นี้จะกลายเป็นความเชื่อที่มีผลในการควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ ดังที่ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2536 : 52) กล่าวว่า เทคนิคแม่แบบเป็นกลวิธีในการสร้างหรือสอนพฤติกรรมใหม่ให้แก่ผู้ที่ประสงค์จะเลียนแบบสนใจ และผลจากการเลียนแบบพฤติกรรมที่พึงประสงค์เช่นเดียวกับแม่แบบจะทำให้ผู้เลียนแบบปรับเปลี่ยนและแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับแบนดูรา (Bandura. 1977 : 22 - 23) กล่าวว่า การเรียนรู้ของบุคคลส่วนใหญ่ เกิดจากการกระทำตามแบบผู้อื่นกระทำ ต้องการให้บุคคลได้เห็นตัวอย่างพฤติกรรม แล้วให้บุคคลรู้จักคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผลก่อนที่จะเลียนแบบ เพื่อไม่ต้องลองผิดลองถูก นอกจากนี้ สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2530 : 308) กล่าวว่า การเสนอตัวแบบเป็นกระบวนการปรับพฤติกรรมทางปัญญาที่เน้นการเปลี่ยนแปลงทางปัญญา เพื่อที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม นั่นคือการที่บุคคลเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่นดังงานวิจัยของ วิเชียร สุขจันทร์ (2540 : 71) พบว่าการใช้เทคนิคแม่แบบทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวลดลง สอดคล้องกับ พิมพรัตน์ เรืองภิญโญ (2542 : 86 – 87) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบ กับการใช้

สถานการณ์จำลองที่มีต่อทัศนคติต่อการเรียนนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า การใช้เทคนิคแม่แบบทำให้นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนนาฏศิลป์เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะการใช้เทคนิคแม่แบบเป็นวิธีการที่นักเรียนได้สังเกต และพิจารณา พฤติกรรมของแม่แบบซึ่งมีทั้งแม่แบบที่ดีและไม่ดี ตลอดจนได้อภิปรายร่วมกันถึงแม่แบบว่า แม่แบบไหนที่ควรจะได้แบบ การใช้กรณีตัวอย่างเป็นการรวบรวมเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์และอภิปรายกัน เพื่อสร้างเสริมให้มีการคิด การให้เหตุผลและมีแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังที่ ทิศนา แหม่มณี (2522 : 201 – 202) กล่าวถึงกรณีตัวอย่างว่า เป็นเทคนิคแบบหนึ่งที่ครูจะฝึกให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน เป็นการรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมมาดัดแปลงเพื่อใช้เป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนได้ศึกษา ฝึกการอภิปราย ฝึกการรวบรวมข้อมูล ฝึกการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจ และฝึกหาแนวทางการแก้ปัญหาซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้มีความหมายมากขึ้น เช่นงานวิจัยของ อัจจิมา จินวาลา (2535 : 64 – 67) ได้ศึกษาผลของการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อความรับผิดชอบต่อโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองเสือ้อย กรุงเทพมหานคร พบว่า การใช้กรณีตัวอย่างทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อโรงเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนงานวิจัยของ พัชรินทร์ ธารีรัฐการพ์ (2535 : 75 – 78) ได้ศึกษาผลของการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคม พบว่า การใช้กรณีตัวอย่างทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติ การใช้เทคนิคแม่แบบ และการใช้กรณีตัวอย่าง ที่มีต่อพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

⊕ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้บทบาทสมมติ
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง
4. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และนักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน ครูแนะแนว และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ในการนำบทบาทสมมติ เทคนิคแม่แบบ และกรณีตัวอย่างไปใช้พัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร ที่มีพฤติกรรมการสื่อสารในห้องเรียนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมาจากแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนและจากการตอบแบบสอบถามใคร่เอ่ย จำนวน 95 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 ที่มีพฤติกรรมการสื่อสารต่ำกว่า เปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา จำนวน 30 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และ กลุ่มทดลองที่ 3 กลุ่มละ 10 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ แบ่งเป็นดังนี้คือ

- 1.1 การเข้าบทบาทสมมติ
- 1.2 การใช้เทคนิคแม่แบบ
- 1.3 การใช้กรณีตัวอย่าง

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการสื่อสาร

นียมศัพท์เฉพาะ

ศัพท์ที่ 1 การใช้บทบาทสมมติ

หมายถึง วิธีที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมการสื่อสารกับเพื่อน โดยจัดกิจกรรมที่มีการกำหนดสถานการณ์สมมติขึ้นมา มีการกำหนดบทบาท และให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มแสดงบทบาทนั้นโดยไม่มีการขอมล่งหน้า ผู้แสดงจะแสดงบทบาทตามลักษณะนิสัยของตัวละครในสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และถือเอาการแสดงออกทั้งด้านความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออภิปรายเพื่อการเรียนรู้ในเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสาร โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นนำ

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและสถานการณ์แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบ ถึงจุดมุ่งหมาย

ขั้นแสดง

1. ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟังเพื่อนำเข้าสู่เรื่องพฤติกรรมการสื่อสาร
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดง ซึ่งจะมีการผลัดเปลี่ยนผู้แสดงให้ครบทุกคน เพื่อให้มีประสบการณ์ในการแสดงแต่ละครั้ง
3. แจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่าน และให้นักเรียนจัดฉากเพื่อให้การแสดงบทบาทสมมติใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง
4. ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง
5. ก่อนเริ่มแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยขจัดความตื่นเต้นวิตกกังวล

6. ผู้วิจัยให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทที่ตนได้รับ

ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง

เมื่อผู้แสดง แสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดงของแต่ละคนว่าเป็นอย่างไรและการแสดงครั้งนี้มีประโยชน์กับนักเรียนมากน้อยเพียงใด

ขั้นแสดงเพิ่มเติม

หลังจากการวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง กลุ่มอาจจะเสนอความคิดใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาหรือตัดสินใจ หากการแสดงครั้งแรกยังไม่ได้ผลเป็นที่พอใจ ผู้วิจัยอาจให้มีการแสดงซ้ำหรือเพิ่มเติม ตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่ม

ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน สรุปข้อคิดและประโยชน์ที่ได้รับจากการแสดงบทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง

วิธีการนี้ใช้กับกลุ่มทดลองที่ 1

ศัพท์ที่ 2 การใช้เทคนิคแม่แบบ

หมายถึง วิธีการที่ผู้วิจัยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในการแสดงพฤติกรรมสื่อสาร โดยการสังเกตแม่แบบจากวิดีโอในเรื่อง พฤติกรรมสื่อสารกับเพื่อนผลจากการสังเกตทำให้นักเรียนมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบ โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนาและซักถามนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการให้นักเรียนสังเกตในแต่ละครั้งตามจุดมุ่งหมาย

ขั้นเสนอแม่แบบ

1. ผู้วิจัยเสนอแม่แบบวิดีโอ และให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบวิดีโอทั้งทางบวกและทางลบ

2. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นความรู้สึก ผลดีและผลเสียของการกระทำของตัวแบบว่าเป็นอย่างไร ตามหัวข้อที่ผู้วิจัยกำหนด

3. ผู้วิจัยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบทางบวก และแสดงความคิดเห็นความรู้สึกเกี่ยวกับพฤติกรรมที่นักเรียนเลียนแบบ

ขั้นสรุป

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็น และประโยชน์ที่ได้รับจากการสังเกตแม่แบบในแต่ละครั้ง แล้วผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

วิธีการนี้ใช้กับกลุ่มทดลองที่ 2

ศัพท์ที่ 3 การใช้กรณีตัวอย่าง

หมายถึง วิธีที่ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมสื่อสาร โดย ผู้วิจัยรวบรวมข่าวเหตุการณ์หรือสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงในห้องเรียน หรือมีส่วนใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันมาปรับปรุงและผูกเรื่องเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกความสามารถในการแก้ปัญหา ฝึกวิเคราะห์ วิจารณ์ ฝึกอภิปราย และร่วมตัดสินใจ เลือกแนวทางแก้ปัญหา โดยมี ขั้นตอนดังนี้

ขั้นนำ ผู้วิจัยบอกวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้

ขั้นตอนการ ผู้วิจัยเสนอกรณีตัวอย่างให้นักเรียนศึกษาพร้อมทั้งตั้งคำถามหรือประเด็นปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้อภิปรายร่วมกัน โดยแบ่งกลุ่มอภิปรายและกำหนดเวลาให้ หลังจากนั้นให้เสนอรายงานสรุปผลการอภิปราย

ขั้นสรุป ผู้วิจัย และนักเรียนสรุป สิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน

วิธีการนี้ใช้กับกลุ่มทดลองที่ 3

ศัพท์ที่ 4 พฤติกรรมการสื่อสาร

หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของนักเรียนทั้งภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทางกับเพื่อนได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาษาถ้อยคำ ได้แก่ พูดด้วยถ้อยคำสุภาพ ไม่พูดประชดประชัน ไม่พูดล้อเลียนปมด้อยเพื่อน ไม่พูดล้อเลียนชื่อบุพการี ไม่พูดดูถูก ไม่พูดโกหก พูดให้กำลังใจ ไม่พูดคำตำ ไม่พูด คำแข่งข่มเพื่อนเมื่อเพื่อนกระทำความดี ให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล

ภาษาท่าทาง ได้แก่ การสบตาขณะสนทนา การแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม แสดงทีท่าเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร ไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสารดีขึ้น หลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ
2. นักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสารดีขึ้น หลังจากได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ
3. นักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสารดีขึ้น หลังจากได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง
4. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และนักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง มีพฤติกรรมการสื่อสารแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสื่อสาร
5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ

1.1.1 ความหมายของบทบาทสมมติ

แชฟเทล และแชฟเทล (Shafteel and Shafteel. 1967 : 83) ได้ให้ความหมายของบทบาทสมมติว่า เป็นวิธีการที่จะฝึกฝน เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมที่ควร ในการแก้ไขปัญหา และในการตัดสินใจ ซึ่งต้องมีเทคนิคหลายอย่าง เช่น การอภิปราย การนิยาม การวิเคราะห์ปัญหา การแสดง และปฏิบัติของผู้ชม

เทเลอร์ และวอลฟอร์ด (Tayler and Walford. 1974 : 19) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นการเปิดโอกาสให้ได้สามารถสวมบทบาทในสภาพการณ์ต่าง ๆ เพื่อฝึกว่าตนควรมีพฤติกรรมแบบใดจึงจะแก้ปัญหาได้ดีที่สุดผู้แสดงต้องรับรู้บทบาทของตนเองเพื่อให้เข้าใจและมีอารมณ์ในการแสดง

ลี (Lee. 1974 : 316) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติ หมายถึงการเรียนรู้จากการดูบทบาทของผู้แสดงในสถานการณ์ซึ่งต่างจากการแสดงละครคือ ผู้แสดงบทบาทสมมติจะต้องคิดคำพูด และแสดงท่าทางโดยไม่มีการเตรียมบทพูดไว้ล่วงหน้าการแสดงบทบาทสมมติจะกระทำซ้ำไม่ได้จนกว่าจะเป็นที่พอใจ

ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2525 : 44) กล่าวว่า บทบาทสมมติหมายถึง บทบาทที่เราสมมติขึ้นมาโดยยึดความจริงเป็นหลัก เป็นบทบาทที่เลียนแบบความเป็นจริงแต่อาจไม่ตรงกับความเป็นจริงในทุกกรณี

อัญชลี แจ่มเจริญ, จินตนา สุขมาก และ สุกัญญา ธารีวรรณ (2526 : 115) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นวิธีการสอนแบบหนึ่งที่ทำให้นักเรียนได้ออกมาทำท่าทางเลียนแบบของจริงตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น

ดวงเดือน เทศวานิช (2530 : 108) กล่าวถึงบทบาทสมมติว่า หมายถึงการแสดงบทบาทในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นเทียบเคียงกับสภาพที่เป็นจริงตามที่ผู้แสดงบทบาทได้แสดงออกมา เพื่อให้ผู้ดูเข้าใจปัญหาอย่างดีและนำมาอภิปรายกันได้อย่างถูกต้อง

สุพิน บุญชูวงศ์ (2531 : 67) กล่าวว่าบทบาทสมมติเป็นวิธีสอนที่ใช้บทบาทสมมติขึ้นจากความเป็นจริง มาเป็นเครื่องมือในการสอน โดยที่ครูสร้างสถานการณ์สมมติและบทบาทขึ้นมาให้นักเรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น มีการนำการแสดงออกทั้งด้านความรู้ ความคิด และพฤติกรรมของผู้แสดงมาใช้เป็นพื้นฐานในการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจแก่นักเรียนในเรื่องความรู้สึก พฤติกรรม และปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

สมาน ลอยฟ้า (2535 : 61) กล่าวว่า บทบาทสมมติ เป็นขบวนการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมใหม่ในสภาพแวดล้อมซึ่งต่างไปจากปกติ เพื่อการแสดงบทบาทโดยผู้แสดงไม่ได้เล่นในบทบาทที่แท้จริงของตนเอง

ทศนา เขมมณี (2536 : 27) กล่าวถึงบทบาทสมมติว่า เป็นวิธีการอีกวิธีหนึ่งที่ได้รับคามนิยมในการนำมาใช้ในการสอน มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมา แล้วให้ผู้เรียนเข้าสวมบทบาทนั้นและแสดงออกตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ และความรู้สึกนึกคิดของตนเองเป็นหลัก

สนั่น มีขันหมาก (2538 : 280) กล่าวถึงบทบาทสมมติว่า เป็นการแสดงออกของผู้เรียนตามเนื้อหาของสถานการณ์ เรียนโดยไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า เพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสกับสิ่งที่เรียนรู้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ขณะแสดงออกมีการแก้ไขปรับปรุงให้สมจริงมากที่สุดและมีความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง ประสานงานกับกลุ่มแสดงของตนได้เป็นอย่างดี

จากความหมายของบทบาทสมมติที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าบทบาทสมมติเป็นวิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้แสดงออกทั้งท่าพูดและท่าทางโดยผู้สอนเป็นผู้กำหนดบทบาทและสถานการณ์สมมติขึ้นมาเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทตามที่ตนได้รับเป็นไปตามธรรมชาติและให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ความรู้สึก พฤติกรรม และการแก้ไขปัญหาลักษณะต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม มีความเข้าใจในเรื่องที่จะเรียนมากยิ่งขึ้น

1.1.2 รูปแบบของบทบาทสมมติ

สมาน ลอยฟ้า (2535 : 61 - 62) กล่าวว่า บทบาทสมมติแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. บทบาทสมมติแบบมีโครงสร้าง (Structured) เป็นแบบที่ครูให้คำแนะนำแก่นักเรียนผู้แสดง โดยอธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอุปนิสัยของตัวละครรวมทั้งภูมิหลังที่เกี่ยวกับสถานการณ์ของบทบาทสมมตินั้น

2. บทบาทสมมติแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured) เป็นรูปแบบที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นบทบาทที่สำคัญและองค์ประกอบต่างๆ ของสถานการณ์จะถูกกำหนดขึ้นโดยสมาชิกของกลุ่ม ผู้แสดงจะต้องกำหนดองค์ประกอบเหล่านี้ขึ้นเอง

นิพนธ์ ไทยพานิช (2535 : 291) กล่าวถึงรูปแบบของบทบาทสมมติสามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ

1. บทบาทสมมติแบบกำหนดโครงสร้าง เป็นการแสดงบทบาทสมมติตามที่กำหนดให้ คือ กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดบทบาท กำหนดเนื้อหาเรื่องราวต่าง ๆ ไว้เรียบร้อยแล้ว มีการเตรียมเอกสารเพื่อชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้เพื่อให้ผู้แสดงได้มีแนวทางชัดเจนที่จะแสดงบทบาทสมมตินั้น ๆ

2. บทบาทสมมติแบบไม่กำหนดโครงสร้าง จะเกิดขึ้นเองและเป็นไปโดยธรรมชาติของการอภิปรายกลุ่ม เกิดขึ้นโดยไม่มีการคาดการณ์ล่วงหน้าว่าจะเป็นเรื่องอะไร ส่วนมากจะเกิดเมื่อสถานการณ์บางสิ่งบางอย่าง เหตุการณ์บางอย่างที่เป็นเรื่องราวประเด็นที่สำคัญค่อนข้างวิกฤติ

สรุปได้ว่ารูปแบบของบทบาทสมมติ มี 2 ลักษณะ บทบาทสมมติแบบมีโครงสร้าง คือ แสดงบทบาทสมมติตามที่กำหนดเรื่องราวต่าง ๆ ไว้เรียบร้อยแล้ว ส่วนบทบาทสมมติแบบไม่มีโครงสร้างคือผู้แสดงบทบาทสมมติจะต้องกำหนดเรื่องราวต่าง ๆ และองค์ประกอบอื่น ๆ ขึ้นเอง

1.1.3 ประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติ

ทิตนา แหมมณี (2519 : 42 - 43) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือและวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยในการสอนได้มาก ครูสามารถนำบทบาทสมมติไปช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่าพฤติกรรมทุกพฤติกรรมมีสาเหตุ การที่ให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทต่าง ๆ ที่ถูกจำกัดอยู่ในสภาพการณ์ต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงสาเหตุต่าง ๆ ที่ผลักดันให้คนต้องแสดงพฤติกรรมใด ๆ ความเข้าใจนี้จะช่วยให้ผู้เรียนไม่ด่วนตัดสินอะไรง่าย ๆ ก่อนที่จะพิจารณาถึงสาเหตุ นอกจากนั้นยังจะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวทางในการแก้ปัญหาให้ตรงประเด็นอีกด้วย

2. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การที่ให้ผู้เรียนได้สวมบทบาทของผู้อื่น จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ว่าผู้อื่นมีความคิดและความรู้สึกอย่างไร ความ

เข้าใจนี้จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

3. ช่วยลดความรู้สึกตึงเครียดของผู้เรียน ในบางครั้งผู้เรียนอาจจะมีความรู้สึกรุนแรงในใจหลายประการที่ไม่สามารถแสดงออกมาได้ ครูอาจใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนได้ระบายความรู้สึกนั้น ๆ ออกมา เป็นการช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของผู้เรียนลงได้บ้าง

4. ช่วยให้ครูได้เรียนรู้ถึงความต้องการของผู้เรียนในกรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถจะบอกความต้องการของตนออกมาได้ ครูอาจจะจัดบทบาทสมมติให้ผู้เรียนได้แสดงซึ่งผู้เรียนอาจจะเปิดเผยความต้องการของตนออกมาโดยไม่รู้ตัว

5. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดีการให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเองมากขึ้นและพัฒนาความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง สิ่งนี้นับว่าเป็นพื้นฐานของความเจริญงอกงามทางจิตใจอันจะช่วยให้บุคคลนั้นดำรงชีพอยู่อย่างปกติสุขและสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจค่านิยมของตนและหาหลักยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิตของตนในขณะที่ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติอยู่นั้นผู้เรียนจะมีพฤติกรรมการตัดสินใจที่จะแสดงให้เห็นถึงค่านิยมของตน การที่มีโอกาสได้แสดง อภิปราย และวิเคราะห์ถึงค่านิยมเหล่านั้นจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในตนเองมากขึ้น

7. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามัคคีในกลุ่มให้ดีขึ้นในการทำงานร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มมักจะมีปัญหาขัดแย้งกันอยู่เนื่อง ๆ ความขัดแย้งนี้ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันและเกิดความแตกแยกกันในหมู่คณะ วิธีการบทบาทสมมตินี้สามารถนำมาใช้ทำให้คนในกลุ่มเกิดความเข้าใจกันและมีความสามัคคีปรองดองกัน

8. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในสังคม มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ดังนั้นการเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็น บทบาทสมมติจะช่วยให้การเรียนรู้นี้เป็นจริงและสนุกสนานยิ่งขึ้น

9. ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหาและการตัดสินใจบทบาทสมมติทุกบทบาทมักจะมีสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งแฝงอยู่ ผู้แสดงจะต้องใช้วิจารณญาณและไหวพริบในการแก้ปัญหา จึงนับว่าวิธีการนี้ช่วยฝึกเรื่องการแก้ปัญหาและการตัดสินใจได้ดี

จากประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติที่กล่าวมา สรุปได้ว่า บทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในการปฏิบัติตนในสังคม ได้ฝึกการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ อีกทั้งเข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่นทำให้เกิดความเข้าใจอันดีและเกิดความสามัคคีกัน

1.1.4 จุดมุ่งหมายการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอน

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 89) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการใช้บทบาทสมมติ ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้ ดังนี้

1. ช่วยขยายความเข้าใจผู้เรียนเกี่ยวกับเจตคติและความคิดต่าง ๆ
2. เป็นการสาธิตหรือสะท้อนเจตคติและความคิด
3. ทำให้เกิดความเข้าใจลุ่มลึกในสถานการณ์ต่าง ๆ ของสังคม
4. เตรียมผู้เรียนสำหรับการปฏิบัติเทคนิคบางประการในสถานการณ์นั้น
5. เพื่อวางแผนและทดลองยุทธศาสตร์การแก้ปัญหา
6. เพื่อทดสอบสมมติฐานสำหรับการแก้ปัญหา
7. เพื่อฝึกความเป็นผู้นำและทักษะอื่น ๆ ทางสังคม

สุพิน บุญชูวงศ์ (2531 : 67) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของบทบาทสมมติ ไว้ดังนี้

1. เพื่อฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกัน
2. เพื่อให้นักเรียนกล้าแสดงออกซึ่งความรู้สึก
3. เพื่อฝึกการแก้ปัญหา

สมาน ลอยฟ้า (2535 : 65) ได้กล่าวว่า บทบาทสมมติสามารถนำไปใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษาได้ ดังนี้

1. เพื่อสำรวจความรู้สึก ทศนคติ ค่านิยม และการรับรู้ เช่น ใช้สำรวจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นใช้ในการแสดงออกหรือระบายความรู้สึกใช้ในการตรวจสอบค่านิยมทางวัฒนธรรม ประเมินค่านิยมของตนเองและความขัดแย้งทางค่านิยม เป็นต้น เนื่องจากสถานการณ์สมมติมีความใกล้เคียงกับสถานการณ์ปัญหาจริงการแสดงจึงสามารถล่วงเอาพฤติกรรมและการตอบสนองทางอารมณ์ที่แท้จริงของนักเรียนออกมาได้
2. เพื่อพัฒนาทัศนคติและทักษะในการแก้ปัญหา เช่น เพื่อให้รู้จักยอมรับแนวทางการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้เพื่อพัฒนาความสามารถในการกำหนดปัญหาสรุปทางเลือกในการแก้ปัญหาและประเมินผลที่เกิดขึ้นเพื่อวิเคราะห์กฎเกณฑ์และสมมติฐานที่อยู่เบื้องหลังวิธีการแก้ปัญหาและประเมินผลที่เกิดขึ้น เพื่อให้ได้รับพฤติกรรมใหม่ ๆ ในการเผชิญและจัดการกับปัญหา
3. เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการยอมรับความรู้สึกของตนเองและของผู้อื่น
4. เพื่อสำรวจเนื้อหาวิชา เช่น สำรวจความรู้สึกของผู้มีส่วนร่วม เพื่อสำรวจข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ อันได้แก่ วิฤตการณ์ ปัญหา และการตัดสินใจ

5. เพื่อใช้เป็นพาหนะในการพัฒนาเนื้อหาของการสอนโดยที่นักเรียนไม่รู้ตัวเนื่องจากสนุกและเพลิดเพลินกับการแสดงบทบาท

จากจุดมุ่งหมายการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอนสรุปได้ว่าบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น มีความเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากยิ่งขึ้นและรู้จักยอมรับแนวทางการแก้ไขปัญหา สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

1.1.5 การใช้บทบาทสมมติ

ศิศนา แคมมณี (2519 : 43) กล่าวถึงการใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอน มี 2 วิธีใหญ่ ๆ คือ

1. การใช้บทบาทสมมติแบบมีบทเตรียมไว้ หมายความว่า การใช้บทบาทสมมติเข้ามาช่วยในการสอนโดยที่ผู้สอนได้เตรียมบทมาล่วงหน้าจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนไปตามแผนและขั้นตอนที่เตรียมไว้ เช่น ครูจะเตรียมสถานการณ์สมมติมาล่วงหน้าและเตรียมบทบาทอย่างเรียบร้อย เมื่อเข้าสอนครูจะสอนและใช้บทบาทสมมติตามขั้นตอนที่เตรียมมา

2. การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเตรียมไว้ หมายความว่า การใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือช่วยในการสอนตามวาระและโอกาสที่อันวยครูไม่ได้เตรียมบทบาทมาให้ผู้เรียนล่วงหน้า

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 90) ได้กล่าวถึงลักษณะของบทบาทสมมติในการเรียนการสอนอาจแบ่งได้ 2 วิธี คือ

1. กำหนดสถานการณ์และแนวการแสดงไว้ แต่ผู้แสดงยังคงมีโอกาสตอบโต้สถานการณ์ด้วยตนเอง เช่น สถานการณ์ที่กำหนดคอคติ ความลำเอียงบางอย่างไว้

2. กำหนดสถานการณ์ไว้แต่เปิดโอกาสให้ผู้แสดงตอบโต้ในสถานการณ์ด้วยตนเองอย่างมีอิสระมากกว่าเพราะไม่ให้แนวทางไว้ว่าควรแสดงไปในทางบวกหรือทางลบได้แก่สถานการณ์ที่ระบุแต่สิ่งแวดล้อม ไม่กำหนดเจตคติที่ผู้แสดงพึงมี

ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2525 : 44) กล่าวถึงวิธีการใช้บทบาทสมมติมี 2 วิธีใหญ่ ๆ คือ

1. การใช้บทบาทสมมติแบบเตรียมบทไว้พร้อม คือ การใช้บทบาทสมมติเข้ามาช่วยในการสอนโดยที่ผู้สอนเตรียมบทมาล่วงหน้าให้ผู้เรียนดำเนินการไปตามบท หรือขั้นตอนที่เตรียมมา

2. การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเตรียมไว้ คือ การใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือช่วยในการสอนตามวาระและโอกาสอันวย ครูหรือนักเรียนไม่ได้เตรียมบทบาทมาล่วงหน้า

อัญชลี แจ่มเจริญ,จินตนา สุขมาก และ สุกัญญา ธารีวรรณ (2526 : 115) กล่าวว่าบทบาทสมมติที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนแยกได้ 3 วิธีคือ

1. การแสดงแบบแสดงละครวิธีนี้ผู้ที่แสดงต้องฝึกซ้อมแสดงท่าทางตามบทที่กำหนดขึ้นไว้แล้ว เช่นการแสดงละครเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนในหนังสือเรียนภาษาไทย ผู้แสดงบทบาทสมมติแบบละครจะต้องพูดตามบทบาทที่ผู้เขียนกำหนดขึ้น

2. การแสดงบทบาทสมมติแบบไม่มีบทเตรียมไว้ให้ผู้แสดงไม่ต้องฝึกซ้อมมาก่อน เรียนไปถึงเรื่องใดตอนใดก็ออกมาแสดงได้ทันที โดยแสดงไปตามความรู้สึกนึกคิดของตนเอง เช่นแสดงเป็นบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน เช่น เป็นหมอ เป็นทหาร เป็นตำรวจ นักเรียนได้คิด ได้พูด และแสดงพฤติกรรมจากความรู้สึกนึกคิดของเขาเอง

3. การใช้บทบาทสมมติแบบเตรียมบทไว้พร้อม ผู้สอนได้เตรียมบทมาไว้ล่วงหน้า บอกความคิดรวบยอดให้ผู้แสดง ผู้แสดงอาจต้องแสดงตามบทบาทบ้าง คิดบทบาทขึ้นแสดงเองตามความพอใจบ้าง แต่ต้องตรงกับเนื้อเรื่องที่กำหนดให้

3.1 การแสดงบทบาทสมมติแบบที่มีการเตรียมบทไว้พร้อม ผู้สอนเตรียมบทและสถานการณ์มาล่วงหน้าและใช้สอนตามขั้นตอนที่เตรียมมา ผู้แสดงจะแสดงตามบทบาทที่ผู้สอนเขียนขึ้น อาจเป็นการแสดงละครซึ่งมีการฝึกซ้อมท่าทางตามบทที่กำหนดไว้มาล่วงหน้า เช่น ละครในวิชาภาษาไทย หรือประวัติศาสตร์

3.2 การแสดงบทบาทสมมติแบบที่ไม่มีการเตรียมบทมาก่อน ใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการสอนตามวาระและโอกาสที่อำนวย ผู้สอนไม่ได้เตรียมบทบาทมาล่วงหน้า ผู้สอนอาจกำหนดสถานการณ์ขึ้นแล้วนำมาเล่าให้ผู้เรียนฟัง ผู้แสดงจะใช้เทคนิคของตนเอง คิดหาคำพูดของตนเองโดยอิงสถานการณ์ที่เล่ามา หรืออาจจะเป็นการแสดงที่ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันกำหนดสถานการณ์ขึ้น ผู้แสดงคิดบทบาทขึ้นเองตามความพอใจ เช่น สมมติให้ผู้เรียนเป็นพ่อค้า แม่ค้า ผู้ซื้อ ทำการซื้อขายกัน เป็นต้น

วารี ธีระจิตร (2534: 184 -185) ได้กล่าวทฤษฎีการใช้บทบาทสมมติ มี 2 ทฤษฎีดังนี้

1. การใช้บทบาทสมมติที่เตรียมไว้ล่วงหน้า (Preplanned or Structure Role - Playing) ทฤษฎีนี้มีรากฐานมาจากความคิดที่ว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนมากที่สุด ผู้เรียนเรียนรู้โดยการกระทำ ทดลอง ฝึกหัด และลองผิดลองถูก ผู้เรียนสามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นแล้วเลียนแบบ หรือเรียนรู้โดยมีปฏิริยาโต้ตอบพฤติกรรมของผู้เล่นบทบาท ผู้นำจะทำหน้าที่ตีความและตัดสินอย่างพินิจพิเคราะห์ สมาชิกในกลุ่มจะเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องหลักการที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์เป็นโอกาสที่สมาชิกจะเพิ่มความรู้สึกเกี่ยวกับการเรียนรู้ การมองเห็น และการเกิดปัญหา ทฤษฎีนี้จึงประกอบไปด้วยการวิเคราะห์การประเมินผล และแนะนำการปรับปรุงพฤติกรรมและทักษะในตัวสมาชิก

2. การใช้บทบาทสมมติแบบอัตโนมัติ (Spontaneous Role - Playing) ทฤษฎีนี้คล้ายทฤษฎีแรกคือ สมาชิกในกลุ่มเรียนรู้ด้วยการสังเกต เลียนแบบ และการวิจารณ์หรือติชม แต่ข้อแตกต่างระหว่างทฤษฎีนี้กับทฤษฎีแรกก็คือ กระบวนการวิเคราะห์ในสถานการณ์การเรียนรู้ ทฤษฎีนี้เน้นหนักในเรื่องความเป็นธรรมชาติมากกว่าการวิเคราะห์และผู้เรียนได้รับการส่งเสริมในการค้นหาโครงสร้างของเขาเองมาทดลองและค้นคว้าหาแบบของพฤติกรรมใหม่ ๆ

สโนว์ มีชนหมาก (2538 : 280) กล่าวว่า บทบาทสมมติทำได้ 2 วิธี คือ

1. กำหนดสถานการณ์ การเรียน และแนวทางการแสดงไว้ก่อน
2. กำหนดสถานการณ์การเรียน แต่ไม่กำหนดแนวทางการแสดงไว้

สรุปได้ว่าการใช้บทบาทสมมติมีทั้งบทบาทสมมติแบบมีบท กับบทบาทสมมติแบบไม่มีบท ซึ่งบทบาทสมมติแบบมีบทผู้แสดงจะต้องดำเนินตามขั้นตอนที่ได้เตรียมหรือฝึกซ้อมโดยมีบทเตรียมไว้ล่วงหน้า ส่วนบทบาทสมมติแบบไม่มีบทผู้แสดงไม่ต้องฝึกซ้อมมาก่อนล่วงหน้าสามารถแสดงตามความรู้สึกนึกคิดของตนเองอย่างมีอิสระและเป็นธรรมชาติ

1.1.6 ขั้นตอนในการใช้บทบาทสมมติ

อัญชลี แจ่มเจริญ,จินตนา สุขมาก และ สุกัญญา ธารีวรรณ (2526 : 116) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการใช้บทบาทสมมติ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ

ก. แจกแจงและกำหนดปัญหา ขณะเตรียมการสอน ควรคัดเลือกเรื่องไว้ก่อนว่าถึงตอนใดจะให้นักเรียนเรียนโดยใช้บทบาทสมมติ และอะไรคือปัญหาที่ต้องการเน้น ความคิดรวบยอดที่ต้องการคืออะไร เขียนออกมาให้ชัดเจน

ข. กำหนดสถานการณ์และบทบาทสมมติ การกำหนดสถานการณ์สมมติต้องให้ง่ายและชัดเจน พร้อมทั้งเขียนบทบาทสมมติขึ้น

ค. จัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมก่อนแสดง เช่นคัดเลือกตัวผู้แสดง ผู้สังเกตการณ์ การจัดฉาก

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง

ก. ขณะแสดง ควรให้แสดงไปตามธรรมชาติ อย่าไปขัดขึ้นกลางคัน บางครั้งผู้กำกับการแสดงอาจช่วยเหลือได้ตามโอกาส

ข. ตัดบทเมื่อการแสดงไปเป็นเวลาพอสมควรแล้วครูอาจตัดบทได้ เพราะการแสดงนั้นได้ข้อมูลเพียงพอแก่การนำมาวิเคราะห์และอภิปราย หรือผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไป

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย

ครูและนักเรียนร่วมกันให้ผู้แสดงเปิดเผยความรู้สึกและเสนอความคิดเห็น หลังจากนั้นผู้สังเกตการณ์ได้แสดงความคิดเห็น โดยเน้นเหตุผลของการแสดงออกว่าผู้แสดง แสดงท่าทางได้ถูกต้องหรือใกล้เคียงความจริงเพียงใด

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม

กลุ่มอาจจะเสนอแนวคิดใหม่หรือการแสดงนั้นยังให้ผลไม่เป็นที่พอใจ อาจแสดงซ้ำได้

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

ขั้นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถหาข้อสรุปหรือแนวคิดรวบยอดที่ตนสามารถเข้าใจได้อย่างดี ขั้นการสรุปสำคัญมาก ต้องสรุปการแสดงทุกครั้ง

ทศนา เขมมณี (วาริ ธีระจิตร. 2534 : 187 - 189 ; อ้างอิงจากทศนา เขมมณี. 2525 : 2. เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์) ได้เสนอขั้นตอนของการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ แบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย ๆ 2 ขั้น คือ

ก. การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ ในขั้นนี้ครูจำเป็นต้องทำความเข้าใจก่อนว่าจะใช้บทบาทสมมติเพื่ออะไร ครูต้องการให้ผู้เรียนได้อะไรบ้างจากการแสดง

ข. กำหนดสถานการณ์และบทบาทสมมติ เมื่อครูเข้าใจวัตถุประสงค์ชัดเจนแล้วก็ควรจะสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมติขึ้นมาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์นั้น มีความชัดเจน ยากง่ายให้เหมาะกับระดับผู้เรียน มีเนื้อหาใกล้เคียงกับความเป็นจริงควรมีการขัดแย้ง หรืออุปสรรคที่ต้องแก้ไขเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกคิดและแก้ปัญหา

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง ในขั้นนี้แบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน คือ

ก. การอุ่นเครื่อง คือการเล่าเรื่องหรือสถานการณ์ที่เตรียมมาให้ผู้เรียน สนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียนและในตอนท้ายจะทิ้งปัญหากระตุ้นให้อยากติดตามและชี้แจงให้ผู้เรียนเห็นคุณประโยชน์จากการเข้าร่วมบทบาทสมมติ

ข. การเลือกตัวผู้แสดง ครูอาจเลือกได้หลายทางขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการแสดง และการสอนเป็นสำคัญ ครูต้องคำนึงว่าจะต้องไม่เลือกผู้เรียนที่เจ้าตัวไม่เต็มใจ ควรเลือกผู้เรียนที่เจ้าตัวเต็มใจ ควรเลือกผู้แสดงบทบาทที่อาสาสมัคร

ค. การจัดฉากแสดงหลังจากได้ตัวผู้แสดงแล้วควรให้ผู้ที่ไม่ได้แสดงบางคนออกมาช่วยจัดสถานที่แบบสมมติขึ้นเพื่อให้การแสดง ดูใกล้เคียงกับความเป็นจริง การจัดฉากอาจจัดแบบง่าย ๆ ไปจนถึงการจัดฉากหรูหรา

ง. การเตรียมตัวผู้สังเกตการณ์การแสดงบทบาทสมมติ มิใช่เรียนเพื่อสนุกสนานอย่างเดียว ครูจะต้องช่วยให้ผู้เรียนหัดสังเกตและรู้จักวิเคราะห์เหตุการณ์ไปด้วยมิเช่นนั้นแล้วการอภิปรายและวิเคราะห์หลังบทเรียนจะไม่ได้ผลเพราะผู้เรียนไม่ได้รับการฝึกดังกล่าวนั้น บางคนนั่งเฉย ๆ บางคนจะตำหนิผู้แสดงมากเกินไป เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าวครูควรแบ่งหน้าที่ให้ผู้เรียนเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มหนึ่งอาจให้สังเกตวิธีการแก้ไขปัญหาที่เพื่อนเสนอจะเป็นจริงได้หรือไม่ให้คอยดูว่า ผู้แสดงจะเกิดความรู้สึกอย่างไรบ้าง ให้คิดล่วงหน้าว่าถ้าแก้ไขปัญหานั้นไปแล้วจะทำให้เกิดปัญหาตามมาหรือไม่

จ. การเตรียมพร้อมก่อนการแสดง ครูจะช่วยให้การแสดงนั้นเป็นไปตามธรรมชาติ โดยการช่วยขจัดความประหม่า วิตกกังวลของผู้แสดง ช่วยผู้แสดงให้เข้าใจสถานการณ์ให้มากยิ่งขึ้น เช่น ถามว่าเรื่องเกิดที่ไหน ตัวละครมีใครบ้าง เป็นต้น คอยเตือนผู้แสดงชุดแรกว่าถ้าหวัหระแล้วจะทำให้การแสดงเสียไป

ฉ. การแสดง เมื่อผู้ชมผู้แสดงพร้อมแล้วก็เริ่มการแสดงได้เลย การแสดงควรเป็นไปตามธรรมชาติไม่มีการขัดขวางกัน นอกจากกรณีที่ผู้แสดงต้องการความช่วยเหลือ

ช. การตัดบท หากการแสดงดำเนินไปได้พอสมควร ควรมีการตัดบทถ้าการแสดงนั้นได้ข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์และอภิปรายได้ ผู้ชมหรือผู้แสดงเข้าใจสิ่งที่พอที่จะเดาเรื่องราวเป็นอย่างไรหรือถ้ามีการแสดงที่ผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไปได้เพราะเกิดความเข้าใจผิดและเกิดอารมณ์สะท้อนใจมากเกินไป

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

ขั้นนี้สำคัญ มาก เพราะเป็นขั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้หลาย ๆ อย่าง การวิเคราะห์การแสดงมักจะเป็นไปในรูปของการอภิปรายร่วมกัน การอภิปรายจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลตรงไปตรงมาเกี่ยวกับพฤติกรรมการแสดงออก ไม่มุ่งวิจารณ์ว่าใครแสดงดี หรือไม่ดีอย่างไร

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม หลังจากการวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดงแล้ว กลุ่มอาจจะแนะแนวทางใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาหรือตัดสินใจ ครูอาจจัดให้มีการแสดงเพิ่มเติมได้ หากการแสดงเพิ่มเติมนี้ไม่จำเป็น ครูสามารถข้ามขั้นนี้ไปถึงขั้นที่ 5 เลยได้

ขั้นที่ 5 แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

หลังจากการจบอภิปรายเกี่ยวกับการแสดงแล้ว ครูควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่มีส่วนสัมพันธ์ หรือเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ได้ศึกษา การแลกเปลี่ยนประสบการณ์นี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวความคิดกว้างขึ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นสิ่งที่เรียนนั้นเกี่ยวข้องกับความเป็นจริง จะทำให้ผู้เรียนสามารถหาข้อสรุปหรือได้แนวความคิดรวบยอดที่ตนสามารถเข้าใจได้อย่างดี

สมาน ลอยฟ้า (2535 : 62 - 63) ได้เสนอแนวทางในการเล่นบทบาทสมมติไว้เป็นลำดับขั้นต่าง ๆ ดังนี้

1. ขั้นอุ่นเครื่อง เป็นขั้นของการกำหนดปัญหา การตีความหมายเกี่ยวกับเรื่องราวของปัญหา และการอธิบาย การแสดงบทบาทสมมติส่วนใหญ่ครูจะเป็นผู้เสนอปัญหา เมื่อนักเรียนเข้าใจปัญหาต่าง ๆ อย่างชัดเจนแล้ว ครูอาจถามคำถามเพื่อให้นักเรียนคิดหรือทำนายผลที่จะเกิดขึ้น ครูอาจแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มโดยแต่ละกลุ่มมีหัวหน้าเพื่อเป็นผู้นำในการอภิปรายปัญหา สำหรับสถานการณ์ปัญหาอาจได้มาจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ปัญหาที่เกิดจากลำดับขั้นพัฒนาการและอายุของนักเรียน ปัญหาเกี่ยวกับค่านิยม เช่น ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ เป็นต้น ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรม เช่น ความก้าวร้าว การหลีกเลียงและสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความคับข้องใจ เป็นต้น

2. ขั้นเลือกผู้แสดง เป็นขั้นของการวิเคราะห์บทบาทสมมติ และเลือกผู้แสดงในการเลือกผู้แสดง ครูและนักเรียนอาจร่วมกันเลือกว่าใครจะเล่นบทบาทใด การเลือกควรใช้วิธีอาสาสมัครไม่ควรใช้วิธีบังคับเพราะอาจทำให้นักเรียนบางคนเกิดความรู้สึกต่อต้านวิธีการนี้ อย่างไรก็ตาม การเลือกผู้แสดงอาจใช้เกณฑ์ต่าง ๆ ประกอบด้วย เช่น การเลือกบทบาทให้กับนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น เพื่อว่านักเรียนจะได้กำหนดบทบาทที่เฉพาะได้ เลือกบทบาทให้กับนักเรียนที่ต้องการจะสำรวจทัศนคติของตนเอง เลือกบทบาทให้กับนักเรียนที่ต้องการเรียนรู้บทบาท หรือความรู้สึกของผู้อื่น เป็นต้น

3. ขั้นจัดเวที เป็นขั้นของการกำหนดแนวทางการแสดง สำหรับห้องที่ใช้แสดง ควรมีขนาดใหญ่พอที่นักเรียนทุกคนในชั้นจะมองเห็นการแสดงได้ชัดเจน การแสดงไม่จำเป็นต้องใช้เวที หากนักเรียนมีประมาณ 30 คน สำหรับความต้องการใช้ฉากอาจมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

4. ขั้นเตรียมผู้สังเกตการณ์ นักเรียนที่ไม่ได้ร่วมแสดงจะเป็นผู้ดู โดยที่ครูควรมอบหมายให้เป็นผู้สังเกตการณ์เพื่อให้มีส่วนร่วมในการแสดงบทบาทสมมติ ผู้สังเกตการณ์จะต้องสามารถประเมินการแสดงวิเคราะห์ ผู้แสดงแต่ละคนให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้แสดง ผู้สังเกตการณ์จะต้องรู้ว่าทำไมผู้แสดงแต่ละคนจึงตัดสินใจทำเช่นนั้น อะไรคือตัวต้านทานและจะมีวิธีการอื่นใดอีกบ้างในการแก้ปัญหานั้น การสังเกตการณ์อาจเริ่มตั้งแต่การอธิบายและการโต้แย้งภายในกลุ่มว่ามีพัฒนาการอย่างไรและดำเนินการกับสถานการณ์นั้นอย่างไร

5. ขั้นแสดง ในขั้นนี้ควรเปิดโอกาสให้ผู้เล่นบทบาทสมมติแสดงได้อย่างเต็มที่โดยไม่มีการขัดจังหวะการแสดงบทบาทสมมติไม่ได้คาดหวังว่าจะราบเรียบเหมือนการแสดงละคร หรือคาดหวังว่าผู้แสดงต้องรู้ว่าจะต้องมีการตอบสนองอย่างไร แต่พอแสดงจริง ๆ อาจไม่สามารถทำอย่างนั้นได้ การแสดงในตอนนี้จะขึ้นอยู่กับตัวนักเรียนและเป็นไปตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น อย่างไรก็ตาม การแสดงบทบาทสมมติควรสั้น หรือยุติเมื่อพฤติกรรมที่ต้องการเสนอมีความชัดเจนและ

ผู้ดูเข้าใจแนวคิดที่นำเสนอ แต่หลังจากการอภิปรายปรากฏว่านักเรียนยังไม่เข้าใจเหตุการณ์ควรแสดงเพิ่มเติมหรือแสดงซ้ำอีก

6. ขั้นอภิปรายและประเมินผล เป็นขั้นของการทบทวนการแสดงอภิปรายประเด็นสำคัญ และหาแนวทางเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการแสดงครั้งต่อไป การอภิปรายจะทำให้เกิดทางเลือกต่าง ๆ ทั้งในแต่ละบทบาทและการแสดงในภาพรวม หากพบทางเลือกใหม่จากการแสดงอาจต้องจัดทำขึ้นใหม่ สำหรับผู้แสดงยังคงแสดงในบทบาทเดิมแต่เปลี่ยนรูปแบบการแสดงใหม่

7. ขั้นแสดงซ้ำเป็นการสำรวจถึงสาเหตุและผลที่จะเกิดขึ้น การแสดงซ้ำอาจเกิดขึ้นได้หลายครั้งหากนักเรียนพบทางเลือกใหม่สำหรับเหตุการณ์นั้นเมื่อจบการแสดงก็ต้องมีการอภิปรายและประเมินผลเกี่ยวกับการแสดงอีกเช่นกัน

8. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และหาข้อสรุป เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์จริงและปัญหาในปัจจุบัน และเป็นการสำรวจหลักการของพฤติกรรม ในการสรุปเป็นหลักการนั้นต้องอาศัยประสบการณ์อย่างมาก อย่างไรก็ตาม ครูควรช่วยกำหนดแนวทางการอภิปรายเพื่อให้นักเรียนจะสามารถหาข้อสรุปเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ต่อสถานการณ์นั้นเพื่อจะนำไปใช้ในชีวิตรจริง

सनन मीखनमक (2538 : 280-281) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการใช้บทบาทสมมติ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ

1. กำหนดขอบเขตของปัญหา และแจกแจงรายละเอียด
2. กำหนดสถานการณ์สมมติ และบทบาท

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดงบทบาท ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. การอุ่นเครื่อง ชักซ้อมความเข้าใจ ฟังคำอธิบายสถานการณ์สมมติ ทำความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างครูกับผู้เรียน
2. เลือกตัวแสดงบทบาทตามความเหมาะสม หรือความสมัครใจโดยปรึกษาหารือกันภายในกลุ่ม
3. จัดฉากการแสดง จัดขึ้นเป็นฉากสมมติให้ใกล้เคียงกับเรื่อง
4. เตรียมผู้สังเกตการณ์ จัดผู้เรียนส่วนหนึ่งฝึกสังเกตวิเคราะห์สถานการณ์
5. การเตรียมความพร้อมของผู้แสดง โดยครูช่วยแนะนำ
6. การแสดงปล่อยให้ผู้แสดงทำอย่างอิสระโดยไม่ขัดจังหวะการแสดง
7. การดับทแสดง เมื่อการแสดงผ่านไปช่วงหนึ่งแล้ว จะหยุดพักการแสดงเมื่อเห็นว่าการแสดงนั้นอยู่ในสถานการณ์ ดังนี้

- กรณีที่ได้ข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์หรืออภิปรายได้แล้ว
- กรณีที่การแสดงพอจะได้เรื่อง รู้เรื่องโดยไม่จำเป็นต้องแสดงต่อไป
- กรณีที่ผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไปได้แล้ว
- กรณีที่แสดงจบเรื่องแล้ว

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์ อภิปรายผล

โดยผู้เรียนอภิปรายร่วมกันทั้งผู้แสดง ผู้สังเกต ผู้ชมการแสดง ว่าการแสดง สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ แสดงความคิดเห็น แสดงความรู้สึก เหตุผลการแสดงออก

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม

หลังจากวิเคราะห์ อภิปรายผลแล้ว ก็ทดลองแสดงใหม่อีกครั้ง หรือแสดงเพิ่มเติมบางส่วน แต่ถ้าการแสดงครั้งแรกสมบูรณ์ใช้ได้ดีแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องแสดงเพิ่มเติม

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสรุป

ผู้เรียนจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แล้วสรุปเป็นความคิดรวบยอดของตน จากขั้นตอนในการใช้บทบาทสมมติดังกล่าวสรุปได้ว่า การแสดงบทบาทสมมติมีขั้นตอนใหญ่ 5 ขั้นตอนคือ ขั้นเตรียมการ ขั้นแสดง ขั้นวิเคราะห์ และขั้นอภิปรายผลการแสดง ขั้นแสดงเพิ่มเติม ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป ในการใช้บทบาทสมมติครูจะต้องกำหนดขอบเขตของปัญหา สถานการณ์สมมติและบทบาทซึ่งจะต้องคัดเลือกอาสาสมัครตัวแสดงตามจุดมุ่งหมาย ส่วนผู้สังเกตการณ์ ครูจะต้องช่วยให้รู้จักวิเคราะห์เหตุการณ์กำหนดแนวทางการอภิปรายเพื่อสามารถหาข้อสรุปเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

1.1.7 ข้อดีและข้อจำกัดของการใช้บทบาทสมมติ

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 90) กล่าวถึงขอบเขตของการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ มีดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนควรได้รับการเตรียมตัวอย่างดี นอกจากกลุ่มจะมีความสามารถในการรับรู้ และใจกว้างพอที่จะทดลองไปพร้อม ๆ กัน
2. สถานการณ์ที่ใช้ควรเป็นจริง ทำได้และชัดเจนพอสำหรับสิ่งที่ต้องการสอน
3. ปกติผู้แสดงมักจะเสแสร้งกับบทบาทของตน ซึ่งจะทำให้บทบาทสมมติกลายเป็นการแสดงเพื่อความบันเทิง ผู้แสดงจะต้องตระหนักว่าบทบาทเหล่านั้นควรตีแผ่ความเป็นจริงเท่าที่จะทำได้
4. การใช้บทบาทสมมติอาจเป็นวิธีที่สิ้นเปลืองเวลา ปกติแล้วกระบวนการของการสอนแบบนี้ต้องใช้เวลาน้อยหนึ่งชั่วโมง

5. บทบาทสมมติต้องอาศัยจินตนาการของกลุ่มด้วยพอสมควร
 6. บทบาทสมมติต้องการบรรยากาศที่อิสระในการอภิปรายและซักถาม
 7. บทบาทสมมติเป็นวิธีที่อาศัยกระบวนการกลุ่ม ไม่ใช่การชี้แนะของใครคนใดคนหนึ่ง และไม่ใช่สื่อสำหรับใช้ในการทำให้ผู้เรียนเฟลิดเฟลิน
 8. การใช้บทบาทสมมติให้ได้ผล ควรให้กลุ่มได้เกิดความคุ้นเคยกันมาก่อน เพราะถ้าผู้เรียนยังใหม่ต่อกันทำให้ปฏิริยาตอบโต้สถานการณ์ไม่ได้ผลเท่าที่ควร
- ดวงเดือน เทศวานิช (2530? : 111 - 113) ได้กล่าวถึงข้อดีและข้อเสียของการสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ ดังนี้

ข้อดี

1. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หลาย ๆ ด้านที่สนองหลักสูตรและปรัชญาการศึกษาสมัยใหม่เป็นอย่างดี
2. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าพฤติกรรมทุกพฤติกรรมมีสาเหตุซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนไม่ด่วนตัดสินอะไรง่าย ๆ ก่อนที่จะพิจารณาถึงสาเหตุและได้แนวทางในการแก้ปัญหาให้ตรงจุดอีกด้วย
3. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา
4. ช่วยลดความรู้สึกตึงเครียดของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้ระบายความรู้สึกในใจออกมา เป็นการช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของผู้เรียนลงได้บ้าง
5. ช่วยให้ผู้สอนได้เรียนรู้ถึง ความต้องการของผู้เรียนโดยผู้เรียนอาจจะเปิดเผยความต้องการของตนออกมาได้โดยไม่รู้ตัว
6. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจตนเองและเรียนรู้เกี่ยวกับผู้อื่นโดยใช้บทบาทสมมติ จะช่วยให้เข้าใจตนเองมากขึ้นและพัฒนาความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง
7. ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจค่านิยมของตน และหาหลักยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิต การที่ผู้เรียนมีโอกาสได้แสดง อภิปราย และวิเคราะห์ถึงค่านิยมของตน จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเองมากขึ้น
8. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามัคคีในกลุ่มให้ดีขึ้น การทำงานร่วมกันมักจะมีปัญหาขัดแย้งกัน การใช้บทบาทสมมติจะทำให้คนในกลุ่มเข้าใจกันและมีความสามัคคีปรองดองกัน
9. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสังคม ทำให้การเรียนรู้นั้นเป็นจริงและสนุกสนานยิ่งขึ้น

10. ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ บทบาทสมมติจะมีสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งแฝงอยู่ ผู้แสดงต้องใช้วิจารณญาณและไหวพริบในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ

11. ช่วยให้ผู้เรียนเห็นช่องทางที่จะนำความรู้ทางทฤษฎีไปใช้ในการปฏิบัติ

12. ทำให้บทเรียนมีชีวิตชีวา ผู้เรียนสนใจและสนุกสนานเพลิดเพลิน

ข้อเสีย

1. การแสดงบทบาทสมมติอาจจะไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย โดยทำการบ้านเที้งหรือเพื่อให้เป็นไปตามโครงการสอนเท่านั้น

2. บางครั้งใช้เวลาในการแสดงมาก อาจจะทำให้สอนไม่ทันตามแผนการสอน

3. ถ้าผู้เรียนไม่กล้าแสดงออก จะทำให้เสียเวลา และการแสดงไม่สมบทบาท

4. ถ้าผู้เรียนไม่เคยมีประสบการณ์หรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้น จะไม่สามารถแสดงบทบาทนั้น ๆ ได้ตามจุดมุ่งหมาย

5. บทบาทบางอย่างอาจจะกระทบกระเทือนความรู้สึกของผู้เรียนบางคน

นิพนธ์ ไทยพานิช (2535 : 294) กล่าวถึงข้อดี และข้อจำกัดของการใช้การแสดงบทบาทสมมติ ดังนี้

ข้อดี

1. เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ

2. เพื่อได้แนวทางแก้ปัญหาที่ปฏิบัติจริง

3. ก่อให้เกิดบรรยากาศเป็นกันเอง

4. การจัด และการวางแผนทำได้สะดวกไม่ยุ่งยาก

ข้อจำกัด

1. ผู้แสดงบางคนไม่ชอบแสดง

2. ผู้แสดงไม่เข้าใจโครงเรื่อง ทำให้ไม่สามารถแสดงได้ตรงตามกำหนด

3. บางครั้งไม่อาจนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้

4. บางครั้งมีการกำหนดรายละเอียดของการแสดงมากเกินไป จนผู้แสดง

แสดงไม่ถูก

สุพิน บุญชูวงศ์ (2531 : 67) ได้กล่าวถึงข้อดี และข้อจำกัดไว้ ดังนี้

ข้อดี

1. ส่งเสริมบทเรียนให้สนุกสนานเพลิดเพลิน

2. ทำให้เข้าใจเรื่องราวรายละเอียดในเรื่องได้ดี

3. ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ สังคม มีความรับผิดชอบร่วมกัน

ข้อจำกัด

การแสดงบทบาทบางครั้งใช้เวลามาก และครูต้องมีการเพิ่มขึ้น บางครั้งต้องมีการฝึกซ้อม

กล่าวได้ว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน สนุกสนานเพลิดเพลิน ให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง พัฒนาความสามัคคีในกลุ่มให้ดีขึ้น ฝึกการแก้ปัญหา การตัดสินใจ มีวิจารณญาณและไหวพริบในการแก้ปัญหา ส่วนข้อจำกัดนั้น บางครั้งจะใช้เวลามากและถ้าผู้เรียนไม่ชอบแสดงหรือไม่กล้าแสดงออกก็จะทำให้เสียเวลาได้เช่นกัน

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ

1.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

ชูด์ท์ (Shoudt. 1976 : 2754 – A) ได้ใช้บทบาทสมมติในการฝึกทักษะปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนอนุบาลจำนวน 75 คน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกการใช้บทบาทสมมติ มีทักษะปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และมีความเอื้อเฟื้อเพิ่มขึ้นกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ลอนนอตตี (Lonnotti. 1977 : 142) ได้ศึกษาผลการใช้บทบาทสมมติที่เน้นการไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน โดยทดลองกับนักเรียนอายุ 6 ปี และ 9 ปี ผลการศึกษาพบว่า บทบาทสมมติสามารถพัฒนาพฤติกรรมการไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนของนักเรียนได้สูงขึ้น

เกลเลอร์ (Geller. 1978 : 219) ได้ทดลองใช้บทบาทสมมติประกอบการเรียนเพื่อปลูกฝังการเชื่อฟัง ของนักเรียน จำนวน 91 คน ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้บทบาทสมมติมีการเชื่อฟังมากกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยไม่ใช้บทบาทสมมติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วากเนอร์ (Wagner. 1978 : 56) ได้ทดลองใช้การแสดงบทบาทสมติดกับนักเรียนอายุ 8 - 9 ปี เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชน โดยให้แสดงบทบาทของชาวอินเดียแดง ที่แสดงความรู้สึกในการถูกรุกรานที่อยู่ โดยให้นักเรียนใช้กิริยาท่าทางแสดงแทนคำพูด เป็นการเน้นคุณค่าของการติดต่อสื่อสาร ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีความเข้าใจและประทับใจในเรื่องที่แสดงมาก เกิดความรู้สึกสงสารและเห็นใจอินเดียแดงมากขึ้น

แบล็ค (Black. 1983 : 125) ได้ใช้บทบาทสมมติในการสาธิตการสอน กับนิสิต 2 กลุ่ม โดยนิสิตกลุ่มทดลองจะใช้กิจกรรมบทบาทสมตีสานิต การสอนกลุ่มควบคุมจะใช้การอธิบาย หลังจากสังเกตการสอนทั้งสองกลุ่มพบว่า นิสิตกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีความสามารถในการสาธิตการ

อ่านอย่างมีความมั่นใจในตนเองอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน มีวิธีการเตรียมแผนการสอนที่คล้ายคลึงกัน และการใช้บทบาทสมมติก็เป็นวิธีการที่นิสิตยอมรับว่าเป็นวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพ

1.2.2 งานวิจัยในประเทศ

อัจฉรา เนตรล้อมวงศ์ (2531 : 47) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้บทบาทสมมติมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ธิดารัตน์ ศรีสวัสดิ์ (2532 : 109) ได้ศึกษาผลของบทบาทสมมติที่มีต่อเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความสามัคคีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า การสอนโดยใช้บทบาทสมมติทำให้นักเรียนมีเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความสามัคคีสูงขึ้นกว่าการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วรรดี ชีช้าง (2536 : 49) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบทที่มีต่อความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบท มีความซื่อสัตย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุญตา ยิ้มน้อย (2536 : 50) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความนิยมไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติมีความนิยมไทยสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุนันท์ กิตตินรพันธ์ (2536 : 66) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติมีความสามารถในการทำงานกลุ่มสูงขึ้นกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อุษา อินทปัญญา (2536 : 53) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อมารยาทในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมติมีมารยาทในชั้นเรียนสูงขึ้นกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เขาวนา อมรสงเจริญ (2537 : 50) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

รุ่งรัตน์ ไกรทอง (2537 : 79) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติมีเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อสูงกว่าการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เสาวนีย์ หงษ์ทอง (2539 : 60) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบท ที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบท มีการพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า บทบาทสมมติเป็นวิธีการที่สามารถช่วยเปลี่ยนแปลงพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนในด้านต่างๆ ได้ดีขึ้น เช่น ความเอื้อเฟื้อ ความซื่อสัตย์ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง มารยาทในชั้นเรียน ความสามารถในการทำงานกลุ่ม การปรับตัวกับเพื่อน ดังนั้นผู้วิจัย จึงสนใจที่จะใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ

2.1.1 ความหมายของเทคนิคแม่แบบ

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2528 : 60) ได้กล่าวถึงความหมายการใช้ เทคนิคแม่แบบว่าเป็นกระบวนการที่บุคคลสังเกตฟังหรืออ่านเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลหรือสัญลักษณ์แทนบุคคล แล้วประมวลเป็นข้อมูลในการแสดงพฤติกรรมของตนต่อไป

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2536 : 52 - 53) ได้ให้ความหมายของตัวแบบหรือแม่แบบ คือ สิ่งที่เป็นแบบอย่างที่ดีเป็นบรรทัดฐานได้ เป็นแบบหรือให้เห็นเพื่อเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบและเป็นแบบอย่างในการเลียนแบบ ตัวแบบมีหลายลักษณะ เช่น ตัวแบบที่เป็นชีวิตจริงกับตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์

จากความหมายของเทคนิคแม่แบบดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า เทคนิคแม่แบบ หมายถึงวิธีการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้โดยการสังเกต เลียนแบบและแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกต่อพฤติกรรมของตัวแบบ

2.1.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

ทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานการวิจัยครั้งนี้ คือทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของแบนดูรา (Bandura.1977 : 10 - 29) ซึ่งอธิบายแนวคิดที่สำคัญในการเรียนรู้ทางสังคมไว้ดังนี้คือ พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากการปะทะสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนจะเลียนแบบตัวแบบ การเลียนแบบนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ

รวมถึงการสังเกตการตอบสนองและปฏิกิริยาต่าง ๆ ของตัวแบบ สภาพแวดล้อมของตัวแบบ ความน่าเชื่อถือของตัวแบบ ความมีชื่อเสียงของตัวแบบ สภาพแวดล้อมของตัวแบบ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตัวแบบ คำบอกเล่าเกี่ยวกับตัวแบบ ความน่าเชื่อถือของตัวแบบ ความมีชื่อเสียงของตัวแบบ ฯลฯ ผลจากการสังเกตจะทำให้ผู้สังเกตสามารถเลียนพฤติกรรมของตัวแบบหรือแสดงพฤติกรรมใหม่ ๆ ได้ ทำให้ไม่ต้องลองผิดลองถูก พฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์เป็นผลมาจากการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ เช่นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์พฤติกรรมกับผลที่เกิดขึ้น ความรู้ที่มนุษย์เรียนรู้นี้จะกลายเป็นความเชื่อที่มีผลในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ เมื่อประสบเหตุการณ์หนึ่งมนุษย์ก็เกิดความคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามมาได้ ทำให้เกิดความดีใจ ความวิตกกังวล ความกลัว ขึ้นล่วงหน้า ความคาดหวังนี้ทำให้มนุษย์ตัดสินใจทำพฤติกรรมหนึ่งให้เกิดผลตามมาที่ตนปรารถนา

การเรียนรู้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดจากประสบการณ์ตรงและการสังเกตการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การประสบเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเองหรือผลที่เกิดจากการกระทำต่าง ๆ ของตนเอง แต่วิธีเรียนรู้ด้วยประสบการณ์นี้ มีข้อจำกัดตรงที่สิ่งที่จะเรียนรู้มีมากเกินไปเกินกว่าเวลาและโอกาสของผู้เรียนแต่ละคนจะอำนวย และผลของการกระทำบางอย่างก็เป็นอันตรายถ้าจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.1.3 กระบวนการเรียนรู้จากแม่แบบ

แบนดูรา (Bandura, 1977 : 22 - 27) ได้กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ว่าเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พฤติกรรมซึ่งเกิดขึ้นจากการเรียนรู้จากแม่แบบเป็นส่วนมาก การที่บุคคลได้เห็นพฤติกรรมที่แปลกใหม่และเหมาะสมจากผู้อื่น จะช่วยชี้นำการกระทำของเขาได้และยังช่วยมิให้เกิดการผิดพลาดจากการกระทำนั้น ๆ ด้วยในกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม แม่แบบจะเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้มากเมื่อบุคคลได้เห็นการกระทำของตัวแบบก็จะสามารถรับรู้ความหมายของการกระทำนั้นได้อย่างเหมาะสม กระบวนการเรียนรู้แม่แบบนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกต (Opsevation Learning) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ

1. กระบวนการให้ความสนใจ (Attention Process) เป็นกระบวนการรับรู้ลักษณะสำคัญ ๆ ของแม่แบบไว้อย่างละเอียดโดยการสังเกต และรวบรวมสิ่งที่รับรู้มาเป็นขั้นตอน บุคคลจะไม่สามารถเรียนรู้ได้เลย ถ้าขาดความสนใจและขาดการรับรู้ พฤติกรรมที่แม่แบบแสดงออกสิ่งที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการให้ความสนใจในการเรียนรู้ ด้วยการสังเกตนี้ คือ

- ลักษณะของผู้สังเกต ในด้านการรับรู้ การรวบรวมและการแปลความหมายจากสิ่งที่ได้สังเกตอันเป็นผลจากประสบการณ์เดิมของผู้สังเกต ได้แก่ อารมณ์ การรับรู้ การเสริมแรงหรือรางวัลที่เคยได้รับ

- ลักษณะหรือการแสดงออกของแม่แบบที่เด่นชัดจดจำได้ง่าย แปลก หรือดึงดูดความสนใจ นอกจากนี้ถ้าพฤติกรรม กิจกรรมและลักษณะของแม่แบบ ความสำคัญใกล้เคียงและเกี่ยวข้องกับผู้สังเกตรวมทั้งพฤติกรรมที่แม่แบบแสดงออกมีประโยชน์ต่อผู้สังเกต จะโน้มน้าวจิตใจผู้สังเกตให้สนใจได้มาก

2. กระบวนการเก็บจำ (Retentional Process) เป็นการรวบรวมรูปแบบพฤติกรรมของแม่แบบที่ได้สังเกตทุกครั้ง การเก็บจำนี้จะทำในรูปของสัญลักษณ์ซึ่งจะช่วยให้จำพฤติกรรมของแม่แบบแม้ว่าจะเห็นแม่แบบเพียงช่วงเวลาอันสั้น

การเก็บจำในรูปสัญลักษณ์ กระทำได้ 2 ลักษณะ คือ มโนภาพ (Imaginal Coding) และ สัญลักษณ์ทางภาษา (Verbal Coding) การเก็บจำในรูปมโนภาพจะง่ายเมื่อแม่แบบแสดงให้เห็นบ่อย ส่วนการเก็บจำในรูปภาษาพัฒนาหลังจากมีมโนภาพและจะช่วยให้การเรียนรู้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น เพราะสัญลักษณ์ในรูปภาษาสามารถให้ข้อมูลที่มากพอและง่ายต่อการสะสมความรู้ที่ได้มาไว้ด้วยโดยทั่วไปแล้วกระบวนการจำนี้เกิดขึ้นจากการฝึกฝนจะช่วยให้ผู้สังเกตจำพฤติกรรมของแม่แบบได้ดียิ่งขึ้นและการฝึกคิดหรือทำตามแบบยังช่วยให้การเรียนรู้จากการสังเกตได้ผลดีขึ้น ดังนั้นการเลียนแบบจึงอาจเกิดขึ้นตามการกระทำของแม่แบบโดยตรงทันทีหรืออาจเกิดขึ้นหลังจากการสังเกตแม่แบบมาแล้วสักระยะหนึ่งซึ่งลักษณะเช่นนี้เป็นผลของกระบวนการคงไว้ในรูปแบบมโนภาพหรือสัญลักษณ์ทางภาษา

3. กระบวนการแสดงออก (Motor Reproductional Process) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตเปลี่ยนสัญลักษณ์ซึ่งเป็นพฤติกรรมของแม่แบบที่เก็บไว้ในรูปของความจำมาเป็นการกระทำหรือการแสดงออกที่เหมาะสมโดยการใช้ความคิดเพราะฉะนั้นกระบวนการแสดงออกจึงขึ้นอยู่กับระดับความคิดของผู้สังเกตและความซับซ้อนของพฤติกรรม ในระยะแรกการดัดแปลงสัญลักษณ์ให้เป็นการกระทำที่เหมาะสมนั้นทำได้ยากแต่เมื่อทราบข้อบกพร่องระหว่างสัญลักษณ์กับการดัดแปลงให้เป็นพฤติกรรมก็จะช่วยให้การกระทำตามแม่แบบในคราวต่อไปถูกต้องมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้เรียนจะสังเกตพฤติกรรมของตนเองเทียบกับแม่แบบ และจะติดตามผลของการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ด้วย ถ้าได้ผลเป็นที่น่าพอใจการเรียนรู้ย่อมเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Process) เป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความรู้ที่ได้รับมากับการแสดงออกตามปกติ ในการรับรู้ของมนุษย์ในการแสดงออกนั้นในชีวิตจริงบุคคลจะไม่สามารถกระทำตามแม่แบบได้ทั้งหมด บุคคลจะเลือกที่จะกระทำนั้นก่อให้เกิดผลดีตอบแทนมากกว่าการกระทำที่ก่อให้เกิดผลเสีย ผู้สังเกตจะเลียนแบบพฤติกรรมที่พึงพอใจนั้นไว้และนำมาดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น กระบวนการจูงใจโดยการให้รางวัลหรือการเสริมแรงทางบวกเพื่อกระตุ้นให้ผู้สังเกตแสดงพฤติกรรมการเลียนแบบออกมาและเป็นการเสริมให้พฤติกรรมนั้น

เกิดมากยิ่งขึ้นจะเห็นได้ว่า ตัวแบบที่มีพฤติกรรมเหมาะสมจะได้รับผลตอบแทนที่ดีจากพฤติกรรมนั้น จะก่อให้เกิดการเลียนแบบได้เป็นอย่างดีจากคนส่วนใหญ่ ดังนั้นการเรียนรู้จากแม่แบบจะต้องจัดวางรูปแบบองค์ประกอบของการเรียนรู้จากแม่แบบอย่างเหมาะสมโดยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจต่อแม่แบบอย่างแท้จริงจนสามารถจดจำและสร้างสัญลักษณ์แทนพฤติกรรมของแม่แบบได้ ประกอบกับการจูงใจอย่างเหมาะสมและเพียงพอจะทำให้ผู้เรียนแสดงการตอบสนองคือการเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบได้ในที่สุด

จากองค์ประกอบของการเรียนรู้ โดยการสังเกตทั้ง 4 ประการ เขียนเป็นภาพประกอบได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 1 องค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยการสังเกตตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ แบนดูรา

สรุปได้ว่าการเรียนรู้องค์ประกอบทั้ง 4 ประการดังกล่าว เป็นองค์ประกอบที่จำเป็น ถ้าขาดกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งจะทำให้การเรียนรู้จากการเลียนแบบขาดความสมบูรณ์ ทั้งนี้ เพราะการเรียนรู้จากตัวแบบจะต้องมีความใส่ใจตัวแบบจนกระทั่งสามารถจำและแปลงระบบ สัญลักษณ์ไปสู่การกระทำในภายหลังได้โดยมีองค์ประกอบสุดท้ายคือแรงจูงใจให้ผู้สังเกตแสดงการกระทำตามตัวแบบนั้นออกมาในที่สุด

2.1.4 ประเภทของเทคนิคแม่แบบ

การเรียนรู้ของเด็กโดยใช้แม่แบบนั้น เด็กจะเรียนรู้จากแม่แบบซึ่งแม่แบบจะทำหน้าที่ เป็นสิ่งเร้าและเป็นสื่อกลางให้ผู้เรียนได้สังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมาย

แบนดูรา (Bandura. 1977 : 40 - 51) ได้แบ่งแม่แบบไว้เป็น 2 ชนิด คือ

แม่แบบที่เป็นชีวิตจริงและแม่แบบที่เป็นสัญลักษณ์ โดยการเสนอแม่แบบได้ 2 รูปแบบ คือ

1. การเสนอแม่แบบจากชีวิตจริง (Live Model) เป็นการให้ผู้สังเกตได้เห็นตัวแบบ ในสภาพการณ์จริง คือ ตัวแบบสามารถเพิ่มเติมหรือปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อให้การแสดงผลพฤติกรรมชัดเจน หรือเหมาะสมกับสภาพการณ์มากขึ้น

2. การเสนอตัวแบบในรูปสัญลักษณ์ (Symbolic Model) การเสนอตัวแบบ ลักษณะนี้ได้แก่ หุ่นเชิดมือ วิดีทัศน์ สไลด์ การ์ตูน หุ่นกระบอก ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง ฯลฯ ซึ่ง เตรียมเรื่องราวของตัวแบบไว้เรียบร้อยแล้ว ทำให้มีผลดีในการที่จะเน้นจุดสำคัญของการแสดงผลพฤติกรรม และยังสามารถควบคุมพฤติกรรมและผลกระทบต่อตัวแบบได้ ทั้งยังสามารถเก็บไว้ใช้ในการให้ตัวแบบ ครั้งต่อไปได้และยังสามารถใช้ได้ทั้งบุคคลเดียวหรือกลุ่มบุคคลได้

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540 : 239 - 240) ได้กล่าวถึงประเภทของตัวแบบ สามารถ แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ตัวแบบที่มีชีวิตจริง (Live Model) คือ ตัวแบบที่ผู้สังเกตสามารถมีปฏิสัมพันธ์ หรือสังเกตได้โดยตรงไม่ต้องผ่านสื่อหรือสัญลักษณ์อื่นใด

2. ตัวแบบสัญลักษณ์ (Symbolic Model) คือ ตัวแบบที่ปรากฏโดยผ่านทางสื่อ ประเภทต่าง ๆ เช่น ตัวแบบที่ปรากฏในภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือ หนังสือพิมพ์ คำบอกเล่า เป็นต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การเสนอตัวแบบในรูปสัญลักษณ์ (Symbolic Model) คือ แม่แบบที่เป็นวิดีโอเนื่องจากวิดีโอที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน สะดวกมีค่า ใช้ง่ายในการ

ผลิตไม่สูงมาก นักเรียนจะเห็นภาพและได้ยินเสียงเหมือนภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ทำให้นักเรียนไม่เบื่อ นอกจากนี้ พินิต วัฒน (2520 : 11) กล่าวว่า วีดิโอเทปมีบทบาทในการให้การศึกษา ให้ความรู้ได้ทุก รูปแบบตั้งแต่ความรู้ง่าย ๆ ไปหากระบวนการที่สลับซับซ้อนได้และเป็นเครื่องมือที่สามารถสอนได้ เหมือนกับการสอนของครู

2.1.5 อิทธิพลของแม่แบบที่มีต่อผู้สังเกต

แบนดูรา (Bandura. 1977 : 41 - 45) ได้สรุปอิทธิพลของแม่แบบที่มีต่อ ผู้สังเกตดังนี้คือ

1. การสร้างพฤติกรรมใหม่ เมื่อผู้สังเกตได้เห็นการกระทำที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน ของแม่แบบ ผู้สังเกตจะรวบรวมรูปแบบของการกระทำใหม่ในรูปแบบของสัญลักษณ์และถ่ายทอดออกมาเป็นพฤติกรรมใหม่
2. การสร้างกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่จะเกิดขึ้นในสภาพที่ผู้สังเกตเห็นการกระทำ ของแม่แบบในลักษณะต่างๆ เช่น การตัดสินใจ รูปแบบทางภาษา เป็นต้น จากนั้นผู้สังเกตจะทดสอบ การกระทำตามแม่แบบลักษณะต่าง ๆ ภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ และถ้าการตอบสนองส่งผลทางบวก ผู้สังเกตจะรวบรวมรูปแบบลักษณะของแม่แบบในรูปแบบต่าง ๆ แล้วนำมาสร้างเป็นกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่
3. การสอนความคิดและพฤติกรรมสร้างสรรค์ การมีแม่แบบจะช่วยสนับสนุนการ กระทำอาจใช้ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ประกอบกับการกระทำของแม่แบบมาพัฒนาเป็นความคิด หรือพฤติกรรมใหม่ขึ้นมาก อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดสำหรับแม่แบบเชิงสร้างสรรค์จะไม่มีอิทธิพลเพียงพอ ต่อการกระทำตามของผู้สังเกต
4. การยับยั้งการกระทำและการลดความหวั่นเกรงที่จะกระทำการที่ได้เห็นแม่แบบ ถูกลงโทษผู้สังเกตมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำตามแม่แบบนี้และในทำนองเดียวกันถ้าได้เห็นแม่แบบทำ พฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องและถูกห้ามปรามแล้วไม่มีผลกรรมใด ๆ ตามมา ผู้สังเกตมีแนวโน้มที่จะกระทำ ตามแม่แบบ
5. การส่งเสริมการกระทำการมีแม่แบบจะมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการกระทำทั้งที่เป็นทางบวกและทางลบ ถ้าผู้สังเกตได้เห็นแม่แบบแสดงพฤติกรรมหนึ่งและได้รับรางวัล ผู้สังเกตก็มี แนวโน้มที่จะกระทำตามมากขึ้น ในทำนองเดียวกันถ้าผู้สังเกตได้เห็นแม่แบบที่แสดงความก้าวร้าวและ ได้รับการยกย่องว่าเป็นสิ่งดีและผู้สังเกตก็มีแนวโน้มที่จะกระทำตามมากขึ้น ดังนั้นการเสนอแม่แบบใน สังคมจำเป็นต้องมีความระมัดระวังอย่างยิ่งเพราะอาจจะมีผลต่อการเพิ่มพฤติกรรมทางลบได้
6. ทางด้านอารมณ์ การมีแม่แบบนี้ นอกจากจะส่งผลต่อการกระทำตามแบบแล้ว ยังมีผลต่ออารมณ์ของผู้สังเกตให้รุนแรงเพิ่มขึ้นและกระตุ้นให้เกิดอารมณ์คล้ายตามไปด้วย

7. การเอื้ออำนวยให้เกิดการกระทำตามแบบ การกระทำใดที่คนให้คุณค่าและมีความชื่นชอบอยู่เสมอ การกระทำของแม่แบบนั้นก็จะทำให้ผู้สังเกตกระทำได้โดยรวดเร็ว และกระทำตามได้ง่าย นอกจากนี้คนสามารถกระทำตามแม่แบบได้เร็วด้วย ดังจะเห็นได้ว่า การมีแม่แบบนอกจากจะทำให้ผู้สังเกตมีความเปลี่ยนแปลงภายในตนเองแล้วยังทำให้สังคมนั้น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอีกด้วย

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540 : 238 - 239) กล่าวว่า ในการเสนอตัวแบบ มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้พฤติกรรมของผู้สังเกต 3 ประการดังนี้

1. สร้างพฤติกรรม (Acquisition Effect) คือ ผู้ที่สังเกตจะเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนจากตัวแบบ เช่น การพูด พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับทักษะบางอย่าง เป็นต้นว่า การแสดงการเล่นกีฬา ฯลฯ ดังนั้น การสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ ผู้สังเกตสามารถเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบได้แม้ว่าพฤติกรรมดังกล่าวผู้สังเกตไม่เคยกระทำมาก่อนเลยก็ตาม

2. ลดพฤติกรรม (Dishibitory Effect) คือ การที่ผู้สังเกตได้สังเกตพฤติกรรม ของตัวแบบแล้วมีผลทำให้พฤติกรรมของผู้สังเกตลดลง โดยเฉพาะเมื่อสังเกตตัวแบบกระทำพฤติกรรมที่นำไปสู่ผลกระทบทางลบ เช่น นักเรียนที่เคยมาโรงเรียนสายเป็นครั้งคราวเห็นครูลงโทษนักเรียนที่มา สายหน้าเสาธงขณะเข้าแถวเคารพธงชาติจึงเลิกพฤติกรรมการมาโรงเรียนสายเป็นต้น

3. เสริมพฤติกรรมที่มีอยู่ (Facilitation Effect) คือ การสังเกตพฤติกรรมจากตัวแบบมีผลทำให้พฤติกรรมที่ผู้สังเกตจึงเลียนแบบการกระทำของตัวแบบ เช่น ชุดที่เคยอาบน้ำวันละ 1 ครั้ง เมื่อเห็นตัวแบบอาบน้ำวันละ 2 ครั้ง ผู้สังเกตจึงอาบน้ำ 2 ครั้งตามตัวแบบ

สรุปได้ว่าเมื่อสังเกตการกระทำของแม่แบบแล้ว ผู้สังเกตจะรวบรวมแบบเป็นสัญลักษณ์ จากนั้นจะนำมาสร้างหลักการ กฎเกณฑ์หรือพฤติกรรมใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง นอกจากนี้แม่แบบยังช่วยสนับสนุนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การส่งเสริมการกระทำ การยับยั้งการกระทำและส่งผลต่ออารมณ์ทำให้ผู้สังเกตมีการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองอันจะส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมอีกด้วย

2.1.6 วิธีการให้ตัวแบบ

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2528 : 408) กล่าวถึงหลักการที่จะใช้ตัวแบบในการเสริมสร้างพฤติกรรมให้มีประสิทธิภาพดังนี้คือ ต้องกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการจะให้ตัวแบบแสดงเพื่อให้บุคคลสังเกตและเลียนแบบให้ชัดเจนซึ่งความชัดเจนของพฤติกรรมนั้นต้องหมายถึง การสังเกตเห็นชัดได้โดยที่ผู้คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปและพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงนั้นจะต้องอยู่ในระดับความสามารถที่จะกระทำได้ มิฉะนั้นจะก่อให้เกิดความคับข้องใจในการเรียนรู้ ผู้สังเกตจะต้องสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ

อย่างตั้งใจเมื่อผู้สังเกตเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบได้ถูกต้องหรือใกล้เคียงแล้วควรให้การเสริมแรงทันที ผู้ดำเนินโปรแกรมจะต้องไม่ควบคุมความสนใจของผู้สังเกตด้วยวิธีการรุนแรงเช่นตี หรือดุด่า

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2530 : 61 - 69) กล่าวว่า วิธีการให้ตัวแบบโดยเสนอตัวแบบที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อให้ผู้สังเกตได้สังเกตพฤติกรรมตลอดทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ของตัวแบบ ผลจากการสังเกตจะทำให้บุคคลนั้นเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบหรือเกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ ที่พึงประสงค์

วิธีการให้ตัวแบบอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องพิจารณาองค์ประกอบต่อไปนี้

1. การคัดเลือกตัวแบบ วิธีการคัดเลือกตัวแบบประกอบด้วย

1.1 ตัวแบบจะต้องมีชื่อเสียงมีความน่าเชื่อถือและเป็นตัวแบบที่ได้รับการคัดเลือกแล้วว่าเป็นตัวอย่างที่ดีเหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าหมายประสงค์ซึ่งจะทำให้ผู้เลียนแบบมั่นใจที่จะเลียนแบบตัวแบบนั้นมากยิ่งขึ้น

1.2 ตัวแบบและผู้เลียนแบบควรจะมี ความคล้ายคลึงกัน หรือมีลักษณะหรือคุณสมบัติร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้สังเกตความสนใจของผู้สังเกตและจะช่วยให้ประสิทธิภาพของการเลียนแบบสูงขึ้น เช่น อยู่ในวัยเดียวกัน เป็นเพื่อนกัน เป็นต้น

1.3 ลักษณะของกิจกรรมที่เลียนแบบควรจะเป็นกิจกรรมที่ประกอบด้วยพฤติกรรมที่ไม่สลับซับซ้อนจะทำให้การเลียนแบบเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและดึงดูดความสนใจของผู้สังเกตได้เป็นอย่างดี

จากวิธีการที่เสนอมานี้ ผู้วิจัยเลือกการใช้ตัวแบบที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ซึ่งตัวแบบในการศึกษาครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์ดอมินิก กรุงเทพมหานคร

2. การเสนอตัวแบบ มีวิธีการดังต่อไปนี้

2.1 เสนอตัวแบบควบคู่กับการเสริมแรง โดยจะต้องให้แรงเสริมตัวแบบและให้แรงเสริมแก่ผู้สังเกต เมื่อสามารถแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้เช่นเดียวกับตัวแบบหรือเกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ อย่างเหมาะสม

2.2 เสนอตัวแบบควบคู่กับสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่าง โดยสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่างจะทำหน้าที่เป็นสัญญาณบอกให้ผู้สังเกตรู้ว่า ถ้าแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์แล้วจะได้รับการเสริมแรง สิ่งเร้าประเภทนี้ควรเสนอควบคู่กับการเสริมแรงจะทำให้การเลียนแบบเกิดขึ้นอย่างคงทนถาวรและมีประสิทธิภาพ

2.3 เสนอตัวแบบควบคู่กับสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่างการเสริมแรงทางบวก และการให้ข้อมูลย้อนกลับ

ประเทือง ภูมิภทราคม (2540 : 242 - 243) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการให้ตัวแบบดังนี้

1. กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการให้ผู้สังเกตเรียนรู้ ขั้นนี้นักปรับพฤติกรรมจะต้องกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายให้ชัดเจนว่า พฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้สังเกต หรือผู้รับการปรับพฤติกรรม ได้แก่พฤติกรรมอะไรบ้าง
 2. เลือกตัวแบบที่เหมาะสม ในขั้นนี้นักปรับพฤติกรรมจะต้องพิจารณาเลือกตัวแบบที่เหมาะสมจะใช้ตัวแบบที่มีชีวิตจริงหรือจะใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ก็ตามจะต้องพิจารณาความเหมาะสมว่าตัวแบบดังกล่าวเหมาะกับบุคคล สถานที่ และสภาพการณ์ของสังคมหรือไม่ ตัวแบบที่เลือกมาใช้จะต้องเหมาะสมกับบุคคล สถานที่ และความสมจริงในสังคม
 3. การฝึกตัวแบบให้แสดงพฤติกรรมเป้าหมายอย่างเป็นขั้นตอน ในขั้นนี้ถ้าการใช้ตัวแบบเป็นตัวแบบที่มีชีวิตจริง นักปรับพฤติกรรมจะต้องฝึกตัวแบบให้แสดงพฤติกรรมเป้าหมายอย่างมีขั้นตอนและชัดเจน ทั้งนี้เพราะจะช่วยให้ผู้สังเกตสามารถสังเกตได้อย่างชัดเจน และเลียนแบบพฤติกรรมนั้นได้ง่ายและถูกต้อง
 4. เสนอตัวแบบ ในขั้นนี้นักปรับพฤติกรรมให้ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเป้าหมายตามขั้นตอนที่ได้รับการฝึกตามข้อ 3 หากโปรแกรมการปรับพฤติกรรมนั้นใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ เช่น ภาพยนตร์ นักปรับพฤติกรรมก็เสนอตัวแบบตามลำดับขั้นตอนเพื่อให้ผู้สังเกตพฤติกรรมเป้าหมาย และสามารถนำไปปฏิบัติตามในโอกาสต่อไป
 5. การให้การเสริมแรงแก่ตัวแบบทันทีที่ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเป้าหมาย ในขั้นนี้หมายความว่า ในกระบวนการปรับพฤติกรรมโดยการใช้เทคนิคการใช้ตัวแบบไม่ว่าจะเป็นการใช้ตัวแบบที่มีชีวิตจริงหรือการใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ก็ตาม ในกระบวนการเมื่อตัวแบบแสดงพฤติกรรมเป้าหมายแล้วตัวแบบจะได้รับการเสริมแรง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สังเกตรับรู้ว่าการแสดงพฤติกรรมเป้าหมาย คือการได้รับแรงเสริม
 6. การให้การเสริมแรงแก่ผู้สังเกตทันทีที่ผู้สังเกตกระทำพฤติกรรมเป้าหมายตาม ตัวแบบ
 7. ให้ข้อมูลย้อนกลับหรือชี้แนะข้อมูลบางอย่างแก่ผู้สังเกต ในกรณีที่ผู้สังเกตยังไม่สามารถเลียนแบบพฤติกรรมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
- สรุปได้ว่าวิธีการให้ตัวแบบนี้จะต้องกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการให้ผู้สังเกตเรียนรู้ และพิจารณาเลือกตัวแบบที่เหมาะสมเพื่อเสนอตัวแบบ และควรให้การเสริมแรงแก่ตัวแบบทันทีเพื่อให้ผู้สังเกตรับรู้ผลกรรมของการแสดงพฤติกรรมเป้าหมาย

2.1.7 กลวิธีในการเรียนรู้จากตัวแบบ

ในการนำทฤษฎีแม่แบบของเบนดูราไปใช้เพื่อให้ผู้สังเกตเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นนั้น แบล็คแมน และซิลเบอร์แมน (Blackman and Silberman. 1975 : 57) ได้สรุปเพื่อนำไปใช้ดังนี้

1. กำหนดพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้สังเกตเรียนรู้
2. มีแบบซึ่งแสดงพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้สังเกตเรียนรู้ที่เหมาะสม
3. ให้แรงเสริมกับแม่แบบ เมื่อแม่แบบสามารถแสดงพฤติกรรมที่ต้องการจะให้ผู้สังเกตเรียนรู้

สวนา พรพัฒน์กุล (2525 : 2 - 7) กล่าวว่า บุคคลที่เด็กจะเลียนแบบนั้น จะเริ่มต้นจากบุคคลที่เด็กใกล้ชิดที่สุดแล้วค่อย ๆ ห่างออกไปจากตัวเด็กตามพัฒนาการทางสังคมของเขา ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

1. เลียนแบบจากพ่อแม่และครู ในช่วงที่เด็กเริ่มเลียนแบบได้นั้น เด็กจะเลียนแบบบุคคลที่ใกล้ชิดที่สุด คือ พ่อ แม่ ซึ่งมีความหมายถึงผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องดูแลเด็กแทนพ่อแม่ด้วย เมื่อเด็กเติบโตขึ้นเด็กไปโรงเรียนใช้เวลาครึ่งหนึ่งของชีวิตในแต่ละวันอยู่กับครู ดังนั้น ความสำคัญของครูในการเป็นตัวแบบจึงพอ ๆ กับพ่อ แม่ ผู้ปกครองและครู จึงควรเป็นตัวแบบที่ดีแต่ต้องไม่เสแสร้งแสดงบทบาทของตัวแบบให้แก่เด็ก

2. เลียนแบบจากตัวแบบที่เด็กชอบ จะต้องเป็นแบบที่ก่อให้เกิดความพอใจแก่เด็ก อาจเป็นเพื่อนและบุคคลอื่น ๆ ที่แวดล้อมเขาอยู่

3. เลียนแบบจากตัวแบบที่ตรงกับความสนใจ การเลียนแบบจะเกิดขึ้นเมื่อตัวแบบนั้นตรงตามความสนใจ เด็กหญิงจะเลียนแบบแตกต่างไปจากเด็กชายเนื่องจากความสนใจแตกต่างกัน แม้ในเด็กหญิงหรือเด็กชายด้วยกันความสนใจก็จะแตกต่างกันไปอีก เช่น เด็กหญิงบางคนสนใจเลียนแบบการทำงานในบ้านของพ่อ แม่ แต่บางคนอาจจะสนใจศิลปะการแสดงต่าง ๆ ที่ตนได้พบในรายการโทรทัศน์และพยายามเลียนแบบนั้นก็ได้

4. เลียนแบบจากผู้กล้าหาญ ไม่ว่าจะเป็นเด็กหญิงหรือเด็กชายย่อมจะมีผู้กล้าหาญที่ตนยกย่องและพอใจจะเลียนแบบตามผู้กล้าหาญของตน ตัวแบบอาจมาจากเรื่องจริงหรือไม่จริงก็ได้ ตัวแบบของเด็กมักได้แก่ บุคคลที่อายุมากกว่า

5. เลียนแบบจากตัวละคร ซึ่งเป็นตัวละครในนิยายในภาพยนตร์โทรทัศน์ เป็นต้น

วัชรีย์ ทรัพย์มี (2522 : 212 - 213) สรุปหลักการเรียนรู้จากตัวแบบไว้ดังนี้

1. ให้ผู้สังเกตได้เรียนรู้พฤติกรรมใหม่จากการสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบซึ่งจะช่วยให้ผู้สังเกตได้เรียนรู้ทักษะในการก่อให้เกิดพฤติกรรมใหม่
 2. ผู้สังเกตอาจจะรับรู้วิธีการที่จะนำมาสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนามาก่อนแล้วแต่ยังไม่ได้ทำหรือคาดว่าจะทำไม่ได้ จากการสังเกตพฤติกรรมที่แม่แบบแสดงจะช่วยกระตุ้นให้ผู้สังเกตได้แสดงพฤติกรรมที่เรียนรู้มาแล้วนั้น
 3. แม่แบบจะต้องมีลักษณะน่าสนใจ เพื่อเป็นแรงจูงใจหรือส่งเสริมให้ผู้สังเกต เลียนแบบ
 4. หลังจากผู้สังเกตได้สังเกตพฤติกรรมของแม่แบบแล้วผู้สังเกตจะจดจำ พฤติกรรมแม่แบบไว้ในความทรงจำ
 5. หลังจากผู้สังเกตได้สังเกตพฤติกรรมของแม่แบบแล้ว ให้โอกาสผู้สังเกตฝึกฝนพฤติกรรมนั้นและผู้ควบคุมจะเป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้สังเกต
- มีผู้นักกลวิธีการเรียนรู้จากตัวแบบไปใช้ในการปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ด้านต่าง ๆ โดยให้ผู้สังเกตตัวแบบที่แสดงลักษณะที่พึงประสงค์และตัวแบบได้รับแรงเสริมจากการแสดงพฤติกรรมนั้นซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบด้วยกัน

2.1.8 ผลที่เกิดกับผู้สังเกต จากการเห็นผลตอบแทนที่ตัวแบบได้รับ

แบนดูรา (Bandura. 1977 : 117 - 121) ได้สรุปเกี่ยวกับการเสริมแรงแม่แบบไว้ว่า ในชีวิตประจำวันคนมีโอกาสที่จะสังเกตเห็นการกระทำและผลที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งมีทั้งผลกรรมที่เป็นรางวัล การลงโทษและการไม่สนใจใยดี คนจึงได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้วิธีการที่นำมาซึ่งความสำเร็จและวิธีการที่จะก่อให้เกิดความผิดพลาดจากบุคคลอื่น เช่นเดียวกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การได้เห็นผลจากการกระทำของบุคคลอื่นสามารถทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้เช่นเดียวกันกับการที่บุคคลนั้นได้ลงมือกระทำ พฤติกรรมนั้นด้วยตนเอง การได้เห็นความสำเร็จจากการกระทำของบุคคลอื่นทำให้แนวโน้มในการกระทำพฤติกรรมนั้นสูงขึ้น ส่วนการได้เห็นความล้มเหลวจากการกระทำของผู้อื่นทำให้แนวโน้มในการกระทำพฤติกรรมนั้นลดต่ำลง

1. การเสริมแรงที่เกิดจากการเห็นตัวแบบได้รับแรงเสริม (Vicarious Reinforcement)
- การเสริมแรงแบบนี้เกิดขึ้นเมื่อผู้สังเกตเห็นว่า บุคคลอื่นกระทำพฤติกรรมเช่นนั้นแล้วได้รับการเสริมแรง ผลจากการศึกษาจำนวนมากแสดงให้เห็นว่าการที่ได้เห็นพฤติกรรมของตัวแบบได้รับรางวัลย่อมมีประสิทธิภาพกว่าการเห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นอย่างเดียว ผลกรรมทางบวกที่บุคคลสังเกตเห็นเป็นตัวส่งให้บุคคลรับเอาพฤติกรรมนั้นมาเป็นของตน บุคคลจะแสดงพฤติกรรมออกมาเมื่อมีสิ่งจูงใจให้เขากระทำเช่นนั้น

2. การเสริมแรงที่เกิดจากการเห็นตัวแบบถูกลงโทษ (Vicarious Punishment)

จากการสังเกตเห็นผลกระทบของตัวแบบ สามารถทำให้พฤติกรรมนั้นเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ การได้เห็นผลกระทบทางลบจะมีผลให้แนวโน้มของการกระทำ ทำนองนั้นหรือการกระทำที่ใกล้เคียงกับพฤติกรรมนั้นลดลง ปรากฏการณ์เช่นนี้พบมากที่สุดในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวทางกาย การได้เห็นว่าการกระทำที่ก้าวร้าวได้รับการลงโทษย่อมทำให้การแสดงความก้าวร้าวเกิดน้อยกว่าการได้เห็นว่าการกระทำนั้นได้รับรางวัล หรือไม่ได้รับผลกระทบใดเลย

บุคคลอาจได้เห็นตัวอย่างมาก่อนว่า พฤติกรรมของตัวแบบถูกลงโทษทางวาจาหรือทางร่างกายจากบุคคลอื่นและตัวแบบที่แสดงการกระทำที่เป็นการลงโทษตัวเองจากการที่ตนเองมีพฤติกรรมที่บกพร่อง ซึ่งการได้เห็นตัวแบบกระทำเช่นนั้นจะมีผลกระทบต่อบุคคลในการยับยั้งการกระทำ ในทำนองเดียวกันกับตัวแบบ การได้เห็นตัวแบบวิจารณ์การกระทำบางอย่างของตนว่าไม่สมควรที่จะให้รางวัลตัวเอง จะมีผลในทางลดแนวโน้มที่จะให้รางวัลตัวเองของบุคคลเมื่อบรรลุการกระทำในลักษณะเดียวกัน

2.1.9 ข้อดีและข้อจำกัดของวิธีการให้ตัวแบบ

การใช้วิธีการใดก็ตามย่อมมีทั้งผลดีและผลเสีย ดังนั้นจึงควรทราบข้อดีและข้อจำกัดของการใช้แม่แบบก่อนที่จะนำไปใช้เพื่อป้องกันความผิดพลาด (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ . 2530 : 69)

1. ข้อดีของวิธีการให้ตัวแบบ

1.1 ถ้ามีการให้การเสริมแรงแก่ผู้สังเกต สามารถเลียนแบบหรือแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้เช่นเดียวกับตัวแบบ หรือผู้สังเกตสามารถแสดงพฤติกรรมใหม่ ๆ

ที่เหมาะสมจะทำให้ความถี่ของการเกิดพฤติกรรมค่อย ๆ มีความถี่สูงขึ้นจะคงทนถาวรยิ่งขึ้น

1.2 การให้ตัวแบบช่วยให้ผู้สังเกตหรือผู้เลียนแบบเกิดพฤติกรรมใหม่ที่ไม่เคยเกิดมาก่อน

1.3 การให้ตัวแบบช่วยเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้สังเกตหรือผู้เลียนแบบ

1.4 การให้ตัวแบบช่วยเอื้ออำนวยให้พฤติกรรมของผู้สังเกตที่เคยเรียนรู้มาก่อนแล้วมีแนวโน้มที่จะแสดงออกมา

2. ข้อจำกัดของวิธีการให้ตัวแบบ

2.1 การใช้การให้ตัวแบบแต่เพียงอย่างเดียวทำให้การเกิดพฤติกรรมใหม่มีความล่าช้า ด้วยเหตุนี้ควรให้ตัวแบบควบคู่กับการเสริมแรงทางบวกการให้ข้อมูลย้อนกลับและสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่างเพื่อให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ต้องการสร้างหรือสอนนั้นเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

2.2 การคัดเลือกตัวแบบตลอดทั้งกิจกรรมที่จะให้เลียนแบบ ผู้คัดเลือกจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าวนี้เพราะมันจะทำให้เสียเวลาในการทดลอง

สรุปคือข้อจำกัดในการให้ตัวแบบ ควรให้ตัวแบบควบคู่กับการเสริมแรงทางบวก การให้ข้อมูลย้อนกลับและสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่างเพื่อให้เกิดพฤติกรรมใหม่อย่างรวดเร็วและควรตระหนักถึงความสำคัญของการคัดเลือกตัวแบบด้วย จะทำให้ผู้เลียนแบบเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และทำให้ความถี่ของการเกิดพฤติกรรม ค่อย ๆ มีความถี่สูงขึ้นจะคงทนถาวรยิ่งขึ้น

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ

2.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

มิดลาร์สกี และคนอื่นๆ (Midlarsky and others. 1973 : 321 – 328) ได้ศึกษาผลของตัวแบบและรางวัลต่อการฝึกฝนให้เกิดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ โดยศึกษาเด็กหญิงเกรด 6 จำนวน 72 คน ให้เห็นตัวแบบ 3 ชนิด ได้แก่ ตัวแบบที่เอื้อเฟื้อ ตัวแบบที่เป็นกลางและตัวแบบที่ละโมภ ผู้วิจัยได้สร้างสถานการณ์ ให้ผู้ถูกทดลองเล่นเกมอย่างหนึ่ง เมื่อเล่นชนะจะได้รับรางวัลเป็นสิ่งของซึ่งมีค่าเท่ากับเงิน 4 เซนต์หลายชิ้น เมื่อผู้ถูกทดลองแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อตามที่ต้องการผู้ทดลองจะให้รางวัลเป็นคำพูดยกย่อง ผลการทดลองพบว่าตัวแบบและรางวัลที่เป็นคำพูดยกย่องมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการปลูกฝังให้เด็กเกิดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ

แวน เดล พอล และคนอื่นๆ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 67 - 68 ; อ้างอิงจาก Van Del Pol and others.1981 : 61 – 69. Journal of Applied Behavior Analysis) ได้ใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ที่เป็นสไลด์สอนทักษะการรับประทานอาหารในภักดาการ 4 ทักษะคือ 1. ทักษะการหาสถานที่ตั้งของภักดาการ 2. ทักษะการสั่งอาหาร 3. ทักษะการรับประทานอาหาร 4. ทักษะการชำระค่าอาหาร และหาทางออกจากภักดาการ กลุ่มตัวอย่างเป็นชาย 3 คน อายุ 17 - 20 ปี มีระดับเชาวน์ปัญญาระหว่าง 46 - 75 ปี โดยให้กลุ่มตัวอย่างดูสไลด์ แล้วแสดงบทบาทสมมติตาม ผลการศึกษาพบว่า ทักษะต่าง ๆ สามารถเกิดขึ้นได้ และมีความคงทนแม้จะไม่ได้รับการฝึกอีกหลังการทดลอง

ซิมเมอร์มัน และโรเซนทาล (Zimmerman and Rosenthal. 1974 : 35) ศึกษาลักษณะของแม่แบบที่มีผลต่อความสามารถในการตั้งคำถามของเด็กระดับประถมศึกษาดอนตัน วิธีศึกษาคือ ให้เด็กดูแม่แบบที่แสดงการเลือกภาพที่ถูกต้องจากบัตรภาพ 42 บัตร โดยกลุ่มที่ 1 ดูแม่แบบที่เลือกโดยการตั้งคำถามผู้ทดลองทีละลักษณะ ซึ่งได้จัดประเภทไว้ กลุ่มที่ 2 ดูแม่แบบที่เลือกโดยการตั้งคำถามทีละรูป กลุ่ม 3 ไม่ได้ดูแม่แบบ หลังจากที่ได้ดูแม่แบบแล้วให้เด็กเลือกรูปเหล่านั้นบ้าง

ผลปรากฏว่า เด็กกลุ่มที่ 1 ดูภาพโดยตั้งคำถามน้อยกว่ากลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 ตามลำดับและมีความสามารถในการตั้งคำถามได้ดีที่สุด

2.2.2 งานวิจัยในประเทศ

วีระ อุตสาหะ (2534 : 66 - 69) ได้ศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อมารยาทในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสรรพวิทยาสังเคราะห์ จังหวัดชัยนาท ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคแม่แบบและการให้ข้อเสนอแนะมีมารยาทในชั้นเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับส่วนนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคแม่แบบมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับมารยาทในชั้นเรียนดีขึ้นมากกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เกษมา จันทรแต่งตั้งผล (2535 : 62 - 67) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบกับชุดพัฒนาการความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช ลังกาธรรมราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบมีความขยันหมั่นเพียรสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ขจรศักดิ์ จอมหงษ์ (2535 : 79 - 80) ได้ศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบสไลด์การคูณที่มีต่อเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความสามัคคีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสามัคคีวิทยาคาร จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบสไลด์การคูณมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความสามัคคีสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทรายทอง ตั้งวงศ์ถาวรกิจ (2537 : 77 - 78) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลอง และการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดธาตุทอง (เรือนเขียวสะอาด) กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ใช้สถานการณ์จำลองกับนักเรียนที่ใช้เทคนิคแม่แบบ มีความสำคัญในการแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

พรพิมล หาญกล้า (2537 : 40-42) ได้ศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อความกตัญญูกตเวทีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชวินิต กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบโดยการใช้นุ่นมือและนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบโดยการให้ชีวิตสัตว์มีความกตัญญูกตเวทีแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

กรรณิการ์ สุปโคกสูง (2538 : 65 - 69) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองกับการใช้เทคนิคแม่แบบ ที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 5 โรงเรียนบ้านดอนขวาง อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลองและนักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบมีความสามารถในการทำงานกลุ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิริยา พันธคง (2539 : 88 - 93) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อลดความวิตกกังวลในการพูดหน้าชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลองและนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ มีความวิตกกังวลในการพูดหน้าชั้นเรียนลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อรัญญา เจริญกุล (2539 : 59-61) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการให้ตัวแบบและการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบึงอำนาจ อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมดีขึ้นหลังจากได้รับการให้ตัวแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิเชียร สุขจันทร์ (2540 : 70 - 73) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง และนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ดวงเนตร ไพบูลย์ (2540 : 59 - 61) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและสถานการณ์จำลอง เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบและนักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วราวรรณิ ราชสงฆ์ (2540 : 72 - 76) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดพัทลุง ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบและนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การใช้เทคนิคแม่แบบมาใช้เพื่อพัฒนาความสามารถของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ได้ เช่น การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ความสามารถในการทำงานกลุ่ม ความขยันหมั่นเพียร มารยาทในชั้นเรียน การประหยัด ความซื่อสัตย์ ความสามารถในการแก้ปัญหา และยังสามารถนำไปใช้ลดพฤติกรรมบางอย่าง เช่น ความวิตกกังวลในการพูดหน้าชั้น ความก้าวร้าว ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง

3.1.1 ความหมายของกรณีตัวอย่าง

คัลลิตัน (Culliton, 1977 : 7) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างเป็นเรื่องจริง เป็นสถานการณ์ เป็น การกระทำหรือไม่กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของตน

เอ็ดจ์ และ โคลแมน (Edge and Coleman, 1982 : 3) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างคือเรื่องราวของสถานการณ์ที่องค์การเผชิญอยู่ ปกติแล้วจะรวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นตามลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญ ๆ ในการพัฒนาองค์การนั้น ๆ

เทร และ เทเลอร์ (Tate and Taylor, 1983 : 77) กล่าวว่า กรณีตัวอย่าง คือการย่อหรือ แคลปซูลที่บรรจุเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ จุดใดจุดหนึ่ง ในระยะเวลาหนึ่ง

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 134) กล่าวว่า การศึกษากรณีตัวอย่าง คือ การศึกษา รายละเอียดของสถานการณ์แต่ละประเภทอาจจะเกี่ยวข้องกับสถาบันการตัดสินใจ หรือเรื่องราวอย่างใดอย่างหนึ่งจากรายละเอียดที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องใช้วิธีสืบเสาะหาความรู้เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป

อัญชลี แจ่มเจริญ, จินตนา สุขมาก และสุกัญญา ธารีวรรณ (2526 : 113) กล่าวถึง การสอนกรณีตัวอย่าง คือการนำเอากรณีตัวอย่างมาให้นักเรียนได้ทดลองแก้ปัญหาดูจะช่วยให้ นักเรียนมีความคุ้นเคยกับปัญหาหากเขาต้องไปพบปัญหาจริง ๆ เขาก็จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม

เริงลักษณะ โรจนพันธ์ (2529 : 68) กล่าวว่า กรณีตัวอย่าง คือ การนำเอาเรื่องราวหรือ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาเสนอให้ผู้เรียนพิจารณาศึกษาวิเคราะห์ตลอดจนค้นหาวิธีแก้ปัญหา นั้น เพื่อที่จะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ หรือพัฒนาทักษะตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 83) กล่าวว่า กรณีตัวอย่าง คือ สื่อการสอนที่สร้างขึ้นบนระบบปัญหาและการให้ข้อมูลที่นำเสนอเพื่อสร้างเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการและทักษะในเรื่องของการ วิเคราะห์ ตัดสินใจ การให้เหตุผลและมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้

บุญทัน อยู่ชมบุญ (2533 : 26) กล่าวว่า กรณีตัวอย่าง คือเรื่องราว เหตุการณ์ตัวอย่างที่น่าสนใจที่สามารถนำมาปรับใช้ประกอบการสอน โดยมีประเด็นปัญหาไว้ให้ผู้เรียนคิดอภิปรายถกเถียงกันเพื่อส่งเสริมให้มีทักษะในการวิเคราะห์ ตัดสินใจ การใช้เหตุผลและมีแนวทางในการแก้ปัญหา คำตอบที่คิดได้คือสิ่งที่ครูต้องการจะสอนแต่ไม่ได้สอนโดยตรง

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง (2534 : 4) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างเป็นเรื่องจริงเป็นการเรียบเรียงให้เกิดความสะดวกในการที่จะสามารถติดตามเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ข้อมูลที่อยู่ในกรณีตัวอย่างอาจจะไม่ใช่ถ้อยคำหรือคำพูดแต่เพียงอย่างเดียวอาจเป็นข้อมูลในลักษณะอื่นก็ได้ เช่น ตัวเลข รูปภาพ สัญลักษณ์ แผนภูมิ กรณีตัวอย่างอาจเขียนขึ้นได้จากการนึกคิด มโนภาพ และการสร้างสถานการณ์ขึ้นเองซึ่งเป็นกรณีตัวอย่างที่ไม่ใช่เรื่องจริง

วารี ธีระจิตร (2534 : 199) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างมีลักษณะเป็นเรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวเด็ก เป็นเรื่องที่มีประเด็นปัญหาและยังหาข้อยุติไม่ได้หรืออาจเป็นเรื่องที่สมบูรณ์ในตัวเองแต่จะสร้างให้เด็กรู้จักอภิปรายถกเถียงและคิดวิเคราะห์ตัดสินใจจากเหตุผลและการให้แนวทางในการแก้ปัญหานั้น ๆ

นิพนธ์ ไทยพานิช (2535 : 294) กล่าวว่ากรณีตัวอย่างเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์จากเอกสารที่ได้รับรวบรวมขึ้นจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง หรือเกี่ยวข้องกับสถานการณ์จริงเพื่อให้ผู้เรียนได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ หาข้อสรุปในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายใต้อาณัติจากเรื่องราว ซึ่งเป็นเรื่องจริงในเอกสารนั้น ๆ

ทิศนา ขัมมณี (2536 : 27) ให้ความหมายของกรณีตัวอย่างคือ เป็นวิธีการสอนวิธีหนึ่งซึ่งใช้กรณีหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง ๆ มาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและมีกณหาทางแก้ไข

ความหมายของกรณีตัวอย่างคือเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง นำมาสร้างเป็นกรณีตัวอย่างเพื่อนำมาเป็นประเด็นปัญหา อภิปรายและวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป ช่วยให้เกิดการตัดสินใจและหาทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

3.1.2 จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของกรณีตัวอย่าง

เมสัน, มาเยอร์ และอีเซลล์ (Mason, Mayer and Ezell. 1982 : 2) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการใช้กรณีตัวอย่างไว้ดังนี้

1. จุดเน้นของการใช้กรณีตัวอย่างไม่ใช่ทฤษฎีหรือหลักการที่เป็นนามธรรม แต่เป็นการประยุกต์ใช้ทฤษฎี และหลักการต่าง ๆ กับปัญหาทั้งหลายที่มีอยู่ในสถานการณ์นั้น

2. เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อหาข้อตกลงใจว่าจะไร และสิ่งใดสามารถปฏิบัติได้

เอ็ดจ์ และโคลแมน (Edge and Coleman. 1982 : 6 - 9) ได้ชี้ให้เห็นประโยชน์ของการเรียนการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้เรียนสามารถคิดได้อย่างละเอียดรอบคอบ และคิดได้อย่างชัดเจนถึงแม้จะเป็นสถานการณ์ที่ยุ่งยากซับซ้อน เป็นสถานการณ์ที่น่าสงสัยหรือคลุมเครือก็ตาม
2. ผู้เรียนสามารถใช้เป็นกลไกในการวางแผนการปฏิบัติอย่างมีเหตุผลถูกต้อง และมีลักษณะสร้างสรรค์
3. ผู้เรียนสามารถใช้เป็นเครื่องมือประยุกต์การวิเคราะห์เชิงปริมาณได้ เมื่อกรณีตัวอย่างเป็นปัญหาตัวเลขการเงินและสัดส่วน เป็นต้น
4. ผู้เรียนสามารถที่จะแยกแยะข้อมูลที่มีความสำคัญ สามารถระบุวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไข
5. ผู้เรียนสามารถที่จะชี้ข้อมูลสำคัญที่ขาดหายไปที่ใช้สำหรับการวางแผนปฏิบัติและการตัดสินใจ
6. ผู้เรียนสามารถที่จะสื่อสารให้เกิดความเข้าใจด้วยปากเปล่าจากการแสดงความคิดเห็นและอภิปราย
7. ผู้เรียนสามารถเขียนตามเรื่องได้อย่างกระชับและชัดเจนสามารถที่จะเขียนรายงานได้อย่างมีน้ำหนักและงูใจ
8. ผู้เรียนสามารถใช้เป็นเครื่องมือและเป็นเครื่องชี้แนะที่จะเพิ่มพูนความสามารถ
9. สามารถช่วยให้ผู้เรียนมีความสุขรอบคอบและมีวุฒิภาวะในการใช้ดุลยพินิจตัดสินใจกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

เรจลัษณ์ ไรจนพันธ์ (2529 : 68) กล่าวว่า การใช้กรณีตัวอย่าง มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาความรู้ ทดสอบความเข้าใจ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ของผู้ศึกษา
2. เพื่อพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ เช่นการชี้ปัญหา และการแก้ปัญหา การวิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็นที่ชัดเจนรัดกุม การทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นกลุ่ม
3. เพื่อพัฒนาทัศนคติบางประการ อันเป็นความมุ่งหมายโดยตรงหรือเป็นผลพลอยได้จากเนื้อเรื่องของกรณี และการทำงานร่วมกันเพื่อพิจารณากรณีดังกล่าว

เกรียงศักดิ์ เพียรยิ่ง (2534 : 11) กล่าวถึงประโยชน์ของกรณีตัวอย่างที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน ดังนี้

1. เป็นการระดมสมองทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเหตุผลต่าง ๆ จากข้อมูลของกรณีตัวอย่าง
2. ได้รับการกระตุ้น และเร่งเร้าให้แสดงความคิดเห็นจากผู้นำการอภิปราย และจากผู้ร่วมอภิปรายด้วยกันเอง
3. เป็นการนำข้อมูลจากกรณีตัวอย่างมาวิเคราะห์ เพื่อหาทางออก ทางเลือก ข้อเสนอ หรือแนวทางในการแก้ไขปัญหา
4. ได้เทคนิคการนำอภิปราย และการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมอภิปรายนำไปสู่การแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง มีการจัดระบบระเบียบในการแสดงความคิดเห็นได้ดี
5. มีการเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และมีการประนีประนอมความคิดเห็น คือยึดหลักของเหตุผลรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นไม่ใช้อคติหรืออารมณ์ส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้อง
6. ได้เทคนิคการใช้คำถาม การแจกจ่ายคำถาม การโยนหรือเจดีย์ คำถามของผู้อภิปรายทำให้ผู้ร่วมอภิปรายมีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง สนุกตื่นเต้นเป็นกันเอง และไม่ใช้คำถามนำในระหว่างการอภิปราย
7. ได้เทคนิคการสร้างบรรยากาศของผู้นำอภิปราย มีอารมณ์ขัน มุขตลก ไม่รู้สึกเครียดหรือเหนื่อย มีความสามารถหรือพรสวรรค์เฉพาะตัว
8. ได้เทคนิคในการสับเปลี่ยนที่นั่งของผู้อภิปราย ทำให้คนที่ไม่ค่อยพูด ถูกกระตุ้นให้พูดแสดงออกทางความคิดเห็นทำให้รู้จักกันมากขึ้น และเป็นการสร้างความใกล้ชิดกันมากขึ้น ไม่ทำให้ง่วงนอนหรือเกิดความเบื่อหน่าย ทำให้กลุ่มหรือแต่ละคนกระตือรือร้นมากขึ้น

วาริ ธีระจิตร (2534 :200) กล่าวถึงประโยชน์ของกรณีตัวอย่าง ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการรู้จักวิเคราะห์ แยกแยะปัญหาจากเรื่องที่เป็นกรณีตัวอย่างนั้น ๆ
2. ช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ และตัดสินใจจากเหตุผลต่างๆ อย่างมีหลักเกณฑ์
3. ให้ผู้เรียน มีโอกาสแลกเปลี่ยน ความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน จนหาข้อสรุปจากประเด็นปัญหาต่าง ๆ ของกลุ่มได้
4. ช่วยให้เกิดการยอมรับความคิดในข้อสรุปของกลุ่มและเป็นการส่งเสริมทักษะของการทำงานกลุ่ม และการแก้ปัญหาจากความร่วมมือ ของกลุ่มได้เป็นอย่างดี
5. เพื่อการประยุกต์นำไปใช้ เป็นการยอมรับ โดยปราศจากข้อวิพากษ์วิจารณ์

ทิสนา แชมมณี (2536 : 27) กล่าวถึงประโยชน์ของกรณีตัวอย่างดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด และพิจารณาข้อมูลที่ตนได้รับอย่างถี่ถ้วน
2. ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำเอากรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้
3. ช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความจริงซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่าประโยชน์ของกรณีตัวอย่างเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น อภิปราย รู้จักวิเคราะห์ แยกแยะปัญหา เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่มีเหตุผลร่วมกัน

3.1.3 ประเภทของกรณีตัวอย่าง

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง (2534 : 15) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างที่เขียนขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนในชั้นเรียน พอจะแบ่งออกอย่างกว้างๆ ได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. กรณีตัวอย่างที่เป็นจริง (Real Cases) เป็นกรณีตัวอย่างที่เขียนขึ้นจากเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง เขียนจากข้อมูลที่ผู้เขียนได้รวบรวมมาด้วยตัวเอง
2. กรณีตัวอย่างที่ไม่เป็นจริงหรือเพ้อฝัน (Armchair Cases) เป็นกรณีตัวอย่างที่ผู้เขียนมโนภาพหรือวาดภาพขึ้นเอง ไม่ได้เขียนจากข้อมูลที่ได้รวบรวมมาแต่เป็นการจินตนาการขึ้นมาเอง หรือด้วยการประมวลเหตุการณ์ที่ได้จากการศึกษาที่พบเห็นมาบ้าง แล้วปะติดปะต่อสร้างขึ้นมาให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริง กรณีตัวอย่างประเภทเพ้อฝันนี้เขียนค่อนข้างยาก ผู้เขียนจะต้องมีประสบการณ์และความสามารถพอสมควร ในการนำมาใช้นั้นมีประโยชน์และมีขอบเขตจำกัดกว่ากรณีตัวอย่างที่เป็นจริงแต่ก็มีผู้นิยมใช้กรณีนี้กันมาก

ดังนั้นกรณีตัวอย่างมี 2 ประเภทคือ กรณีตัวอย่างที่เป็นจริงคือเรื่องราวที่เขียนจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงและกรณีตัวอย่างที่ไม่เป็นจริง คือกรณีตัวอย่างที่ผู้เขียนประมวลเหตุการณ์ที่ได้จากการศึกษารวบรวมแล้วปะติดปะต่อสร้างขึ้นมาให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริง

3.1.4 การนำกรณีตัวอย่างไปใช้ในการเรียนการสอน

เริงลักษณ์ โรจนพันธ์ (2529 : 68 - 69) กล่าวถึงการนำกรณีตัวอย่างไปใช้ ทำได้หลายรูปแบบดังนี้

1. เป็นคำพูดหรือข้อเสนอแนะ โดยการเล่าให้ฟังหรือเปิดเทปอัดเสียง
2. เป็นลายลักษณ์อักษร หรือภาพ เช่น ข้อเขียน จดหมายเหตุหรือรายงานแผนภูมิ แผนที่ ภาพยนตร์ สไลด์ ฯลฯ
3. เป็นงาน เช่น การปฏิบัติงานของหน่วยงาน องค์การที่กำลังดำเนินอยู่ ในกรณีนี้ผู้ศึกษาต้องไปศึกษาที่หน่วยงานนั้น

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง (2534 : 45) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างสามารถนำเสนอได้ในหลาย ๆ ทางด้วยกัน ในรูปแบบของความเรียง ตาราง แผนภูมิ รูปภาพ เป็นต้น จะนำเสนอในรูปแบบใดก็ควร จะเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์การสอนและระยะเวลาด้วย

วาริ ธีระจิตร (2534 : 201) กล่าวถึงการนำการสอนกรณีตัวอย่างไปใช้ครูควรใช้หลัก ในการปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาจุดประสงค์ว่าจะกำหนดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องใดบ้าง แล้วกำหนด เนื้อหาให้ตรงตามจุดประสงค์นั้น ๆ
2. คัดเลือกกรณีตัวอย่างที่เหมาะสมกับจุดประสงค์และเนื้อหาให้เหมาะกับผู้เรียน ในเรื่อง ความสนใจ ประสบการณ์ และวัยของผู้เรียน
3. สร้างกรณีตัวอย่างอาจสร้างขึ้นเองโดยสมมติเรื่องราวขึ้นมาหรือเลือกเหตุการณ์ จากหนังสือพิมพ์หรือเรื่องจริงตามความเหมาะสม
4. สร้างประเด็นปัญหาให้นักเรียนได้วิเคราะห์หรืออธิบายถกเถียงเพื่อช่วยในการตัดสินใจ ในการแก้ประเด็นปัญหานั้น ๆ เพื่อประกอบการอภิปรายและสรุป

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2536 : 5 - 6) กล่าวว่า การนำกรณีตัวอย่างไปใช้ประกอบการสอน เรื่องที่นำมาใช้เป็นกรณีในการเรียนนั้นควรจะเป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในสภาพของชุมชน โรงเรียน หรือ สถาบันนั้นตั้งอยู่ ในกรณีที่เป็นปัญหา ควรจะศึกษาว่าอะไรน่าจะเป็นสาเหตุ และทางแก้ควรจะมีกี่ทาง ทำได้อย่างไรบ้าง ให้ผู้อภิปรายทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นที่ทุกคนจะได้เรียนรู้ความคิด ซึ่งกัน และกัน ประสบการณ์จากการศึกษากรณี จะไม่มีในทฤษฎีใด ๆ และจะเป็นการเพิ่มประสบการณ์ให้ กับผู้เรียนอีกด้วย

สรุปได้ว่าการนำกรณีตัวอย่างไปใช้ในการเรียนการสอนอาจจะเป็นคำพูด ข้อเขียน หรือ ภาพ แผนภูมิ แผนที่ ฯลฯ เพื่อนำเสนอให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์

3.1.5 ขั้นตอนการสอนกรณีตัวอย่าง

บุญทัน อยู่ชมบุญ. 2533 : 149 ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสอนกรณีตัวอย่างไว้ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการของครู

กำหนดเนื้อหา ความคิดรวบยอดที่ต้องการสอน แล้วคัดเลือกข่าว เรื่องราวตัวอย่าง เหตุการณ์ที่เหมาะสม

2. ขั้นการสอน

เริ่มด้วยการเสนอกรณีตัวอย่างแก่นักเรียน แล้วให้ประเด็นคำถามจากเรื่องในกรณีตัวอย่าง โดยแบ่งกลุ่มอภิปรายความคิดเห็นเพื่อหาข้อยุติโดยกำหนดเวลาให้ หลังจากนั้นจึงให้รวมกลุ่มใหญ่

เสนอรายงาน สรุปผลการอภิปราย ซึ่งอาจให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้แล้วครูจึงสรุป ประเด็นเนื้อหาที่ต้องการ

3. ขั้นประเมินผล

สังเกตจากการอภิปราย และตอบคำถามเป็นรายบุคคลหรือให้ทำข้อทดสอบ สังเกต พฤติกรรมของนักเรียนจากการปฏิบัติจริง

สรุปได้ว่าขั้นตอนการสอนกรณีตัวอย่าง คือ กำหนดเนื้อหาแล้วคัดเลือกเรื่องราวตัวอย่าง ที่เหมาะสมนำมาเสนอให้นักเรียน แล้วให้ประเด็นคำถามจากกรณีตัวอย่างเพื่อให้นักเรียนอภิปราย สรุปร่วมกัน และครูประเมินผลจากการอภิปรายของนักเรียน

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง

3.2.1 งานวิจัยในประเทศ

ไชยรัตน์ ปราณี (2531 : 81 - 82) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชา สังคม โดยการสอนแบบซินดิเคท กับการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชูศักดิ์ สิงห์อุดร (2532 : 71) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรม การทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับ การสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จารุวรรณ เพ็ญสุข (2533 : 71 - 72) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมนุษยสัมพันธ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบการเรียนรู้เป็นทีมที่จัดกิจกรรม ด้วยการใช้กรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีมนุษยสัมพันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พัชรินทร์ ธาวัชรฐการพ์ (2535 : 82 - 83) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความ สามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบ เทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสามารถในการแก้ปัญหา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อัจจิมา จินภาส (2535 : 64) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและกรณีตัวอย่าง ที่มีต่อความรับผิดชอบต่อโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยกรณีตัวอย่างมีความรับผิดชอบต่อโรงเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชรัยน์นาท จิตต์บรรเทา (2538 : 67 - 71) ได้ศึกษา การเปรียบเทียบผลของการใช้ สถานการณ์จำลองและกรณีตัวอย่าง ที่มีต่อความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน วัดบ่อ (นันทวิทยา) อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์ จำลองและการใช้กรณีตัวอย่าง มีความมีน้ำใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โสภณ ศรีสุวรรณวัฒนา (2538 : 66 - 68) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้ สถานการณ์จำลองกับการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุนทรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาพยาบาล ที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองกับนักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง มีทัศนคติต่อวิชาชีพ พยาบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พรพรรณ กลิ่นเกษร (2538 : 66-69) ได้ศึกษา การเปรียบเทียบผลการใช้บทบาทสมมติ กับการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหนองหลวง อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการ ใช้บทบาทสมมติกับการใช้กรณีตัวอย่างมีทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การใช้กรณีตัวอย่างเป็นวิธีที่สามารถพัฒนาและ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ความมีน้ำใจและทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ การใช้กรณีตัวอย่างช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝน ฝึกแก้ปัญหาและมีการตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนั้นการใช้กรณีตัวอย่างน่าจะพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสื่อสาร

4.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสื่อสาร

4.1.1 ความหมายของการสื่อสาร

สมิต สัทนุกร (2527 : 34) ให้ความหมายของการสื่อสารว่า เป็นกระบวนการของการส่งผ่านข่าวสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจกันทั้งที่เป็นข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ความคิด ทัศนคติ และอารมณ์ ระหว่างบุคคลสองฝ่ายอันได้แก่ผู้ส่งสารและผู้รับสาร

พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2528 : 68) กล่าวว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการสื่อความหมาย ซึ่งเป็นที่ยึดโยงบุคคลในวงการไว้ด้วยกัน รวมทั้งบุคคลภายนอกวงการด้วยเพื่อให้กิจการดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ด้วยดี

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2530 : 119) กล่าวว่า การสื่อสารหมายถึง การที่บุคคลหนึ่งทำการติดต่อกับอีกบุคคลหนึ่ง หรือบุคคลมากกว่าหนึ่งคน หรือเป็นกลุ่มก็ได้ ทั้งนี้เพื่อจะส่งข่าวสารข้อเท็จจริงรายละเอียด ข้อมูลบางอย่างโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้บุคคล หรือกลุ่มคนที่ได้รับการติดต่อนั้น ได้รับรู้สิ่งต่างๆ และเข้าใจความหมายตรงกันกับผู้ทำการสื่อสาร

โยธิน ศันสนุทธ (2530 : 82) กล่าวว่า การสื่อสารที่ดีทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างบุคคล และทำให้ความต้องการของแต่ละฝ่ายบรรลุผล

ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ (2533 : 23) กล่าวว่า การสื่อสารหมายถึง การถ่ายทอดความรู้ ความรู้สึก และความต้องการของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร และเกิดปฏิกิริยาตอบสนอง โดยปกติแล้วจะเป็นการสื่อสารโดยการพูดและผู้ฟังปรากฏตัวต่อหน้ากัน สารที่สื่อ่นั้นประกอบด้วยวัจนสาร และอวัจนสาร

สุโขทัยธรรมาธิราช (2533 : 19) ให้ความหมายของการสื่อสาร หมายถึงการนำเรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น หรือความรู้สึก โดยอาศัยเครื่องนำไปโดยวิธีใดวิธีหนึ่งให้ไปถึงจุดหมายปลายทางที่ต้องการจนทำให้เกิดการกำหนด หมายความว่า ความหมายแห่งเรื่องราวที่ร่วมกันได้

กรองแก้ว อยู่สุข (2537 : 163) กล่าวว่า การสื่อสารหมายถึงการแลกเปลี่ยนความคิด หรือข่าวสารข้อมูลเพื่อที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจและเข้าใจระหว่างกันหรือเพื่อให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีได้

สมพร สุทัศนีย์ (2539 : 284) กล่าวว่า การสื่อสารหมายถึงกระบวนการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริงตลอดจนความต้องการ อารมณ์ ความรู้สึกจากผู้ส่งไปยังผู้รับเพื่อให้เข้าใจตรงกัน

สยาม ปิยะนราธร (2539 : 38) ให้ความหมายของการสื่อสาร คือ การที่มนุษย์ติดต่อส่งข่าวสารข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ตลอดจนท่าทีความรู้สึกต่าง ๆ จากบุคคลใดบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง

แวนเดมาร์ค และเลทท์ (Vandemark and Leth.1977 : 2) ได้กล่าวถึงความหมายของการสื่อสารว่า หมายถึงการใช้สัญลักษณ์ที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล เป็นกระบวนการทำให้และรับข่าวสารที่เป็นถ้อยคำ และไม่ใช่ถ้อยคำ

จอห์นสัน (Johnson.1972 : 67) ให้ความหมายของการสื่อสารว่า หมายถึงการที่บุคคลหนึ่งส่งสารไปยังบุคคลอื่น ๆ และก่อให้เกิดการตอบสนองขึ้น

ฮอลโลรัน (โยธิน ศันสนยุทธ. 2530 : 82 ; อ้างอิงจาก Holloran.1978 : 27. Applied Human Relations : An Organizational Approach) ให้ความหมายของการสื่อสารว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการของการถ่ายทอดข่าวสาร และความเข้าใจจากคนหนึ่งหรือหลายคนไปยังอีกคนหนึ่งหรือหลายคน

จากความหมายของการสื่อสารที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การสื่อสาร หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ เรื่องราวต่างๆที่เป็นข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริงตลอดจนท่าที และความรู้สึกต่าง ๆ จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร เพื่อให้เกิดการรับรู้และความเข้าใจตรงกันทำให้ความต้องการของแต่ละฝ่ายบรรลุผล

4.1.2 ความสำคัญของการสื่อสาร

สมพร สุทัศนีย์ (2539 : 284 - 285) กล่าวถึงความสำคัญของการติดต่อ สื่อสารดังนี้คือ

1. การติดต่อสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการติดต่อสัมพันธ์ คือเป็นเครื่องมือถ่ายทอดข้อมูล อารมณ์ ความรู้สึก ความคิดและความต้องการเพื่อให้อีกฝ่ายเกิดความเข้าใจ เกิดความรู้สึกพึงพอใจ รักใคร่ เกิดความเชื่อถือศรัทธา ซึ่งนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย
2. เป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิตและการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จ ถ้าหากไม่มีการติดต่อสื่อสารก็จะไม่มีการกระทำใด ๆ เกิดขึ้นระหว่างคนในสังคมและในองค์กร

สยาม ปิยะนราร (2539 : 41-42) กล่าวถึง ความสำคัญของการสื่อสารว่า เป็นพฤติกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งในสังคมมนุษย์ ซึ่งต้องมีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ต้องมีการส่งความหมาย การสื่อสาร การรับ การแปลความหมายอันเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน ฉะนั้นการติดต่อจึงเกี่ยวข้อง และมีบทบาทอย่างกว้างขวางมากต่อการแสดง พฤติกรรมมนุษย์ นอกจากนี้ แซสเซ (Sasse.1978. 136-137) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสื่อสารว่า การสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ในสังคม ถ้าขาดการสื่อสารระหว่างบุคคลแล้วมนุษย์ไม่สามารถอยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้ การที่มนุษย์สร้างความเจริญให้แก่สังคมนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ก็เนื่องมาจากผลของการสื่อสาร ซึ่งทำให้มนุษย์เกิดความคิดและความรู้มากยิ่งขึ้น การสื่อสารนั้นช่วยสร้างสัมพันธภาพ ความใกล้ชิด

ความไว้วางใจ และก่อให้เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจระหว่างกันและกัน ช่วยให้นมนุษย์รู้จักตนเองและเข้าใจบุคคลอื่นอีกด้วย

จากความสำคัญของการสื่อสารข้างต้น สรุปได้ว่าการสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งจะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กัน อันนำไปสู่การสร้างสัมพันธภาพได้ ซึ่งต้องอาศัยการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดข้อมูล อารมณ์ ความรู้สึก การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างบุคคล และ ทำให้เกิดความร่วมมือนำไปสู่ความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ได้

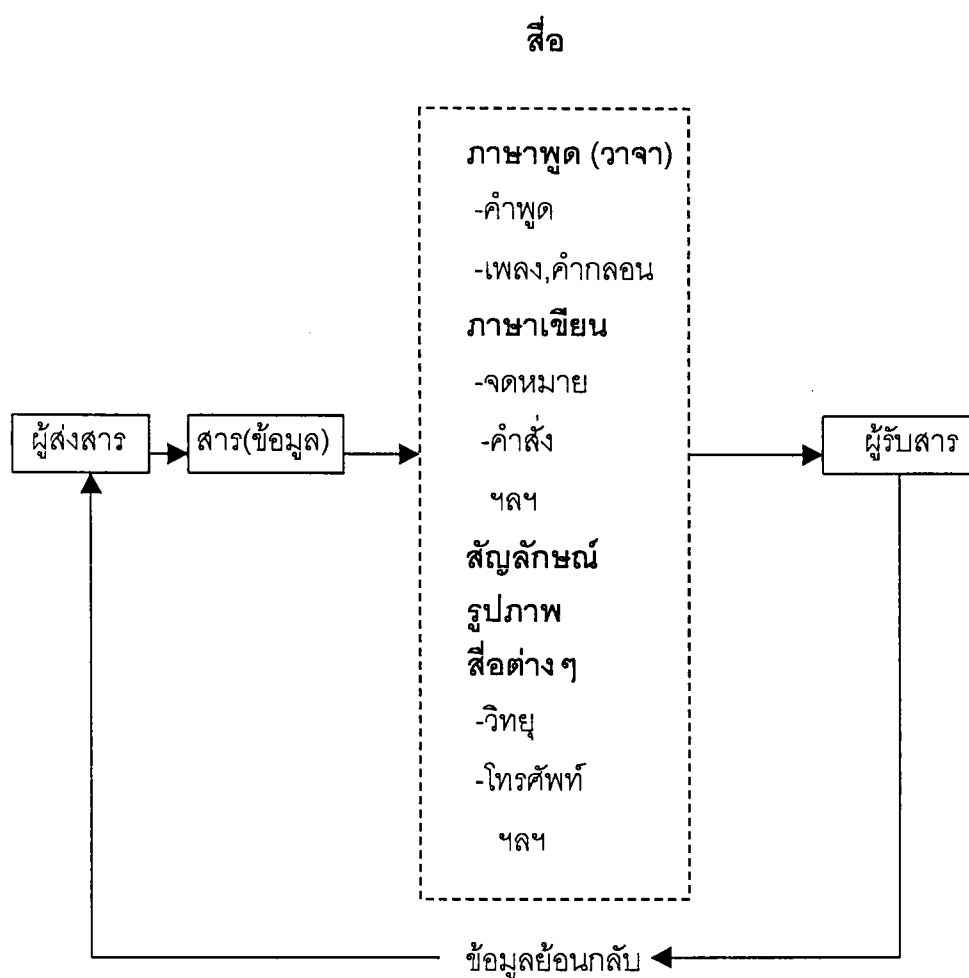
4.1.3 องค์ประกอบของการสื่อสาร

สยาม ปิยะนราร (2539 : 38-39) กล่าวถึง องค์ประกอบของการสื่อสาร ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 4 ประการคือ

1. ผู้ส่งสาร หรือแหล่งข่าว (Sender, Source, Communicator) หมายถึง ต้นแหล่งของข่าวสาร เช่นผู้พูด ผู้เขียน สื่อมวลชน ผู้ที่จะเป็นฝ่ายถ่ายทอด
2. ข่าวสาร (Message) หรือข้อสนเทศ (Information) หมายถึง ตัวข่าวสารหรือเรื่องราวที่ผู้ส่งไปยังผู้รับเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติแนวคิดอยู่ได้ เกิดความรู้ เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมต่างๆ ในตัวผู้รับสารหรือมีการตอบสนอง (Response) ต่อ ข่าวสารหรือข้อความนั้น ๆ
3. สื่อหรือช่องทางในการสื่อสาร (Channel) วิธีการหรือเครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดสู่ทางที่เลือกใช้เพื่อที่จะได้นำข่าวสารไปสู่ประสาทสัมผัสของผู้รับได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือ สัญญาณ สัญลักษณ์ รวมทั้งการทำทางจะเห็นว่าในช่องทางของการติดต่อสื่อสารนั้นจะต้องมีการกำหนดสื่อด้วยเครื่องมือที่เหมาะสมกับลักษณะและสถานการณ์ของสารนั้นๆ เช่น การใช้พบปะเป็นส่วนตัวอาจใช้สื่อทาง คำพูด การใช้จดหมายติดต่อกันเป็นการใช้สื่อคือตัวอักษร

4. ผู้รับสาร (Receiver, Communicatee) หมายถึงผู้ที่ได้รับข่าวสารที่ได้ส่งมา

สมพร สุทัศนีย์ (2539 : 285 - 286) กล่าวว่า องค์ประกอบของการสื่อสารได้แก่ ผู้ส่ง (Sender) สารหรือข้อมูล (Message) และผู้รับสาร (Receiver) ผู้ส่งสารจะส่งผ่านสื่อต่างๆ เช่น คำพูด กิริยาท่าทาง การเขียน สัญลักษณ์ เป็นต้น ผู้ส่งสารอาจใช้วิธีส่งสารสองทางโดย ผู้รับสารได้ซักถาม อาจแสดงรูปการส่งสารได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2 แสดงองค์ประกอบของการติดต่อสื่อสาร

อรนุช เลิศจรรยาวัชและदारววรรณ สุขุมลชาติ (2533 : 111) กล่าวถึงองค์ประกอบโดยทั่วไปของการสื่อสาร คือ

1. ผู้ส่งสาร (Sender or Encoder or Communicator)
2. ตัวสาร (Message)
3. รหัสในรูปซึ่งเป็นที่ยอมรับและเข้าใจร่วมกัน (Code)
4. สื่อ เช่น คลื่นอากาศ หรือกระดาะ (Channel)
5. ผู้รับสารจำนวนจำกัด (Receivers)
6. ปฏิกริยาย้อนกลับ (Feedback)
7. สารอะไรก็ตามที่รบกวนทำให้การสื่อสาร (Noise) ที่ถูกหยุดลง หรือไม่บรรลุเป้าหมาย

สุโขทัยธรรมมาธิราช (2533 : 20) กล่าวว่า เมื่อเกิดการสื่อสาร จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบดังนี้

1. มีบุคคลฝ่ายหนึ่งใช้อาณัติสัญญาณถ่ายทอดความหมายที่เกิดขึ้นในใจของบุคคลนั้น ซึ่งเราเรียกอย่างสั้น ๆ ว่าผู้ส่ง หรือผู้ส่งสาร
2. อาณัติสัญญาณดังกล่าวจะเคลื่อนผ่านสื่อไปยังบุคคลอื่น ซึ่งบุคคลฝ่ายแรกมุ่งประสงค์ที่จะกำหนดรู้ความหมายร่วมกันกับตน
3. อาณัติสัญญาณหรือภาษาที่ใช้จะต้องเรียบเรียงอย่างเป็นระเบียบ และมีเนื้อหาชัดเจนพอเพื่อทำหน้าที่เราให้เกิดการกำหนดรู้ความหมายได้ซึ่งเราเรียกสั้น ๆ ว่า สาร
4. มีบุคคลผู้รับอาณัติสัญญาณ ซึ่งมีทักษะพอที่จะเข้าใจอาณัติสัญญาณที่ส่งมาตีความได้และกำหนดรู้ความหมายได้ ซึ่งเราเรียกสั้น ๆ ว่า ผู้รับ หรือผู้รับสาร ผู้ส่ง สื่อ สาร และผู้รับ จึงเป็นองค์ประกอบขึ้นพื้นฐานของการสื่อสาร

จาระไน แกลโกศล (2532 : 542 – 543) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่สำคัญในการสื่อสารประกอบด้วย

1. บุคคล การสื่อสารต้องประกอบด้วยบุคคลอย่างน้อยสองคน คือผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารกับเป็นผู้รับสารและเหมือน ๆ กันกับกระบวนการสื่อสารแบบอื่นที่ผู้ส่งสารไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารอยู่ตลอดเวลา และผู้รับสารก็ไม่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้รับสารอยู่ตลอดเวลา แต่ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารอาจสลับเปลี่ยนกันทำหน้าที่ส่งสารและรับสารได้

2. ขาวสาร หรือที่บางคนเรียกว่า “สาร” ที่ใช้ในกระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคล มีทั้งสารที่เป็นวัจนสารและอวัจนสาร วัจนสารที่พบเป็นส่วนใหญ่ในการสื่อสารคือคำพูดที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างกัน ส่วนอวัจนสารที่พบบ่อยมากในกระบวนการสื่อสารก็คือ การมองเห็น การพยักหน้า การยิ้ม แต่บุคคลส่วนใหญ่เมื่อเอ่ยถึงขาวสารในการสื่อสารมักนึกถึงคำพูดหรือถ้อยคำ ไม่ค่อยนึกถึงภาษาท่าทางต่าง ๆ น้ำเสียงหรือภาษาท่าทางอย่างอื่นที่เป็นอวัจนภาษาเป็นที่น่าสนใจที่คำว่าคำแต่ละคำอาจมีความหมายต่างกันได้ตามการกำหนดของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ภูมิปัญญา ความรู้สึก สิ่งแวดล้อมของคำ ๆ นั้น และความคิดของบุคคลผู้ใช้คำ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า “คำขึ้นอยู่กับบุคคล”

3. ผลที่เกิดขึ้น ผลของการสื่อสารอาจจะเป็นไปในรูปของการเพิกเฉยปฏิเสธ หรือการตอบรับขาวสาร ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งปฏิกริยาด้านกายภาพ ด้านจิตใจ หรือด้านอารมณ์ ด้านกายภาพ เช่น เมื่อเราดำเนินผู้อื่นด้วยถ้อยคำรุนแรงเขาอาจเดินหนีเนื่องจากไม่ต้องการจะถกเถียงกับเรา ส่วนทางด้านจิตใจหรืออารมณ์ เช่น เมื่อเราถูกผู้อื่นตำหนิแล้วเรารู้สึกโกรธไม่พอใจ เป็นต้น

สรุปองค์ประกอบในการสื่อสาร จะต้องประกอบไปด้วย ผู้ส่งสาร สารหรือ ข้อมูล สื่อ หรือช่องทางในการสื่อสาร และผู้รับสาร ซึ่งผู้ส่งสารจะส่งสารหรือข้อมูลไปยังผู้รับโดยเลือกสื่อที่จะนำไปสู่

ผู้รับได้อย่างเหมาะสม และรู้ความหมายร่วมกันได้โดยวิธีการหรือเครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอด เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สัญลักษณ์ รวมทั้งภาษาท่าทาง หรือสื่อทางตัวอักษร เช่นจดหมาย ฯลฯ ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละสถานการณ์นั้น ๆ หรือประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสารสูงสุด

4.1.4 กระบวนการสื่อสาร

การสื่อสารนั้นมีหลายรูปแบบ เราอาจอธิบายการสื่อสารได้ว่า เป็นกระบวนการสื่อสาร ความหมายที่มีการถ่ายทอดความเข้าใจ เป็นสาระสำคัญ การสื่อสารเป็นสื่อที่โยงบุคคลทั้งหมดไว้ รวมทั้งถ่ายทอดความคิด ข้อมูลต่าง ๆ ด้วย

พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2527 : 69) กล่าวว่ากระบวนการสื่อสารนั้นต้องประกอบด้วย

1. ผู้ส่ง (Sender)
2. ผู้รับ (Receiver)
3. สาร (Message)
4. สื่อสำหรับส่ง (Media of Communication)

สยาม ปิยะนราธร (2539 : 41) กล่าวว่า กระบวนการในการสื่อสารเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทักษะ ความคิดเห็น และประสบการณ์ต่าง ๆ จากบุคคลหนึ่ง ไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง การติดต่อสื่อสารจึงเป็นกระบวนการพิเศษซึ่งก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างมวลมนุษยชาติและทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีพอยู่ได้ในสังคม กระบวนการสื่อสารมีประเด็นสำคัญต้องพิจารณาอยู่ 3 ประการคือ

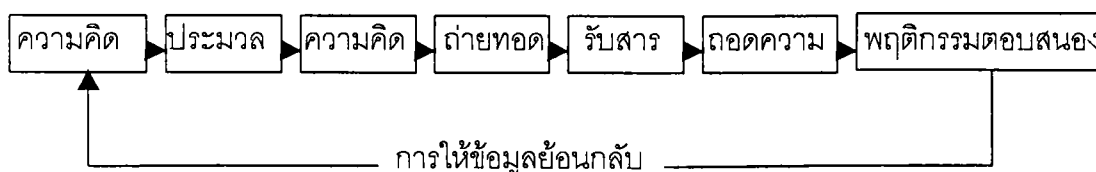
1. การติดต่อสื่อสารจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปหรือมากกว่านั้น
2. การติดต่อสื่อสารเป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลแบบ 2 ทาง (Two – Way

Exchange of Information)

3. ก่อให้เกิดความเข้าใจถูกต้องร่วมกัน

4.1.5 ขั้นตอนของการสื่อสาร

สมพร สุทัศนีย์ (2539 : 286 – 28) กล่าวถึง ขั้นตอนการสื่อสารว่า ในการติดต่อสื่อสารนั้น ผู้ส่ง ส่งสารไปยังผู้รับสารผ่านกระบวนการหรือขั้นตอนต่อไปนี้

ภาพประกอบ 3 แสดงขั้นตอนการติดต่อสื่อสาร

พิจารณารายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. ระเบิดความคิด (Ideation) เป็นระยะที่ผู้ส่งสารเกิดความคิดและต้องการจะส่งผ่านความคิดรวมทั้งอารมณ์ความรู้สึก และความต้องการไปยังผู้รับสาร ผู้ส่งควรเข้าใจความคิดของตนเป็นอย่างดีก่อน จึงจะส่งไปยังผู้รับ

2. ระยะการประมวลความคิดหรือการเข้ารหัส (Encoding) คือระยะที่มีการเรียบเรียงความคิด หรือสารให้เหมาะสมกับผู้รับสาร เวลาสถานการณ์ในขณะนั้น หรือให้เหมาะสมกับสื่อที่ใช้ การเรียบเรียงความคิดจะออกมาในรูปของสัญลักษณ์ การเรียบเรียงความคิด หมายถึงความรวมถึงการกลั่นกรองความคิดให้เหมาะสมดังงามเพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน

3. ระยะการถ่ายทอด (Transmission) คือ การส่งสารผ่านสื่อที่เหมาะสม ผู้ส่งสารควรเลือกสื่อให้เหมาะกับเวลา โอกาส บุคคล และวัตถุประสงค์ในการถ่ายทอดจะทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันและยังก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันด้วย

4. ระยะการรับสาร (Receiving) ผู้รับสารจะรับความคิดจากสื่อต่าง ๆ ดังกล่าวผู้รับสารจะรับความคิดได้ถูกต้องสมบูรณ์หรือไม่ขึ้นอยู่กับความตั้งใจฟัง การสังเกตหรือพยายามทำความเข้าใจสารนั้นเสียก่อนโดยการอาศัยประสบการณ์

5. ระยะการถอดความหรือถอดรหัส (Decoding) คือการแปลความจากสัญลักษณ์ความคิดจากการฟังดังกล่าวแล้ว การถอดความนั้นต้องอาศัยประสบการณ์ความยากง่ายของความคิด การถอดความอาจจะไม่ตรงกับผู้ส่งสารก็ได้ถ้าความเข้าใจของผู้รับไม่ตรงกับผู้ส่งย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งอันนำไปสู่ความขัดเคืองใจได้

6. พฤติกรรมตอบสนอง (Action) เป็นการแสดงกิริยาท่าทางตอบสนองต่อผู้ส่งสาร หลังจากรับสารแล้ว พฤติกรรมตอบสนองจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความแปลความของผู้รับสาร ถ้าแปลความไปในทางลบ พฤติกรรมตอบสนองย่อมเป็นไปในทางลบ

7. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เป็นส่วนประกอบที่สำคัญและจำเป็นในการติดต่อสื่อสารเพราะเป็นส่วนช่วยให้ผู้รับสารเข้าใจตรงกับผู้ส่งสาร ข้อมูลย้อนกลับจะทำให้การติดต่อสื่อสารมีประสิทธิภาพ เพราะทำให้ผู้รับสารปฏิบัติได้ถูกต้องและพึงพอใจ การให้ข้อมูลย้อนกลับได้แก่ การซักถาม การตอบคำถาม

พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2527 : 73 – 74) กล่าวถึงขั้นตอนการสื่อสารไว้ดังนี้

1. ความคิด (Ideas) หรือสารที่จะส่ง
2. กระบวนการเข้ารหัส (Encoding) คือ การเรียบเรียงเป็นสารที่มีความหมายเหมาะสมกับผู้รับ และสื่อที่ส่ง การใช้ภาษาที่เหมาะสม เช่น การส่งโทรเลขต้องใช้ภาษาเฉพาะ เป็นต้น

3. ถ่ายทอดสาร (Transmission) คือการส่งสารผ่านสื่อ ไปยังผู้รับถูกต้องและเลือกชนิดของสารให้เหมาะสมกับลักษณะของสาร พร้อมทั้งดูจังหวะเวลาที่เหมาะสมในการส่งสารด้วย
4. การรับสาร (Receiving) ผู้รับสารนั้นจะรับสารจากประสบการณ์เดิมเฉพาะที่มีอยู่ และขึ้นอยู่กับความตั้งใจของผู้รับสารด้วย
5. การถอดรหัส (Decoding) คือการให้ความหมายของสารที่ได้รับ โดยผู้รับสารควรถอดรหัสนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของผู้รับ สภาพการณ์เมื่อได้รับสารและความยากง่ายของสาร
6. กิริยาหลังรับสาร (Action) คือกิริยาของผู้รับสารเมื่อได้รับสารแล้ว ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมและภูมิหลังของผู้รับสาร และสถานการณ์ที่ได้รับสารว่ากิริยาที่แสดงออกมามีหลังรับสารนั้นจะไปในทิศทางใดและเป็นรูปใด

สรุปได้ว่าขั้นตอนของการสื่อสารจะต้องผ่านกระบวนการต่าง ๆ คือ ความคิดหรือสารที่จะส่ง การเรียบเรียงความคิดหรือสารให้เหมาะสมกับผู้รับสาร หรือให้เหมาะสมกับสื่อที่ใช้ การส่งสารผ่านสื่อไปยังผู้รับ การรับสารของผู้รับสารที่จะรับความคิดได้ถูกต้อง การถอดรหัส และกิริยาของผู้รับสารเมื่อได้รับสารแล้วว่าเป็นไปในทิศทางใด

4.1.6 ประเภทของการสื่อสาร

จรรยา ทองถาวร (2533 : 61-62) ได้แบ่งการสื่อสารเป็น 2 ประเภทคือ

1. การสื่อความหมายเชิงวัจนะ (Verbal Communication) เป็นการส่งความหมายโดยใช้ถ้อยคำที่เป็นภาษาพูดและภาษาเขียน ที่มนุษย์ใช้ในชีวิตประจำวัน
2. การสื่อความหมายเชิงอวัจนะ (Non - Verbal Communication) เป็นการสื่อความหมายโดยใช้สัญลักษณ์และพฤติกรรมแห่งการกระทำที่มีใช้ถ้อยคำ แต่อาจทำให้เกิดการรับรู้และเข้าใจกันได้ระหว่างผู้ส่งและผู้รับ หรืออาจเรียกว่าภาษาท่าทางก็ได้ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ลักษณะคือ

2.1 พฤติกรรมของเสียง (Para Language) ได้แก่ความค่อยและความดังของเสียง ผลการวิจัยยืนยันว่า การพูดเสียงดังและกระแทกเสียง แสดงถึงความก้าวร้าว การต่อต้าน การขัดแย้งและการไม่มีสัมมาคารวะโดยเฉพาะถ้าผู้น้อยพูดกับผู้ใหญ่ นอกจากนั้น ความค่อยความดังและจังหวะตลอดจนลีลาในการพูดยังแสดงถึงระดับอารมณ์ของผู้พูดด้วย เช่น เมื่อโกรธอาจพูดเสียงดังหรือพูดด้วยเสียงที่เบาหรือแสดงอาการนิ่งเฉย เป็นต้น

2.2 สายตา (Eye Contact) ได้แก่การมอง การสบตา การหลบสายตา หรือการจ้องมอง เพราะว่าดวงตาหรือสายตาเปรียบเสมือนหน้าต่างของหัวใจ เมื่อบุคคลมีความรู้สึกสนใจอะไรก็ตาม จะส่งผลกระทบไปที่สายตา โดยการมอง จ้องมอง สบตา หลบสายตา อาจจะทำตาเขียว

หรือทำตาขวางก็ได้ โดยปกติถ้าบุคคลจะเป็นมิตรต่อกันมักจะมองตากันหรือสบตากัน แต่ถ้าเป็นศัตรูกัน หรืออาจมีความผิดปกติเกิดขึ้นมักจะไม่มองตากันหรืออาจไม่ยอมสบตากัน

2.3 การแสดงสีหน้า (Facial Expression) ได้แก่การแสดงออกทางสีหน้าและ อริยาบถบนใบหน้าของบุคคล อันจะแสดงถึงประเภทและระดับของอารมณ์ของบุคคลว่าเป็นอารมณ์ ประเภทใดและมีระดับอารมณ์รุนแรงขนาดไหน อาจจะเป็นอารมณ์กลัว อารมณ์โกรธ อารมณ์ดีใจ อารมณ์ขุ่นมัว อารมณ์เศร้า อารมณ์บูด อารมณ์ขะแยง อารมณ์อิจฉา อารมณ์เกลียด และอารมณ์ ตื่นเต้นก็ได้

2.4 การแสดงท่าทักิริยาท่าทาง (Gestures) ได้แก่การใช้ส่วนของอวัยวะใน ร่างกายเคลื่อนไหวในลักษณะที่มีเจตนาก่อให้เกิดความหมายขึ้นมาระหว่างผู้ส่งกับผู้รับ เช่นการวางตัว การยืน การเดิน การนั่ง การพยักหน้า สั่นศีรษะ การแลบลิ้นปลิ้นตา การยกคิ้ว ทำหน้าผากย่น การยกเอว ยกไหล่ การกรำมือ การวางมือ และเก็บมือ การใช้นิ้วมือแสดงความหมายต่าง ๆ การชูสองนิ้ว และการใช้เท้า เป็นต้น

2.5 ช่องว่างระหว่างบุคคล (Personal Space) ได้แก่การรักษาระยะห่างจาก จุดที่ตนเองยืนหรือนั่งคุยกับบุคคลอื่น เช่น ถ้าบุคคลรักกันชอบกัน หรือสนิทสนมกันก็ชอบที่จะยืนหรือนั่งใกล้กันมากที่สุด ในทางตรงข้ามถ้าบุคคลไม่ชอบกันก็จะพยายามหลีกเลี่ยงให้ไกล

หลุย จำปาเทศ (2533 : 59) แบ่งการสื่อสารออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำ ได้แก่

1.1 การพูดในแบบต่าง ๆ เช่น พูดเป็นการส่วนตัว พูดแบบทางการ พูดกับ กลุ่มบุคคล พูดทางโทรศัพท์

1.2 การเขียน ได้แก่ การเขียนจดหมาย การบันทึกข้อความ รายงาน ประกาศ หรือหนังสือเรียน ที่มีถึงตัวบุคคลโดยตรงแบบต่าง ๆ เป็นต้น

2. การสื่อสารโดยไม่ใช้ถ้อยคำ ได้แก่

2.1 ภาษาเครื่องหมาย (Sign Language) คือ การใช้สัญลักษณ์ สัญลักษณ์ รูปภาพ แผนภูมิ และการใช้เสียงต่างๆ

2.2 ภาษาท่าทักิริยาท่าทาง (Action Language) คือการแสดงท่าทางการใช้ ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การแสดงความรู้สึก และอารมณ์ต่าง ๆ

2.3 ภาษาวัตถุ (Object Language) คือวัตถุสิ่งของ หรือเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับต่าง ๆ ของบุคคลซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคคลผู้นั้นมีอาชีพหรือเป็นบุคคลประเภทใด เช่นเป็นคนแต่งกาย ประณีต หรือตามสบาย เป็นต้น

สยาม ปิยะนารธร (2539 : 39 – 40) กล่าวว่า การแบ่งประเภทของการสื่อสารแบ่งได้หลายประเภท ขึ้นอยู่ว่าผู้แบ่งประเภทจะยึดอะไรเป็นเกณฑ์ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 8 ประเภทดังนี้

1. การสื่อสารตามสัญลักษณ์ของสาร (Signals or Symbols) แบ่งได้ 2 ประเภทคือ
 - 1.1 การสื่อสารเชิงวัจนะ (Verbal Communication) เป็นการสื่อสารที่อาศัยคำพูดหรือตัวเลข เป็นสัญลักษณ์ของสารอยู่ในรูปภาษาพูด ภาษาเขียน หรือภาษาคณิตศาสตร์
 - 1.2 การสื่อสารเชิงอวัจนะ (Non – Verbal Communication) เป็นการสื่อสารโดยมิได้ใช้ภาษาพูดหรือเขียน บางทีเรียกว่าการสื่อสารโดยไม่ใช้คำหรือภาษาท่าทาง
2. การสื่อสารตามลักษณะโครงสร้าง (Structure) แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ
 - 2.1 การสื่อสารด้วยภาษาพูด (Oral Communication)
 - 2.2 การสื่อสารด้วยภาษาเขียน (Written Communication)
3. การสื่อสารตามลักษณะการปฏิบัติ หรือการลงโทษ (Practice or Sametion)
4. การสื่อสารตามทิศทางการเดินทางของสาร (Direction)
5. การสื่อสารตามการปะทะสังสรรค์ (Interaction)
6. การสื่อสารตามบุคคลเป้าหมาย (Target Audience) โดยยึดจำนวนบุคคลเป้าหมายในการสื่อสารเป็นเกณฑ์
7. การสื่อสารตามสถานการณ์ (Situation) โดยยึดความสัมพันธ์ของสื่อการเดินทาง
8. การติดต่อสื่อสารตามวัตถุประสงค์ (Purpose Communication)

สรุปประเภทของการสื่อสารแบ่งออกเป็น การใช้ภาษากาย คำ และภาษาท่าทางซึ่งเรียกว่าสัญลักษณ์ ซึ่งมนุษย์เรียนรู้การแปลความหมายของสัญลักษณ์ และแลกเปลี่ยนความหมายเหล่านี้กับบุคคลอื่นเป็นความสามารถพื้นฐานจะประสบผลสำเร็จต้องอาศัยสัญลักษณ์ที่มีความหมายสำคัญซึ่งทำให้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารแปลความหมายของสารนั้นได้ตรงกัน

4.1.7 ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

สุโขทัยธรรมมาธิราช (2528 : 58) กล่าวว่า ภาษาที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อสื่อสารกัน แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ ภาษาที่ใช้ถ้อยคำหรือวัจนภาษา และภาษาที่ไม่ใช้ถ้อยคำ หรืออวัจนภาษา

1. ภาษาที่ใช้ถ้อยคำ เป็นกิริยาอาการและความรู้สึกที่บุคคลแสดงออกตามอวัยวะส่วนที่เรียกว่า ภาษาพูด และภาษาถ้อยคำที่ใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ แทนเสียงพูดเป็นตัวอักษร หรือเป็นภาพ ซึ่งในที่นี้จะเรียกว่าภาษาเขียน

2. ภาษาที่ไม่ใช้ถ้อยคำ เป็นกิริยาอาการและความรู้สึกที่บุคคลแสดงออกตามอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายโดยอาจมี เวลา สถานที่ และวัตถุที่อยู่ใกล้ชิดตัวบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

หลุย จำปาเทศ (2533 : 61 – 63) กล่าวว่า ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมักจะเน้นภาษาพูดหรือภาษาถ้อยคำ เพราะสามารถบอกให้ทราบถึงความต้องการเป้าหมาย อุปสรรคและอื่น ๆ ได้ แต่เมื่อวิเคราะห์ดูแล้วพบว่าบางครั้งหากเราไม่พูดเราก็สามารถทำให้ผู้อื่นรู้เรื่องได้โดยการแสดงสีหน้า การพยักหน้า การถอนหายใจแรง ๆ เป็นต้น ภาษาดังกล่าวเรียกว่าภาษาท่าทาง ภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทางเมื่อใช้ประกอบกันเข้าก็จะทำให้เกิดความสมบูรณ์ในการสื่อสารยิ่งขึ้นและถ้าผู้ส่งและผู้รับมีความตระหนักรู้และมีประสบการณ์ในการใช้ภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทางด้วยแล้วการสื่อสารก็จะได้รับความสมบูรณ์หรือมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1. ภาษาคำพูด (Verbal Language) หรือภาษาถ้อยคำ เป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน มีความละเอียดอ่อนและลึกซึ้ง มีเสียงหนักเบาแสดงถึงความรู้สึกหรืออารมณ์ของผู้พูด และสามารถบรรยายให้เห็นภาพพจน์ได้อย่างดีผู้ที่มีความสามารถในการพูดหรือที่เราเรียกว่าคนพูดเก่งนั้นสามารถทำให้ผู้ฟังเกิดจินตนาการ เกิดการคล้อยตามมีอารมณ์ร่วมไปกับการพูดนั้นได้ ตัวอย่างมีมากมายทั้งการพูดในทางสร้างสรรค์ คือการพูดให้ก่อประโยชน์แก่ส่วนรวมและพูดไปในทางทำลายคือการพูดเพื่อก่อประโยชน์แก่ส่วนตัวโดยทำลายและไม่คำนึงถึงคนส่วนรวม ลักษณะของการพูดเหล่านี้มีเคล็ดลับอยู่ว่า ถ้าผู้พูดพูดด้วยเหตุผลมีข้อมูลที่เชื่อถือได้มาประกอบบอกกับการพูดนั้นเกี่ยวข้องกับตัวผู้ฟัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับผลประโยชน์ ซึ่งอาจมาในรูปของความรู้ หรือผลประโยชน์ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงกับตัวของผู้ฟังแล้ว ผู้ฟังจะไม่ยอมถอยหรือออกไปจากการฟังเลย อย่างไรก็ตามนั้นก็เป็นการมองในแง่ที่ว่าพูดจงใจได้ดีเท่านั้น ซึ่งถ้าจะมองในแง่ลบบ้าง การพูดแต่ผู้เดียว พูดยกตนข่มท่าน อวดรู้อวดตนหรือพูดแล้วไปทำให้ผู้อื่นเสียหาย การพูดแบบนี้ควรหยุดหรือดัดไม่พูดดีกว่าเพราะนอกจากจะไม่ก่อประโยชน์หรือสร้างคุณค่าแต่อย่างใดแก่สังคมอันเป็นส่วนรวมแล้ว อาจเกิดโทษหรือความเสียหายแก่ผู้พูดด้วย

2. ภาษาสีหน้าท่าทาง (Body Language or Non – Verbal Language) หรือภาษาท่าทาง เป็นภาษาที่มีความหมายด้วยตัวของมันเอง หรือใช้ควบคู่ไปกับภาษาพูดเพื่อทำให้ภาษาที่ใช้มีประสิทธิภาพเห็นเป็นจริงเป็นจังขึ้นมาก็ได้ ภาษาสีหน้าท่าทางที่สำคัญที่สุดก็คือภาษาสีหน้าท่าทางที่แสดงออกจากใบหน้าและสายตา เพราะจะแสดงถึงส่วนลึกหรือความรู้สึกที่อยู่กันบึ้งได้ ภาษาสีหน้าท่าทางมีมากมายจนบางครั้งมีผู้กล่าวว่าน่าจะมีความสำคัญมากกว่าการพูดเสียอีก แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองภาษามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ภาษาสีหน้าท่าทาง มีมากมายดังต่อไปนี้

2.1 ภาษาจากสายตา เช่น แสดงความรู้สึกโดยใช้สายตา แสดงออกได้ทั้งชอบและไม่ชอบ ต้องการความช่วยเหลือหรือไม่แยแส ซึ่งเป็นส่วนลึกของความรู้สึกหรือหัวใจ

2.2 ภาษาจากมือ เช่น การบิดมือ การกำมือแน่น การหักนิ้วเบา ๆ หรือการทำมือเป็นรูปต่าง ๆ ของชนบางเผ่าเป็นภาษาที่น่าสนใจและน่าศึกษาไม่น้อยเช่นกัน

2.3 ภาษาจากร่างกาย เช่น การยืน ยืนแบบผู้มีอำนาจ ยืนแบบผู้ด้อยกว่า ยืนแบบทอดอาลัย ยืนแบบเบื่อหน่าย การนั่งไขว่ห้างก็มีความหมายเช่นกันว่ามีความเคารพ หรือความเป็นกันเองต่อคู่สนทนามากน้อยแค่ไหน การนั่งเหม่อลอย ฯลฯ ก็เป็นภาษาด้วยกันทั้งนั้น การนอน เช่น นอนก่ายหน้าผาก นอนขดคุดคู้ นอนอย่างสบาย ฯลฯ ก็เป็นภาษาท่าทางเช่นกัน ภาษาจากร่างกายนี้ นอกจากแสดงด้วยตัวของมันเองแต่ละอย่างของตนเองซึ่งเป็นที่ที่แสดงถึงความอ่อนน้อม การนั่งฟังด้วยอาการก้มหน้าและหลบสายตาอาจแสดงถึงการกลัวเกรงมาก ๆ เป็นต้น การใช้ระยะ หรือที่ว่าง หรือระยะห่างระหว่างบุคคล (Personal Space) ในการสื่อสารก็มีภาษาบอกเช่นกัน คนที่มีความสนิทสนมกันมักใช้ระยะสั้น ๆ หรือใกล้ชิดถ้ามีความสนิทสนมกันมาก ๆ อาจมีการจับมือถือแขนด้วยแต่ถ้าไม่มีความสนิทสนมกันเลยก็มักจะมียะหรืที่ว่างห่างกันพอสมควร การแสดงสีหน้า (Facial Cues) และประสานสายตา (Eye Contact) ก็เป็นภาษาสีหน้าท่าทางหรือภาษาที่ไม่ใช้คำพูดที่มีอิทธิพลอย่างมากในการสื่อสารเช่นเดียวกัน สรุปก็คือถ้าเราสามารถรู้ภาษาทั้งสองได้สอดคล้องเหมาะสม การสื่อสารสัมพันธ์ หรือการสื่อสารกันก็จะประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ปรารถนา

สรุปภาษาที่ใช้ในการสื่อสารจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงสองภาษาควบคู่กันไปการฝึกฝนภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางมีความจำเป็นในการสื่อสาร เพราะภาษาที่ใช้กันอยู่ทุกชาติทุกภาษาได้ถูกวางเงื่อนไขด้วยประเพณีวัฒนธรรมแล้วทั้งสิ้น การฝึกฝนจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดความชำนาญและเกิดการเรียนรู้ว่าสิ่งใดเหมาะสม ควรปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติ

4.1.8 วิทยุกับการใช้ภาษาสื่อสาร

สุโขทัยธรรมมาธิราช (2528 : 79 – 81) กล่าวว่า เด็กวัยรุ่นหมายถึงเด็กที่อยู่ในระหว่างอายุ 13 – 25 ปี ซึ่งนักจิตวิทยาพัฒนาการมักแบ่งให้เด็กที่อายุระหว่าง 12 ปีบริบูรณ์ถึง 14 ปีบริบูรณ์อยู่ในวัยรุ่นตอนต้น อายุระหว่างย่างเข้าปีที่ 15 ถึง 18 ปีบริบูรณ์อยู่ในวัยรุ่นตอนกลาง และอายุระหว่างย่างเข้าปีที่ 15 ถึง 25 ปีบริบูรณ์อยู่ในวัยรุ่นตอนปลาย ลักษณะในด้านการใช้ภาษาสื่อสารของเด็กวัยรุ่น มีดังนี้

1. การใช้ภาษาของเด็กวัยรุ่นในฐานะเป็นผู้รับสาร การรับสารของเด็กวัยรุ่นไม่ว่าจะเป็นด้านวัจนภาษา หรืออวัจนภาษาเป็นไปอย่างกว้างขวางเพราะพัฒนาการทางความคิดของเด็กวัยรุ่นเติบโตเต็มที่พร้อมที่จะรับสารต่างๆ ได้ทุกชนิด แต่เนื่องจากเด็กวัยรุ่นนี้มีความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและมีลักษณะเฉพาะวัยแล้ว ทำให้ความสนใจในการรับสารโน้มเอียงไปในบางเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับตนเองเป็นส่วนใหญ่

2. การใช้ภาษาของเด็กวัยรุ่นในฐานะเป็นผู้ส่งสาร เนื่องจากพัฒนาการทางภาษาของเด็กวัยนี้เองงามเต็มที่ ฉะนั้นเด็กวัยรุ่นจึงสามารถใช้ภาษาในการส่งสารได้อย่างกว้างขวางและมักชอบที่จะใช้ภาษาที่มีลักษณะเฉพาะที่จะรู้กันในกลุ่มพวกเดียวกันเพื่อพยายามสร้างเอกลักษณ์ของกลุ่มขึ้นมา ดังจะเห็นได้ว่าภาษาสแลงต่าง ๆ เช่น คำว่า นิ่ง ชิ่ง ช่าส์ ส.บ.ม. คำด่า คำหยาบหรือคำสบถ และคำที่ผู้ใหญ่ฟังแล้วรู้สึกว่าเป็นการล่วงเกินมักมาจากเด็กวัยรุ่นเสียเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้เด็กวัยรุ่นสามารถสร้างผลงานด้านภาษาที่ถ่ายทอดลักษณะความคิดฝันของตนออกมาให้เป็นปรากฏแก่สายตาของผู้อื่นได้อย่างประณีตทั้งในด้านวัจนภาษาที่เป็นภาษาพูด ภาษาเขียน หรือภาพศิลป์ และอวัจนภาษาที่ปรากฏออกทางแววตา สีหน้า และท่าทาง

4.1.9 อิทธิพลของการสื่อสาร

สยาม ปิยะนราธร (2539 : 42 – 43) กล่าวว่า การสื่อสารจะมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ตั้งแต่เกิดเรื่อยมา ทั้งต่อบุคคลและต่อกลุ่ม จึงสรุปอิทธิพลของการสื่อสารได้ดังนี้

อิทธิพลที่มีต่อบุคคล

1. ทางด้านอารมณ์ การสื่อสารช่วยให้สภาพจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลเปลี่ยนแปลงได้ เช่น รัก ชอบเกลียด ชัง เร่งเร้า หรือผ่อนคลายต่อสิ่งต่าง ๆ ได้
2. ทางด้านทัศนคติและค่านิยม การสื่อสารสามารถสร้างหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและค่านิยมต่าง ๆ ได้ รวมทั้งหันเหหรือชักจูงแนวความคิดให้เป็นไปตามประสงค์ของผู้สื่อสารได้ ยิ่งถ้าบุคคลเป็นผู้ได้รับการเชื่อถือในสังคมด้วยแล้วยิ่งสร้างความศรัทธาแก่ผู้รับสารได้มาก และสามารถโน้มน้าความรู้สึกนึกคิดของผู้ส่งสารได้โดยง่าย
3. ทางด้านศีลธรรม การส่งเสริมสามารถส่งเสริมด้านคุณธรรมให้ผู้รับมีจริยธรรมหรือจรรยาบรรณ ซึ่งสามารถยกระดับจิตใจของบุคคลให้สูงขึ้นและขณะเดียวกันถ้าการสื่อสารที่ปราศจากความรับผิดชอบต่อสังคมย่อมเป็นภัยต่อสังคม ต่อจิตใจและศีลธรรมอันดีงามของบุคคล
4. ทางด้านสติปัญญาและความรู้ การให้การศึกษาหรือความรู้ต่าง ๆ ย่อมผ่านระบบการสื่อสารทั้งสิ้น อันจะทำให้บุคคลเกิดความเฉลียวฉลาดและมีสติปัญญาหรือมีความรู้เพิ่มขึ้นเพื่อประโยชน์สุขในการดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข
5. ทางด้านพฤติกรรม ปัจจุบันการสื่อสารมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลอย่างมากโดยเฉพาะด้านสื่อสารมวลชนเยาวชนส่วนใหญ่มักได้รับอิทธิพลในด้านพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น ดาราโทรทัศน์ ดาราภาพยนตร์ มีการเลียนแบบบุคลิกหรือการกระทำ ทั้งที่ดีและไม่ดี
6. ทางด้านการปฏิบัติงาน การสื่อสารทำให้บุคคลสามารถทำงานได้ในความรู้ความเข้าใจ มีความสัมพันธ์อันดีต่อผู้ปฏิบัติงาน โดยการประสานงานที่มีระหว่างสมาชิกในหน่วยงาน

อิทธิพลที่มีต่อกลุ่ม

กลุ่มทุกกลุ่มเมื่อเกิดขึ้นแล้ว ย่อมมีรูปแบบของการสื่อสารเกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้สมาชิกของกลุ่มมีการเสนอแนวคิด การแลกเปลี่ยน การรับ การถ่ายทอดความคิดเห็น และความรู้สึกเพื่อให้งานของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้น การสื่อสารจึงมีอิทธิพลต่อกลุ่มพอสรุป ได้ดังนี้

1. การสื่อสารเป็นธรรมชาติของมนุษย์และกลุ่มชน
2. เกิดความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม
3. สร้างพลังกลุ่มและผลสัมฤทธิ์ของงาน
4. สามารถลดและเพิ่มความขัดแย้ง
5. กำหนดบทบาทของสมาชิกในกลุ่ม

4.1.10 ปัญหาในการสื่อสาร

สมิต สัจฉกร (2527 : 83-86) กล่าวว่า ปัญหาที่มักจะประสบอยู่เสมอ ได้แก่

1. ความเข้าใจผิด การสื่อสารที่บกพร่องเป็นสาเหตุให้ผู้ส่งสารกับผู้รับสารเข้าใจไม่ตรงกันโดยที่ผู้ส่งสารเข้าใจในความคิดของตนและวัตถุประสงค์ที่จะส่งสารออกไปยังผู้รับสาร แต่เมื่อผู้รับสารแปลความสารที่ได้รับกลับไม่ตรงความหมายที่ผู้ส่งต้องการ เช่น ผู้ส่งสารต้องการพูดประชด แต่ผู้รับสารกลับเข้าใจว่าเป็นคำชม ในทางกลับกันผู้รับสารบางคนฟังคำชมเป็นคำประชด ซึ่งเป็นผลจากทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้ส่งสาร ความเข้าใจผิดในความหมายของข่าวสารอาจก่อผลเสียตั้งแต่เล็กน้อยไปจนผลเสียมากมายทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสาระสำคัญของข่าวสาร ความเข้าใจผิดมีได้ตั้งแต่ระดับเข้าใจผิดเป็นบางส่วนไปจนถึงเข้าใจผิดโดยตลอด

2. ข่าวสารซ้ำ ในหลายกรณีข่าวสารที่ไม่ได้รับในเวลาอันสมควร ไม่เพียงแต่เป็นข่าวล่าช้าแต่ทำให้เกิดข่าวลือ การให้ข่าวสารล่าช้ามีผลเสมือนเป็นการปฏิเสธการให้ข่าวสาร เมื่อคนจำนวนมากรอรับข่าวสารแต่ไม่ได้รับจนแล้วจวนรอด ก็จะมีการคาดคะเนและด้นรอนที่จะขอมีโอกาสรับรู้ให้ได้ก่อนผู้อื่น เป็นทางทำให้มีผู้ฉวยโอกาสขู่ข่าวขึ้นมาสโนงความต้องการและข่าวที่สร้างขึ้นมานี้ก็จะถูกถ่ายทอดแพร่หลายออกไปจนกลายเป็นข่าวลือเพราะไม่รู้แหล่งที่มาของข่าวอย่างแน่ชัด ข่าวสารที่ล่าช้าส่งผลเสียให้การดำเนินงานตามแผนและปฏิบัติการต่าง ๆ กระทบกระเทือนต้องเลื่อนกำหนดการออกไปหรือต้องเปลี่ยนแปลงแผนเดิมอันอาจก่อความเสียหายและมีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น

3. ข่าวสารไม่ถึงผู้รับ กรณีที่สารซึ่งถูกส่งไปไม่ถึงผู้รับสารจะด้วยสาเหตุที่ผิดช่องทางของการสื่อสารหรือความสามารถของผู้รับสารก็ตาม เท่ากับ การสื่อสารไม่เคยเกิดขึ้นเลย มีผลเหมือนไม่มีการสื่อสารเพราะการสื่อสารจะเกิดขึ้นได้เมื่อครบกระบวนการสื่อสาร คือ ผู้ส่งได้ส่งสารผ่านสื่อหรือช่องทางในการสื่อสารไปถึงผู้รับสารซึ่งมีความสามารถรับสารได้ การส่งสารไปยังกลุ่ม

ผู้รับสารจำนวนมากและได้รับไม่ทั่วถึงย่อมก่อปัญหาความพร้อมเพรียงและความร่วมมือร่วมใจ ตลอดจนสามารถทำให้เกิดปัญหาในที่ทำงานเนื่องจากได้รับข่าวสารไม่เท่ากันและอาจเป็นผลทำให้เกิดก๊วนแค้นใจ ระแวงในกันและกัน

ปัญหาที่มักประสบในการสื่อสารส่วนใหญ่ เกิดจากการสื่อสารที่หลวมขาดการเตรียมการและระมัดระวังทั้งในด้านผู้ให้ข่าวสารและผู้รับสาร ตลอดจนการเลือกให้สื่อหรือช่องทางในการสื่อสารที่ไม่เหมาะสมจึงมักก่อความผิดพลาดอยู่เนือง ๆ เป็นผลให้ได้รับความเสียหายตั้งแต่เรื่องเล็กน้อยจนถึงเรื่องที่มีผลร้ายต่อองค์การและบุคคลผู้เกี่ยวข้อง

4. ข่าวลือ ปัญหาข่าวลือเป็นสิ่งที่มักจะเกิดขึ้นแทบทุกวงการและทุกหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นองค์การขนาดใหญ่ มีคนจำนวนมากอยู่รวมกันหรือองค์การขนาดเล็กมีหน่วยงานน้อย จำนวนคนไม่ถึง 10 คน ก็เกิดข่าวลือขึ้นได้ ปัญหาข่าวลือมักมีผลกระทบรุนแรงทั้งต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องและต่อองค์การโดยรวม ข่าวลืออาจจะเป็นความจริงรวมทั้งมีความเป็นไปได้ว่าเป็นข่าวลือซึ่งเกิดขึ้นทั้งเรื่องเพื่อผลอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นต้นตอของข่าวลือนั้น การระงับปัญหาข่าวลือต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย วิธีการที่ได้ผลดีคือต้องให้ข่าวจริงจากแหล่งข่าวที่เชื่อถือได้และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วทั้งที่ เพื่อมิให้เกิดกรณีขยายผลเป็นข่าวลือสะท้อนกลับไปกลับมาและเกิดผลร้ายแรงเพิ่มทวีขึ้น

จากปัญหาในการสื่อสารข้างต้นสรุปได้ว่า สาเหตุที่การสื่อสารบกพร่องจนเกิดปัญหามาก คือ การให้ข่าวสารขาดความละเอียดถี่ถ้วน ใช้ถ้อยคำสื่อสารกันไม่เป็นกิจลักษณะทั้งผู้ส่งสาร และผู้รับสาร ความรู้สึกหรือทัศนคติ ต่างสำคัญผิดไปคนละทาง ขาดการติดตามผลของการสื่อสารอย่างจริงจังจนเกิดความผิดพลาดอยู่เสมอและวิธีการสื่อสารที่ไม่เหมาะสมกับลักษณะของข่าวสาร เช่น ให้ข่าวสารด้วยวาจาในเรื่องที่มีรายละเอียดมาก ยากแก่การจดจำ

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร

4.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

โฮล์มส์ (Holmes. 1982 : 3807 – A) ได้ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการสื่อสารของผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษา พบว่าการใช้ภาษาในการให้คำปรึกษาของผู้ให้คำปรึกษาจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้รับคำปรึกษาด้วย ความแตกต่างระหว่างบุคคลทำให้เกิดความรู้สึกที่แตกต่างกันและสิ่งสำคัญขั้นต้นก็คือ การให้ผู้รับคำปรึกษาเข้าใจตนเอง ดังนั้นผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษาจำเป็นต้องมีความเข้าใจในการสื่อสารร่วมด้วยซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจในความสำเร็จและความรู้สึกร่วมกัน

แทรป (Trapp. 1983 : 2156 - A) ได้ศึกษาถึงบุคลิกของการโต้เถียงในการสื่อสารระหว่างบุคคลโดยการทดลองแสดงบทบาทด้วยการแสดงความคิดเห็นที่แท้จริงต่อเรื่องหนึ่ง ซึ่งมีข้อตกลงเบื้องต้นว่าความคิดเห็นทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องขัดแย้งกัน และในการทดลองให้บุคคลทั้งสองฝ่ายแสดงความคิดเห็นต่อกันด้วยการให้เหตุผลต่อกันจนทั้งสองฝ่ายสามารถประสานเหตุผลร่วมกันได้ ซึ่งเป็นการทำให้เกิดความเข้าใจในการโต้เถียงกันในระหว่างบุคคล

แซมมวลสัน (Samuelson. 1984 : 1008) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความสามารถในการสื่อสารระหว่างบุคคลของผู้จัดการระดับกลาง โดยศึกษารูปแบบลักษณะนิสัยและวิธีการในการสื่อสารระหว่างบุคคล ผลการศึกษาพบว่าความสามารถในการสื่อสารระหว่างบุคคลของผู้จัดการระดับกลางทั้งเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกัน

ไกลเซนเจอร์ (Glosenger. 1984 : 126) ได้ศึกษา ผลของการฝึกเพื่อเพิ่มทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลและมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาฝึกหัดครู จำนวน 32 คน ซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 16 คน ทำการทดลองเป็นเวลา 7 สัปดาห์ โดยกลุ่มทดลองได้รับการฝึกทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลและมนุษยสัมพันธ์ สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ส่วนกลุ่มควบคุมให้มีการสัมมนาเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคล และมนุษยสัมพันธ์สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มทดลองมีทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลและมนุษยสัมพันธ์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเพิ่มมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อติดตามผลภายหลังการทดลอง 12 สัปดาห์พบว่า ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลและมนุษยสัมพันธ์ของทั้งสองกลุ่มยังคงอยู่ในระดับเดิม

คาร์เตอร์ (Carter. 1985 : 420) ได้ศึกษาประสิทธิภาพ และความเป็นไปได้ของการฝึกทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลระยะสั้น ให้แก่ลูกจ้างของบริษัทแห่งหนึ่ง จำนวน 711 คน โดยใช้การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 60 ชั่วโมง ผลการศึกษาพบว่า ลูกจ้างของบริษัทที่ได้รับการฝึกมีทักษะการสื่อสารเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนการฝึก อีกทั้งทักษะการสื่อสารที่เพิ่มขึ้นนั้นมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษา ลักษณะงาน อายุ และเพศ ของกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้จากแบบสอบถามปลายเปิดยังพบว่า ผลของการฝึกทักษะการสื่อสารครั้งนี้ได้รับการยอมรับจากผู้บริหารในระดับสูงอีกด้วย

4.2.2 งานวิจัยในประเทศ

รัตนา รัตนประสพโชค (2524 : 43) ได้ศึกษาการพัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคลด้วยกิจกรรมกลุ่มกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีความสามารถในการสื่อสารระหว่างบุคคลสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พรพิมล เพ็ญญะ (2527 : 52) ได้ศึกษา ผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนราชวินิต บางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมีการสื่อสารระหว่างบุคคลสูงกว่าก่อนได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศุภลักษณ์ สัตย์ไพศพราย (2534 : 48) ได้ศึกษา ผลของการใช้กิจกรรมการแนะแนวกลุ่ม ที่มีต่อการพัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีการสื่อสารระหว่างบุคคลสูงกว่าก่อนได้รับการใช้กิจกรรมการแนะแนวกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มานิตย์ อุณเรือน (2534 : 46) ได้ศึกษา ผลของการฝึกการสื่อสารระหว่างบุคคลแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศรีไผทสมันต์ จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เข้ารับการฝึกการสื่อสารระหว่างบุคคล มีการสื่อสารระหว่างบุคคลสูงขึ้นกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นิสายชล พงศ์พำขำนาญเวช (2537 : 83) ได้ศึกษา ผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อการสื่อสารกับเพื่อนต่างเพศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสายธรรมจันทร์ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีการสื่อสารกับเพื่อนต่างเพศดีขึ้นหลังจากได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารสามารถพัฒนาได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้กิจกรรมกลุ่ม การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม การใช้กิจกรรมการแนะแนวกลุ่ม และการฝึกทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะใช้บทบาทสมมติ เทคนิคแม่แบบ และกรณีตัวอย่าง เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต

5.1 ความหมายและจุดมุ่งหมายของการสังเกต

ความหมายของการสังเกตนั้นได้มีผู้กล่าวไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

วิรัช วรรณรัตน์ (2532 : 38) ให้ความหมายว่า การสังเกตเป็นวิธีการวัดผลอย่างหนึ่งที่ทำให้ได้คุณภาพเกี่ยวกับคุณลักษณะต่าง ๆ โดยอาศัยประสาทสัมผัสของผู้สังเกต จุดเด่นของการสังเกตก็คือ ทำให้ทราบพฤติกรรมที่แท้จริงตามธรรมชาติ ไม่ใช่พฤติกรรมประดิษฐ์ หรือพฤติกรรมทางอ้อม เหมือนกับการวัดด้วยแบบสอบถาม

รัตนา ศิริพานิช (2533 : 100) กล่าวว่า การสังเกตเป็นเทคนิคการรวบรวมข้อมูลส่วนใหญ่ทางด้านจิตพิสัย (Affective Domain) ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต จะเป็นข้อมูลที่ตรงกว่าข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม การสังเกตสามารถทำได้ทั้งในสถานการณ์จริงตามธรรมชาติ หรือในสถานการณ์จำลองที่ผู้เก็บข้อมูลต้องการ

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2536 : 39) ให้ความหมายว่า การสังเกตเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาพฤติกรรม ตามหลักพฤติกรรมที่บุคคลแสดง กระทำ ตอบโต้ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง และจะต้องเป็นพฤติกรรมที่สามารถเห็นได้ นับได้ ได้ยินได้ และวัดได้ โดยใช้เครื่องมือหรือด้วยการใช้การสังเกต โดยอาศัยอวัยวะสัมผัสของผู้สังเกตโดยตรง

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2536 : 116) ให้ความหมายว่า การสังเกตเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องอาศัยประสาทสัมผัสหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสาทสัมผัสทางตาและหูเป็นสำคัญ การสังเกตใช้ได้ดีสำหรับการศึกษาคุณลักษณะและพฤติกรรมของบุคคล รวมถึงปรากฏการณ์และพิธีการต่าง ๆ ใช้เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลได้ดีทั้งด้านวิทยาศาสตร์กายภาพและทางด้านพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปความหมายและจุดมุ่งหมายของการสังเกตได้ว่าการสังเกตเป็นการพิจารณาพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกหรือได้ตอบสนองสิ่งเร้าในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งอย่างมีจุดมุ่งหมาย จะต้องเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ เพื่อนำข้อมูลที่รวบรวมได้ไปวิเคราะห์ ทำให้ทราบว่าการพฤติกรรมใดควรจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด

5.2 หลักในการสังเกตพฤติกรรม

การสังเกตพฤติกรรม ที่จะช่วยให้ได้ข้อมูลหรือลักษณะพฤติกรรมเกี่ยวกับตัวบุคคลหรืออื่น ๆ ที่เชื่อถือได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ในการสังเกต

วิรัช วรรณรัตน์ (2532 : 38 - 39) กล่าวถึงหลักการสังเกตดังนี้

1. มีจุดมุ่งหมาย ผู้สังเกตต้องทราบว่าจะสังเกตพฤติกรรมเรื่องใด พร้อมทั้งต้องแจกแจงการแสดงออกของพฤติกรรมหรือรายละเอียดของเรื่องนั้นให้ละเอียดและครอบคลุม เพราะพฤติกรรมหรือสิ่งที่จะสังเกตนั้นมีทั้งที่เห็นได้ชัดแจ้ง คือสามารถสังเกตได้โดยง่าย
2. การรับรู้รวดเร็ว ผู้สังเกตจะต้องอาศัยการรับรู้ที่ดีและรวดเร็ว เพราะพฤติกรรมหรือลักษณะที่สังเกตนั้นจะไม่เกิดขึ้นซ้ำบ่อยนัก หรืออาจเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว ผู้สังเกตจะต้องเตรียมพร้อมทั้งต้องเข้าใจการแสดงออกในแบบต่าง ๆ ของพฤติกรรมหรือลักษณะที่กำหนดไว้
3. สังเกตหลายคนหรือหลายครั้ง วิธีที่จะทำให้ผลสังเกตที่ได้เป็นที่เชื่อถือได้นั้นควรจะทำการสังเกตหลายครั้งหรือหลายคน โดยผู้สังเกตทุกคนจะต้องเข้าใจพฤติกรรมหรือลักษณะเหล่านั้นตรงกัน

4. สังเกตให้ตรงความจริง การสังเกตที่ดีจะต้องพยายามให้ได้สิ่งที่พึงประสงค์และเป็นสิ่งที่แสดงออกตามธรรมชาติ

5. มีการจดบันทึก เนื่องจากการสังเกตในบางครั้งต้องสังเกตพฤติกรรมหรือลักษณะมากขึ้นในเวลาเดียวกัน และบางครั้งต้องสังเกตเด็กหรือสิ่งของเป็นกลุ่ม จึงควรมีการจดบันทึกผลการสังเกตที่ได้ถูกต้อง

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2536 : 117) กล่าวว่า การสังเกตมีหลักดังนี้

1. ในการสังเกตต้องกำหนดจุดมุ่งหมายที่จะสังเกตไว้ให้แน่นอน โดยอาจทำเป็นรายการพฤติกรรมที่จะสังเกตไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน พร้อมกับกำหนดไว้ว่าจะบันทึกการสังเกตอย่างไร
2. การสังเกต ต้องศึกษาเรื่องที่จะสังเกตไว้ให้มีพื้นฐานความรู้
3. การสังเกตต้องนิยามสิ่งที่จะสังเกตให้แจ่มชัดว่าหมายถึงอะไร มีขอบเขตแค่ไหน
4. การสังเกตต้องกระทำอย่างมีระบบ เช่น กำหนดไว้ว่าจะสังเกตพฤติกรรมนั้น ๆ ภายในเวลากี่นาที หรือกี่วินาที เป็นต้น
5. การสังเกตต้องให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อนำไปวิเคราะห์ผลได้
6. การสังเกตผู้สังเกตต้องไม่มีอคติ
7. การสังเกต ผู้สังเกตต้องได้รับการฝึกฝนในเรื่องที่จะสังเกตมาเป็นอย่างดี
8. การสังเกต ต้องสังเกตอย่างละเอียดถี่ถ้วน
9. การสังเกต ต้องมีการบันทึกผลโดยทันที
10. ในการสังเกตควรใช้เครื่องมืออื่น ๆ ประกอบด้วย เพื่อช่วยในการบันทึกการสังเกต ซึ่งอาจเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) หรือมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) หรือทั้งสองอย่าง

5.3 การเลือกแบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรม

เพื่อให้สามารถเลือกสังเกตและบันทึกพฤติกรรมที่ต้องการจะศึกษาได้ถูกต้องและสอดคล้องกับลักษณะพฤติกรรมที่ต้องการจะศึกษา และจุดมุ่งหมายของการปรับพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้ การเลือกแบบสังเกตพฤติกรรมอาจจะเลือกการสังเกตพฤติกรรมแบบสุ่มเหตุการณ์ (Event Sampling) หรือ แบบสุ่มเวลา (Time Sampling)

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2536 : 31 – 40) ได้เสนอการเลือกแบบสังเกตและแบบบันทึกพฤติกรรมไว้ดังนี้

1. การสังเกตพฤติกรรมแบบสุ่มเหตุการณ์ (Event Sampling) เป็นการเลือกสังเกตเฉพาะพฤติกรรมที่ต้องการศึกษาในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ เท่านั้นโดยนับความถี่หรือจำนวนครั้งของพฤติกรรม

ที่ประสงค์จะศึกษาที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่สังเกตนั้น การกำหนดเวลาที่สั้นหรือยาวเพียงใดนั้นจะขึ้นกับจุดมุ่งหมายในการศึกษาการปรับตัวการนั้น ๆ และเพื่อความเที่ยงตรงของการสังเกตพฤติกรรมดังกล่าวควรจะสังเกตและบันทึกความถี่ของพฤติกรรมที่ประสงค์จะศึกษาที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงหลาย ๆ ช่วงด้วย

ดรชนีความเที่ยงของการสังเกตแบบสุ่มเหตุการณ์

ความเที่ยง หมายถึง ความคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง

ความเที่ยงของการสังเกต หมายถึง ความคงที่ของการสังเกต ซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากการสังเกตซ้ำหรือการนำผลการสังเกตของผู้สังเกต 2 คนมาเปรียบเทียบกัน

ดรชนีความเที่ยงของการสังเกตแบบสุ่มเหตุการณ์หาได้จากสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้องระหว่างผลการสังเกตของผู้สังเกต 2 คน (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์.2536 : 33 ; อ้างอิงจาก ชัยพร วิชาวุธ. 2525. มุลสารทางจิตวิทยา)

$$\text{สัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง} = \frac{\text{ความถี่รวมต่ำ}}{\text{ความถี่รวมสูง}}$$

2. การสังเกตแบบสุ่มเวลา (Time Sampling) เป็นการสังเกตที่ผู้สังเกตจะแบ่งเวลาออกเป็นช่วง ๆ แล้วนับเฉพาะช่วงเวลาที่เกิดพฤติกรรมที่ประสงค์จะศึกษา คือผู้สังเกตจะสังเกตเพียง 1 ครั้ง ในแต่ละช่วงเวลา

ดัชนีความเที่ยงของการสังเกตไม่ว่าจะเป็นการสังเกตแบบสุ่มเหตุการณ์หรือแบบสุ่มเวลา, ดรชนีความเที่ยงของการสังเกต มีค่าตั้งแต่ .80 ขึ้นไปการสังเกตนั้นจึงจะถือว่าเชื่อถือได้ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2536 : 39 ; อ้างอิงจาก ชัยพร วิชาวุธ. 2523. การวิจัยเชิงจิตวิทยา)

วิธีการเสนอข้อมูล

การเสนอข้อมูลนั้นวิธีการที่นิยมที่สุด คือการเสนอในรูปของกราฟเส้น (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 175) ในกราฟรูปเดียวสามารถจะเสนอพฤติกรรมเดียวหรือหลาย ๆ พฤติกรรมของบุคคลหลาย ๆ คน หรือของบุคคลคนเดียวก็ได้ เส้นกราฟจะแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้อย่างชัดเจน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 ที่มีพฤติกรรมการสื่อสารในห้องเรียนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา ได้มาจากแบบประเมินพฤติกรรมการสังเกตของครูประจำชั้น ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย และจากการตอบแบบสอบถามใคร่อย จำนวน 95 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 ที่มีพฤติกรรมการสื่อสารในห้องเรียนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา จำนวน 30 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร โดยมีขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้วิจัยชี้แจงให้ครูประจำชั้น และครูผู้สอนวิชาภาษาไทยได้ทราบจุดมุ่งหมายของการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะของพฤติกรรมการสื่อสาร และวิธีการประเมินพฤติกรรมการสื่อสารในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 381 คน โดยให้ระบุพฤติกรรมการสื่อสารในชั้นเรียนตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนด แล้วผู้วิจัยนำผลการประเมินพฤติกรรมดังกล่าวมาเรียงลำดับคะแนนจากสูงที่สุดไปต่ำสุดและคัดเลือกนักเรียนที่มีพฤติกรรมการสื่อสารต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา ได้นักเรียนจำนวน 95 คน ได้ผลดังนี้

ห้อง ม.1/1	จำนวน 14 คน	ห้อง ม.1/5	จำนวน 13 คน
ห้อง ม.1/2	จำนวน 12 คน	ห้อง ม.1/6	จำนวน 16 คน
ห้อง ม.1/3	จำนวน 12 คน	ห้อง ม.1/7	จำนวน 15 คน
ห้อง ม.1/4	จำนวน 15 คน		

2. ผู้วิจัยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งหมดของแต่ละห้องเรียนตอบแบบสอบถามใคร่เอ่ย และนำข้อมูลที่ได้มาคัดเลือกรายชื่อนักเรียนที่มีพฤติกรรมการสื่อสารในระดับต่ำตั้งแต่ 5 พฤติกรรมขึ้นไป

3. ผู้วิจัยนำรายชื่อของนักเรียนที่ถูกคัดเลือกจากการประเมินของครูประจำชั้นและครูผู้สอนวิชาภาษาไทย มาเปรียบเทียบกับรายชื่อของนักเรียนที่ถูกคัดเลือกจากการทำแบบสอบถามใคร่เอ่ย นักเรียนที่มีรายชื่อตรงกันแสดงว่านักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสารในระดับต่ำ

4. ผู้วิจัยสอบถามความสมัครใจของนักเรียนในข้อ 3 เพื่อเข้าร่วมการทดลอง มีนักเรียนสมัครใจทั้งหมด แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเป็นกลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน ได้นักเรียนห้องมัธยมศึกษาปีที่ 1/3 เป็นกลุ่มทดลองที่ 1 ห้องมัธยมศึกษาปีที่ 1/4 เป็นกลุ่มทดลองที่ 2 และห้องมัธยมศึกษาปีที่ 1/7 เป็นกลุ่มทดลองที่ 3

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินพฤติกรรมการสื่อสารในชั้นเรียนเพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. แบบสอบถามใคร่เอ่ย
3. แบบบันทึกพฤติกรรมการสื่อสาร
4. โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ
5. โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
6. โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง

ขั้นตอนในการสร้างแบบประเมินพฤติกรรมการสื่อสาร

1. แบบประเมินพฤติกรรมการสื่อสารในชั้นเรียน แบบประเมินนี้ใช้เพื่อการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ผู้วิจัยศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสื่อสาร
 - 1.2 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ครูประจำชั้นและครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสารในชั้นเรียนของนักเรียน
 - 1.3 ผู้วิจัยสำรวจปัญหาพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบสอบถามปลายปิด เกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมการสื่อสารในชั้นเรียน
 - 1.4 นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 1.1 - 1.3 มาสร้างแบบประเมินพฤติกรรมการสื่อสารในชั้นเรียน แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บังอร เสตนนท์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรหมธิดา แสนคำเครือ ตรวจสอบรายละเอียดของแบบประเมินพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

หรือไม่ แล้วจึงนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำไปคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างต่อไป

1.5 นำแบบประเมินพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ครูประจำชั้น และครูที่สอนวิชาภาษาไทย ประเมินพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ดังรายละเอียดในภาคผนวก)

ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถามใคร่อย

2. แบบสอบถามใคร่อย

2.1 ผู้วิจัยศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสื่อสาร

2.2 สัมภาษณ์ครูประจำชั้น และครูผู้สอนวิชาภาษาไทยเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสารในชั้นเรียนของนักเรียน

2.3 ผู้วิจัยสำรวจปัญหาพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบสอบถามปลายปิด เกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมการสื่อสารในชั้นเรียน

2.4 นำพฤติกรรมจากข้อ 2.2 และ 2.3 มาคัดเลือกเฉพาะที่สอดคล้องกันและมีความถี่ของพฤติกรรมสูง

2.5 สร้างแบบสอบถาม “ใคร่อย” แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บังอร เสดนนท์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรหมธิดา แสนคำเครือ ตรวจสอบรายละเอียดแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.6 นำแบบสอบถาม “ใคร่อย” ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้นักเรียนทำ

ขั้นตอนในการสร้างแบบบันทึกพฤติกรรมการสื่อสาร

3. แบบบันทึกพฤติกรรมการสื่อสาร ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามลำดับดังนี้

3.1 ผู้วิจัยศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตและหลักการบันทึกพฤติกรรมและศึกษาแนวการสร้างแบบบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน

3.2 ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนในชั้นเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยผู้วิจัยอยู่ในตำแหน่งที่มองเห็นพฤติกรรมของนักเรียนได้ชัดเจนแล้วจดบันทึกพฤติกรรมที่สังเกตได้ และสัมภาษณ์ครูประจำชั้นและครูผู้สอน

3.3 นำแบบบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บังอร เสดนนท์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรหมธิดา แสนคำเครือ ตรวจสอบรายละเอียดของแบบบันทึกพฤติกรรม

การสื่อสารของนักเรียน ว่าสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะหรือไม่ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

3.4 นำแบบบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล ที่มีพฤติกรรมการสื่อสาร ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของแบบบันทึกพฤติกรรม

เป็นแบบบันทึกความถี่ที่เกิดขึ้นของพฤติกรรมการสื่อสาร โดยการสังเกตตามพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงชั่วโมงวิชาภาษาไทย และบันทึกพฤติกรรม โดยมีช่องให้ผู้สังเกตบันทึกว่าพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนเกิดขึ้นหรือไม่ (ดังรายละเอียดในภาคผนวก)

ขั้นตอนการสังเกตพฤติกรรม

1. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ศึกษาความมุ่งหมายของการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะพฤติกรรมการสื่อสารและแบบบันทึกการสังเกตให้เข้าใจตรงกัน เพื่อสามารถบันทึกการสังเกตได้อย่างถูกต้อง

2. ผู้วิจัยเลือกการสังเกตแบบสุ่มเหตุการณ์ (Event Sampling) โดยสังเกตในวิชาภาษาไทย ใช้เวลาแต่ละครั้ง 50 นาที ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่ม ในแต่ละสัปดาห์

3. ผู้วิจัยเขียนแผนผังที่นั่งของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อความสะดวกในการสังเกต

4. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเข้าไปสังเกตนักเรียนในห้องเรียน โดยนั่งตำแหน่งที่มองเห็นพฤติกรรมและได้ยินเสียงอย่างชัดเจน โดยไม่รบกวนการเรียนการสอน ไม่ให้ความสนใจนักเรียนคนใดคนหนึ่งเป็นพิเศษและไม่ให้นักเรียนเห็นแบบบันทึกพฤติกรรม

ดัชนีความเชื่อมั่นของการสังเกต

การสังเกตในครั้งนี้ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย สังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่ม ตลอด 3 ระยะคือ ระยะเล้าฐานพฤติกรรม ระยะทดลอง และระยะหลังการทดลอง โดยใช้การสังเกตแบบสุ่มเหตุการณ์ (Event Sampling) โดยนับความถี่หรือจำนวนครั้งของการแสดงพฤติกรรมการสื่อสารที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่สังเกต แล้วนำคะแนนการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการสื่อสาร ตลอด 3 ระยะ มาหาดัชนีความเชื่อมั่นของการสังเกต โดยการหาสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องระหว่างผู้สังเกต 2 คน ซึ่งต้องมีค่าตั้งแต่ .80 ขึ้นไป จึงถือว่าการสังเกตนั้นเชื่อถือได้ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2536 : 31 - 39)

สูตรในการคำนวณมีดังนี้

$$\text{ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง} = \frac{\text{ความถี่รวมต่ำ}}{\text{ความถี่รวมสูง}}$$

ความถี่รวมต่ำ หมายถึง จำนวนความถี่ของพฤติกรรมที่สังเกตได้น้อยกว่า
ความถี่รวมสูง หมายถึง จำนวนความถี่ของพฤติกรรมที่สังเกตได้มากกว่า

ในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยฝึกสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อหาดัชนีความเชื่อมั่นของการสังเกต ใช้เวลาในการฝึกสังเกตและบันทึกพฤติกรรมทั้งหมด 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง .80 ขึ้นไป จากนั้นจึงดำเนินการทดลอง

ขั้นตอนในการสร้างโปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ

4. โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติมีลำดับขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทสมมติและพฤติกรรมการสื่อสาร จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดเป็นเนื้อหาสำหรับสร้างโปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า ซึ่งโปรแกรมการใช้บทบาทสมมติจะประกอบไปด้วยสถานการณ์ และบทบาทที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสาร

4.2 สร้างโปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

4.3 นำโปรแกรมการใช้บทบาทสมมติที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บังอร เสตนนท์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรหมธิดา แสนคำเครือ ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินการให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

4.4 นำโปรแกรมการใช้บทบาทสมมติที่ปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เพื่อดูความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ และเวลาที่ใช้ในการทดลอง ผู้วิจัยนำโปรแกรมที่ทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อใช้ในการวิจัยต่อไป

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ใช้กับกลุ่มทดลองที่ 1 ใช้เวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง รวม 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที คือวันจันทร์และวันพุธ เวลา 15.30 – 16.20 น. (ดังรายละเอียดในภาคผนวก)

ขั้นตอนในการสร้างโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

5. โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบมีลำดับขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

5.1 ผู้วิจัยศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับเทคนิคแม่แบบและพฤติกรรมการสื่อสาร จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาสำหรับสร้างโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

5.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีทัศน์และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในการสร้างวิธีทัศน์

5.3 เขียนบทละคร (Script) เพื่อสร้างแม่แบบให้เหมาะสมกับนิยามศัพท์เฉพาะ

5.4 นำบทละครที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บังอร เสดนนท์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรหมธิตา แสนคำเครือ ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมาย กิจกรรม เนื้อหา วิธีดำเนินการ แล้วผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไข

5.5 คัดเลือกบุคคลที่จะเป็นแม่แบบ และฝึกซ้อมผู้แสดงในแต่ละเรื่องเพื่อให้สามารถสื่อข้อความและความรู้สึกนึกคิดได้ตรงตามจุดประสงค์ โดยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งมีลักษณะอายุใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างและทำการบันทึกวิธีทัศน์

5.6 นำโปรแกรม และวิธีทัศน์ที่สร้างขึ้นและปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เพื่อตรวจสอบข้อบกพร่อง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อใช้ในการวิจัยต่อไป

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ ใช้กับกลุ่มทดลองที่ 2 ใช้เวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง รวม 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที คือวันจันทร์และวันพุธ เวลา 07.50 – 08.40 น. (ดังรายละเอียดในภาคผนวก)

ขั้นตอนในการสร้างโปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง

6. โปรแกรมการสร้างกรณีตัวอย่างมีลำดับขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

6.1 ผู้วิจัยศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างและพฤติกรรมการสื่อสารจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาสำหรับสร้างโปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง

6.2 สร้างโปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่างให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการวิจัย

6.3 นำโปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่างที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บังอร เสดนนท์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรหมธิดา แสนคำเครือ ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

6.4 นำโปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่างที่ปรับปรุงและแก้ไขแล้วไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน เพื่อหาข้อบกพร่องและแก้ไขเพื่อใช้ในการวิจัยต่อไป

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ใช้กับกลุ่มทดลองที่ 3 ใช้เวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง รวม 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที คือวันอังคารและวันพฤหัสบดีเวลา 15.30–16.20 น. (ดังรายละเอียดในภาคผนวก)

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การเตรียมการก่อนการดำเนินการทดลอง

1. ผู้วิจัยเลือกผู้ช่วยวิจัย จำนวน 1 คน เมื่อผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากผู้ช่วยวิจัย จึงชี้แจงให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินการทดลอง
2. ผู้วิจัยอธิบายการใช้บทบาทสมมติ การใช้เทคนิคแม่แบบ และการใช้กรณีตัวอย่าง ให้ผู้ช่วยวิจัยฟังจนสามารถเข้าใจ และนำไปใช้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม
3. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ผูกสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารจนได้ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง .80 ขึ้นไป

วิธีการดำเนินการทดลอง

แบบแผนการทดลองครั้งนี้เป็นการทดลองแบบสลับกลับ (ABA Reversal Design) (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ . 2536 : 155 - 156) แบ่งการทดลองออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะก่อนการทดลอง หรือระยะเส้นฐานพฤติกรรม (A_1) ใช้เวลา 2 สัปดาห์ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มทดลองที่ 3 ขณะเรียนวิชาภาษาไทยในสภาพการเรียนการสอนปกติโดยที่นักเรียนยังไม่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ การใช้เทคนิคแม่แบบ และการใช้กรณีตัวอย่าง

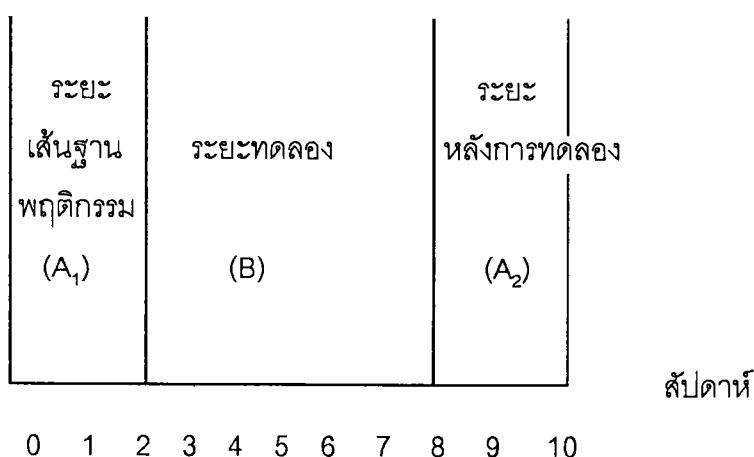
ระยะที่ 2 ระยะทดลอง (B) ใช้เวลา 6 สัปดาห์ ผู้วิจัยดำเนินการใช้บทบาทสมมติ การใช้เทคนิคแม่แบบ และการใช้กรณีตัวอย่าง แก่นักเรียนกลุ่มที่ 1, 2, 3 ตามลำดับ ผู้วิจัย และ

ผู้ช่วยวิจัยสังเกต และบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนทั้ง 3 กลุ่มขณะเรียนวิชาภาษาไทย ในสภาพการเรียนการสอนปกติ

ระยะที่ 3 ระยะหลังการทดลอง (A_2) ใช้เวลา 2 สัปดาห์ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยติดตามผล โดยการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่ม ซึ่งระยะนี้ไม่มีการใช้บทบาทสมมติ การใช้เทคนิคแม่แบบ และการใช้กรณีตัวอย่าง

ความถี่

ของพฤติกรรม

ภาพประกอบ 4 แผนภูมิแสดงระยะต่าง ๆ ของการทดลอง

การดำเนินการทดลอง

1. ระยะพื้นฐานพฤติกรรม (A_1) เป็นระยะก่อนการทดลองเริ่มสัปดาห์ที่ 1 - 2 ใช้เวลาทั้งหมด 2 สัปดาห์ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนในชั้นเรียนวิชาภาษาไทยทั้ง 3 กลุ่ม ที่เกิดขึ้นในสภาพการเรียนการสอนปกติ กลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 บันทึก พฤติกรรมในวันจันทร์ และวันพุธในช่วงโม่งวิชาภาษาไทย กลุ่มทดลองที่ 3 บันทึกพฤติกรรมวันอังคาร และวันพฤหัสบดี ในช่วงโม่งวิชาภาษาไทย

หลังการสังเกตแต่ละครั้ง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำผลการบันทึกพฤติกรรมการสื่อสาร มาหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของการสังเกตของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1, 2, และ 3

ผู้วิจัยนำผลการสังเกตจากการบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนแต่ละคนไปเขียนกราฟเพื่อดูความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน ก่อนการทดลอง

2. ระยะทดลอง (B) เริ่มทำการทดลองสัปดาห์ที่ 3 - 8 รวม 6 สัปดาห์ โดยผู้วิจัยใช้โปรแกรมบทบาทสมมติในกลุ่มทดลองที่ 1 โปรแกรมเทคนิคแม่แบบในกลุ่มทดลองที่ 2 โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่างในกลุ่มทดลองที่ 3 ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มทดลองที่ 1 ทดลองทุกวันจันทร์ และวันพุธ ระหว่างเวลา 15.30 - 16.20 น. เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที โดยจัดตารางดังนี้

ตาราง 1 แสดงกำหนดการดำเนินการทดลองของกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ

สัปดาห์	ครั้งที่	วัน เดือน ปี	เวลา	สัปดาห์	ครั้งที่	วัน เดือน ปี	เวลา
1	1	จันทร์ 15 พย. 2542	15.30-16.20 น.	4	7	อังคาร 7 ธค. 2542	07.50-08.40 น.
	2	พุธ 17 พย. 2542	15.30-16.20 น.		8	พุธ 8 ธค. 2542	15.30-16.20 น.
2	3	จันทร์ 22 พย. 2542	15.30-16.20 น.	5	9	จันทร์ 13 ธค. 2542	15.30-16.20 น.
	4	พุธ 24 พย. 2542	15.30-16.20 น.		10	พุธ 15 ธค. 2542	15.30-16.20 น.
3	5	จันทร์ 29 พย. 2542	15.30-16.20 น.	6	11	จันทร์ 20 ธค. 2542	15.30-16.20 น.
	6	พุธ 1 ธค. 2542	15.30-16.20 น.		12	พุธ 22 ธค. 2542	15.30-16.20 น.

2.2 กลุ่มทดลองที่ 2 ทดลองทุกวันจันทร์ และวันพุธระหว่างเวลา 07.50 - 08.40 น. เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที โดยจัดตารางดังนี้

ตาราง 2 แสดงกำหนดการดำเนินการทดลองของกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ

สัปดาห์	ครั้งที่	วัน เดือน ปี	เวลา	สัปดาห์	ครั้งที่	วัน เดือน ปี	เวลา
1	1	จันทร์ 15 พย. 2542	07.50-08.40 น.	4	7	พฤหัสบดี 9 ธค. 2542	07.50 - 08.40 น.
	2	พุธ 17 พย. 2542	07.50-08.40 น.		8	พุธ 8 ธค. 2542	07.50 - 08.40 น.
2	3	จันทร์ 22 พย. 2542	07.50-08.40 น.	5	9	จันทร์ 13 ธค. 2542	07.50 - 08.40 น.
	4	พุธ 24 พย. 2542	07.50-08.40 น.		10	พุธ 15 ธค. 2542	07.50 - 08.40 น.
3	5	จันทร์ 29 พย. 2542	07.50- 08.40 น.	6	11	จันทร์ 20 ธค. 2542	07.50 - 08.40 น.
	6	พุธ 1 ธค. 2542	07.50-08.40 น.		12	พุธ 22 ธค. 2542	07.50 - 08.40 น.

2.3 กลุ่มทดลองที่ 3 ทดลองทุกวันอังคาร และวันพฤหัสบดี ระหว่างเวลา 15.30 – 16.20 น. เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที โดยจัดตารางดังนี้

ตาราง 3 แสดงกำหนดการดำเนินการทดลองของกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง

สัปดาห์	ครั้งที่	วัน เดือน ปี	เวลา	สัปดาห์	ครั้งที่	วัน เดือน ปี	เวลา
1	1	อังคาร 16 พย. 2542	15.30-16.20 น.	4	7	อังคาร 7 ธค. 2542	15.30-16.20 น.
	2	พฤหัสบดี 18 พย. 2542	15.30-16.20 น.		8	พฤหัสบดี 9 ธค. 2542	15.30-16.20 น.
2	3	อังคาร 23 พย. 2542	15.30-16.20 น.	5	9	อังคาร 14 ธค. 2542	15.30-16.20 น.
	4	พฤหัสบดี 25 พย. 2542	15.30-16.20 น.		10	พฤหัสบดี 16 ธค. 2542	15.30-16.20 น.
3	5	อังคาร 30 พย. 2542	15.30-16.20 น.	6	11	อังคาร 21 ธค. 2542	15.30-16.20 น.
	6	พฤหัสบดี 2 ธค. 2542	15.30-16.20 น.		12	พฤหัสบดี 23 ธค. 2542	15.30-16.20 น.

หลังการสังเกตแต่ละครั้ง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำผลการบันทึกพฤติกรรมการสื่อสาร มาหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของการสังเกตของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1, 2, และ 3

ผู้วิจัยนำผลการสังเกตจากการบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนแต่ละคนไปเขียน กราฟเพื่อดูความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนขณะทดลอง

3. ระยะหลังการทดลอง (A_2) ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมการสื่อสารใน ชั้นเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มทดลองที่ 3 เป็น สัปดาห์ที่ 9 - 10 รวม 2 สัปดาห์ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยติดตามผลหลังการทดลองโดยสังเกตและ บันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 ในวันจันทร์ และวันพุธ ใน ชั่วโมงวิชาภาษาไทย และสังเกตกลุ่มทดลองที่ 3 ในวันอังคาร และวันพฤหัสบดี ในชั่วโมงวิชา ภาษาไทย หลังจากได้ยุติการใช้บทบาทสมมติ การใช้เทคนิคแม่แบบ และการใช้กรณีตัวอย่าง

หลังการสังเกตแต่ละครั้ง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำผลการบันทึกพฤติกรรมการสื่อสาร มาหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของการสังเกตของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1, 2, และ 3

ผู้วิจัยนำผลการสังเกตจากการบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนแต่ละคนไปเขียน กราฟเพื่อดูความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนหลังการทดลอง

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนก่อนและหลังการใช้บทบาทสมมติ
2. เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนก่อนและหลังการใช้เทคนิคแม่แบบ
3. เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนก่อนและหลังการใช้กรณีตัวอย่าง
4. เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ

นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และนักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง

5. ผู้วิจัยนำคะแนนดิบที่ได้จากการสังเกตใน 3 ระยะ คือ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม ระยะทดลอง ระยะหลังการทดลอง เขียนกราฟเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่

6.1.1 ค่ามัธยฐาน (Median)

6.1.2 ค่าเบี่ยงเบนควอไทล์ (Quartile Deviation)

6.2 สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน

6.2.1 เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน ก่อนและหลังการทดลอง ภายในกลุ่ม โดยการสถิติทดสอบของ The Wilcoxon's Matched Pairs Signed - Ranks Test

6.2.2 เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 โดยสถิติการทดสอบของ The Kruskal - Wallis One - Way Analysis of Variance Test เมื่อทดสอบแล้วพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรม การสื่อสารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยใช้สถิติ ทดสอบของ The Mann - Whitney U Test

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล จากการทดลองและแปลความหมายผลของการวิเคราะห์ข้อมูล จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้แทนความหมายดังต่อไปนี้

N	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
Mdn	แทน ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
Mdn _{diff}	แทน ค่ามัธยฐานของผลต่างของพฤติกรรมการสื่อสาร
Q.D.	แทน ส่วนเบี่ยงเบนควอไทล์ของพฤติกรรมการสื่อสาร
Q.D. _{diff}	แทน ส่วนเบี่ยงเบนควอไทล์ของผลต่างของพฤติกรรมการสื่อสาร
T	แทน สถิติที่ใช้ในการทดสอบของ The Wilcoxon's Matched Pairs Signed – Ranks Test)
Hc	แทน สถิติที่ใช้ในการทดสอบของ The Kruskal Wallis One – Way Analysis of Variance Test
U	แทน สถิติที่ใช้ในการทดสอบของ The Mann – Whitney U Test
**	แทน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
*	แทน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังได้รับการใช้บทบาทสมมติ ดังแสดงในตารางที่ 4
2. เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ ดังแสดงในตารางที่ 5
3. เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 6
4. เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ กลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 7

5. เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารเป็นรายคู่ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้ บทบาทสมมติ นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่างดังแสดงในตารางที่ 8

6. แสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้ บทบาทสมมติ กลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง โดยการเขียนกราฟ ดังแสดงในภาพประกอบที่ 5

ตาราง 4 เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังได้รับการใช้
บทบาทสมมติ

กลุ่มทดลองที่ 1	N	Mdn	Q.D.	T
ก่อนการทดลอง	10	9.50	1.25	0**
หลังการทดลอง	10	41.00	2.25	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติมีพฤติกรรม
การสื่อสารดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสาร
ดีขึ้นหลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ

ตาราง 5 เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ

กลุ่มทดลองที่ 2	N	Mdn	Q.D.	T
ก่อนการทดลอง	10	12.50	2.25	0**
หลังการทดลอง	10	44.50	2.75	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 5 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบมีพฤติกรรม การสื่อสารดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นักเรียนมีพฤติกรรม การสื่อสาร ดีขึ้นหลังจากได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ

ตาราง 6 เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการใช้
กรณีตัวอย่าง

กลุ่มทดลองที่ 3	N	Mdn	Q.D.	T
ก่อนการทดลอง	10	11.50	1.50	0**
หลังการทดลอง	10	38.50	2.50	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 6 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่างมีพฤติกรรม
การสื่อสารดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสาร
ดีขึ้นหลังจากได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง

ตาราง 7 เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง

กลุ่มทดลอง	N	Mdn _{diff}	Q.D. _{diff}	Hc
กลุ่มทดลองที่ 1	10	32.00	2.25	
กลุ่มทดลองที่ 2	10	35.00	4.75	**10.5732
กลุ่มทดลองที่ 3	10	28.00	1.50	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 7 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง มีพฤติกรรมการสื่อสารแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพื่อทราบความแตกต่างของพฤติกรรมการสื่อสารเป็นรายคู่ ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบโดยใช้สถิติทดสอบของ The Mann - Whitney U Test ผลปรากฏดังตาราง 8

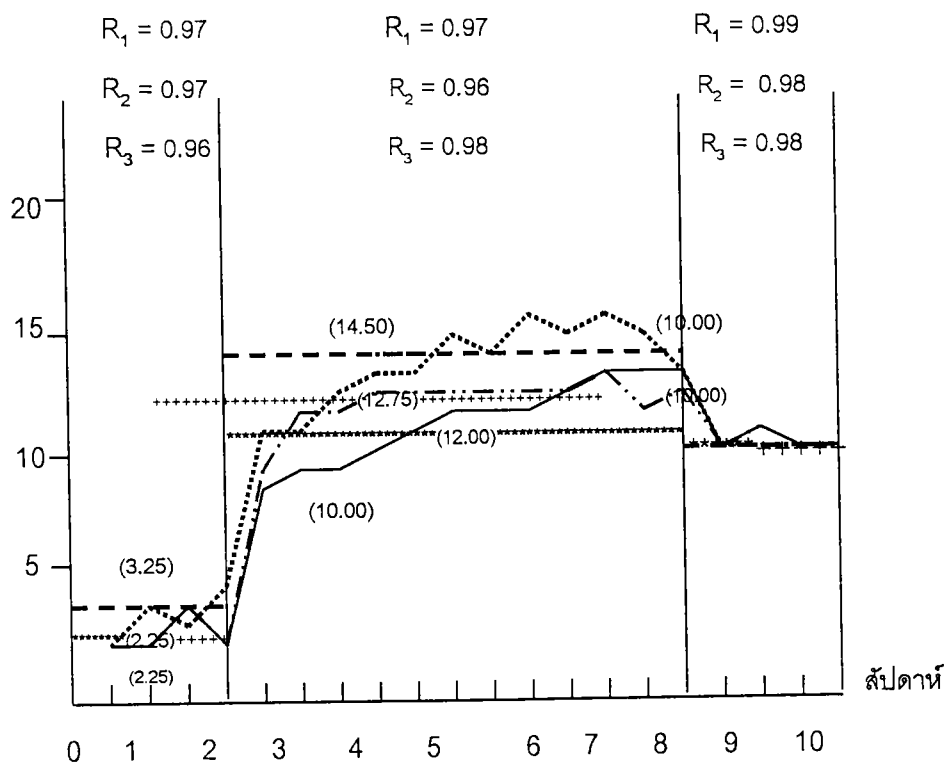
ตาราง 8 เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง โดยใช้สถิติทดสอบของ The Mann - Whitney U Test

กลุ่มทดลองที่	การใช้บทบาทสมมติ	การใช้เทคนิคแม่แบบ	การใช้กรณีตัวอย่าง
	1	2	3
1 การใช้บทบาทสมมติ	-	41	12.5 *
2 การใช้เทคนิคแม่แบบ		-	14.5 *
3 การใช้กรณีตัวอย่าง			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 8 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ กับนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง และ นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ กับนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง มีพฤติกรรมการสื่อสารแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ กับนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ มีพฤติกรรมการสื่อสารไม่แตกต่างกัน

ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

----- ค่าเฉลี่ยของมัธยฐานของความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มที่ 1
การใช้บทบาทสมมติ ในแต่ละสัปดาห์

..... ค่าเฉลี่ยของมัธยฐานของความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มที่ 2
การใช้เทคนิคแม่แบบ ในแต่ละสัปดาห์

_____ ค่าเฉลี่ยของมัธยฐานของความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มที่ 3
การใช้กรณีตัวอย่าง ในแต่ละสัปดาห์

+++++++ ค่าเฉลี่ยของมัธยฐานของความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มที่ 1
ในแต่ละช่วง

--- ค่าเฉลี่ยของมัธยฐานของความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มที่ 2
ในแต่ละช่วง

***** ค่าเฉลี่ยของมัธยฐานของความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มที่ 3
ในแต่ละช่วง

R_1 ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของกลุ่มทดลองที่ 1

R_2 ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของกลุ่มทดลองที่ 2

R_3 ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของกลุ่มทดลองที่ 3

ภาพประกอบ 5 แสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง โดยการเขียนกราฟ

จากภาพประกอบ 5 จะเห็นได้ว่าค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติในระยะเส้นฐานพฤติกรรมมีค่าเท่ากับ 2.25 และค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนในระยะติดตามผลมีค่าเท่ากับ 10.00 แสดงว่าการใช้บทบาทสมมติทำให้พฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 ดีขึ้น

กลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติในระยะเส้นฐานพฤติกรรมมีค่าเท่ากับ 3.25 และค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนในระยะติดตามผลมีค่าเท่ากับ 10.00 แสดงว่าการใช้บทบาทสมมติทำให้พฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 2 ดีขึ้น

กลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติในระยะเส้นฐานพฤติกรรมมีค่าเท่ากับ 2.25 และค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนในระยะติดตามผลมีค่าเท่ากับ 10.00 แสดงว่าการใช้บทบาทสมมติทำให้พฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 3 ดีขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ กลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ในระยะเส้นฐานพฤติกรรม ปรากฏว่าค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนทั้ง 3 กลุ่มมีค่าเท่ากับ 2.25 , 3.25 และ 2.25 ส่วนในระยะทดลอง ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนทั้ง 3 กลุ่มมีค่าเท่ากับ 12.75 , 14.50 และ 12.00 ตามลำดับ และในช่วงติดตามผล ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มทดลองที่ 3 มีค่าเท่ากับ 10.00 , 10.00 และ 10.00 ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้
บทบาทสมมติ
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้
เทคนิคแม่แบบ
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้
กรณีตัวอย่าง
4. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ
นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และนักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสารดีขึ้น หลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ
2. นักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสารดีขึ้น หลังจากได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ
3. นักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสารดีขึ้น หลังจากได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง
4. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และ
นักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่างมีพฤติกรรมการสื่อสารแตกต่างกัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร
ปีการศึกษา 2542 ที่มีพฤติกรรมการสื่อสารในห้องเรียนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา ได้มาจาก
แบบประเมินพฤติกรรมการสังเกตของครูประจำชั้น ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย และจากการตอบแบบ
สอบถามใคร่อย่ จำนวน 95 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร
ปีการศึกษา 2542 ที่มีพฤติกรรมการสื่อสารในห้องเรียนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา จำนวน
30 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร โดยมีขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้วิจัยชี้แจงให้ครูประจำชั้น และครูผู้สอนวิชาภาษาไทยได้ทราบจุดมุ่งหมายของการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะของพฤติกรรมการสื่อสาร และวิธีการประเมินพฤติกรรมการสื่อสารในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 381 คน โดยให้ระบุพฤติกรรมการสื่อสารในชั้นเรียนตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนด แล้วผู้วิจัยนำผลการประเมินพฤติกรรมดังกล่าวมาเรียงลำดับคะแนนจากสูงที่สุดไปต่ำสุดและคัดเลือกนักเรียนที่มีพฤติกรรมการสื่อสารต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา ได้นักเรียนจำนวน 95 คน ได้ผลดังนี้

ห้อง ม.1/1	จำนวน 14 คน	ห้อง ม.1/5	จำนวน 13 คน
ห้อง ม.1/2	จำนวน 12 คน	ห้อง ม.1/6	จำนวน 16 คน
ห้อง ม.1/3	จำนวน 12 คน	ห้อง ม.1/7	จำนวน 15 คน
ห้อง ม.1/4	จำนวน 15 คน		

2. ผู้วิจัยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งหมดของแต่ละห้องเรียนตอบแบบสอบถามใคร่เอ่ย และนำข้อมูลที่ได้มาคัดเลือกรายชื่อนักเรียนที่มีพฤติกรรมการสื่อสารในระดับต่ำตั้งแต่ 5 พฤติกรรมขึ้นไป

3. ผู้วิจัยนำรายชื่อของนักเรียนที่ถูกคัดเลือกจากการประเมินของครูประจำชั้นและครูผู้สอนวิชาภาษาไทย มาเปรียบเทียบกับรายชื่อของนักเรียนที่ถูกคัดเลือกจากการทำแบบสอบถามใคร่เอ่ย นักเรียนที่มีรายชื่อตรงกันแสดงว่านักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสารในระดับต่ำ

4. ผู้วิจัยสอบถามความสมัครใจของนักเรียนในข้อ 3 เพื่อเข้าร่วมการทดลอง มีนักเรียนสมัครใจทั้งหมด แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเป็นกลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน ได้นักเรียนห้องมัธยมศึกษาปีที่ 1/3 เป็นกลุ่มทดลองที่ 1 ห้องมัธยมศึกษาปีที่ 1/4 เป็นกลุ่มทดลองที่ 2 และห้องมัธยมศึกษาปีที่ 1/7 เป็นกลุ่มทดลองที่ 3

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินพฤติกรรมการสื่อสารในชั้นเรียนเพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. แบบสอบถามใคร่เอ่ย
3. แบบบันทึกพฤติกรรมการสื่อสาร
4. โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ
5. โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
6. โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง

การดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการทดลองแบบสลับกลับ (A B A Reversal Design) โดยแบ่งการทดลองเป็น 3 ระยะดังนี้

1. ระยะเส้นฐานพฤติกรรม (A₁) เป็นระยะก่อนการทดลองเริ่มสัปดาห์ที่ 1 - 2 ใช้เวลาทั้งหมด 2 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2542 ถึงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2542 โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนในชั้นเรียนวิชาภาษาไทยทั้ง 3 กลุ่ม ที่เกิดขึ้นในสภาพการเรียนการสอนปกติกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 บันทึกพฤติกรรมในวันจันทร์ และวันพุธในช่วงโมงวิชาภาษาไทย กลุ่มทดลองที่ 3 บันทึกพฤติกรรมวันอังคาร และวันพฤหัสบดี ในช่วงโมงวิชาภาษาไทย

หลังการสังเกตแต่ละครั้ง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำผลการบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารมาหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของการสังเกตของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1, 2, และ 3 มีค่าเท่ากับ .97, .97 และ .96 ตามลำดับ

ผู้วิจัยนำผลการสังเกตจากการบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนแต่ละคนไปเขียนกราฟเพื่อดูความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน ก่อนการทดลอง

2. ระยะทดลอง (B) เริ่มทำการทดลองสัปดาห์ที่ 3 - 8 รวม 6 สัปดาห์ เริ่มตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน ถึงวันที่ 24 ธันวาคม 2542 โดยผู้วิจัยใช้โปรแกรมบทบาทสมมติในกลุ่มทดลองที่ 1 โปรแกรมเทคนิคแม่แบบในกลุ่มทดลองที่ 2 โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่างในกลุ่มทดลองที่ 3 ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มทดลองที่ 1 ทดลองทุกวันจันทร์ และวันพุธ ระหว่างเวลา 15.30 - 16.20 น. เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ในช่วงโมงภาษาไทยในวันจันทร์ เวลา 09.40 น. - 10.30 น. และวันพุธ เวลา 13.00 - 14.50 น.

2.2 กลุ่มทดลองที่ 2 ทดลองทุกวันจันทร์ และวันพุธระหว่างเวลา 07.50 - 08.40 น. เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ในช่วงโมงภาษาไทยในวันจันทร์ เวลา 08.50 น. - 12.35 น. และวันพุธ เวลา 11.45 - 12.35 น.

2.3 กลุ่มทดลองที่ 3 ทดลองทุกวันอังคาร และวันพฤหัสบดีระหว่างเวลา 15.30 - 16.20 น. เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ในช่วงโมงภาษาไทยในวันอังคาร เวลา 09.40 น. - 10.30 น. และวันพฤหัสบดี เวลา 11.45 - 12.35 น.

หลังการสังเกตแต่ละครั้ง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำผลการบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารมาหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของการสังเกตของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1, 2, และ 3 มีค่าเท่ากับ .97 , .96 และ .98 ตามลำดับ

ผู้วิจัยนำผลการสังเกตจากการบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนแต่ละคนไปเขียนกราฟเพื่อดูความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนขณะทดลอง

3. ระยะหลังการทดลอง (A_2) สัปดาห์ที่ 9 - 10 รวม 2 สัปดาห์ เริ่มตั้งแต่วันที่

3 มกราคม 2543 ถึงวันที่ 14 มกราคม 2543 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมการสื่อสารในชั้นเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มทดลองที่ 3 โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยติดตามผลหลังการทดลองโดยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 ในวันจันทร์ และวันพุธ ในช่วงโมงวิชาภาษาไทย และสังเกตกลุ่มทดลองที่ 3 ในวันอังคาร และวันพฤหัสบดี ในช่วงโมงวิชาภาษาไทย หลังจากได้ยุติการใช้บทบาทสมมติ การใช้เทคนิคแม่แบบ และการใช้กรณีตัวอย่าง

หลังการสังเกตแต่ละครั้ง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำผลการบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารมาหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของการสังเกตของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1, 2, และ 3 มีค่าเท่ากับ .99 , .98 และ .98 ตามลำดับ

ผู้วิจัยนำผลการสังเกตจากการบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนแต่ละคนไปเขียนกราฟเพื่อดูความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนหลังการทดลอง

หลังจากได้คะแนนการสังเกตแล้ว นำมาวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังได้รับการใช้บทบาทสมมติ โดยใช้สถิติทดสอบของ The Wilcoxon's Matched Pairs Signed - Ranks Test

2. เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ โดยใช้สถิติทดสอบของ The Wilcoxon's Matched Pairs Signed - Ranks Test

3. เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสาร ของนักเรียน กลุ่มทดลองที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการใช้กรณีตัวอย่างโดยใช้สถิติทดสอบของ The Wilcoxon's Matched Pairs Signed - Ranks Test

4. เปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสาร ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้ บทบาทสมมติ นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง โดยใช้การทดสอบของ The Kruskal – Wallis One – Way Analysis of Variance Test เมื่อทดสอบแล้วพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยใช้สถิติทดสอบของ The Mann - Whitney U Test

5. ใช้ความถี่จากผลการบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนแต่ละคนเขียนกราฟ เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน ตั้งแต่ระยะเส้นฐาน ระยะทดลอง และระยะหลังการทดลอง

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสารดีขึ้นหลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสารดีขึ้นหลังจากได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสารดีขึ้นหลังจากได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และนักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง มีพฤติกรรมการสื่อสารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติ เทคนิคแม่แบบ และกรณีตัวอย่าง เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร ผลของการศึกษาค้นคว้าอภิปรายได้ดังนี้

1. นักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสารดีขึ้นหลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้เนื่องจากการใช้บทบาทสมมติ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด ความสนใจ ก่อให้เกิดบรรยากาศที่เป็นกันเอง ทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนาน เป็นอิสระในการแสดง อภิปราย และซักถามกันได้อย่างเต็มที่ ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2536 : 7) ได้กล่าวไว้ว่า การใช้บทบาทสมมติเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะเรียนปนเล่น นักเรียนจะได้รับ ความสนุกสนาน

ผลิตเพลง มีความกระตือรือร้น และสิ่งสำคัญ การแสดงบทบาทสมมตินักเรียนได้ทดลองแสดงบทบาทนั้น ๆ ด้วยตนเองทำให้นักเรียนสามารถพิจารณาถึงสาเหตุ และยังช่วยให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหาให้ตรงประเด็นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ดวงเดือน เทศวานิช (2530 : 111) กล่าวว่า การใช้บทบาทสมมติช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หลาย ๆ ด้าน และได้พัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี เกิดการเรียนรู้ในการปฏิบัติตนให้เหมาะกับสังคม และสอดคล้องกับนิพนธ์ ไทยพานิช (2535 : 294) ที่กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เพื่อให้ได้แนวทางแก้ปัญหาที่ปฏิบัติจริง

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เซาวนา อมรสงเจริญ (2537 : 50) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวนีย์ หงษ์ทอง (2539 : 60) ที่ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบท ที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบท มีการพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไล พังสอาด (2542 : 45 – 46) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติและการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกมากขึ้น หลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเกตว่า หลังจากที่ได้ผู้วิจัยทำความเข้าใจกับนักเรียนและชี้แจงถึงวิธีการแสดงบทบาทสมมติให้นักเรียนเข้าใจ นักเรียนเกิดความสนใจและกระตือรือร้นในการร่วมแสดง สนุกสนาน ทำให้เกิดบรรยากาศเป็นกันเอง และแสดงบทบาทที่ตนได้รับอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าบทบาทสมมติเป็นบทบาทที่สมมติขึ้นคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเหตุการณ์นั้น ๆ ด้วยตนเอง มีการตัดสินใจปัญหาและเลือกแนวทางแก้ปัญหา กล้าแสดงความคิดเห็น และร่วมกันวิเคราะห์ สรุปผลเป็นอย่างดี แสดงว่าการใช้บทบาทสมมติสามารถพัฒนาพฤติกรรมสื่อสารของนักเรียนได้

2. นักเรียนมีพฤติกรรมสื่อสารดีขึ้น หลังจากได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้เป็นเพราะการใช้เทคนิคแม่แบบเป็นวิธีการที่ทำให้นักเรียนได้สังเกตเห็นการกระทำของตัวแบบทั้งพฤติกรรมที่เป็นทางบวกและพฤติกรรมที่เป็นทางลบ นักเรียนเกิดความสนใจและเรียนรู้ว่าพฤติกรรมไหนควรเลือกที่จะปฏิบัติตาม

และพฤติกรรมไหนไม่ควรปฏิบัติ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดลองโดยใช้แม่แบบวิถีทัศน์ ซึ่งแสดงโดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์ดอมินิก ซึ่งเป็นแม่แบบที่อยู่ในวัยเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในแม่แบบ และเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับ แบนดูรา (Bandura. 1977 : 22) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ของมนุษย์ เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนมาก โดยเฉพาะพฤติกรรมซึ่งเกิดขึ้นจากการเรียนรู้จากแม่แบบเป็นส่วนมาก การที่บุคคลได้เห็นพฤติกรรมที่เหมาะสมจากผู้อื่นจะช่วยขึ้นการกระทำของเขาได้ และยังช่วยมิให้เกิดการผิดพลาดจากการกระทำนั้น ๆ ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2530 : 61 – 69) ที่กล่าวว่าวิธีการให้ตัวแบบโดยเสนอตัวแบบที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อให้ผู้สังเกตได้สังเกตพฤติกรรมตลอดทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ของตัวแบบ ผลจากการสังเกตจะทำให้บุคคลนั้นเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบหรือเกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ ที่พึงประสงค์

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เนตรนภิส สำราญทรัพย์สิน (2542 : 86 – 90) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อการปฏิบัติตนกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า การใช้เทคนิคแม่แบบเป็นวิธีที่ช่วยพัฒนาการปฏิบัติตนกับเพื่อนของนักเรียนให้ดีขึ้นกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ พิมพัรค์ เรืองภิญโญ (2542 : 86 – 90) ได้ศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อทัศนคติต่อการเรียนนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนนาฏศิลป์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังจากที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการใช้เทคนิคแม่แบบ พบว่านักเรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมมาก ตั้งใจสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบทุกครั้ง ทั้งนี้เพราะหลังจากการสังเกตแล้ว นักเรียนได้ร่วมกันวิเคราะห์ อภิปราย เกี่ยวกับแม่แบบแต่ละครั้ง ช่วยกันสรุป และได้แย้งกันอย่างมีเหตุผล ให้ความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง อีกทั้งเมื่อนักเรียนได้เลียนแบบพฤติกรรมตามแม่แบบที่ดี เพื่อนนักเรียนและผู้วิจัยให้ความสนใจทุกครั้งทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจในการเลียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสม แสดงว่าการใช้เทคนิคแม่แบบสามารถพัฒนาการสื่อสารของนักเรียนได้

3. นักเรียนมีพฤติกรรมสื่อสารดีขึ้นหลังจากได้รับการใช้กรณีตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 ทั้งนี้เพราะการใช้กรณีตัวอย่างเป็นการให้นักเรียนได้รู้จักวิเคราะห์ แยกแยะปัญหาจากเรื่องที่เป็นกรณีตัวอย่างคล้ายกับชีวิตจริง ทำให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิด และหาเหตุผลต่าง ๆ เพื่อหาข้อสรุปหรือ แนวทาง

ในการแก้ปัญหาของประเด็นปัญหาจากกรณีตัวอย่าง อีกทั้งเป็นการสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนกระตือรือร้นไม่เกิดความเบื่อหน่าย เพราะนักเรียนได้เป็นศูนย์กลางในการเรียนเอง เกิดความมั่นใจที่จะออกมาอภิปราย ซึ่งสอดคล้องกับ เอ็ดจ์ และโคลแมน (Edge and Coleman. 1982 : 6 - 9) ได้กล่าวไว้ว่า กรณีตัวอย่างทำให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะข้อมูลที่มีความสำคัญ สามารถระบุวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไข อีกทั้งสามารถจะสื่อสารให้เกิดความเข้าใจด้วยปากเปล่าจากการแสดงความคิดเห็นและอภิปราย และสอดคล้องกับ วารี ธีระจิตร (2534 : 200) ซึ่งกล่าวไว้ว่า กรณีตัวอย่างทำให้ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้สึก แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันจนหาข้อสรุปจากประเด็นปัญหาต่าง ๆ ได้ และช่วยให้เกิดการยอมรับความคิดในข้อสรุปของกลุ่มและเป็นการแก้ปัญหาจากความร่วมมือของกลุ่มได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2536 : 27) ได้กล่าวว่กรณีตัวอย่างช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด และพิจารณาข้อมูลที่ได้รับ รวมทั้งการนำเอากรณีต่าง ๆ คล้ายกับชีวิตจริงมาใช้ ช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความจริง ซึ่งมีส่วนให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชรีย่นาท จิตต์บรรเทา (2538 : 67 - 71) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและกรณีตัวอย่างที่มีต่อความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่างมีความมีน้ำใจเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ พรพรรณ กลิ่นเกษร (2538 : 66) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติกับการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่างมีทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการทดลองผู้วิจัยพบว่า นักเรียนต่างร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง และช่วยกันวิเคราะห์ให้เหตุผลต่าง ๆ แตกต่างกันตามประสบการณ์ของนักเรียนเพื่อหาข้อสรุปและการตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาของประเด็นปัญหาจากกรณีตัวอย่างได้อย่างชัดเจน และนำมาอภิปรายสรุปหน้าชั้น ทั้งนี้เพราะกรณีตัวอย่างเป็น เป็นกรณีหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงมาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ ถกเถียง ประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ หาข้อสรุปในการแก้ปัญหามาได้สถานการณ์จากเรื่องราวซึ่งเป็นเรื่องจริง แสดงว่าการใช้กรณีตัวอย่างสามารถพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนได้

4. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบและนักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่างมีพฤติกรรมการสื่อสารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4 แสดงให้เห็นว่าการใช้บทบาทสมมติ การใช้เทคนิคแม่แบบ

และการใช้กรณีตัวอย่าง สามารถทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสารดีขึ้นทั้ง 3 กลุ่ม แต่ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบสูงกว่าค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการใช้เทคนิคแม่แบบ นักเรียนได้สังเกตเห็นการกระทำของตัวแบบทั้งที่ดีและไม่ดี และเห็นถึงผลตอบแทนที่ดีจากการกระทำของตัวแบบที่ได้รับเมื่อแสดงพฤติกรรมการสื่อสารที่เหมาะสมทั้งด้านภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทาง ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นสิ่งดี อีกทั้งแม่แบบที่ใช้ ผู้วิจัยเสนอเป็นวีดิทัศน์ ซึ่งทำให้นักเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย และเกิดการเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมตลอดการทดลอง และเป็นสิ่งเร้าให้เกิดความสนใจที่จะจดจำและกล้าแสดงออก หลังจากนักเรียนได้สังเกตพฤติกรรมของแม่แบบแล้ว นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝนพฤติกรรมในทางบวก ทำให้รับรู้วิธีการที่จะนำมาสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ทักษะในการก่อให้เกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมดังที่ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2530 : 69) ได้กล่าวว่า การให้ตัวแบบช่วยให้ผู้สังเกตหรือผู้เลียนแบบเกิดพฤติกรรมใหม่ที่ไม่เคยเกิดมาก่อน ช่วยเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้สังเกตหรือผู้เลียนแบบ

ส่วนนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ นักเรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นดี ทั้งนี้เพราะนักเรียนมีโอกาสได้เป็นผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์สลับกันไปในแต่ละครั้ง ในช่วงแรกนักเรียนไม่กล้าแสดงอย่างเต็มที่เพราะเกิดความประหม่า แต่ในครั้งต่อไป นักเรียนเกิดความสุขสนทนากันเอง ทำให้แสดงออกอย่างเต็มที่ในบทบาทที่ตนได้รับ ส่วนผู้สังเกตการณ์ไม่รู้สึغب่อยหน่ายคอยสังเกตพฤติกรรมที่เพื่อนแสดง เพื่อนำมาวิเคราะห์ สรุปในหัวข้ออภิปรายในแต่ละครั้ง และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้เอกสารประกอบ ในการทดลองแต่ละครั้ง โดยแบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม และช่วยกันวิเคราะห์หาข้อสรุปในหัวข้อประเด็นปัญหาในกรณีตัวอย่าง ซึ่งในกลุ่มนักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นร่วมกันทุกคน สามารถโต้แย้งกับเพื่อนได้ เกิดบรรยากาศที่เป็นกันเอง จนหาแนวทางแก้ปัญหาที่ถูกต้องและนำมาอภิปรายหน้าชั้นเรียน อีกทั้งผู้อภิปรายได้สร้างบรรยากาศให้ผู้ฟังไม่เครียด และหลังจากนั้นผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม แต่ทั้งนี้การใช้กรณีตัวอย่างเป็นการสื่อโดยคำพูดเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ไม่ได้แสดงท่าทางเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นพฤติกรรม จึงมีค่ามัธยฐานต่ำกว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การใช้บทบาทสมมติ การใช้เทคนิคแม่แบบ และการใช้กรณีตัวอย่าง สามารถพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนได้แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในการนำวิธีการใช้บทบาทสมมติ การใช้เทคนิคแม่แบบ และการใช้กรณีตัวอย่าง เพื่อใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนนั้น ครูผู้สอน ครูแนะแนว หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน จะต้องศึกษาเป้าหมายของพฤติกรรมที่จะศึกษาและทำความเข้าใจจุดมุ่งหมาย และลำดับขั้นตอนของวิธีการดังกล่าว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเกิดผลที่ดีตามจุดประสงค์ ก่อนนำไปใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน

2. ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอน ครูแนะแนว และผู้ที่เกี่ยวข้อง นำวิธีการใช้บทบาทสมมติ การใช้เทคนิคแม่แบบ และการใช้กรณีตัวอย่างไปใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน ในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเลือกใช้แต่ละวิธีการตามความเหมาะสมเพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่เน้นให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ และเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดี และสามารถพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรสังเกตพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนจากสภาพการณ์ต่าง ๆ นอกเหนือไปจากการสังเกตในห้องเรียน

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเทคนิคแม่แบบอื่น เช่น สไลด์การ์ตูน ภาพยนตร์ และแม่แบบที่มีชีวิต เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน

3. ควรนำเทคนิคอื่น ๆ เช่น การเสริมแรงทางสังคม การใช้กิจกรรมกลุ่ม การอภิปรายกลุ่ม ไปพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน

4. ควรนำเทคนิคการใช้บทบาทสมมติ เทคนิคแม่แบบ และการใช้กรณีตัวอย่างไปใช้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย พัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคล พัฒนาค่านิยมในการใช้ภาษาไทยให้เหมาะสมในวัยรุ่น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2532). *หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรองแก้ว อยู่สุข. (2537). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ : คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรรณิการ์ สุปโคกสูง. (2538). *การเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองกับการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านดอนขวาง อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.
- กษมา จันทร์แต่งผล. (2535). *การเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบกับชุดพัฒนาความขยันหมั่นเพียรที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช ลังกา กรุงเทพมหานคร*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.
- กาญจนา เกียรติประวัติ. (2524). *วิธีสอนทั่วไป และทักษะการสอน*. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง. (2534). *การสอนและการฝึกอบรมทางการบริหารโดยวิธีกรณีศึกษา*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ขจรศักดิ์ จอมหงษ์. (2535). *ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบสไลด์การ์ดที่มีต่อเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความสามัคคีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสามัคคีวิทยาคาร จังหวัดอุบลราชธานี*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.
- คมเพชร ชัดรศุกุล. (2530). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จัญญ ทองถาวร. (2533). *มนุษย์สัมพันธ์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ.

- จาระไน แกลโกศล. (2532). *ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล หน่วย 1-8*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.
- จารุวรรณ เพ็ญสุข. (2533). *การศึกษามลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมนุษย์สัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบการเรียนรู้เป็นทีมที่จัดกิจกรรมด้วยการใช้กรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือครู*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- จริยนาท จิตต์บรรเทา. (2538). *การเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและกรณีตัวอย่างที่มีต่อความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ่อ (นันทวิทยา) อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- ชาญชัย ศรีไสยเพชร. (2525). *ทักษะและเทคนิคการสอน*. กรุงเทพฯ : พัทธอักษร.
- ชูศักดิ์ สิงห์อุดร. (2532). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- ไชยรัตน์ ปรานี. (2531). *การศึกษามลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มและความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนสังคมศึกษาโดยการสอนแบบซิงทิเคทกับการสอนตามคู่มือครู*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- เชาวนา อมรสงเจริญ. (2537). *ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง จังหวัดพัทลุง*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- ดวงเดือน เทศวานิช. (2530?). *หลักการสอนทั่วไป*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครูพระนคร.

ดวงเนตร ไพบูลย์. (2540). การเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและสถานการณ์จำลอง เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำและประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน เปรมฤดีศึกษา กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา).

กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.

~~ดิเรนนท์ อนวัชศิริวงศ์. (2533). การสื่อสารในกลุ่มขนาดเล็ก. กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.~~

ทรายทอง ตั้งวงศ์ถาวรกิจ. (2537). การเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้ เทคนิคแม่แบบที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดธาตุทอง (เรียนเชี่ยวชาญ) กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม.

(พลศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.

ทิตนา แหมมณี. (2519, กรกฎาคม-สิงหาคม). "การใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอน," *ครุศาสตร์*. 6(2) : 41 – 48 .

----- . (2522). *กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บูรพาศิลป์.

----- . (2536). *ช่วยครูฝึกประชาธิปไตยให้แก่เด็ก*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ มหาวทิยาลัย.

ธิดารัตน์ ศรีสวัสดิ์. (2532). ผลของบทบาทสมมติที่มีต่อเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความสามัคคี ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนารีนุกูล จังหวัดอุบลราชธานี.

ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.

นิพนธ์ ไทยพานิช. (2535). *เทคนิคการนิเทศการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์ มหาวทิยาลัย.

นิตายชล พงศ์พานานาญเวช. (2537). ผลของการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มี ต่อการสื่อสารกับเพื่อนต่างเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน

สายธรรมจันทร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี. ปรินิพนธ์ กศ.ม.

(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.

- เนตรนภิส สำราญทรัพย์สิน. (2542). การเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองกับการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อการปฏิบัติตนกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านธรรมรัตน์ ในอำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- บุญตา ยี่มน้อย. (2536). ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความนิยมไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนค่ายธนะรัชต์ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- บุญทัน อยู่ชมบุญ. (2533). หลักการสอน. เชียงราย : ภาควิชาหลักสูตรและแนวการสอนคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยครูเชียงราย.
- ประเทือง ภูมิภักทราคม. (2540). การปรับปรุงพฤติกรรม : ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2530). การปรับปรุงพฤติกรรม. กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมการแต่งตั้งตำราทบวงมหาวิทยาลัย.
- (2536). การปรับปรุงพฤติกรรมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พรทิพย์ เย็นจะบก และ กมลรัฐ อินทรทัศน์. (2541). "ศิลปะการสื่อสาร," ใน ศิลปะการดำเนินชีวิต. หน้า 133 – 172. กรุงเทพฯ : โครงการวิชาบูรณาการหมวดศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรพรรณ กลิ่นเกษร. (2538). การเปรียบเทียบผลการใช้บทบาทสมมติกับการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหนองหลวง อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

- พรพิมล หาญกล้า. (2537). ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อความกตัญญูทเวทีของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชวินิต กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- พรพิมล เพ็ญญะ. (2527). ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาการสื่อสารระหว่าง
บุคคล. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2527). มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์น.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2536). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ฟิงเกอร์ปรีน แอนด์ มีเดีย.
- พิมพ์วิชุด์ เรืองภิญโญ. (2542). การเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบกับการใช้
สถานการณ์จำลองที่มีต่อทัศนคติต่อการเรียนนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่
6 โรงเรียนราชวินิต กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- พินิต วัฒนโธ. (2520). การผลิตรายการโทรทัศน์. กรุงเทพฯ : ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พัชรินทร์ ธารีรัฐการพ์. (2535). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการ
แก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบ
เทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- มานิตย์ อุ่นเรือน. (2534). การฝึกการสื่อสารระหว่างบุคคลแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนศรีไมทสมันต์ จังหวัดสุรินทร์. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- โยธิน ดันสนยุทธ์. (2530). มนุษย์สัมพันธ์ : จิตวิทยาการทำงานในองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

- รวีวรรณ คุ้มชัย. (2533). *เอกสารคำสอนวิชาการมัธยม 311 : การมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- รัตนา รัตนประสพโชค. (2524). *การพัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคลด้วยกิจกรรมกลุ่ม*. ปรินุญยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- รัตนา ศิริพานิช. (2533). *หลักการสร้างแบบทดสอบวัดทางจิตวิทยาและทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญวิทย.
- รุ่งรัตน์ ไกรทอง. (2537). *ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่องนนทรี กรุงเทพมหานคร*. ปรินุญยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- เรืองลักษณ์ ไรจนพันธ์. (2529). *เทคนิคการฝึกอบรม*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วรรดิ ชีช้าง. (2536). *การเปรียบเทียบผลการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบท ที่มีต่อความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านพรานวิบูลวิทยา อำเภอลำลูกเกด จังหวัดศรีสะเกษ*. ปรินุญยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- วรวรรณีนี ราชสงฆ์. (2541). *การเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดพัทลุง*. ปรินุญยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- วัชร ททรัพย์มี. (2522). *ทฤษฎีและกระบวนการให้บริการคำปรึกษา*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- วารี ธีระจิตร. (2534). *การพัฒนาการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2537). *กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน : ภาคปฏิบัติ*.
กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วิรัช วรรณรัตน์. (2532). *การตรวจคุณภาพเครื่องมือในการวัดผลและการวิจัย*. กรุงเทพฯ :
สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิไล พงสอาด. (2542). *การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติ และการใช้เทคนิคแม่แบบ
ที่มีต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- วิเชียร สุขจันทร์. (2540). *การเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้เทคนิค
แม่แบบเพื่อลดพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกที่มาจาก
ครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- วีระ อุตสาหะ. (2534). *ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อมารยาทในชั้นเรียนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสรรพวิทยวิทยา จังหวัดชัยนาท*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- ศุภลักษณ์ สัตย์เฟริศพราย. (2534). *ผลการใช้กิจกรรมการแนะแนวกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาการ
สื่อสารระหว่างบุคคล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- สมปราชญ์ อัมมะพันธ์. (2529). *หลักการพูด*. พิมพ์ครั้งที่ 5. ปัตตานี : โครงการผลิตตำรา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิโรฒ วิทยาเขตปัตตานี.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2530). *การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
ไอ.เอส.พรินติ้งเฮ้าส์.
- สมพร สุทัศน์ย์. (2539). *มนุษย์สัมพันธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2528). *การพัฒนาจริยธรรม: การปรับพฤติกรรม เอกสารการสอนชุด
วิชาจริยศึกษาหน่วยที่ 6*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2530). *การปรับปรุงพฤติกรรม*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาน ลอยฟ้า. (2535, ตุลาคม-ธันวาคม). "บทบาทสมมติกับการเรียนการสอน," *สารพัฒนาหลักสูตร*. 12(112) : 61 – 65.
- สยาม ปิยะนราธร. (2539, พฤษภาคม). "การสื่อความหมาย," *การศึกษเอกชน*. 7(61) : 38 – 42.
- สนั่น มีชันหมาก. (2538). *ระเบียบวิธีแห่งวิทยาการการสอน*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สมิต สัจฉกร. (2527). *การสื่อสารสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล.
- สุนันท์ กิตตินรนนท์. (2536). *ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความสามารถในการทำงาน* กลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนช่องพระนาวิทยา อำเภอไพศาราม จังหวัดราชบุรี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- สุพิน บุญชูวงศ์. (2531). *หลักการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- สุภาวดี มิตรสมหวัง. (2523). *ปัญหาสังคม*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2536, พฤษภาคม-กรกฎาคม). "การใช้กรณีในการสอนวิชาการศึกษา," *วิชาการ – อุดมศึกษา*. 2(3) : 4 – 7.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. (2528). *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาเพื่อการสื่อสาร*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัย.
- (2533). *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาเพื่อการสื่อสาร*. พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี : มหาวิทยาลัย.

- โสภณ ศรีสุวรรณวัฒนา. (2538). การเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองกับการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- เสาวนีย์ หงษ์ทอง. (2539). การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบทที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- หลุย จำปาเทศ. (2533). จิตวิทยาสัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อรนุช เลิศจรรยาภักดิ์ และ ดาราวรรณ สุขุมาลชาติ. (2533). ทฤษฎีการสื่อสารเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อรัญญา เจริญกุล. (2539). การเปรียบเทียบผลของการให้ตัวแบบและการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบึงอำนาจ จังหวัดชลบุรี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- อัจจิมา จินวาลา. (2535). การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและกรณีตัวอย่างที่มีต่อความรับผิดชอบต่อโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองเลือน้อย กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- อัจนรา เนตรล้อมวงศ์. (2531). ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

อัญชลี แจ่มเจริญ, จินตนา สุขมาก และ สุกัญญา ธารีวรรณ. (2526). *ศึกษา 131 : หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เฉลิมชัย.

อุษา อินทปัญญา. (2536). *ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อมารยาทในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราชวรจักรวังสระปทุม อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ*. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนาค.

Bandura, Albert. (1977). *Social learning Theory*. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice Hall.

Black, John Michelle. (1983, July). "The Effects of Simulated Role – Playing Student Knowledge, Attitude and Performance in an Undergraduate, Reading Methods course," *Dissertation Abstracts International*. 44(1) : 125 A.

Black man, Garth J. & Adalph Silberman. (1975). *Modification of child and Adolescent Behavior*. Belmont California : Wadsworth Publishing Company Inc.

Carter, Jane O' Hara. (1985, August). "the Effectiveness and Feasibility of Short – term Interpersonal Communication Training for a Heterogeneous Population of Employed Adults," *Dissertation Abstracts International*. 47(2) : 420 – A.

Culliton, James W. (1977). *Handbook on Case Writing*. Manila : Asian institute of Management.

Edge, Alfred G. & Coleman, Dennis R. (1982). *The Guide to case Analysis and Reporting*. Honolulu : System Logistics.

Geller, Danial M. (1978, March). "Involvement in Role – playing Simulations A Demonstation with studies on obedience," *Journal of Personality and Social Psychology*. 36 : 219 – 235.

Glosenger, Fay Ilenc. (1984). *Evaluation of an Interpersonal Communication and Relationship Enhancement Skills Training Program for Preservice Teachers*. Pennsylvania: The Pennsylvania State University.

Holmes, Robert, Jr. (1982, March). "An Analysis of Combinative Behavior," *Dissertation Abstracts International*. 42 (3) : 3807 – A.

Johnson, David W. (1972). *Reaching : Inter personal Effectiveness and Actualization*.
New York : Prentice Hall.

Lee, John R. (1974). *Teaching Social studies in the Elementary school*. New York :
Free Press.

Lonnotti, Ronald J. (1977, August). "A Longitudinal Investigation of Role – taking,
Altruism and Empathy," *Resources in Education (ERIC)*. 12 : 142.

Mason, Bary J., Mayer, Maris L. & Ezell, Hazel E. (1982). *Cases and Problems in
Contemporary Retailing*. Plato : Business Publications.

Midlarsky, B, Bryn H. James & P.B brickman. (1973). "Aversive Approval Interactive
Effects of Modeling and Reinforcement on Actrue Behavior," *Child
Development*. (44).

Ohlsen, Merle M. (1970). *Group Counseling*. New York : Holt, Rinehart and Winston,
Inc.

Samuelson, Jo lynn. (1984, October). "The Relationship between Gender and the
Interpersonal Communication Skills of Midlevel Managers in California
Community Colleges," *Dissertation Abstracts International*. 45(4) : 1008 – A.

Sasse, Connie R. (1978). *Person to Person*. Peoria : Bennett Co., Inc.

Shafte, Fannie R. & George Shafte. (1967). *Role Playing for Social Value : Decision
making in the Social studies*. Englewood Cliffs, New Jersey Prentice – Hall.

Shoudt, Jonh Thomas. (1976, November). "The Effect of varying levels of Role – Taking
Skills on the Efficacy of Role Playing Training with Kindergarten Children,"
Dissertation Abstracts International. (37).

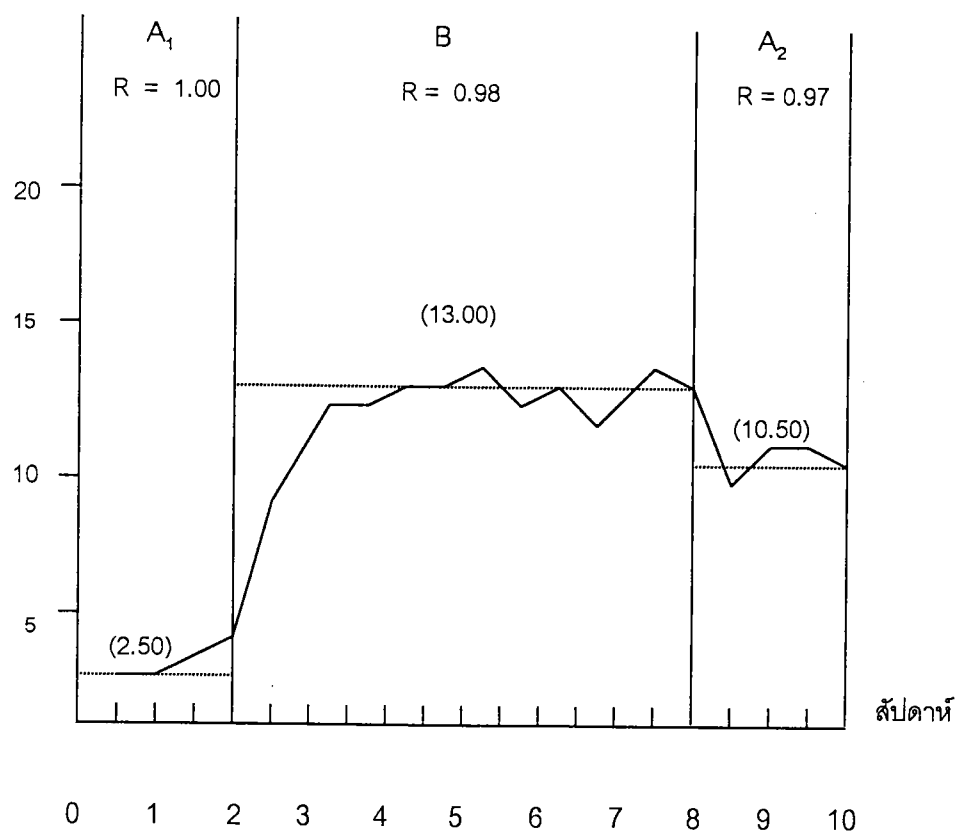
- Tate, Curtis E. & Taylor, Marilyn L. (1983). *Business Policy Administration strategic and Conti Issues*. Dallas : Business Publications.
- Tayler, John L. & Rex Walford. (1974). *Simulation in the classroom*. Middlesex, Marmons Worth : Denguin Book.
- Trapp, Robert Arther. (1983, January). "Characteristics of Argument in Interpersonal Communication," *Dissertation Abstracts International*. 3 (7) : 2156 – A.
- Vandemark, Jo Ann F. & Leth, Pamel C. (1977). *Interpersonal Communication*. California : Cummings Publishing Company.
- Wagner, Betty Jone. (1975, March). "The Use of Role," *Resources in Education (ERIC)*. 13 : 56.
- Wilbur, Schramm. (1973). *Men Messages and Media : A Look at Human Communication*. New York : Harper and Row Publishers, Inc.
- Zimmerman, Barry J. & Rosental, Ted L. (1974, January). "Observational Learning of Rule – Governed Behavior by Children," *Psychological Bulletin*. 81 : 29 – 42.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

1. กราฟแสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนเป็นรายบุคคล
ตลอด 3 ระยะ
2. ตารางแสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนเป็นรายบุคคล
ในกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ
3. ตารางแสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนเป็นรายบุคคล
ในกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ ตลอด 3 ระยะ
4. ตารางแสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนเป็นรายบุคคล
ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ
5. ตารางแสดงคะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1
ก่อนและหลังได้รับการใช้บทบาทสมมติ
6. ตารางแสดงคะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2
ก่อนและหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ
7. ตารางแสดงคะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3
ก่อนและหลังได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง
8. ตารางเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1
ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ
และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ก่อนและหลังการทดลอง
9. ตารางเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1
ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ กับนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ
10. ตารางเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1
ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ กับนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง
11. ตารางเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2
ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ กับนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง

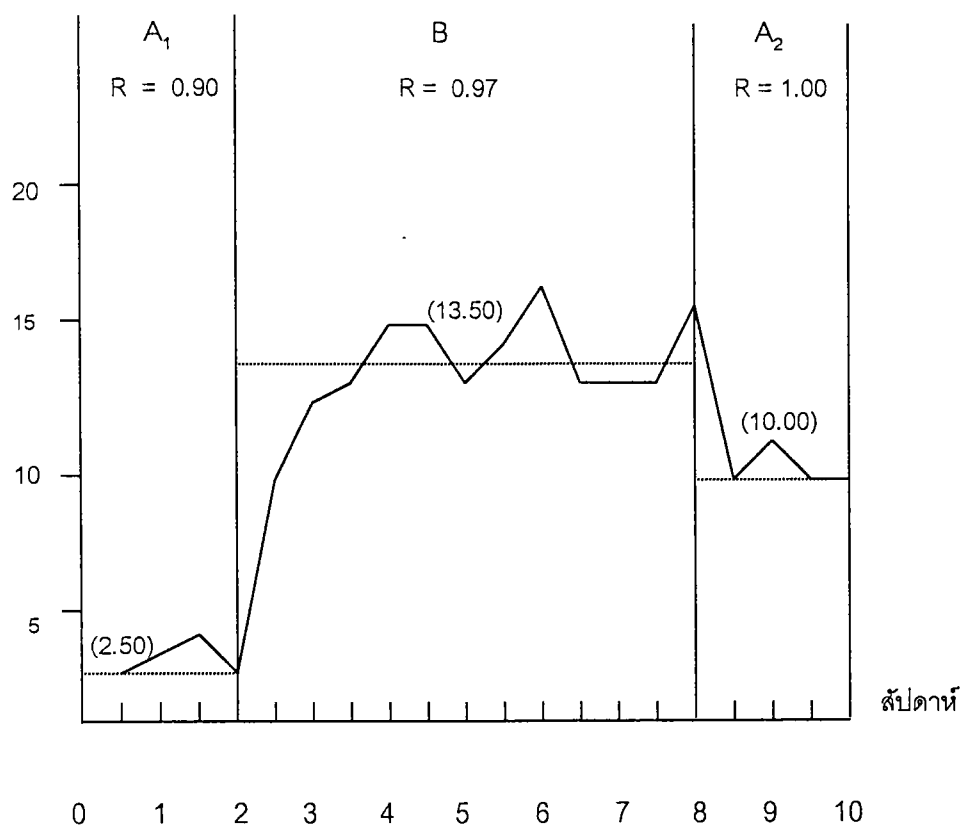
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 6 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 1 ในกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ

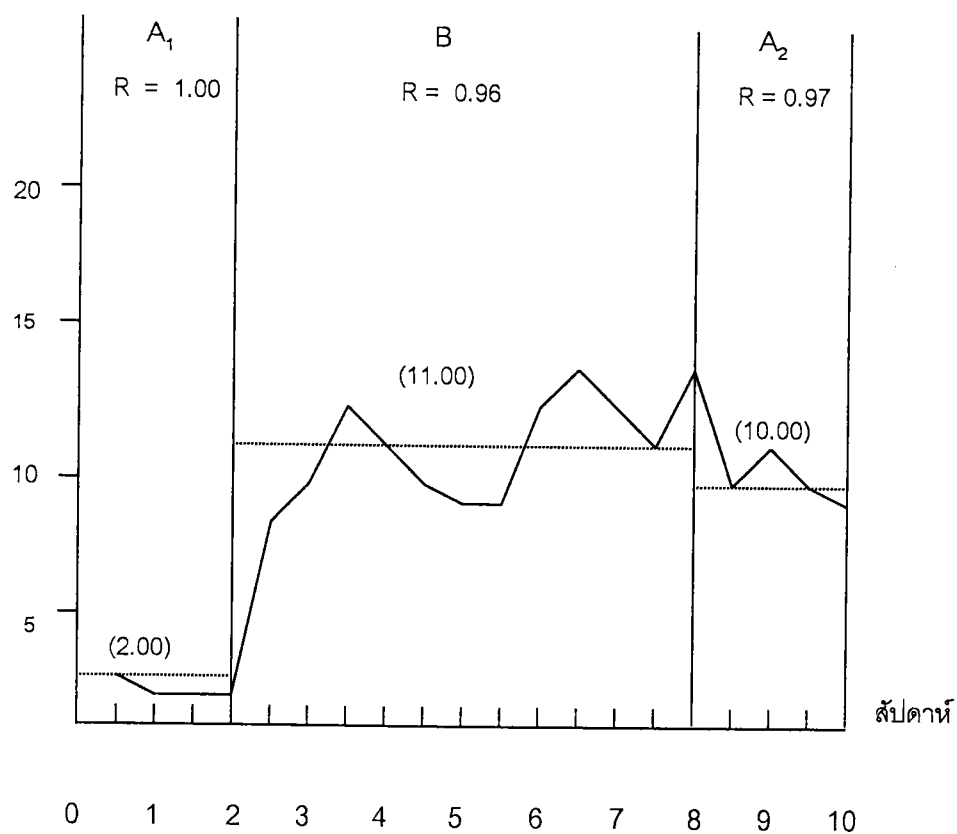
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 7 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 2 ในกลุ่มทดลองที่ 1
ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ

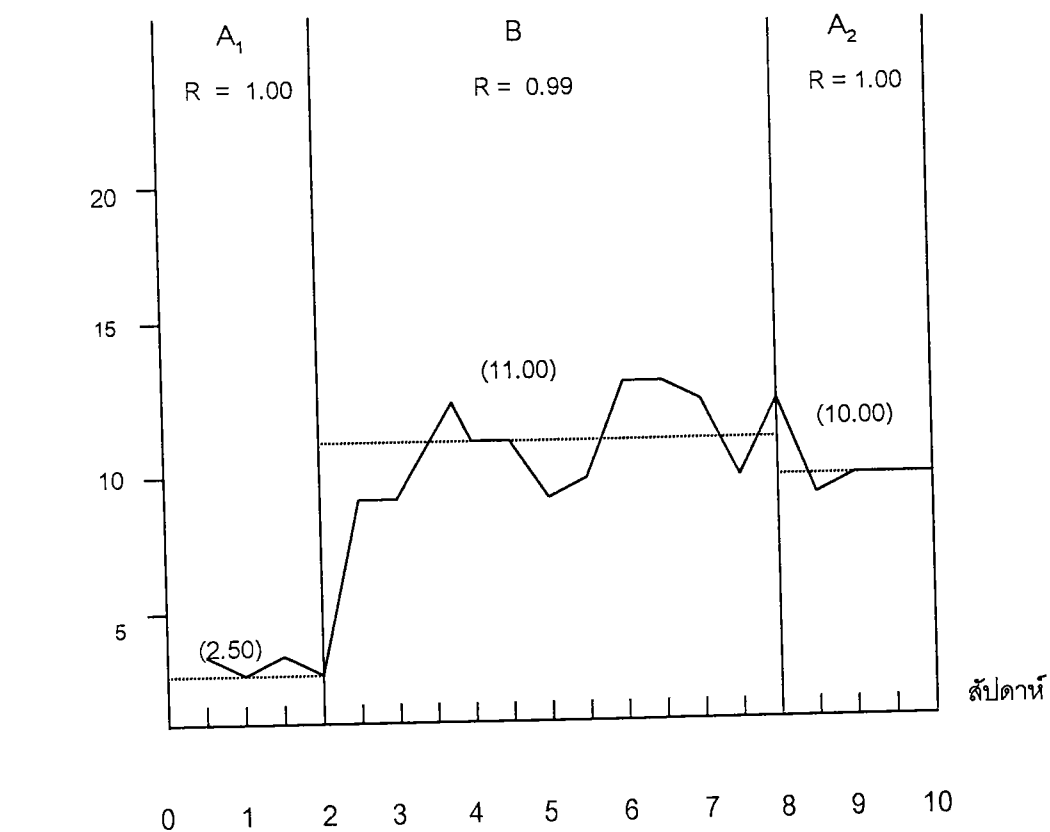
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 8 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 3 ในกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้ทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ

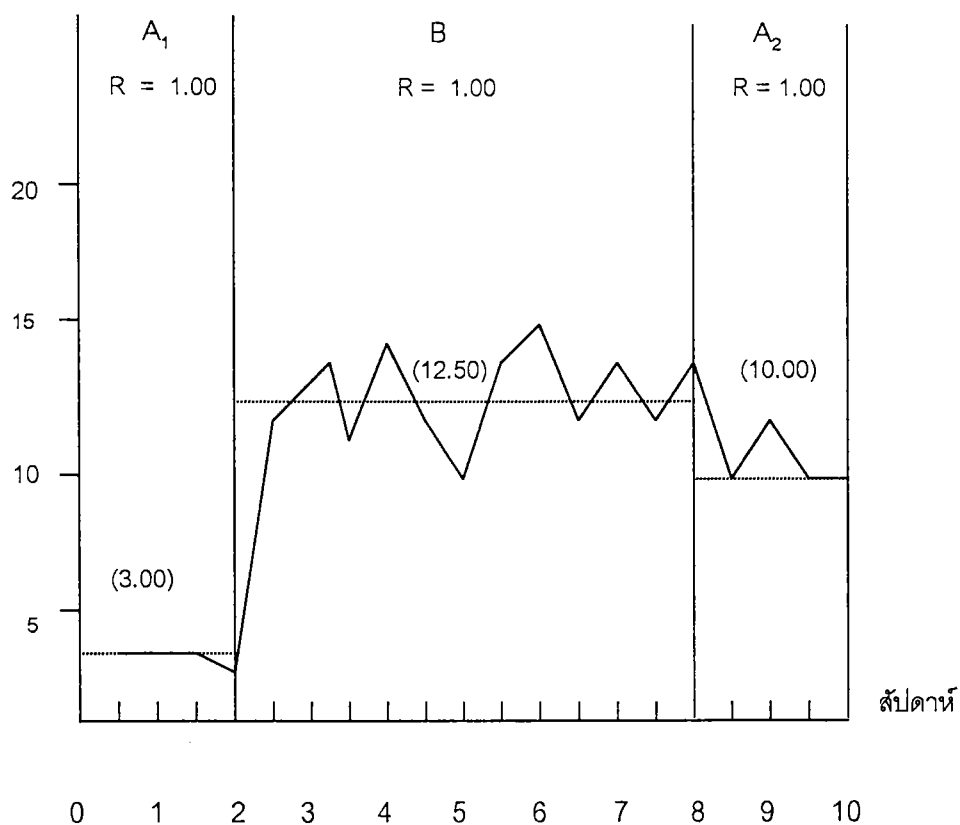
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 9 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 4 ในกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ

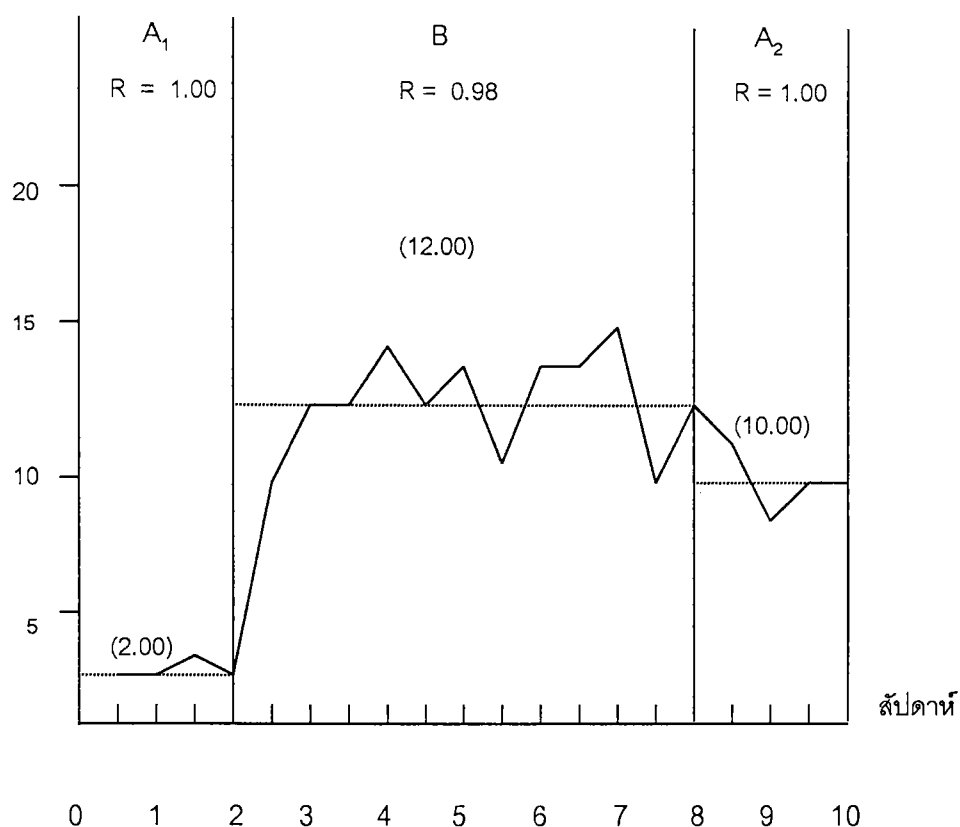
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 10 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 5 ในกลุ่มทดลองที่ 1
ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ

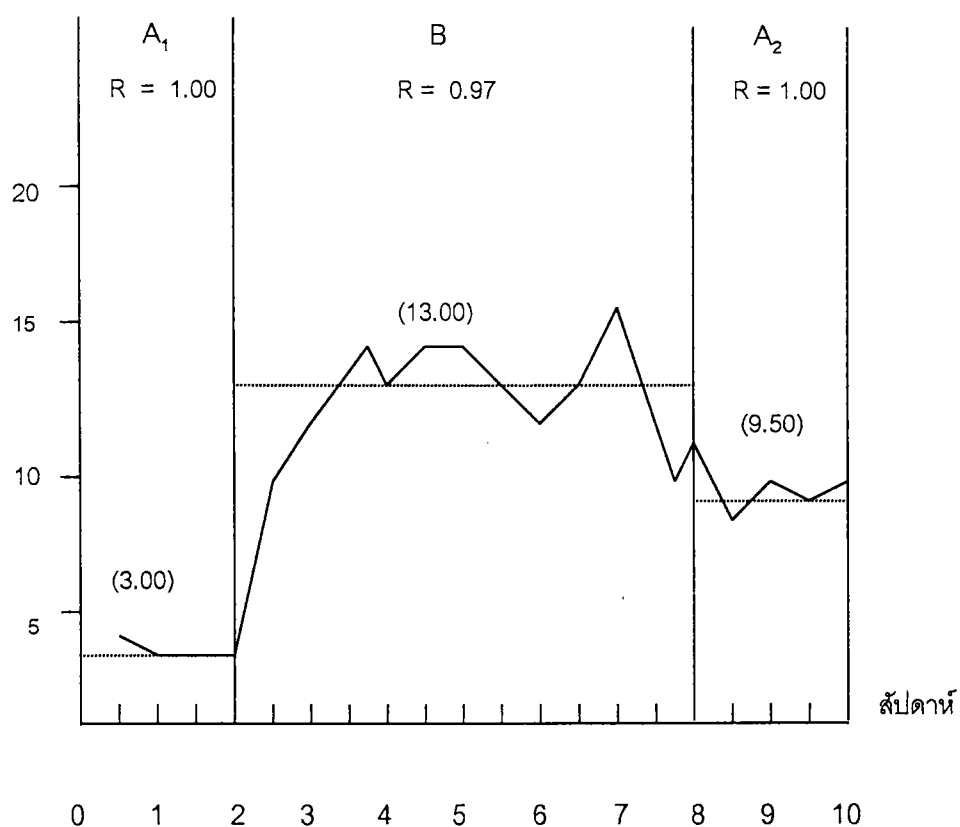
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 11 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 6 ในกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ

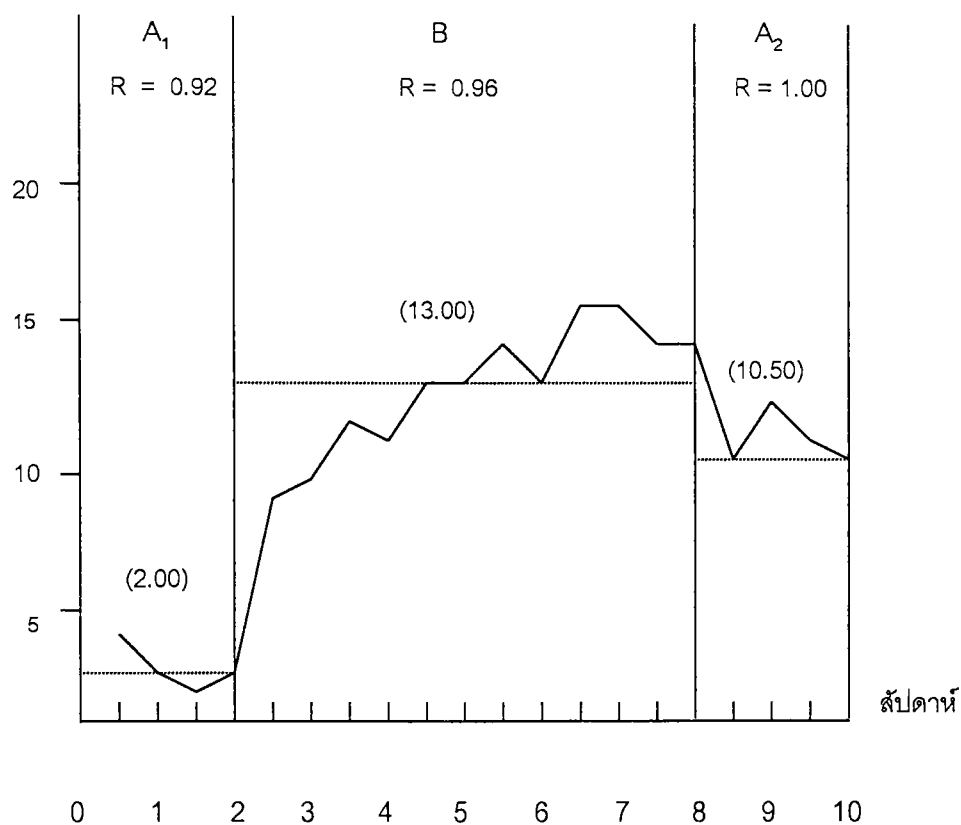
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 12 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 7 ในกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ

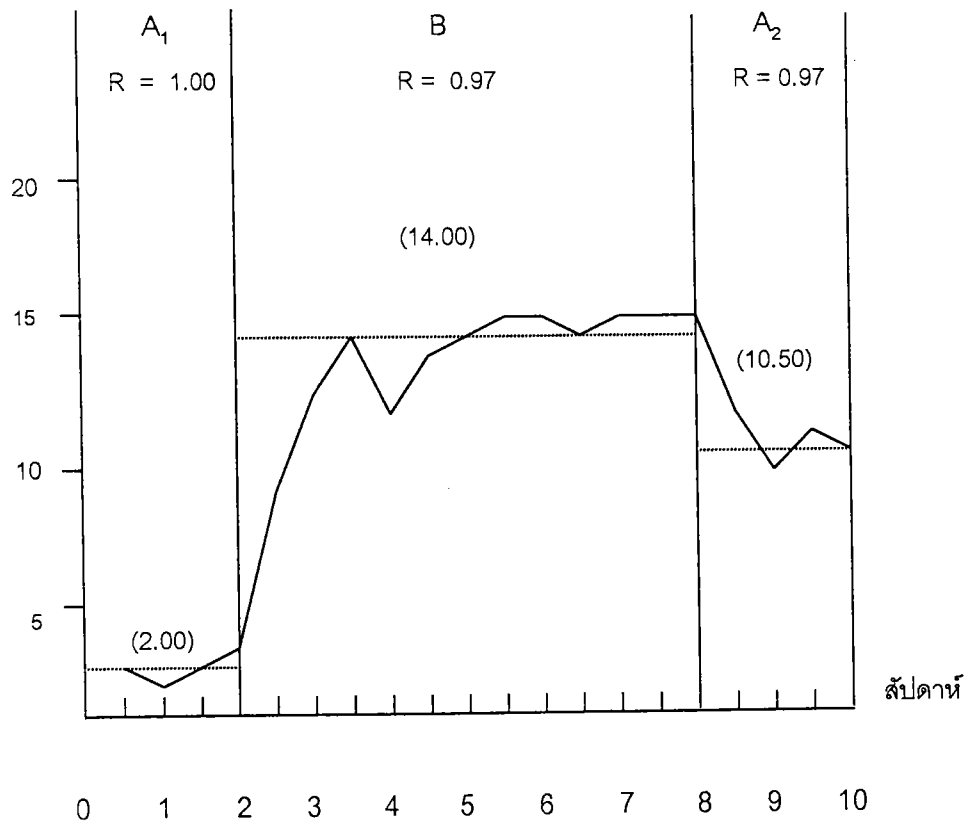
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 13 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 8 ในกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้ทบทวนสมมติ ตลอด 3 ระยะ

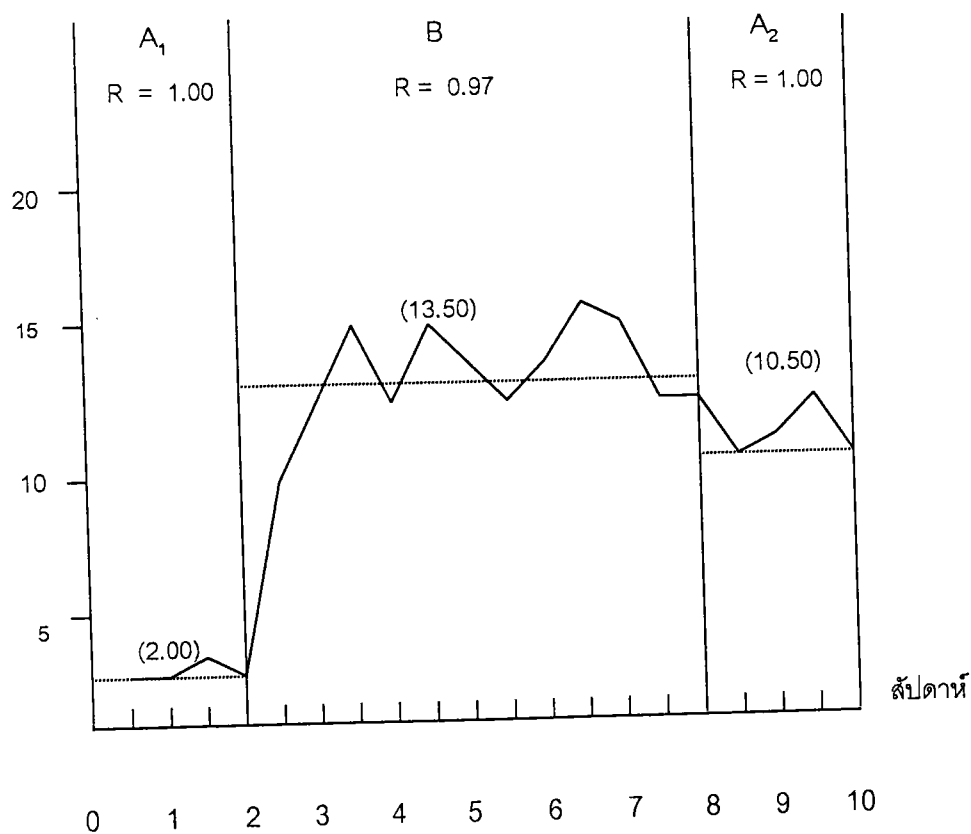
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 14 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 9 ในกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ

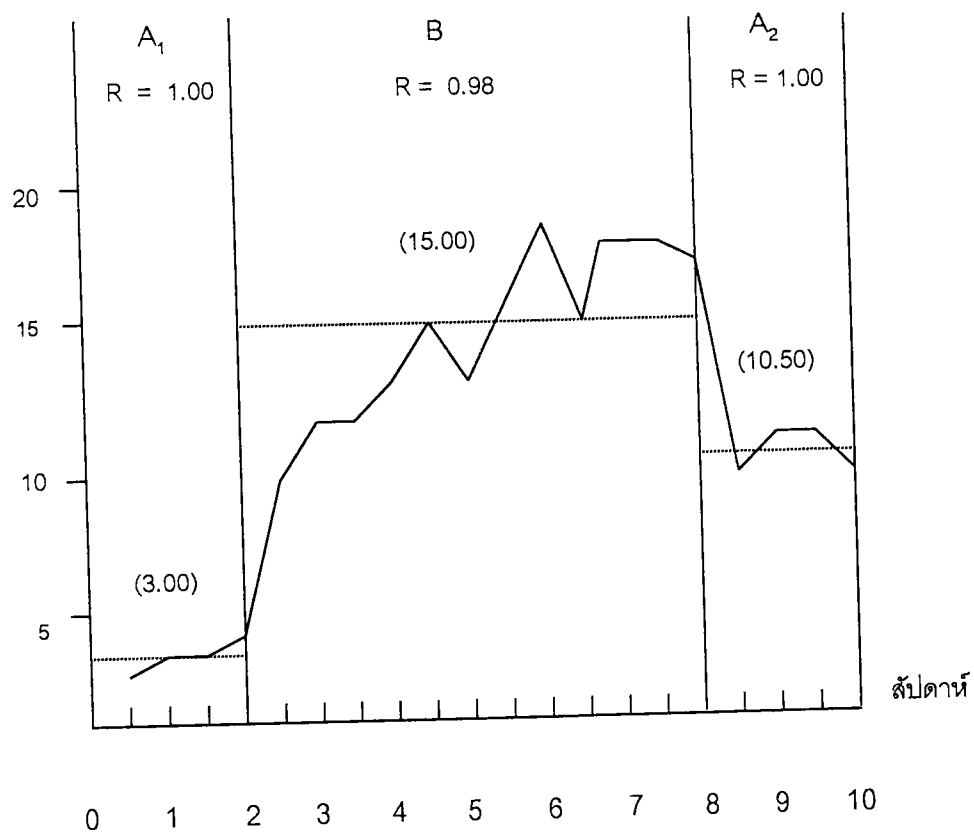
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 15 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 10 ในกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ

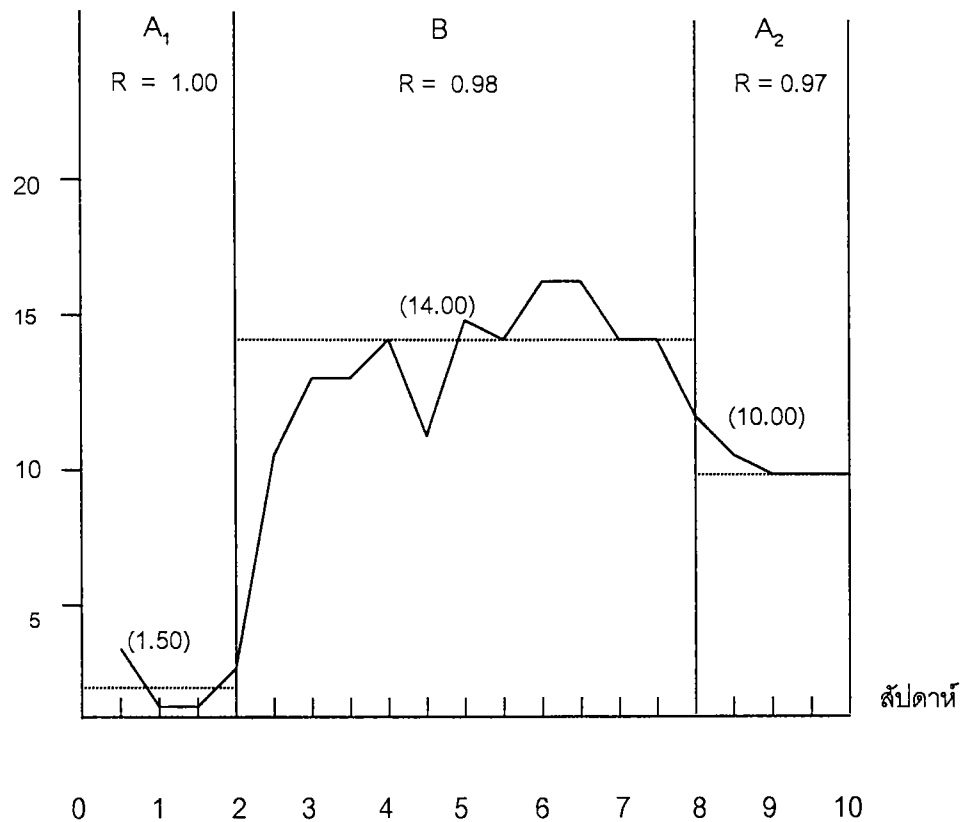
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 16 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 1 ในกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ ตลอด 3 ระยะ

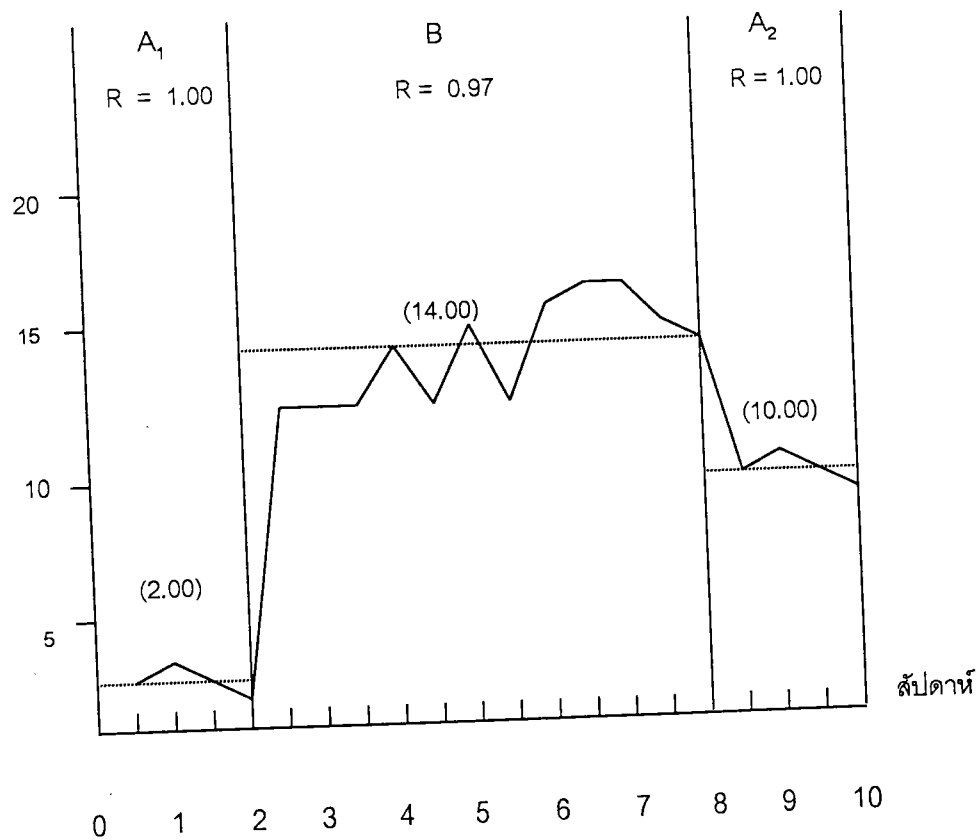
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 17 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 2 ในกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ ตลอด 3 ระยะ

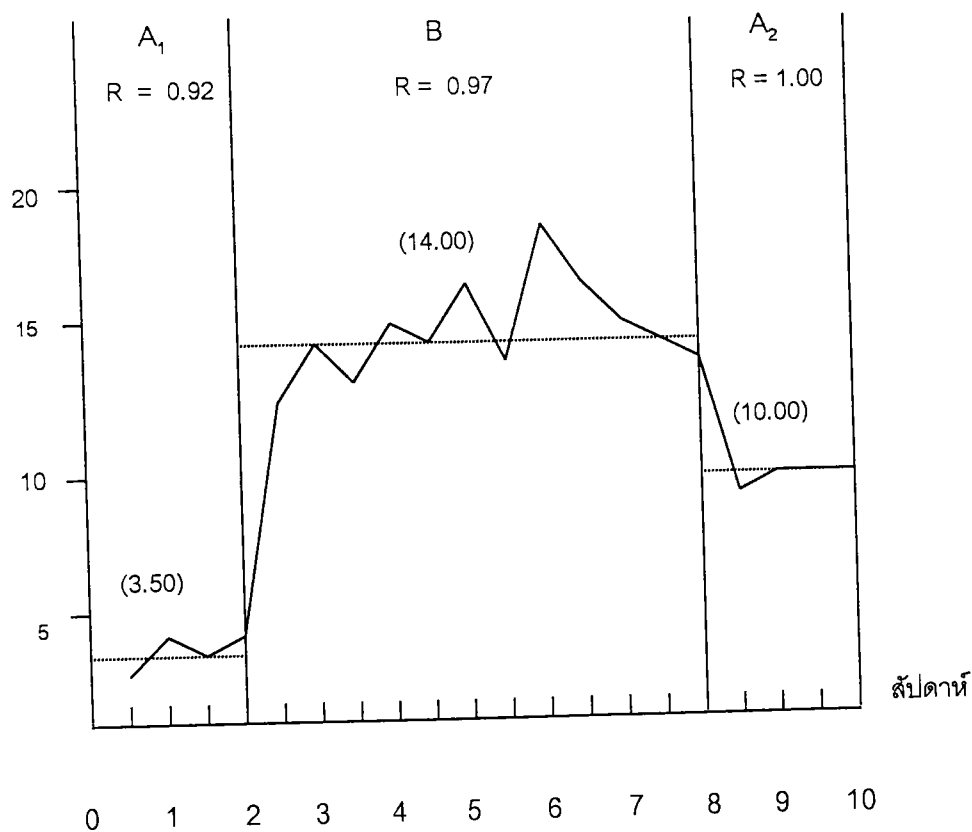
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
 ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
 R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
 A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
 B ระยะทดลอง
 A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 18 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 3 ในกลุ่มทดลองที่ 2
 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ ตลอด 3 ระยะ

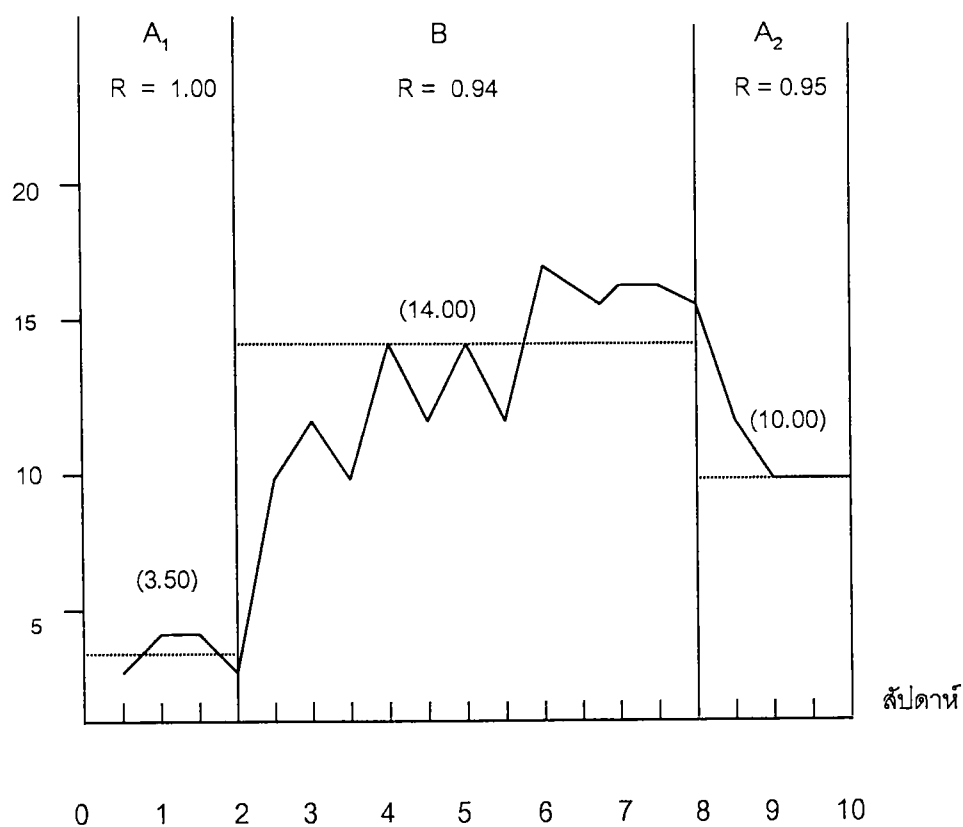
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 19 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 4 ในกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ ตลอด 3 ระยะ

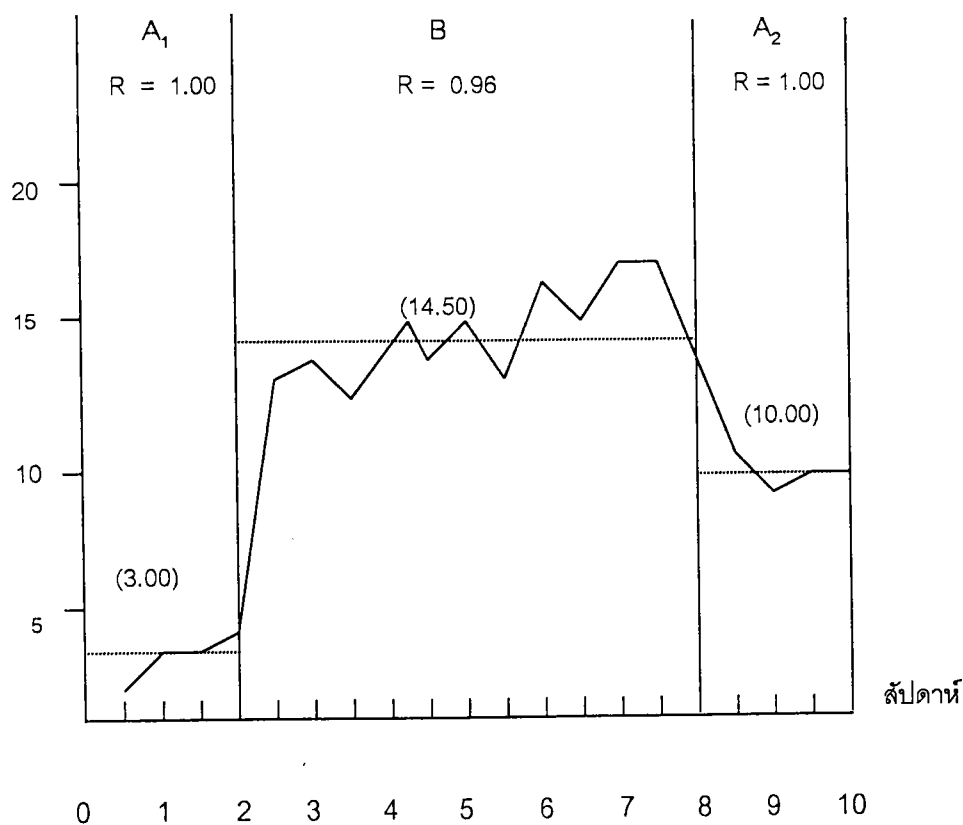
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 20 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 5 ในกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ ตลอด 3 ระยะ

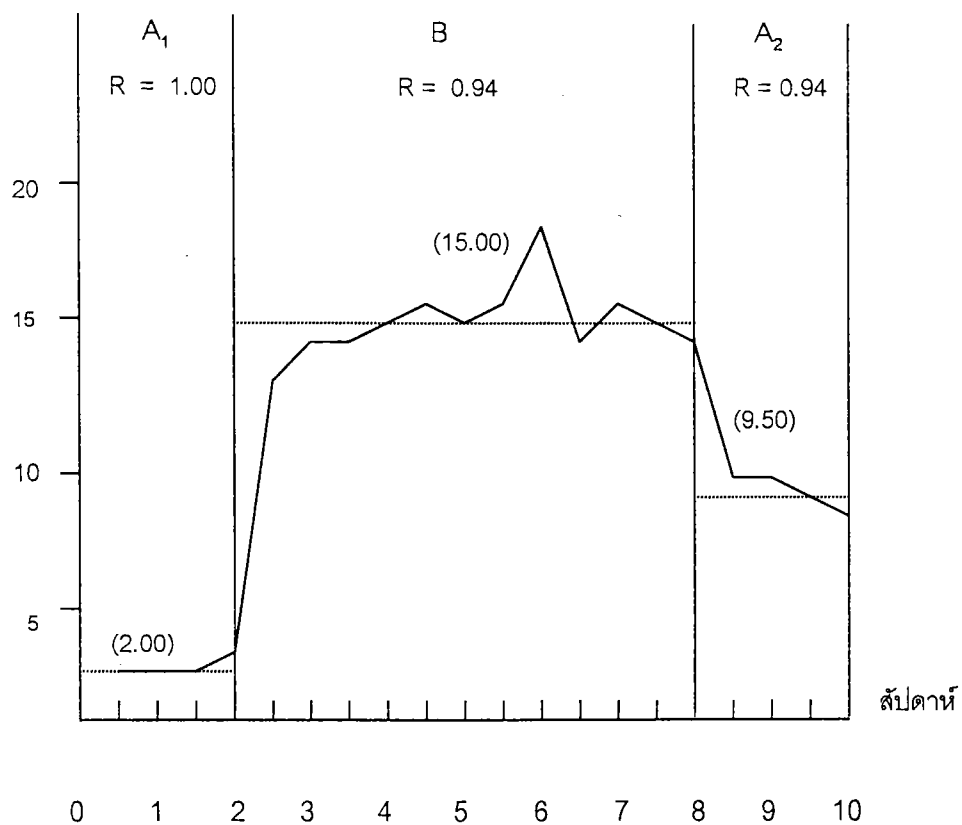
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 21 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 6 ในกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ ตลอด 3 ระยะ

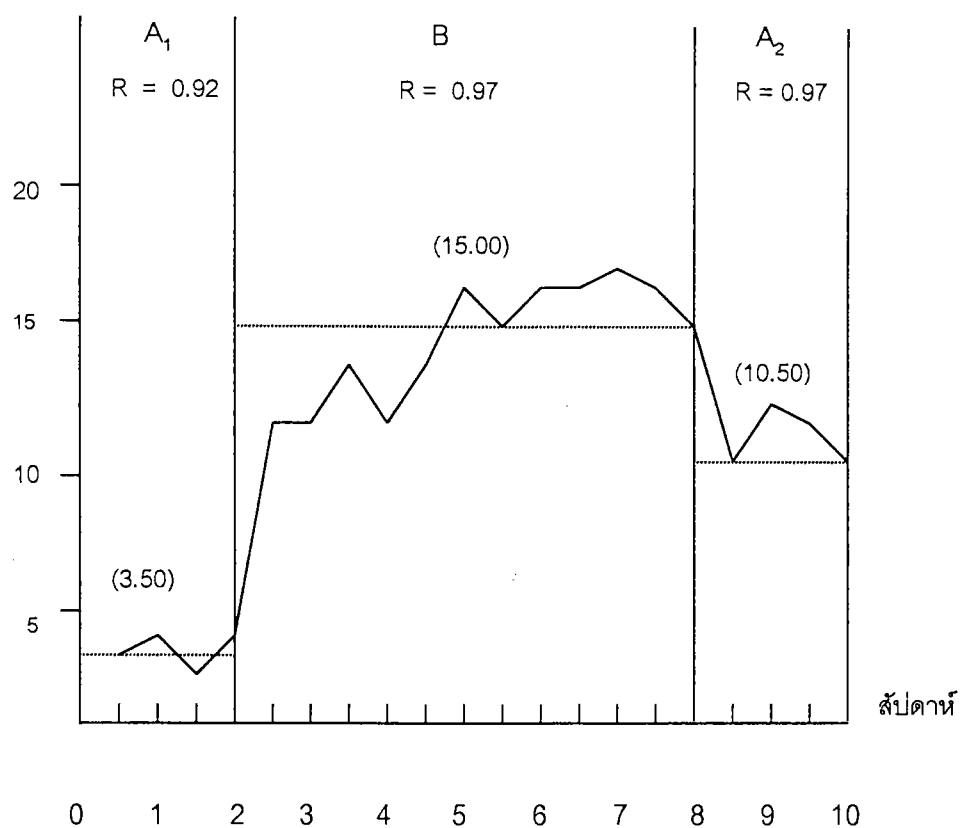
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 22 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 7 ในกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ ตลอด 3 ระยะ

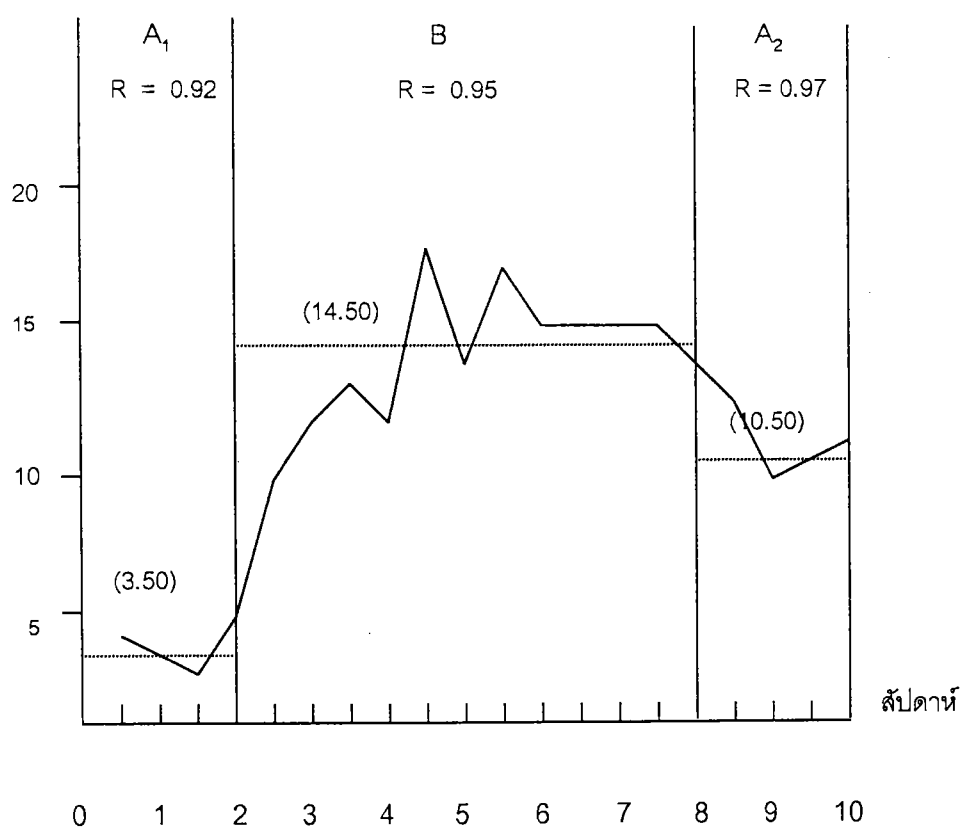
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 23 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 8 ในกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ ตลอด 3 ระยะ

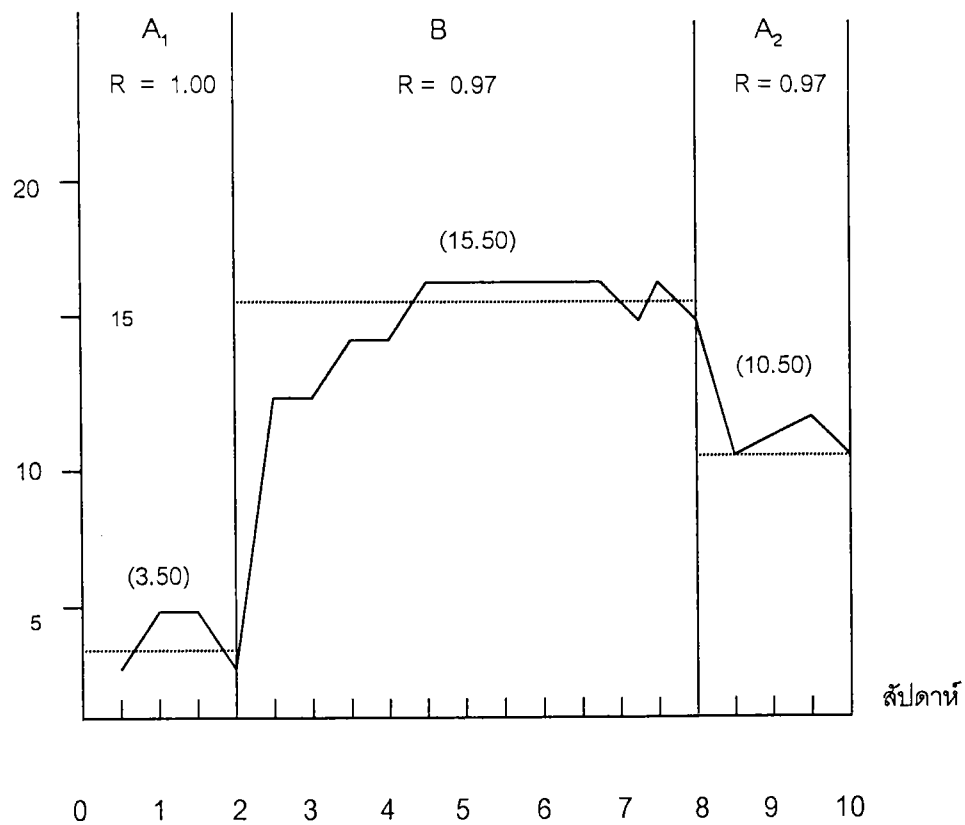
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 24 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 9 ในกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ ตลอด 3 ระยะ

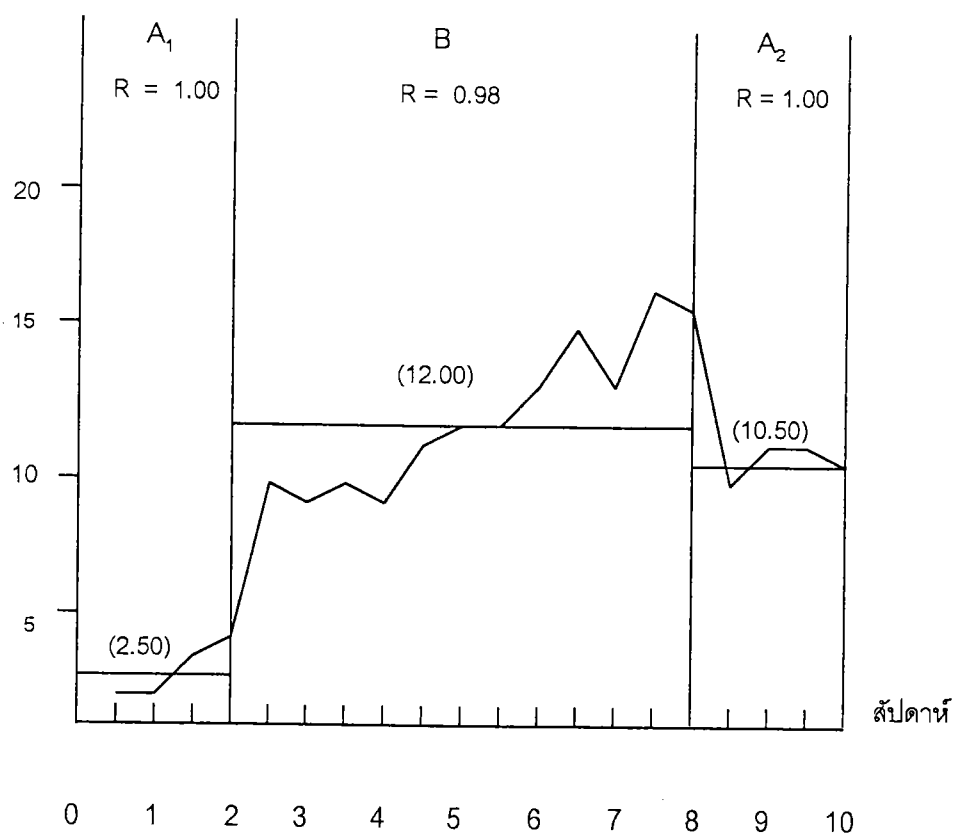
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 25 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 10 ในกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ ตลอด 3 ระยะ

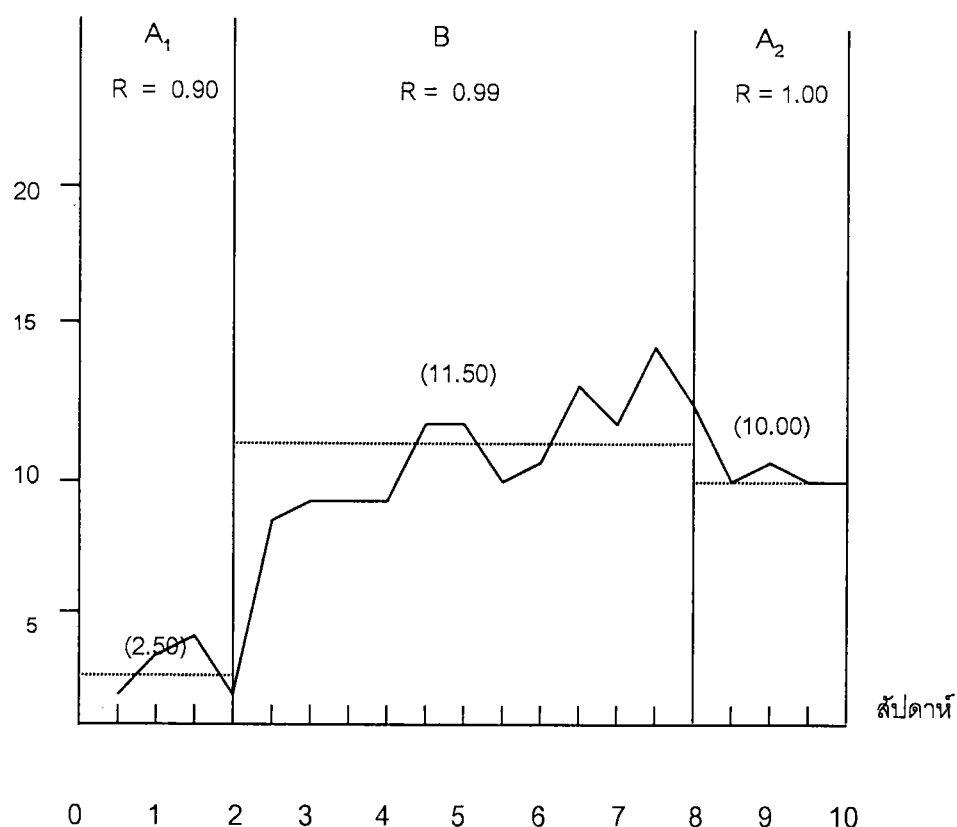
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 26 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 1 ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ

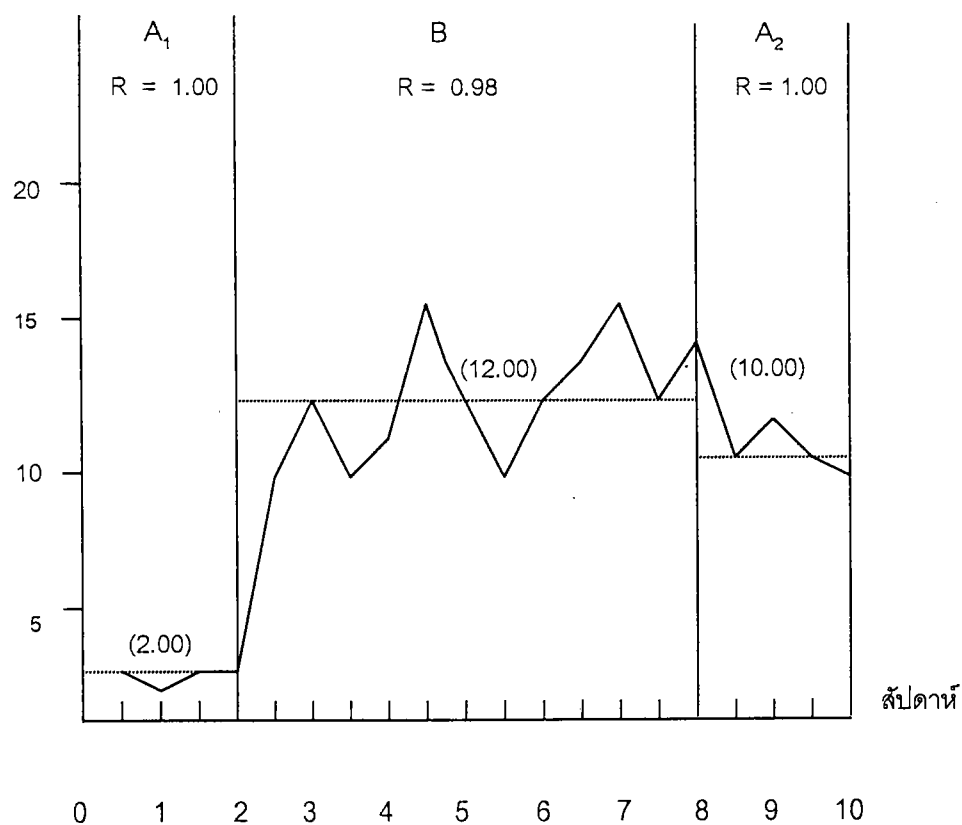
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 27 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 2 ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ

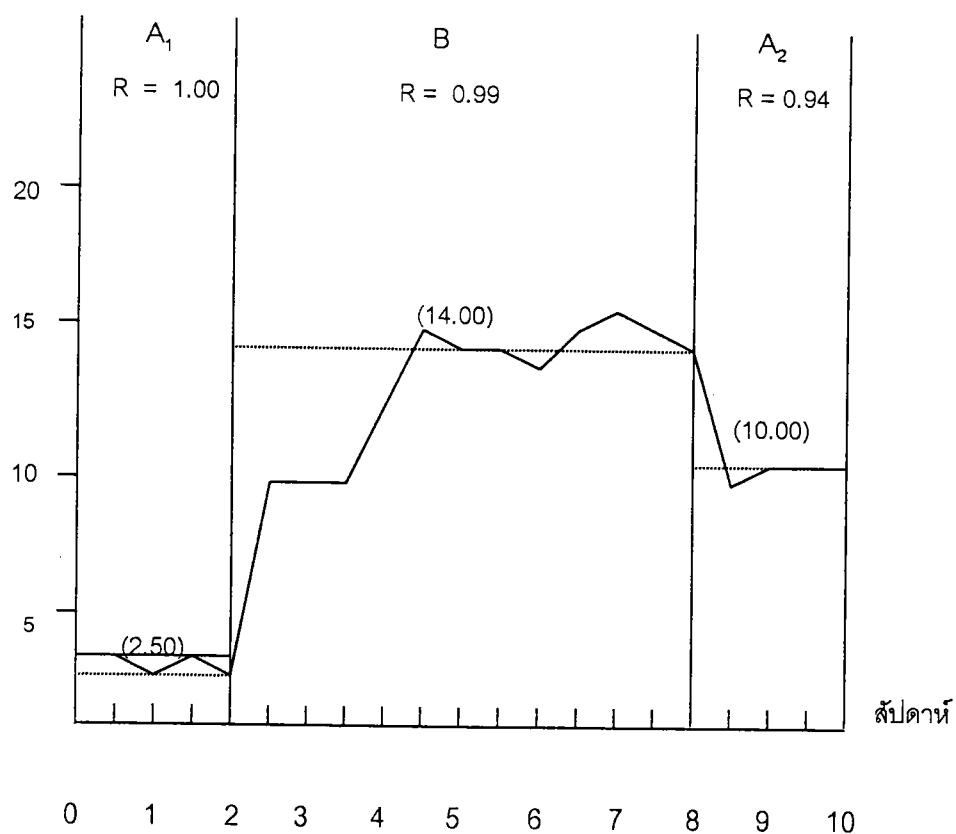
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 28 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 3 ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ

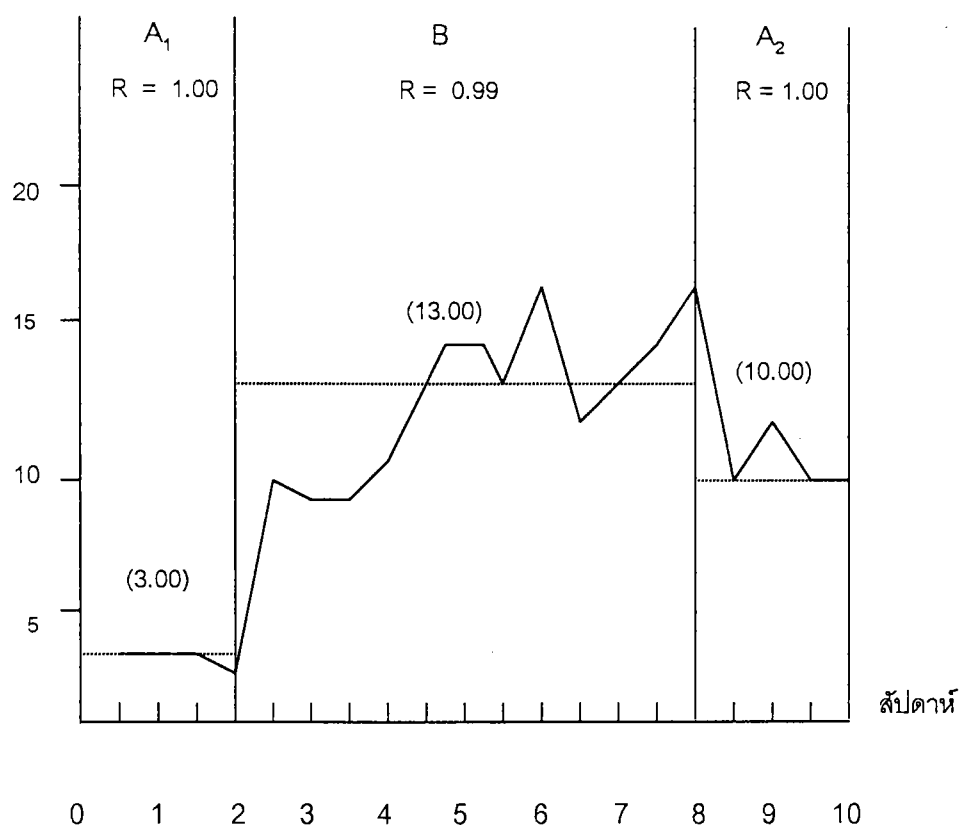
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 29 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 4 ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ

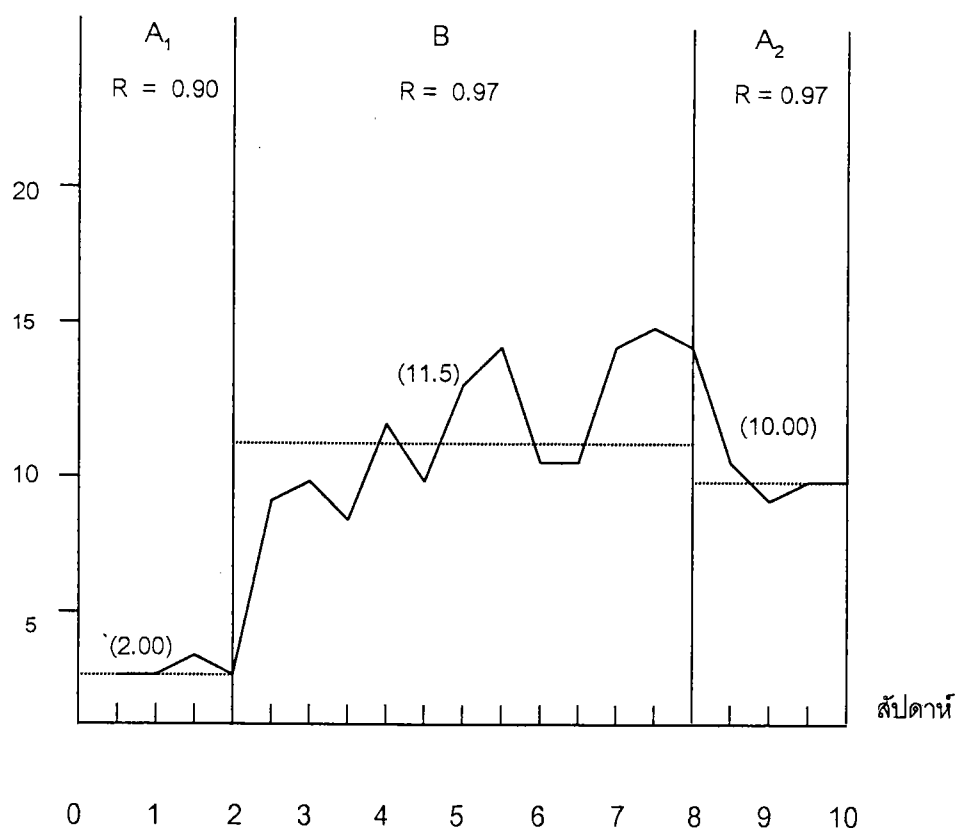
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 30 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 5 ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ

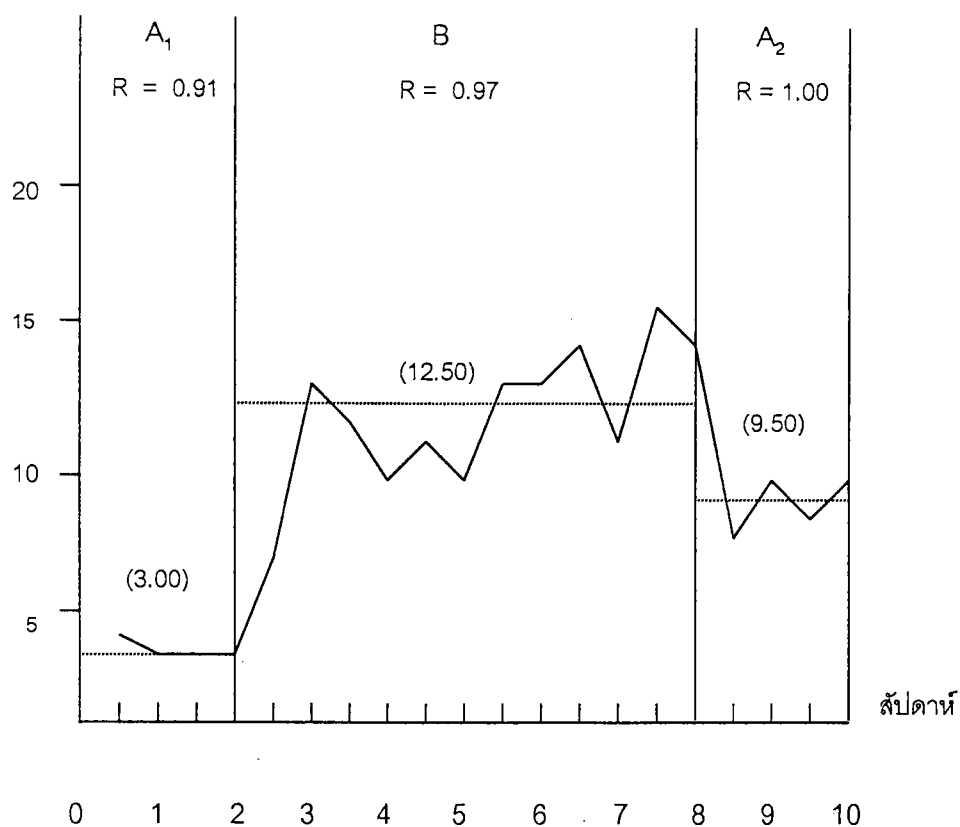
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 31 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 6 ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ

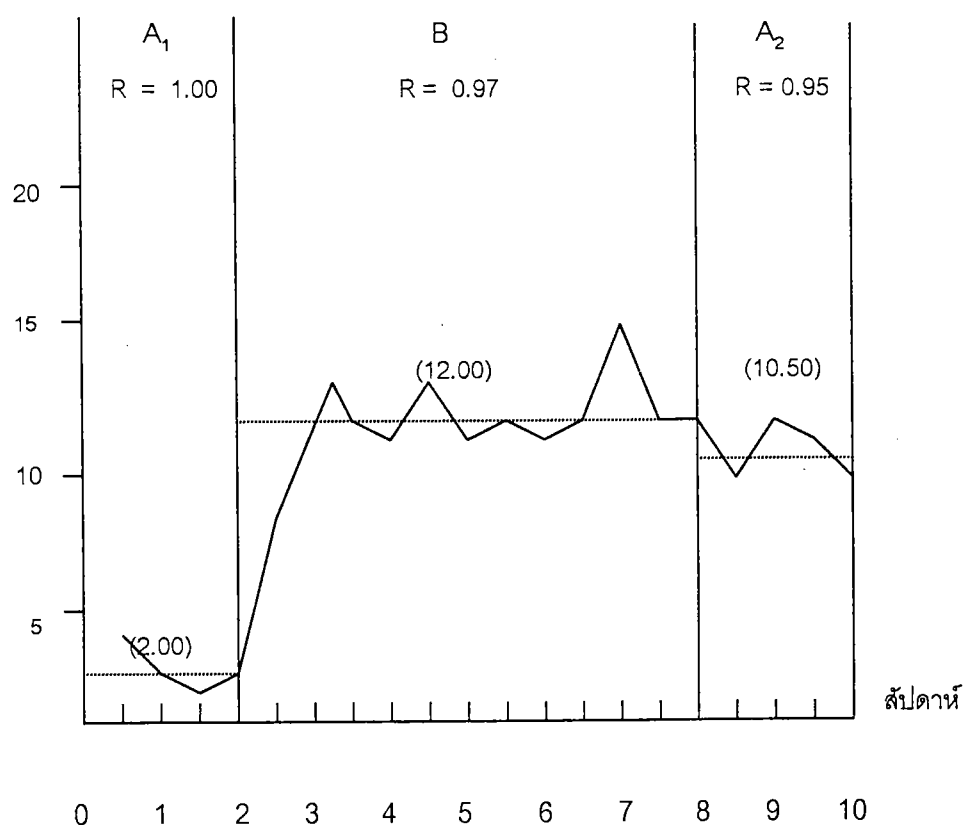
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 32 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 7 ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ

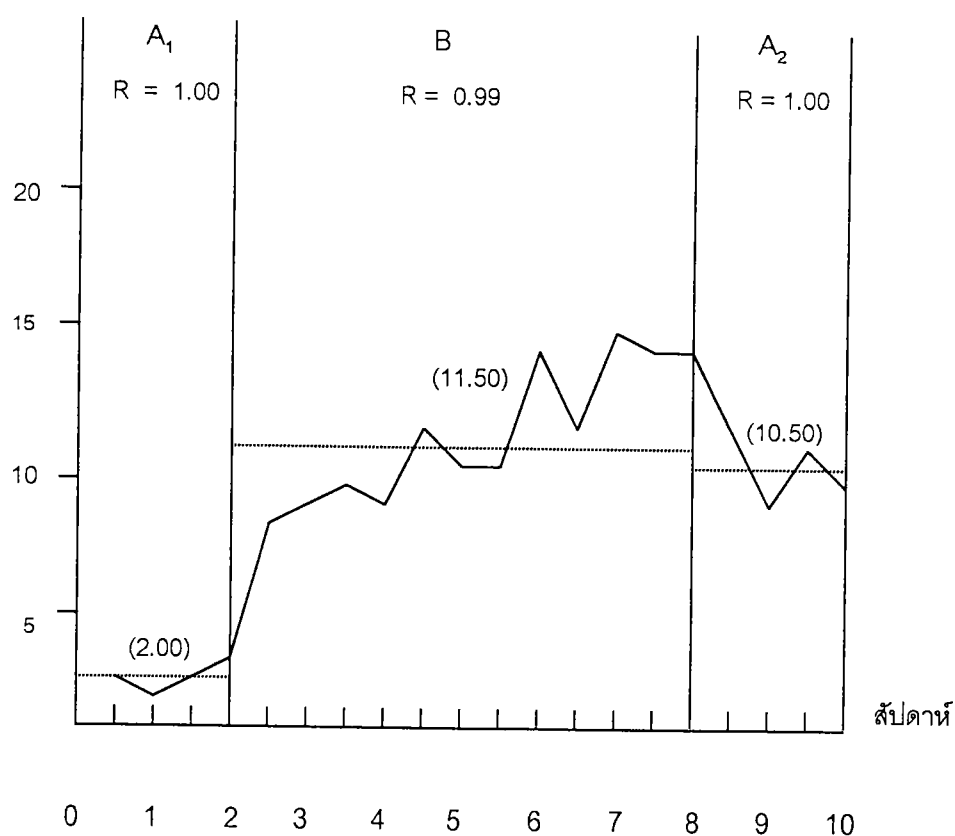
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 33 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 8 ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ

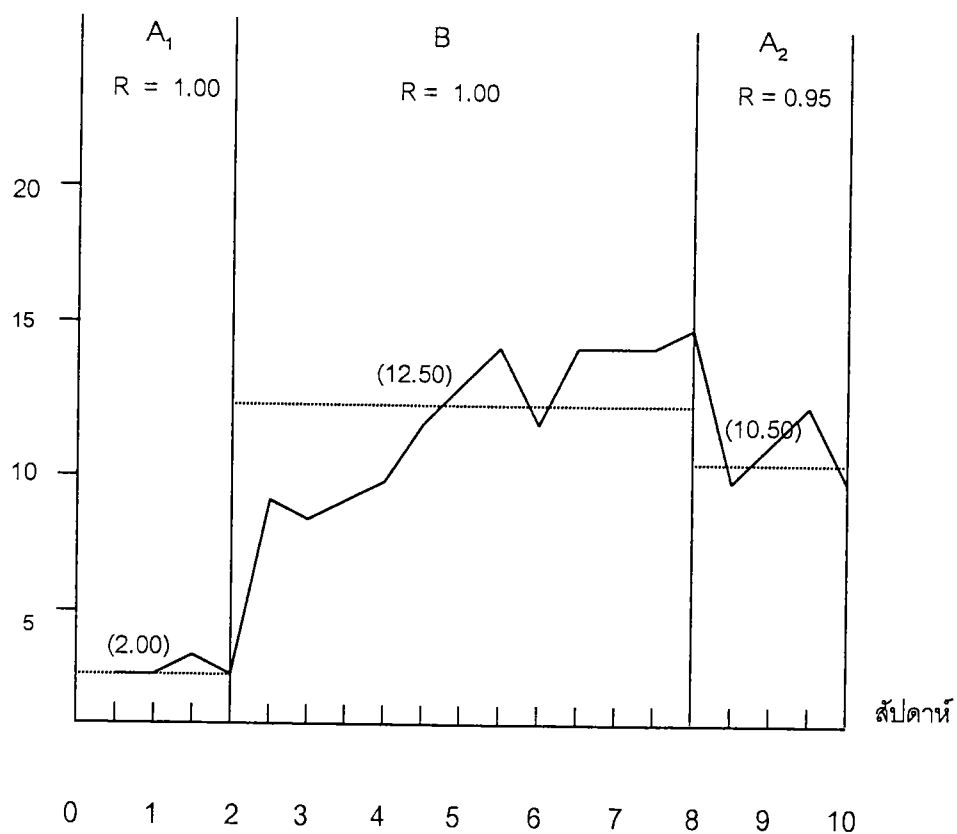
ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 34 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 9 ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ

ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสาร

- ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารในแต่ละสัปดาห์
- ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมการสื่อสาร
- R ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- A₁ ระยะเส้นฐานพฤติกรรม
- B ระยะทดลอง
- A₂ ระยะหลังการทดลอง

ภาพประกอบ 35 ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนคนที่ 10 ในกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ

ตาราง 9 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนเป็นรายบุคคลในกลุ่มทดลองที่ 1
ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ ตลอด 3 ระยะ

ระยะ ที่	สัปดาห์ ที่	ครั้ง ที่	นักเรียนคนที่										มัธยฐาน
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
A ₁	1	1	2	2	2	3	3	2	4	4	2	2	2.00
		2	2	3	1	2	3	2	3	2	1	2	2.00
	2	3	3	4	2	3	3	3	3	1	2	3	3.00
		4	4	2	2	2	2	2	3	2	3	2	2.00
	มัธยฐาน	-	2.50	2.50	2.00	2.50	3.00	2.00	3.00	2.00	2.00	2.00	2.25
B	3	5	9	10	8	9	12	10	10	9	9	10	9.50
		6	12	12	10	9	13	12	12	10	12	13	12.00
	4	7	12	13	12	12	11	12	14	12	14	15	12.00
		8	13	15	11	11	14	14	13	11	11	13	13.00
	5	9	13	15	10	11	12	12	14	13	13	15	13.00
		10	14	13	9	9	10	13	14	13	14	14	13.00
	6	11	12	14	9	10	13	10	13	14	15	13	13.00
		12	13	16	12	13	15	13	12	13	15	14	13.00
	7	13	11	14	13	13	12	13	13	15	14	16	13.00
		14	13	13	12	12	13	15	15	15	15	15	14.00
	8	15	14	13	11	10	12	10	10	14	14	13	12.50
		16	13	15	13	12	13	12	11	13	14	13	13.00
	มัธยฐาน	-	13.0	13.5	11.0	11.0	12.5	12.0	13.0	13.0	14.0	13.5	12.75
A ₂	9	17	9	10	10	9	10	11	8	10	12	10	10.00
		18	11	11	11	10	12	9	10	12	9	11	11.00
	10	19	11	10	10	10	10	10	9	11	11	12	10.00
		20	10	10	9	10	10	10	10	10	10	10	10.00
	มัธยฐาน	-	10.5	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	9.5	10.5	10.5	10.5	10.00

ตาราง 10 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนเป็นรายบุคคลในกลุ่มทดลองที่ 2
ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ ตลอด 3 ระยะ

ระยะ ที่	สัปดาห์ ที่	ครั้ง ที่	นักเรียนคนที่										มัธยฐาน
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
A ₁	1	1	2	3	2	2	3	1	2	3	4	2	2.00
		2	3	1	3	4	4	3	2	4	3	5	3.00
	2	3	3	1	2	3	4	3	2	2	2	5	2.50
		4	4	2	1	4	2	4	3	4	5	2	3.50
	มัธยฐาน	-	3.00	1.50	2.00	3.50	3.50	3.00	2.00	3.50	3.50	3.50	3.25
B	3	5	10	11	12	12	10	13	13	12	10	12	12.00
		6	12	13	12	14	12	14	14	12	12	12	12.00
	4	7	12	13	12	13	10	12	14	14	13	14	13.00
		8	13	14	14	15	14	15	15	12	12	14	14.00
	5	9	15	11	12	14	12	14	16	14	17	16	14.00
		10	13	15	15	16	14	15	15	16	14	16	15.00
	6	11	16	14	12	13	12	13	16	15	16	16	14.50
		12	18	16	16	18	17	16	18	16	15	16	16.00
	7	13	15	16	17	16	15	15	14	16	15	16	15.50
		14	17	14	17	15	16	17	16	17	15	15	16.00
	8	15	17	14	15	14	16	17	15	16	15	16	15.50
		16	16	12	14	13	15	14	14	15	14	15	14.00
	มัธยฐาน	-	15.0	14.0	14.0	14.0	14.0	14.5	15.0	15.0	14.5	15.5	14.50
A ₂	9	17	9	11	10	9	12	11	10	10	12	10	10.00
		18	11	10	11	10	10	9	10	12	9	11	10.00
	10	19	11	10	10	10	10	10	9	11	11	12	10.00
		20	10	10	9	10	10	10	8	10	10	10	10.00
	มัธยฐาน	-	10.5	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	9.50	10.5	10.5	10.5	10.00

ตาราง 11 แสดงความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนเป็นรายบุคคลในกลุ่มทดลองที่ 3
ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอด 3 ระยะ

ระยะ ที่	สัปดาห์ ที่	ครั้ง ที่	นักเรียนคนที่										มัธยฐาน
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
A ₁	1	1	2	2	2	3	3	2	4	4	2	2	2.00
		2	2	3	1	2	3	2	3	2	1	2	2.00
	2	3	3	4	2	3	3	3	3	1	2	3	3.00
		4	4	2	2	2	2	2	3	2	3	2	2.00
	มัธยฐาน	-	2.50	2.50	2.00	2.50	3.00	2.00	3.00	2.00	2.00	2.00	2.25
B	3	5	9	8	10	9	10	9	7	8	8	9	9.00
		6	8	9	12	10	9	10	13	13	9	8	9.50
	4	7	9	9	10	10	9	8	12	12	10	9	9.50
		8	8	9	11	12	11	12	10	11	9	10	10.50
	5	9	11	12	15	15	14	10	11	13	12	12	12.00
		10	12	12	13	14	14	13	10	11	11	13	12.50
	6	11	12	10	10	14	13	14	13	12	11	14	12.50
		12	13	11	12	13	16	11	13	11	14	12	12.50
	7	13	15	13	13	15	12	11	14	12	12	14	13.00
		14	13	12	15	16	13	14	11	14	15	14	14.00
	8	15	16	14	12	15	14	15	15	12	14	14	14.00
		16	15	13	14	14	16	14	14	12	14	15	14.00
	มัธยฐาน	-	12.0	11.5	12.0	14.0	13.0	11.5	12.5	12.0	11.5	12.5	12.00
A ₂	9	17	9	10	10	9	10	11	8	10	12	10	10.00
		18	11	11	11	10	12	9	10	12	9	11	11.00
	10	19	11	10	10	10	10	10	9	11	11	12	10.00
		20	10	10	9	10	10	10	10	10	10	10	10.00
	มัธยฐาน	-	10.5	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	9.50	10.5	10.5	10.5	10.00

ตาราง 12 แสดงคะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังได้รับการใช้บทบาทสมมติ

คนที่	พฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน		ผลต่างของพฤติกรรมการสื่อสาร โดยรวมของนักเรียน	อันดับ	R ⁻	R ⁺
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง				
1	11	41	30	3.5	0	+3.5
2	11	41	30	3.5	0	+3.5
3	7	40	33	6	0	+6
4	10	39	29	2	0	+2
5	11	42	31	5	0	+5
6	9	40	41	10	0	+10
7	13	37	24	1	0	+1
8	9	43	34	8	0	+8
9	8	42	34	8	0	+8
10	9	43	34	8	0	+8
Mdn	9.50	41.00	32.0		$\Sigma R^- = 0$	$\Sigma R^+ = 55$
Q.D.	1.25	1.25	2.25			

$$T = 0^{**}$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 13 แสดงคะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ

คนที่	พฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน		ผลต่างของพฤติกรรมการสื่อสาร โดยรวมของนักเรียน	อันดับ	R ⁻	R ⁺
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง				
1	12	47	35	5.5	0	+5.5
2	7	45	52	10	0	+10
3	8	48	40	8.5	0	+8.5
4	13	42	29	3.5	0	+3.5
5	13	49	36	7	0	+7
6	11	51	40	8.5	0	+8.5
7	9	44	35	5.5	0	+5.5
8	13	39	26	1	0	+1
9	14	42	28	2	0	+2
10	14	43	29	3.5	0	+3.5
Mdn	12.50	44.50	35.00		$\Sigma R^- = 0$	$\Sigma R^+ = 55$
Q.D.	2.25	2.75	4.75			

T = 0 **

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 14 แสดงคะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง

คนที่	พฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน		ผลต่างของพฤติกรรมการสื่อสาร โดยรวมของนักเรียน	อันดับ	R ⁻	R ⁺
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง				
1	13	44	31	10	0	+10
2	13	42	29	9	0	+9
3	14	41	27	4	0	+4
4	9	37	28	6.5	0	+6.5
5	12	40	28	6.5	0	+6.5
6	11	37	26	3	0	+3
7	10	34	24	2	0	+2
8	11	39	28	6.5	0	+6.5
9	13	35	22	1	0	+1
10	10	38	28	6.5	0	+6.5
Mdn	11.50	38.50	28.00		$\Sigma R^- = 0$	$\Sigma R^+ = 55$
Q.D.	1.50	2.25	1.50			

$$T = 0^{**}$$

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 15 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการ
ใช้บทบาทสมมติ นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และนักเรียนกลุ่ม
ทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ก่อนและหลังการทดลอง

คนที่	พฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน					
	กลุ่มทดลองที่ 1		กลุ่มทดลองที่ 2		กลุ่มทดลองที่ 3	
	Mdn _{diff}	อันดับ	Mdn _{diff}	อันดับ	Mdn _{diff}	อันดับ
1	30	16.50	35	24.50	31	18.50
2	30	16.50	38	27.00	29	13.50
3	33	20.00	40	28.50	27	6.00
4	29	13.50	29	13.50	28	9.00
5	31	18.50	36	26.00	28	9.00
6	41	30.00	40	28.50	26	4.50
7	24	2.50	35	24.50	24	2.50
8	34	22.00	26	4.50	28	9.00
9	34	22.00	28	9.00	22	1.00
10	34	22.00	29	13.50	28	9.00
	320		336		271	

$$H_c = 10.5732^{**}$$

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ค่าวิกฤติของ X^2 ที่เปิดจากตาราง $df = k-1 = 3-1 = 2$ ณ $\alpha .01$ มีค่า = 9.21

จากสูตร

$$\begin{aligned}
 H_c &= \frac{H}{1 - \frac{\sum (t^3 - t)}{N^3 - N}} \\
 &= \frac{\frac{12}{N(N+1)} \sum_{i=1}^k R_i^2 - 3(N+1)}{1 - \frac{\sum (t^3 - t)}{N^3 - N}} \\
 H_c &= \frac{\frac{12}{30(30+1)} \left[\frac{(183.5)^2}{10} + \frac{(199.5)^2}{10} + \frac{(82)^2}{10} \right] - 3(30+1)}{1 - \frac{240}{(30)^3 - 30}} \\
 &= \frac{10.4791}{0.9911} \\
 H_c &= 10.5732
 \end{aligned}$$

ตาราง 16 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้
บทบาทสมมติ กับนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ

คนที่	กลุ่มทดลองที่ 1				กลุ่มทดลองที่ 2			
	ก่อนการ ทดลอง	หลังการ ทดลอง	ผลต่าง	อันดับ	ก่อนการ ทดลอง	หลังการ ทดลอง	ผลต่าง	อันดับ
1	11	41	30	7.5	12	47	35	14.5
2	11	41	30	7.5	7	45	38	17
3	7	40	33	10	8	48	40	18.5
4	10	39	29	5	13	42	29	5
5	11	42	31	9	13	49	36	16
6	9	40	41	20	11	51	40	18.5
7	13	37	24	1	9	44	35	14.5
8	9	43	34	12	13	39	26	2
9	8	42	34	12	14	42	28	3
10	9	43	34	12	14	43	29	5
				$\Sigma R_1 96$				$\Sigma R_2 114$

$$U_1 = n_1 n_2 + \frac{N_1(n_1+1)}{2} - \Sigma R_1$$

$$= 100 + 55 - 96$$

$$U_1 = 59$$

$$U_2 = n_1 n_2 + \frac{N_1(n_1+1)}{2} - \Sigma R_2$$

$$= 100 + 55 - 114$$

$$U_2 = 41$$

$$\therefore U = 41$$

ตาราง 17 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้
บทบาทสมมติ กับนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง

คนที่	กลุ่มทดลองที่ 1				กลุ่มทดลองที่ 3			
	ก่อนการ ทดลอง	หลังการ ทดลอง	ผลต่าง	อันดับ	ก่อนการ ทดลอง	หลังการ ทดลอง	ผลต่าง	อันดับ
1	11	41	30	12.5	13	44	31	14.5
2	11	41	30	12.5	13	42	29	10.5
3	7	40	33	16	14	41	27	5
4	10	39	29	10.5	9	37	28	7.5
5	11	42	31	14.5	12	40	28	7.5
6	9	40	41	20	11	37	26	4
7	13	37	24	2.5	10	34	24	2.5
8	9	43	34	18	11	39	28	7.5
9	8	42	34	18	13	35	22	1
10	9	43	34	18	10	38	28	7.5
				$\Sigma R_1 142.5$				$R_2 67.5$

$$U_1 = n_1 n_2 + \frac{N_1(n_1+1)}{2} - \Sigma R_1$$

$$= 100 + 55 - 142.5$$

$$U_1 = 12.5$$

$$U_2 = n_1 n_2 + \frac{N_1(n_1+1)}{2} - \Sigma R_2$$

$$= 100 + 55 - 67.5$$

$$U_2 = 87.5$$

$$\therefore U = 12.5 *$$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 18 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ กับนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง

คนที่	กลุ่มทดลองที่ 2				กลุ่มทดลองที่ 3			
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	ผลต่าง	อันดับ	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	ผลต่าง	อันดับ
1	12	47	35	15.5	13	44	31	14
2	7	45	38	18	13	42	29	12
3	8	48	40	19.5	14	41	27	5
4	13	42	29	12	9	37	28	8
5	13	49	36	17	12	40	28	8
6	11	51	40	19.5	11	37	26	3.5
7	9	44	35	15.5	10	34	24	2
8	13	39	26	3.5	11	39	28	8
9	14	42	28	8	13	35	22	1
10	14	43	29	12	10	38	28	8
				$\Sigma R_1 140.5$				$\Sigma R_2 69.5$

$$U_1 = n_1 n_2 + \frac{N_1(n_1+1)}{2} - \Sigma R_1$$

$$= 100 + 55 - 140.5$$

$$U_1 = 14.5$$

$$U_2 = n_1 n_2 + \frac{N_1(n_1+1)}{2} - \Sigma R_2$$

$$= 100 + 55 - 69.5$$

$$U_2 = 85.5$$

$$\therefore U = 14.5 *$$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ กับนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ กับนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง มีพฤติกรรมการสื่อสารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ กับนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับเทคนิคแม่แบบ มีพฤติกรรมการสื่อสารไม่แตกต่างกัน

ภาคผนวก ข

แบบประเมินพฤติกรรมการสื่อสาร

แบบสอบถามใคร่เอ่ย

แบบบันทึกพฤติกรรมการสื่อสาร

โปรแกรมการให้บทบาทสมมติ

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง

แบบประเมินพฤติกรรมการสื่อสาร

คำชี้แจง พฤติกรรมการสื่อสารหมายถึง การแสดงพฤติกรรมของนักเรียนทั้งภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทางกับเพื่อนได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. พฤติกรรมการสื่อสารด้านภาษาถ้อยคำ ได้แก่ พูดด้วยถ้อยคำสุภาพ ไม่พูดประชดประชัน ไม่พูดล้อเลียนปมด้อยเพื่อน ไม่พูดล้อเลียนชื่อบุพการีเพื่อน ไม่พูดโกหก ไม่พูดคำด่าคำแข่ง พูดให้กำลังใจ ชมเพื่อนเมื่อเพื่อนกระทำความดี รับฟังสิ่งที่เพื่อนพูด ให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล

2. พฤติกรรมการสื่อสารด้านภาษาท่าทาง ได้แก่ การสบตาขณะสนทนา การแสดงออกทางสีหน้า ที่เหมาะสม แสดงที่ท่าเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร ไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน

แบบประเมินนี้เป็นแบบประเมินพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนในชั้นเรียน ขอให้ท่านประเมินพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนที่เกิดขึ้นจริงที่พบ โดยเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมที่นักเรียนแสดง ตามเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

การให้คะแนน

เขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมที่นักเรียนแสดง	
มาก	หมายถึง แสดงพฤติกรรมการสื่อสารในชั้นเรียนบ่อย ให้คะแนน 3 คะแนน
ปานกลาง	หมายถึง แสดงพฤติกรรมการสื่อสารในชั้นเรียนเป็นบางครั้ง ให้คะแนน 2 คะแนน
น้อย	หมายถึง แสดงพฤติกรรมการสื่อสารในชั้นเรียนน้อย หรือไม่แสดงเลย ให้คะแนน 1 คะแนน

แบบประเมินพฤติกรรมการสื่อสาร

ชื่อนักเรียน.....ชั้น.....
 ชื่อผู้ประเมิน.....()ครูประจำชั้น ()ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย

คำชี้แจง ขอให้ท่านประเมินพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน ว่านักเรียนใช้ภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางได้เหมาะสมเพียงใดในการสื่อสารกับเพื่อนในชั้นเรียน โดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องหลังข้อความที่กำหนดให้

พฤติกรรมการสื่อสารที่เหมาะสม	มาก	ปานกลาง	น้อย
ภาษาถ้อยคำ			
- พูดด้วยถ้อยคำสุภาพ.....			
- ไม่พูดประชดประชัน.....			
- ไม่พูดล้อเลียนปมด้อยเพื่อน.....			
- ไม่พูดล้อเลียนชื่อบุพการีเพื่อน.....			
- ไม่พูดดูถูก.....			
- ไม่พูดโกหก			
- ไม่พูดคำด่า คำแข่ง.....			
- ชมเพื่อนเมื่อเพื่อนกระทำความดี.....			
- ให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล.....			
ภาษาท่าทาง			
- สบตาขณะสนทนา.....			
- การแสดงออกทางสีหน้า ที่เหมาะสม.....			
- แสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร.....			
- ไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน.....			

แบบสอบถามใคร่อย

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนคิดถึงลักษณะของเพื่อนและของตัวเองนักเรียนเอง โดยพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อตอบคำถามว่าลักษณะดังกล่าวข้างล่างนี้จะตรงกับลักษณะของเพื่อนคนใด หรือตรงกับลักษณะของตัวเองนักเรียนเอง แล้วใส่ชื่อเพื่อน หรือชื่อของตัวเองนักเรียนเอง ทั้งนี้ให้นักเรียนพิจารณาและตัดสินใจด้วยตนเอง คำตอบของนักเรียนจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน และเก็บไว้เป็นความลับ

1. ผู้ที่ชมเชยเพื่อน เมื่อเพื่อนกระทำความดี คือ.....
2. ผู้ที่ไม่เคยชมเชยเพื่อนเมื่อเพื่อนกระทำความดี คือ.....
3. ผู้ที่ทำให้กำลังใจเพื่อน เมื่อเพื่อนไม่สบายใจ คือ.....
4. ผู้ที่ไม่ทำให้กำลังใจเพื่อน เมื่อเพื่อนไม่สบายใจ คือ.....
5. ผู้ที่ขอบพูดโกหกเสมอ คือ.....
6. ผู้ที่ไม่เคยพูดโกหกกับเพื่อน คือ.....
7. ผู้ที่ขอบพูดล้อเลียนเพื่อน คือ.....
8. ผู้ที่ไม่เคยพูดล้อเลียนเพื่อน คือ.....
9. ผู้ที่ขอบพูดประชดประชันเพื่อน คือ.....
10. ผู้ที่ไม่เคยพูดประชดประชันเพื่อน คือ.....
11. ผู้ที่ขอบพูดคำไม่สุภาพกับเพื่อน คือ.....
12. ผู้ที่พูดจาสุภาพกับเพื่อน คือ.....
13. ผู้ที่ขอบพูดจาดูถูกเพื่อน คือ.....
14. ผู้ที่ไม่เคยพูดจาดูถูกเพื่อน คือ.....
15. ผู้ที่ขอบพูดคำด่า คำแข่งกับเพื่อน คือ.....
16. ผู้ที่ไม่เคยพูดคำด่า คำแข่งกับเพื่อน คือ.....
17. ผู้ที่ให้ข้อเสนอแนะที่มีเหตุผลกับเพื่อน คือ.....
18. ผู้ที่ไม่เคยให้ข้อเสนอแนะที่มีเหตุผลกับเพื่อน คือ.....
19. ผู้ที่ขอบพูดล้อเลียนชื่อพ่อแม่ ของเพื่อนคือ.....
20. ผู้ที่ไม่เคยพูดล้อเลียนชื่อพ่อแม่ ของเพื่อน คือ.....

ขอบคุณในความร่วมมือ

แบบบันทึกพฤติกรรมการสื่อสาร

ครั้งที่.....ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
 วิชา.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2542
 ผู้สังเกต.....ช่วงเวลา.....

คำชี้แจง พฤติกรรมการสื่อสารหมายถึง การแสดงพฤติกรรมของนักเรียนทั้งภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทางกับเพื่อนได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. พฤติกรรมการสื่อสารด้านภาษาถ้อยคำ ได้แก่ พูดด้วยถ้อยคำสุภาพ ไม่พูดประชดประชัน ไม่พูดล้อเลียนปมด้อยเพื่อน ไม่พูดล้อเลียนชื่อบุพการีเพื่อน ไม่พูดโกหก ไม่พูดคำด่าคำแข่ง พูดให้กำลังใจ ชมเพื่อนเมื่อเพื่อนกระทำความดี รับฟังสิ่งที่เพื่อนพูด ให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล

2. พฤติกรรมการสื่อสารด้านภาษาท่าทาง ได้แก่ การสบตาขณะสนทนา การแสดงออกทางสีหน้า ที่เหมาะสม แสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร ไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน

การให้คะแนน

ถ้าพฤติกรรมเป้าหมายเกิดขึ้นในช่วงเวลาของการสังเกตนั้น ให้บันทึก โดยทำเครื่องหมาย / ลงในแบบบันทึกพฤติกรรมตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

**โปรแกรมการให้บทบาทสมมติ
พฤติกรรมสื่อสาร**

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
1	ปฐมนิเทศ	ฉันคือใคร	1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยและนักเรียนในกลุ่มทดลอง 2. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์และขั้นตอนในการเข้าร่วมกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่องพฤติกรรมสื่อสารกับเพื่อนและหน้าที่ของนักเรียนที่ต้องปฏิบัติตลอดจนประโยชน์ที่จะได้รับ 3. เพื่อให้นักเรียนทราบถึงระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง วัน เวลา จำนวนครั้ง และสถานที่ ที่ใช้ในการทดลอง	1. ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับผู้วิจัยแนะนำตนเองและให้นักเรียนแต่ละคนแนะนำตนเอง เพื่อให้นักเรียนคุ้นเคยกัน โดย 1.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม “ฉันคือใคร” 1.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม 2. ผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ความสำคัญของพฤติกรรมสื่อสาร 3. ผู้วิจัยชี้แจงจุดมุ่งหมายตลอดจนวิธีการ บทบาท และหน้าที่ของนักเรียนในการร่วมกิจกรรม 4. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม 5. ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ ในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งต่อไป

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
2	การพูดด้วยถ้อยคำสุภาพ และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร	นิติคนใหม่	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารการพูดด้วยถ้อยคำสุภาพและแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร	โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ครั้งที่ 2 – 11 ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการเช่นเดียวกันทุกครั้ง ดังนี้ 1. <u>ขั้นนำ</u> ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและสถานการณ์แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึงจุดมุ่งหมาย
3	การไม่พูดประชดประชัน และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนต้องการสื่อสาร	ไม่ดื้อนะเพื่อน	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารด้วยการไม่พูดประชดประชันและแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร	2. <u>ขั้นแสดง</u> 2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟังเพื่อนำเข้าสู่เรื่องพฤติกรรม การสื่อสาร 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดง ซึ่งจะมีการพลัดเปลี่ยนผู้แสดงให้ครบทุกคน เพื่อให้มีประสบการณ์ในการแสดงแต่ละครั้ง
4	การไม่พูดล้อเลียน ปมด้อยและไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน	ขอได้ไหมเพื่อน	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารด้วยการไม่พูดล้อเลียน ปมด้อย และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน	2.3 แจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่าน และให้นักเรียนจัดฉากเพื่อให้การแสดงบทบาทสมมติใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็น

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
5	การไม่พูดดูถูกและแสดง ที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร	คำพูดเป็นเหตุ	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารด้วยการไม่พูดดูถูกและแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร	ผู้สังเกตการณ์ การแสดง 2.5 ก่อนเริ่มแสดง ผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยขจัดความตื่นเต้น วิตกกังวล 2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทที่ตนได้รับ
6	การไม่พูดโกหก และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม	พูดความจริงเถอะเพื่อน	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารด้วยการไม่พูดโกหกและการแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม	3. <u>ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง</u> เมื่อผู้แสดง แสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดง
7	การไม่พูดล้อเลียนชื่อ บุพการี และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน	เข้าใจกันบ้าง	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารด้วยการไม่พูดล้อเลียนชื่อบุพการี และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน	4. <u>ขั้นแสดงเพิ่มเติม</u> หลังจากการวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง กลุ่มอาจจะเสนอความคิดใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา หรือตัดสินใจ หากการแสดงครั้งแรก ยังไม่ได้ผลเป็นที่พอใจ
8	การพูดให้กำลังใจ และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม	สำคัญที่กำลังใจ	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารด้วยการพูดให้กำลังใจ	ผู้วิจัยอาจให้มีการแสดงซ้ำหรือเพิ่มเติม ตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่ม

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
9	การชมเพื่อนเมื่อเพื่อนกระทำความดี และแสดงออกทางสีหน้า ที่เหมาะสม	รางวัลของแทน	และแสดงออกทางสีหน้า ที่เหมาะสม เพื่อให้ นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรม การสื่อสาร ด้วยการชมเพื่อนเมื่อเพื่อนกระทำความดี และแสดงออกทางสีหน้า ที่เหมาะสม	5. <u>ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป</u> ผู้วิจัยให้ นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน สรุปข้อคิดและประโยชน์ที่ได้รับจากการแสดงบทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง
10	การไม่พูดคำด่า ไม่พูดคำแข่ง และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร	ขอโทษครับ	เพื่อให้ นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรม การสื่อสาร ด้วยการไม่พูดคำด่า ไม่พูดคำแข่ง และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร	
11	การให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผลและสบตาขณะสนทนา	ขอเวลาสักนิด	เพื่อให้ นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรม การสื่อสาร ด้วยการให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล และสบตาขณะสนทนา	

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
12	ปัจฉิมนิเทศ		เพื่อให้นักเรียนพูดคุยก อภิปราย และสรุป เกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ ได้จากการใช้บทบาท สมมติ	1. ผู้วิจัยและนักเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน 2. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายและสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากโปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ 3. ผู้วิจัยกล่าวสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมโปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ 4. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามแสดงความคิดเห็น 5. ผู้วิจัยกล่าวขบใจนักเรียนและกล่าวปิดโปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ

หมายเหตุ การทดลองแต่ละครั้งใช้เวลา 50 นาที

3. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปว่ากิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์อะไรและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

4. ผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ความสำคัญของพฤติกรรมการสื่อสารที่เหมาะสม

5. ผู้วิจัยชี้แจงจุดมุ่งหมายตลอดจนวิธีการ บทบาท และหน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม

6. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม

7. ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจและตั้งใจร่วมกิจกรรม

2. สังเกตจากการตอบคำถาม การมีส่วนร่วมในการซักถามเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการและจุดมุ่งหมายในการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้บทบาทสมมติ

3. นักเรียนสามารถบอกความหมายและความสำคัญของพฤติกรรมการสื่อสารได้

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ครั้งที่ 2

หัวข้อ	พูดด้วยถ้อยคำสุภาพและแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร
ชื่อกิจกรรม	นิติคนใหม่
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารด้วยการพูดด้วยถ้อยคำสุภาพและเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร
อุปกรณ์ที่ใช้	1. เอกสารเรื่องสั้นการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง นิติคนใหม่ 2. วัสดุที่ใช้แสดงบทบาทสมมติ ได้แก่ โต๊ะ เก้าอี้
วิธีดำเนินการ	1. ชำนาญ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและสถานการณ์ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึง
จุดมุ่งหมาย	2. ชำนาญ 2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อนำเข้าสู่เรื่องพฤติกรรมสื่อสาร 2.2 หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดง 2.3 แจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่านและให้นักเรียนจัดฉากเพื่อให้การ แสดงบทบาทสมมติใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง 2.5 ก่อนเริ่มแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่าง ๆ เพื่อช่วยจัด ความตื่นเต้น วิตกกังวล 2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทที่ตนได้รับ
	3. ชำนาญและอภิปรายผลการแสดง เมื่อผู้แสดง แสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกัน เกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดงในหัวข้อต่อไปนี้ 3.1 ถ้านักเรียนเป็นวันชัย นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรเมื่อถูกนิติคำด้วยถ้อยคำ ไม่สุภาพ

3.2 ถ้านักเรียนเป็นปรีชา นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรเมื่อถูกนิตาดาด้วยถ้อยคำ
ไม่สุภาพ

3.3 นักเรียนคิดว่านิตาดาเป็นคนอย่างไร และทำถูกหรือไม่ที่ด่าวันชัยและปรีชา
ด้วยถ้อยคำไม่สุภาพ

3.4 นักเรียนคิดว่าวันชัยเป็นคนอย่างไร

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยอาจให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหัวข้อเรื่อง

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้รับจากการแสดง

บทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดง
ของเพื่อน

2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

เอกสารบทบาทสมมติ เรื่อง “นิติคนใหม่”

ในช่วงโมงศิลปะ ขณะที่นิติกำลังวาดภาพสีน้ำอยู่ บังเอิญวันชัยเดินไปชนแก้วน้ำ ถูกภาพของนิติโดยไม่ได้ตั้งใจ นิติโกรธมากจึงด่าออกไปด้วยถ้อยคำไม่สุภาพ วันชัยไม่พอใจแต่ก็ยังกล่าวขอโทษและพูดกับนิติด้วยถ้อยคำที่สุภาพ แต่ก็โดนนิติตอบกลับด้วยถ้อยคำที่ไม่สุภาพ หลังจากวันนั้นนิติได้ใจที่ตนพูดคำด่าแล้วเพื่อนไม่ได้ตอบ ดังนั้นเมื่อนิติไม่พอใจเพื่อนคนไหนก็จะด่าหรือพูดด้วยถ้อยคำไม่สุภาพเสมอ ๆ เพื่อน ๆ จึงไม่ชอบนิติแต่ชอบพูดคุยกับวันชัยที่พูดจาสุภาพ

วันหนึ่งเป็นช่วงพักกลางวัน นักเรียนส่วนใหญ่ลงไปเล่นที่สนาม นิติกับวันชัยก็กำลังเล่นอยู่ในสนามใกล้ ๆ กับปริชาและเพื่อน ๆ ซึ่งกำลังเล่นฟุตบอลอยู่ ปริชาเตะบอลพลาดไปโดนนิติที่กลางหลังทำให้นิติโกรธมากจึงด่าปริชาและเพื่อน ๆ ด้วยถ้อยคำที่ไม่สุภาพ ปริชาและเพื่อน ๆ ไม่พอใจจะรุมต่อยนิติ แต่วันชัยได้เข้ามาช่วยห้ามและช่วยพูดให้ปริชาและเพื่อน ๆ หายโกรธด้วยการใช้คำพูดที่สุภาพ ทำให้นิติรู้สึกตัวในการพูดที่ผ่าน ๆ มาของตนว่าทำไมเพื่อน ๆ จึงไม่ชอบตน แต่ชอบพูดคุยกับวันชัย นิติจึงสัญญากับวันชัยว่าจะปรับปรุงการพูดใหม่

บทบาทของนิติ

สมมติฉันชื่อนิติ ฉันเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในช่วงโมงศิลปะ วันชัยเดินมาชนแก้วน้ำหกถูกภาพวาดของฉันเสียหาย ฉันโกรธจึงด่าวันชัยด้วยถ้อยคำที่ไม่สุภาพ แต่วันชัยไม่ได้โต้ตอบฉันเลย วันหนึ่งตอนพักกลางวัน ฉันเล่นอยู่กลางสนาม บังเอิญปริชาเตะบอลมาโดนกลางหลังฉัน ฉันรู้สึกเจ็บและโกรธจึงด่าปริชาและเพื่อน ๆ ด้วยถ้อยคำไม่สุภาพ ปริชาและเพื่อน ๆ จะรุมต่อยฉัน วันชัยได้เข้ามาห้ามและพูดกับปริชาและเพื่อน ๆ ด้วยถ้อยคำที่น่าฟังจนพวกเขาไม่เอาเรื่องฉัน ฉันรู้สึกตัวว่าการพูดนั้นมีความสำคัญ ฉันจึงสัญญากับตัวเองและวันชัยว่าจะปรับปรุงการพูดให้สุภาพ

บทบาทของวันชัย

สมมติฉันชื่อวันชัย ฉันเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้องเดียวกับนิติ ในช่วงโมงศิลปะฉันบังเอิญไปถูกแก้วน้ำจนภาพที่นิติวาดเสียหาย นิติด่าฉันด้วยถ้อยคำไม่สุภาพแต่ฉันก็ขอโทษและพูดกับนิติด้วยถ้อยคำที่สุภาพหลายวันต่อมาฉันและเพื่อน ๆ กำลังเล่นอยู่กลางสนาม ฉันเห็นเหตุการณ์ที่ปริชาเตะบอลมาถูกหลังนิติ นิติโกรธและด่าปริชาด้วยถ้อยคำไม่สุภาพ ทำให้ปริชาและเพื่อน ๆ จะรุมต่อยนิติ ฉันเข้ามาห้ามและพูดกับปริชาและเพื่อน ๆ ด้วยถ้อยคำที่สุภาพจนพวกเขาหายโกรธ เมื่อนิติถามฉันว่าทำไมฉันจึงสามารถพูดให้ปริชาและเพื่อน ๆ ไม่เอาเรื่องได้ ฉันจึงอธิบายให้นิติฟังถึงผลของการพูดคำไม่สุภาพ การด่า และการพูดด้วยถ้อยคำสุภาพว่าจะมีผลอย่างไร นิติเข้าใจและสัญญาว่าจะปรับปรุงตนเองเรื่องการพูดให้ดีขึ้น

บทบาทของปริชาและเพื่อน ๆ

สมมติฉันชื่อปริชา ฉันอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แต่คนละห้องกับวันชัยและนิติ วันหนึ่งช่วงพักกลางวัน ฉันและเพื่อน ๆ กำลังเล่นฟุตบอลอยู่กลางสนาม บังเอิญฉันเตะบอลไปถูกหลังนิติ ฉันและเพื่อน ๆ จึงเดินไปขอโทษนิติ แต่ฉันและเพื่อน ๆ ถูกนิติด่าด้วยถ้อยคำไม่สุภาพพวกฉันไม่พอใจตั้งใจจะต่อยนิติ แต่วันชัยได้เข้ามาห้ามและพูดกับพวกฉันด้วยคำพูดที่สุภาพจนพวกฉันหายโกรธและไม่เอาเรื่องนิติ

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ

ครั้งที่ 3

หัวข้อ	การไม่พูดประชดประชัน และแสดงทีท่าเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนต้องการสื่อสาร
ชื่อกิจกรรม	ไม่ดืนะเพื่อน
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารด้วยการไม่พูดประชดประชัน และแสดงทีท่าเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร
อุปกรณ์ที่ใช้	1. เอกสารเรื่องสั้นการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง ไม่ดืนะเพื่อน 2. วัสดุที่ใช้แสดงบทบาทสมมติ ได้แก่ โต๊ะ เก้าอี้
วิธีดำเนินการ	1. ชี้นำ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและสถานการณ์ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึง
จุดมุ่งหมาย	2. ชี้นำแสดง 2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อนำเข้าสู่เรื่องพฤติกรรมสื่อสาร 2.2 หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดง 2.3 แจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่านและให้นักเรียนจัดฉากเพื่อให้การแสดงบทบาทสมมติใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง 2.5 ก่อนเริ่มแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยขจัดความ ตื่นเต้น วิตกกังวล 2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทที่ตนได้รับ
	3. ชี้นำวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง เมื่อผู้แสดง แสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกัน เกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดงในหัวข้อต่อไปนี้ 3.1 นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรกับการกระทำของสิทธิ 3.2 ถ้านักเรียนเป็นจักร นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

4. ขึ้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

5. ขึ้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหัวข้อเรื่อง

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้รับจากการแสดง

บทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดง
ของเพื่อน

2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

เอกสารบทบาทสมมติ เรื่อง "ไม่ตินะเพื่อน"

วันประกาศผลผู้ชนะเลิศการประกวดแต่งกลอนวันพ่อ ในชั่วโมงภาษาไทย ครูได้ประกาศให้นักเรียนทราบถึงผลการประกวดแต่งกลอนวันพ่อ ปรากฏว่าจักรได้รางวัลชนะเลิศในระดับสายมัธยมต้น ครูขอให้เพื่อน ๆ ร่วมปรบมือแสดงความยินดีกับจักร พอหมดชั่วโมงเพื่อน ๆ ต่างเข้ามาแสดงความยินดีและพูดชื่นชมในความสามารถของจักร สิทธิซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกับจักรรู้ว่าตนไม่ได้รางวัลรู้สึกไม่พอใจมาก พอเห็นเพื่อน ๆ ต่างแสดงความยินดีกับจักรจึงเดินเข้าไปพูดประชดประชันจักรว่า พี่รู้ว่าพี่มีเพื่อนโคตรเก่งและเมินหน้าไปทางอื่น แต่จักรก็ไม่โกรธและยังรู้สึกเห็นใจสิทธิที่ไม่ได้รางวัล จักรแสดงความเสียใจพร้อมพูดให้กำลังใจสิทธิ ว่าสิทธิมีความตั้งใจครั้งหน้าต้องได้รางวัลแน่ ๆ สิทธิกลับพูดประชดประชันจักรอีกว่าอย่านึกว่าตัวเองเก่งคงจะประจบครูถึงได้รางวัลมา เพื่อน ๆ รู้สึกไม่ชอบที่สิทธิพูดประชดประชันจักร ชัยซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของจักรและสิทธิจึงพูดกับสิทธิให้น้ำใจนักกีฬาว่ามีคนอื่นอีกมากที่ส่งประกวดแต่ไม่ได้รางวัลก็มีความพยายามต่อไปและให้สิทธิพยายามต่อไปเพราะเป็นคนเก่งอยู่แล้ว เพื่อน ๆ เห็นด้วยกับชัยจึงพูดแสดงความเห็นใจและให้สิทธิพยายาม สิทธิได้ยินเพื่อน ๆ พูดกำลังใจจึงรู้สึกเสียใจที่พูดประชดประชันจักร จึงขอโทษจักรและแสดงความยินดีกับจักรด้วยใจจริง จักรบอกกับสิทธิว่าไม่โกรธเพราะเราเป็นเพื่อนกัน

บทบาทของจักร

สมมติฉันชื่อจักร ฉันเป็นเพื่อนสนิทของสิทธิ และชัย ในชั่วโมงวิชาภาษาไทย ครูได้ประกาศว่าฉันได้รับรางวัลชนะเลิศในระดับมัธยมต้น ฉันดีใจมากและเพื่อน ๆ ต่างเข้ามาแสดงความยินดีกับฉัน สิทธิเข้ามาพูดประชดประชันฉันเพราะสิทธิไม่ได้รางวัล แต่ฉันไม่โกรธเพราะรู้สึกเห็นใจสิทธิจึงพูดให้กำลังใจสิทธิแต่สิทธิก็ยังพูดประชดประชันฉันอีก ชัยจึงพูดให้สิทธิเข้าใจและให้กำลังใจสิทธิ เพื่อน ๆ ต่างเห็นด้วยในคำพูดของชัย สิทธิรู้สึกผิดและขอโทษฉันพร้อมทั้งพูดแสดงความยินดีกับฉันด้วยความจริงใจ

บทบาทของสิทธิ

สมมติฉันชื่อสิทธิ ที่โรงเรียนจัดประกวดแต่งกลอนวันพ่อ ฉันและจักร กับเพื่อน ๆ อีกหลายคนต่างก็ส่งกลอนเข้าประกวด เมื่อถึงวันประกาศผลฉันมั่นใจว่าฉันต้องได้รางวัลแน่ เพราะปกติคุณครูมักชมฉันเสมอเมื่อแต่งกลอนส่งในชั่วโมง แต่ผลปรากฏว่าจักรได้รางวัลชนะเลิศฉันรู้สึกไม่พอใจมากจึงพูดประชดประชันจักร จนชัยและเพื่อน ๆ พูดให้ฉันเข้าใจ ควรมีน้ำใจนักกีฬาและพูดให้กำลังใจฉัน ฉันรู้สึกเสียใจที่พูดประชดประชันจักร จึงขอโทษและแสดงความยินดีกับจักรด้วยความจริงใจ

บทบาทของชัยและเพื่อน ๆ

สมมติฉันชื่อชัย ฉันเป็นเพื่อนสนิทกับจักรและสิทธิ คุณครูได้ประกาศว่าจักรชนะเลิศในการประกวดแต่งกลอนวันพ่อ ฉันและเพื่อน ๆ ต่างเข้าไปแสดงความยินดีกับจักร แต่สิทธิกลับพูดประชดประชันจักร ฉันจึงพูดให้สิทธิเข้าใจ จนสิทธิรู้สึกว่าการทำไม่ถูกจึงขอโทษจักรและพูดให้กำลังใจจักรด้วยความจริงใจ

บทบาทของคุณครู

ในชั่วโมงวิชาภาษาไทยฉันได้ประกาศผลการประกวดแต่งกลอนวันพ่อ ฉันประกาศว่าจักรได้รางวัลชนะเลิศและให้เพื่อน ๆ ปรบมือแสดงความยินดีกับเพื่อน

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ครั้งที่ 4

หัวข้อ	การไม่พูดล้อเลียนปมด้อย และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน
ชื่อกิจกรรม	ขอได้ไหมเพื่อน
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการไม่พูดล้อเลียนปมด้อย และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน
อุปกรณ์ที่ใช้	1. เอกสารเรื่องสั้นการแสดงบทบาทสมมติ ขอได้ไหมเพื่อน 2. วัสดุที่ใช้แสดงบทบาทสมมติ ได้แก่ ไม้เท้า แก้ว
วิธีดำเนินการ	1. ชื่นนำ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและสถานการณ์ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึง
จุดมุ่งหมาย	2. ชื่นแสดง 2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อนำเข้าสู่เรื่องพฤติกรรมการสื่อสาร 2.2 หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดง 2.3 แจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่านและให้นักเรียนจัดฉากเพื่อให้การแสดงบทบาทสมมติใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง 2.5 ก่อนเริ่มแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยขจัดความ ตื่นเต้น วิตกกังวล 2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทที่ตนได้รับ 3. ชื่นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง เมื่อผู้แสดง แสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกัน เกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดงในหัวข้อต่อไปนี้ 3.1 ถ้านักเรียนเป็นอาคมนักเรียนจะรู้สึกอย่างไร ที่ถูกเพื่อนล้อเลียน 3.2 ถ้านักเรียนเป็นหนึ่งในนักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่ออาคม

3.3 ถ้านักเรียนเป็นอาคม นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่อหนึ่งที่หนึ่งคอยช่วยเหลือให้กำลังใจ

3.4 ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนชั้นเดียวกับอาคม นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไรกับอาคม

4. ชั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

5. ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหัวข้อเรื่อง

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้รับจากการแสดง

บทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงของเพื่อน

2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

เอกสารบทบาทสมมติ เรื่อง “ขอได้ไหมเพื่อน

หนึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หนึ่งเป็นคนขยันเรียนหนังสือและมีน้ำใจกับเพื่อน หนึ่งจึงเรียนเก่ง และมีเพื่อนมาก เพื่อน ๆ ส่วนใหญ่ชอบหนึ่ง ต่อมาอาคมย้ายจากโรงเรียนอื่นเข้ามาเรียนห้องเดียวกับหนึ่ง เพื่อน ๆ ดีใจมากที่จะมีเพื่อนเพิ่มขึ้นอีกคนหนึ่ง อาคมมีรูปร่างอ้วนกว่าทุกคนในห้อง ผิวค่อนข้างคล้ำ การเรียนของอาคมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อย้ายมาใหม่ ๆ อาคมค่อนข้างรำเริง คุยและยิ้มเก่ง เพื่อน ๆ บางคนล้อเลียนอาคมในรูปร่าง อ้วนของอาคมบ้าง เรียกอาคมว่าอืดบ้าง ตัวดำบ้าง ทำให้อาคมเริ่มเจ็บขี้นมลง ไม่ค่อยพูดเพราะกลัวเพื่อนล้อเลียน ไม่ค่อยยิ้มกับใคร ชอบแยกตัวอยู่คนเดียว การเรียนเริ่มแยลง และหยุดโรงเรียนบ่อยขึ้น หนึ่งพยายามบอกกับเพื่อน ๆ ว่าไม่ควรล้อเลียนอาคมว่าอืด หรือตัวดำ เพราะจะทำให้อาคมเกิดปมด้อย หนึ่งพยายามพูดคุยกับอาคม อธิบาย บทเรียนที่อาคมไม่เข้าใจ คอยให้กำลังใจอาคมว่าไม่ว่าอะไรถ้ามีกำลังใจและความพยายามอาคมจะสามารถทำได้ อาคมมีความรู้สึกว่ามีเพื่อนที่หวังดีจริง ๆ คอยให้กำลังใจอยู่ใกล้ ๆ ทำให้อาคมค่อย ๆ เริ่มปรับตัวได้ดีขึ้น เข้าใจบทเรียนดีขึ้น มีเพื่อนมากขึ้น อาคมเริ่มมีความสุขและสนุกกับการเรียน อาคมรู้สึกว่าเป็นเพื่อนที่ดี เป็นผู้ที่เห็นใจ และคอยให้กำลังใจอาคมตลอดมา

บทบาทของหนึ่ง

สมมติฉันชื่อหนึ่ง ฉันเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ฉันเป็นคนขยันและมีน้ำใจกับเพื่อนมาก ทำให้ฉันเรียนหนังสือเก่งและมีเพื่อนมาก ต่อมาอาคมย้ายเข้ามาเรียนห้องเดียวกับฉัน เพื่อน ๆ ดีใจมากที่จะมีเพื่อนเพิ่มขึ้นอีกคนหนึ่ง อาคมตัวอ้วนและผิวคล้ำมาก เพื่อน ๆ จึงล้อเลียนอาคม ทำให้อาคมเจ็บขี้นม และแยกตัวอยู่คนเดียว การเรียนแยลงและเริ่มหยุดเรียน ฉันพยายามเตือนเพื่อนไม่ให้ล้อเลียนอาคมแต่ไม่มีใครเชื่อ ฉันจึงช่วยอธิบายบทเรียนที่อาคมไม่เข้าใจให้ ฉันพูดให้กำลังใจอาคมเพื่อไม่ให้อาคมท้อแท้ พูดแสดงความเห็นอกเห็นใจเพื่อให้อาคมรู้ว่าฉันเต็มใจเป็นเพื่อนและหวังดี เวลาผ่านไปอาคมเริ่มปรับตัวได้ดีขึ้น เรียนดีขึ้น มีเพื่อนมากขึ้น เพื่อน ๆ ทุกคนเลิกล้อเลียนอาคมทำให้อาคมเรียนหนังสือได้อย่างสนุกสนาน ฉันดีใจที่ฉันสามารถช่วยให้อาคมมีกำลังใจในการต่อสู้ อุปสรรคต่าง ๆ ได้

บทบาทของอาคม

สมมติฉันชื่ออาคม ฉันย้ายจากโรงเรียนอื่นมาเข้าโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพ ฉันมีรูปร่างอ้วนใหญ่กว่าเพื่อน ๆ ในห้อง ผิวค่อนข้างคล้ำ ตอนแรกเพื่อน ๆ ก็ดีต่อฉัน แต่ต่อมาเพื่อน ๆ ชอบ ล้อเลียนท่าทางของฉัน บางคนเรียกฉันว่าอืด, ดำ, หนู ฯลฯ ทำให้ฉันไม่อยากเรียนหนังสือ ไม่อยากพูดกับใคร การเรียนของฉันแยลง ฉันเริ่มหยุดโรงเรียนบ่อย จนกระทั่งหนึ่งบอกกับฉันว่าเห็นใจฉันที่ฉันถูกเพื่อนล้อเลียน แต่อยากให้ฉันพยายามต่อสู้ ไม่ใช่หนีปัญหาเหล่านี้ด้วยการหลบอยู่คนเดียว หรือขาดเรียน หนึ่งช่วยอธิบายบทเรียนที่ฉันไม่เข้าใจ พยายามเป็นเพื่อนไม่ให้ฉันเหงา หนึ่งไม่เคยล้อเลียนฉันเลย มีแต่จะคอยให้กำลังใจฉันเสมอ ฉันพยายามทำตามทีหนึ่งบอก และในที่สุดการเรียนของฉันเริ่มดีขึ้น เพื่อน ๆ เลิกล้อเลียนฉัน ฉันมีเพื่อนมากขึ้น ฉันเริ่มมีความสุข สนุกสนานกับการเรียน ฉันจะไม่ลืมเลยว่าที่ฉันสามารถยืนหยัดได้อย่างนี้เพราะเพื่อนที่ชื่อหนึ่ง ฉันจะไม่วันลืมเพื่อนคนนี้ของฉันเลย

บทบาทของเพื่อน ๆ

สมมติฉันเป็นเพื่อนของหนึ่งและอาคม หนึ่งเป็นคนเก่งและมีเพื่อนมาก ฉันชอบหนึ่ง อาคมเพิ่งย้ายเข้ามาเรียนกับฉันเมื่อไม่นานมานี้ อาคมรูปร่างอ้วนใหญ่กว่าฉัน ผิวค่อนข้างคล้ำ ฉันชอบล้อเลียนอาคมเรื่อง ท่าทาง

การเดินทางของเขา และชอบเรียกอาคมว่าอืด, ดำ, หมู ฯลฯ หนึ่งเคยเตือนฉันว่าไม่ให้ล้อเลียนอาคม แต่ฉันไม่เชื่อต่อมาอาคมเริ่มปรับตัวได้มากขึ้น เรียนดีขึ้น ฉันเริ่มชอบอาคมและในที่สุดฉันก็เลิกล้อเลียนอาคม

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ครั้งที่ 5

หัวข้อ	การไม่พูดดูถูก และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร
ชื่อกิจกรรม	คำพูดเป็นเหตุ
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารด้วยการไม่พูดดูถูก และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร
อุปกรณ์ที่ใช้	1. เอกสารเรื่องสั้นการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง คำพูดเป็นเหตุ 2. วัสดุที่ใช้แสดงบทบาทสมมติ ได้แก่ ไม้เท้า แก้ว
วิธีดำเนินการ	1. ชื่นนำ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและสถานการณ์ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึง
จุดมุ่งหมาย	2. ชื่นแสดง 2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อนำเข้าสู่เรื่องพฤติกรรมสื่อสาร 2.2 หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดง 2.3 แจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่านและให้นักเรียนจัดฉากเพื่อให้การแสดงบทบาทสมมติใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง 2.5 ก่อนเริ่มแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยขจัดความ ตื่นเต้น วิตกกังวล 2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทที่ตนได้รับ
	3. ชื่นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง เมื่อผู้แสดง แสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกัน เกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดงในหัวข้อต่อไปนี้ 3.1 ถ้านักเรียนเป็นสมภาพ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรที่ถูกสุขสันต์กล่าวเยาะเย้ย เสียดสี

3.2 นักเรียนคิดว่าเอกทำถูกหรือไม่ที่กล่าวชมเชยสมภพในห้องอาหาร
เพราะเหตุใด

3.3 ถ้านักเรียนเป็นสุขสันต์ นักเรียนจะทําอย่างสุขสันต์หรือไม่ เพราะเหตุใด

3.4 นักเรียนอยากเป็นคนใดมากที่สุด เพราะเหตุใด

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหัวข้อเรื่อง

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้รับจากการแสดง

บทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดง
ของเพื่อน

2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

เอกสารบทบาทสมมติ เรื่อง “คำพูดเป็นเหตุ”

ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้นักเรียนทุกคนแข่งขันเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ถ้าใครได้คะแนนมากที่สุดจะได้รางวัล สมภพ และสุสันต์ต่างก็อยากเป็นผู้ชนะ แต่ผลปรากฏว่าสมภพเป็นผู้ได้รางวัลสุสันต์ รู้สึกไม่พอใจมากที่ตนแพ้ ในขณะที่รับประทานอาหารกลางวัน สุสันต์เจอสมภพที่โรงอาหาร สุสันต์จึงพูดจาตู่ถูกสมภพว่าชนะก็เพราะแอบดูเพื่อนหรือแอบเปิดหนังสือ ไม่เก่งจริง สมภพยังไม่ทันได้โต้ตอบอะไร เอกเดินผ่านมาพอดี เอกกล่าวชมเชยสมภพอย่างจริงใจที่สามารถเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ เมื่อกล่าวจบแล้วเอกก็เดินไปรับประทานอาหาร สุสันต์ได้ยินยังไม่พอใจ จึงพูดจาตู่ถูกสมภพต่าง ๆ นานา สมภพรู้สึกโกรธ แต่ไม่ได้ตอบโต้อะไรและเดินเลี้ยวไป ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา สุสันต์ไม่พูดกับสมภพอีกเลย

ภาคซึ่งเป็นหัวหน้าห้องรู้ว่าสุสันต์ไม่ยอมพูดกับสมภพ จึงปรึกษากับเอก ภาคไม่อยากให้เพื่อนในห้องโกรธเคืองหรือไม่เข้าใจกัน อยากให้เพื่อนทุกคนเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันซึ่งเอกเห็นด้วย ภาคและเอกหาโอกาสพบและคุยกับสุสันต์ ภาคและเอกให้ข้อคิดและให้กำลังใจแก่สุสันต์ว่า สมภพขยันและมีความพยายามเขาจึงทำได้ถูกหมด สุสันต์ก็สามารถทำได้เช่นกัน ถ้าสุสันต์มีความพยายามไม่ทอดทิ้ง ภาคยังให้ข้อคิดอีกว่าสุสันต์ไม่ควรโกรธสมภพ เพราะไม่ใช่ความผิดของสมภพเลยที่ได้รางวัล สมภพชนะเพราะความสามารถของเขาจริง ๆ สุสันต์ควรขอโทษและปรับความเข้าใจกับสมภพเสีย ก่อนที่จะเสียเพื่อนคนหนึ่งไปจริง ๆ เมื่อฟังภาคพูดดังนั้นสุสันต์ก็เริ่มเข้าใจ และรู้ตัวว่าที่ตนทำนั้นไม่ถูกจึงไป ขอโทษและปรับความเข้าใจกับสมภพ ซึ่งสมภพก็เข้าใจและบอกว่าไม่โกรธสุสันต์ สุสันต์กล่าวดีใจที่มีเพื่อนแบบสมภพซึ่งเข้าใจและไม่โกรธใครง่าย ๆ เอกมีความจริงใจไม่เสแสร้ง และภาคมีความหวังดีต่อเพื่อนเสมอ สมภพเห็นด้วยและกล่าวว่ามีเพื่อนอย่างสุสันต์ซึ่งเป็นคนยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเมื่อรู้ว่าผิดก็ยอมรับผิดและปรับปรุงตนเอง พวกเรามีความสุขเช่นกัน

บทบาทของสุสันต์

สมมติฉันชื่อสุสันต์ ฉันเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูประจำชั้นของฉันให้นักเรียนแข่งขันเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษลงในสมุด ถ้าใครชนะจะได้รางวัล ฉันอยากได้รางวัลแต่สมภพชนะฉัน ฉันไม่พอใจมาก ในขณะที่รับประทานอาหารกลางวันฉันเจอสมภพที่โรงอาหาร ฉันพูดจาตู่ถูกสมภพว่าแอบดูเพื่อน และแอบเปิดหนังสือจึงเขียนได้ถูกหมด สมภพไม่ได้ตอบ และเมื่อเอกกล่าวชมเชยสมภพว่าเก่ง ฉันยังไม่พอใจมากขึ้น ตั้งแต่นั้นฉันไม่พูดกับสมภพอีก เวลาผ่านไปหลายวัน ภาคหัวหน้าห้องและเอกมาพูดแสดงความเห็นใจและให้กำลังใจฉัน พร้อมทั้งกล่าวเตือนฉันว่าไม่ควรโกรธสมภพ ให้ฉันหาโอกาสขอโทษและปรับความเข้าใจกับสมภพเพื่อจะได้เข้าใจกัน ฉันเชื่อและทำตามที่ภาคและเอกบอก สมภพดีใจและบอกว่าไม่โกรธฉัน ฉันรู้สึกดีใจมากที่ฉันมีเพื่อนดีหลายคนอย่างเช่น เอก สมภพ และภาค

บทบาทของสมภพ

ฉันชื่อสมภพ ฉันเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูประจำชั้นของฉันให้นักเรียนแข่งขันเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษลงในสมุดถ้าใครชนะจะได้รางวัล ผลปรากฏว่าฉันชนะ ในตอนรับประทานอาหารกลางวัน ฉันเจอสุสันต์ที่โรงอาหาร สุสันต์พูดจาตู่ถูกฉันว่าที่ฉันชนะเพราะฉันแอบดูเพื่อนและแอบเปิดดูหนังสือ และว่าฉันไม่เก่งจริงหรอก ฉันยังไม่ทันได้ตอบ เอกเดินผ่านมาพอดี กล่าวชมเชยฉันว่าฉันเก่ง แต่เมื่อเอกเดินผ่านไป สุสันต์ก็ว่าฉันอีก ฉันรู้สึกโกรธแต่เลี้ยวเดินหนีไป ตั้งแต่นั้นมาสุสันต์ไม่พูดกับฉันอีกเลย เวลาผ่านไปหลายวัน สุสันต์มาขอโทษและ

ปรับความเข้าใจกับฉัน ฉันบอกสุขสันต์ว่าฉันไม่โกรธสุขสันต์ ฉันรู้สึกดีใจมากที่ฉันมีเพื่อนดีหลายคน เช่น สุขสันต์ เอก และภาค

บทบาทของภาค

สมมติฉันชื่อภาค ฉันเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ฉันเป็นหัวหน้าห้อง ฉันรู้ว่าสุขสันต์ไม่พูดกับสมภพฉัน อยากให้เพื่อนๆทุกคนในห้องเข้าใจกันเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ฉันอยากให้สุขสันต์เข้าใจกับสมภพ ซึ่งเอกเห็นด้วยกับฉัน ฉันและเอกหาโอกาสพูดคุยกับสุขสันต์ ฉันพูดแสดงความเห็นใจและให้กำลังใจแก่สุขสันต์ ฉันพูดให้สุขสันต์เข้าใจสมภพ และให้สุขสันต์หาโอกาสปรับความเข้าใจกับสมภพ สุขสันต์เชื่อฉัน ฉันดีใจที่สมภพและสุขสันต์เข้าใจกัน ฉันรู้สึกดีใจมากที่มีเพื่อนที่ดีอย่างสุขสันต์ สมภพ และเอก

บทบาทของเอก

สมมติฉันชื่อเอก ฉันเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พักกลางวันฉันเจอสมภพ จึงพูดชมเชยสมภพว่าเก่งที่สามารถเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้ถูกหมด ต่อมาฉันกับภาครู้ว่าสุขสันต์โกรธสมภพ ฉันเห็นด้วยกับภาคที่อยากให้เพื่อนเข้าใจกัน ฉันกับภาคจึงช่วยกันพูดแสดงความเห็นใจให้กำลังใจและเตือนให้สุขสันต์ปรับความเข้าใจกับสมภพ ซึ่งสุขสันต์ก็เชื่อฉัน ฉันดีใจมากที่สุขสันต์และสมภพเข้าใจกันได้ ฉันรู้สึกดีใจที่ฉันมีเพื่อนที่ดีอย่างสุขสันต์ สมภพ และภาค

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ

ครั้งที่ 6

หัวข้อ	การไม่พูดโกหก และแสดงออกทางสีหน้า ที่เหมาะสม
ชื่อกิจกรรม	พูดความจริงเถอะเพื่อน
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการไม่พูดโกหก และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม
อุปกรณ์ที่ใช้	1. เอกสารเรื่องสั้นการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง พูดความจริงเถอะเพื่อน 2. วัสดุที่ใช้แสดงบทบาทสมมติ ได้แก่ โต๊ะ เก้าอี้
วิธีดำเนินการ	1. ชี้นำ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและสถานการณ์ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึง
จุดมุ่งหมาย	2. ชี้นำแสดง 2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อนำเข้าสู่เรื่องพฤติกรรมการสื่อสาร 2.2 หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดง 2.3 แจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่านและให้นักเรียนจัดฉากเพื่อให้การแสดงบทบาทสมมติใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง 2.5 ก่อนเริ่มแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยขจัดความ ตื่นเต้น วิตกกังวล 2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทที่ตนได้รับ
	3. ชี้นิโคระห์และอภิปรายผลการแสดง เมื่อผู้แสดง แสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกัน เกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดงในหัวข้อต่อไปนี้ 3.1 ถ้านักเรียนเป็นสุทธิ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร ที่ต้องคอยเตือนตัวเองเรื่อง การพูดโกหก

3.2 ถ้านักเรียนเป็นใคร นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

3.3 นักเรียนคิดว่าตั้มเป็นคนอย่างไร และทำไมตั้มจึงชอบพูดโกหก

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหัวข้อเรื่อง

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้รับจากการแสดง

บทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดง
ของเพื่อน

2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

เอกสารบทบาทสมมติ เรื่อง “พูดความจริงเถอะเพื่อน”

สุทธิและตั้ม เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สุทธิเป็นเด็กที่พูดความจริงเสมอ เมื่อใดทำผิดก็ยอมรับผิด ไม่พูดโกหก หรือหลอกให้เพื่อนอับอายหรือโกรธ ทำให้เพื่อนทุกคนชอบสุทธิและเลือกสุทธิเป็นหัวหน้าชั้น ตั้มเป็นเด็กที่ชอบพูดเล่นมักนำเรื่องที่ไม่จริงมาพูดให้เพื่อนฟัง เมื่อเห็นเพื่อนเชื่อก็รู้สึกสนุกที่หลอกเพื่อนได้ เพื่อน ๆ ไม่ค่อยชอบตั้มเพราะตั้มชอบใช้คำพูดทำให้เพื่อนเดือดร้อนเสมอๆ สุทธิเคยเตือนตั้มว่าให้พูดแต่ความจริง เพื่อที่จะได้เป็นที่รักและเชื่อถือของเพื่อน ๆ แต่ตั้มไม่เชื่อ

ต่อมาไกรย้ายเข้ามาเรียนห้องเดียวกับสุทธิและตั้ม ตั้มคิดจะแกล้งไกรจึง โทกไกรว่าครูประจำชั้นต้องการพบตอนเย็นหลังเลิกเรียน ให้ไกรคอยพบครูอยู่บนห้องเรียน ไกรคอยครูจนกระทั่งเย็นมาก เพื่อน ๆ กลับบ้านหมดแล้วไกรจึงไปหาครูที่ห้อง ปรากฏว่าครูกลับไปแล้ว วันรุ่งขึ้นไกรถามตั้มว่าเรื่องเป็นอย่างไร ตั้มกลับหัวเราะและบอกว่าล้อเล่น ครูไม่ได้ต้องการพบไกร ทำให้ไกรไม่พอใจมาก สุทธิเตือนตั้มว่าอย่าพูดโกหกอีกให้พูดแต่ความจริงเถอะ มิฉะนั้นอาจจะเกิดเรื่องได้

วันหนึ่งตั้มได้อินไกรพูดถึงพลวันสัยดี มีความรับผิดชอบในการทำงาน ตั้มจึงคิดแกล้งไกรอีก จึงไปบอกเพื่อน ๆ ว่าไกรนิทาพลว่าขี้เกียจไม่รับผิดชอบ พลและเพื่อน ๆ ไม่พอใจและต่อว่าไกร ไกรปฏิเสธแต่เพื่อน ๆ ไม่เชื่อ เมื่อไกรรู้ว่าตั้มเป็นคนพูดเรื่องนี้จึงโกรธมากที่ตั้มพูดแกล้งคนอื่น จึงตรงเข้าไปจะตอยตั้ม แต่สุทธิรีบห้ามไว้และขอรับรองไม่มีเรื่อง ตั้มตกใจมากเพราะไม่แน่ใจว่าไกรจะโกรธและกล้าทำเช่นนี้ สุทธิจึงอธิบายให้ตั้มเข้าใจถึงความรู้สึกของเพื่อนเมื่อถูกตั้มแกล้ง และผลที่เกิดตามมา ตั้มรู้สึกว่าตนทำผิดจึงเข้าไปขอโทษไกร และบอกกับเพื่อน ๆ ว่าที่ตนพูดนั้นไม่เป็นความจริง ความจริงไกรพูดว่าพลวันสัยดี และมีความรับผิดชอบในการทำงานเพื่อน ๆ บอกตั้มว่าให้พูดความจริงจะได้ไม่เกิดเรื่อง ตั้มสัญญากับเพื่อนว่าต่อไปจะไม่โกหกอีก จะพูดแต่ความจริง หลังจากนั้นตั้มก็เป็นคนใหม่ที่เพื่อนรัก

บทบาทของสุทธิ

สมมติฉันชื่อสุทธิ ฉันเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ฉันเป็นคนที่พูดความจริงเสมอ ไม่เคยโกหกเพื่อน เมื่อใดที่ทำผิดก็ยอมรับผิด เพื่อน ๆ ทุกคนชอบฉันและเลือกฉันเป็นหัวหน้าห้อง ฉันอยู่ห้องเดียวกับตั้ม ฉันพยายามเตือนตั้มเสมอว่าให้พูดแต่ความจริง เพื่อจะได้เป็นที่รักและเชื่อถือของเพื่อน ต่อมาตั้มโทกไกรว่าไกรนิทาพล ทำให้ไกรโกรธและไม่พอใจ เมื่อไกรรู้ความจริงว่าตั้มเป็นคนพูด ไกรโกรธจะตอยตั้ม ฉันเข้าไปห้ามไว้และขอรับรองไม่มีเรื่อง ฉันอธิบายให้ตั้มเข้าใจถึงความรู้สึกของเพื่อนที่ถูกตั้มหลอกและผลที่เกิดขึ้น ตั้มรู้สึกตัวว่าทำผิด จึงสัญญากับเพื่อน ๆ ว่าจะไม่โกหกอีก จะพูดแต่ความจริง

บทบาทของตั้ม

สมมติฉันชื่อตั้ม ฉันเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ฉันชอบแกล้งเพื่อน ด้วยการพูดโกหกให้เพื่อนอับอายหรือโกรธเสมอๆ สุทธิเพื่อนที่อยู่ห้องเดียวกันกับฉัน เตือนฉันเสมอให้พูดความจริง แต่ฉันไม่เชื่อ ต่อมาไกรย้ายเข้ามาเรียนห้องเดียวกับฉัน ฉันจึงแกล้งเขาโดยการบอกว่าคุณครูประจำชั้นต้องการพบตอนเย็นให้ไกรคอย ไกรคอยจนเย็นมากจึงกลับบ้าน ไกรโกรธฉัน แต่ฉันรู้สึกสนุกที่ได้แกล้งเขา วันหนึ่งฉันได้อินไกรพูดว่าพลวันสัยดี มีความรับผิดชอบในการทำงานฉันจึงคิดจะให้เขาถูกเพื่อนโกรธ ฉันจึงโทกเพื่อนว่าไกรนิทาพล เพื่อน ๆ และพลไม่พอใจไกรมาก เมื่อไกรรู้ว่าฉันเป็นคนพูด ไกรโกรธฉันมากจะตอยฉัน ฉันตกใจมากไม่คิดว่าไกรจะโกรธจริง ๆ แต่สุทธิห้าม

ไว้และอธิบายให้ฉันฟังว่าเพื่อน ๆ รู้สึกอย่างไรเมื่อถูกฉันหลอก และผลที่จะเกิดขึ้นจากการพูดของฉัน ทำให้ฉันเริ่มคิดได้และเห็นด้วยที่สุทธิพูด ฉันจึงบอกเพื่อน ๆ ว่า ฉันโกหกเรื่องของไกร ไกรบอกว่าพลนิสัยดี มีความรับผิดชอบ ไม่ได้หนีทาพล ฉันสัญญากับเพื่อนว่าต่อไปฉันจะพูดแต่ความจริงไม่พูดโกหกอีก

บทบาทของไกร

สมมติฉันชื่อไกร ฉันย้ายเข้ามาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 ที่โรงเรียนนี้ไม่นานนัก ฉันเรียนห้องเดียวกับสุทธิ และตั้ม ฉันถูกตั้มหลอกว่าคุณครูต้องการพบตอนเย็นทำให้ฉันต้องกลับบ้านเย็น ฉันรู้สึกไม่พอใจแต่ก็ทำเฉย ต่อมาฉันพูดกับสุทธิว่าพลนิสัยดี มีความรับผิดชอบ แต่เพื่อน ๆ และผลกลับหาว่าฉันหนีทาพล ฉันพยายามอธิบายแต่ไม่มีใครเชื่อ ต่อมาฉันรู้ว่าคนที่พูดว่าฉันหนีทาพลคือตั้ม ฉันจะตอยตั้มด้วยความโกรธแต่สุทธิห้ามฉันไว้ และบอกให้ฉันอภัยให้ตั้มอย่ามีเรื่องกัน ตั้มสัญญากับฉันว่าวันหลังจะไม่พูดโกหกอีก

บทบาทของเพื่อน ๆ

สมมติฉันเป็นเพื่อนของตั้ม สุทธิ ไกร ฉันชอบสุทธิเพราะสุทธิเป็นคนที่พูดความจริงเสมอไม่พูดโกหก ทำผิดก็ยอมรับผิด ฉันจึงเลือกสุทธิเป็นหัวหน้าห้อง แต่ฉันไม่ชอบตั้ม เพราะตั้มชอบพูดโกหก มักนำเรื่องที่ไม่จริงมาบอกเพื่อน ต่อมาไกรย้ายเข้ามาเรียนห้องเดียวกับฉัน ตั้มบอกกับฉันว่าไกรหนีทาพล ฉันจึงไม่พอใจไกร ไกรโกรธมาก ไม่นานฉันจึงรู้ว่าไม่จริง เรื่องทั้งหมดตั้มเป็นคนพูดเอง ตั้มยอมรับว่าพูดโกหกและสัญญาว่าต่อไปจะไม่พูดโกหกอีก

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ครั้งที่ 7

หัวข้อ	การไม่พูดล้อเลียนชื่อบุพการี และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน
ชื่อกิจกรรม	เข้าใจกันบ้าง
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการไม่พูดล้อเลียนชื่อบุพการี และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน
อุปกรณ์ที่ใช้	1. เอกสารเรื่องสั้นการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง เข้าใจกันบ้าง 2. วัสดุที่ใช้แสดงบทบาทสมมติ ได้แก่ ไม้ เก้าอี้
วิธีดำเนินการ	1. ชื่นนำ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและสถานการณ์ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึง
จุดมุ่งหมาย	2. ชื่นแสดง 2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อนำเข้าสู่เรื่องพฤติกรรมการสื่อสาร 2.2 หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดง 2.3 แจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่านและให้นักเรียนจัดฉากเพื่อให้การแสดงบทบาทสมมติใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง 2.5 ก่อนเริ่มแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยขจัดความ ตื่นเต้น วิตกกังวล 2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทที่ตนได้รับ
	3. ชื่นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง เมื่อผู้แสดง แสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกัน เกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดงในหัวข้อต่อไปนี้ 3.1 นักเรียนคิดว่าวินัยจะรู้สึกอย่างไรที่ถูกองศาล้อเลียนชื่อพ่อ 3.2 ถ้านักเรียนเป็นวินัย นักเรียนจะทำอย่างไร

3.3 นักเรียนคิดว่าองศาจะรู้สึกอย่างไรที่ถูกล้อเลียนชื่อแม่ และวิทย์
ทำถูกหรือไม่

3.4 ถ้านักเรียนเป็นศรนักเรียนจะอย่างไร

4. ขึ้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

5. ขึ้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆตามวัตถุประสงค์ของหัวข้อเรื่อง

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้รับจากการแสดง

บทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดง
ของเพื่อน

2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

เอกสารบทบาทสมมติ เรื่อง “เข้าใจกันบ้าง”

ในช่วงโมงวิชาวิทยาศาสตร์ ครูได้มอบหมายงานให้นักเรียนไปค้นคว้าเกี่ยวกับแมลง ในสวนหย่อมของโรงเรียน โดยให้จดชื่อแมลงที่พบกลุ่มละ 20 ชื่อ โดยแบ่งเป็นกลุ่มละ 4 คน เวลาผ่านไปพอสมควร กลุ่มของวินัย องศา วิทย์ และศร ทำงานช้ากว่ากลุ่มอื่น วินัยจึงเตือนให้ช่วยกันเร่งทำงานอย่ามัวแต่เล่นกัน เพราะเกรงว่างานจะไม่เสร็จ องศานึกสนุกขึ้นมา จึงพูดกับวินัยว่า ตาช่วย..บ่นไปได้” วินัยโกรธมากเพราะองศาล้อชื่อพ่อของตน แต่ก็ยังก้มหน้าทำงานต่อ วิทย์ยิ้ม และหันไปมององศา แล้วก็พูดว่า “ยายพร..ล้อเลียนชื่อพ่อแม่กันอยู่นั่นแหละ แรงมือน้อยเดียวไม่เสร็จ” องศาไม่พอใจวิทย์เพราะล้อเลียนชื่อแม่ตน จึงเข้าไปจะต่อยวิทย์ จนวินัยและศรต้องเข้าไปห้าม ศรพูดกับวิทย์และองศาว่าทำไมต้องเล่นกันรุนแรงขนาดนี้ ฉันว่าเลิกล้อเลียนชื่อพ่อชื่อแม่กันเสียที พ่อแม่ใคร ใครก็รัก พวกนายควรให้ความเคารพพ่อแม่ ไม่ใช่เอาชื่อมาล้อเลียนกันแบบนี้วินัยเห็นด้วยจึงพูดกับองศาว่าควรจะคิดถึงความรู้สึกเพื่อนบ้างนะที่ถูกล้อเลียนแบบนี้ ขนาดนายเองยังไม่ชอบแล้วคิดว่าเพื่อนคนอื่นจะชอบ องศารู้สึกผิดที่ล้อเลียนชื่อพ่อของวินัยและวินัยก็ไม่ได้เอาเรื่องตน องศาจึงกล่าวกับวินัยว่าฉันเข้าใจความรู้สึกของนายแล้ว ฉันขอโทษด้วยที่ล้อเลียนชื่อพ่อนาย วิทย์เห็นเพื่อนปรับความเข้าใจกันก็รู้สึกผิดจึงกล่าวขอโทษองศาเช่นกันที่ล้อเลียนชื่อแม่ ศรเห็นเพื่อนเข้าใจกันแล้ว รู้สึกสบายใจที่ต่างคนก็เข้าใจจึงบอกให้ช่วยกันเร่งมือทำงานต่อ จนงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามเวลาที่กำหนด

บทบาทของคุณครู

สมมติฉันเป็นครูสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ฉันให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 4 คน หาชื่อแมลงในสวนหย่อมของโรงเรียน 20 ชื่อ ให้เวลา 1 ชั่วโมง

บทบาทของวินัย

สมมติฉันชื่อวินัย ฉันเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในช่วงโมงวิทยาศาสตร์ ครูให้นักเรียนค้นหาชื่อแมลง 20 ชื่อ โดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 คน ฉันเป็นหัวหน้ากลุ่ม ซึ่งมี องศา วิทย์ และศรเป็นเพื่อนร่วมงาน ฉันเห็นว่าเวลาผ่านไปพอสมควรแล้วกลุ่มของฉันทำงานช้ากว่ากลุ่มอื่น จึงเตือนเพื่อนๆ ให้เร่งทำงาน อย่ามัวเล่นกันเพราะเกรงว่างานไม่เสร็จ ปรกฏว่าองศาล้อเลียนชื่อพ่อฉัน ฉันโกรธมาก แต่ฉันจะจับความโกรธไว้ สักพัก วิทย์ล้อชื่อแม่ขององศา องศาจึงเข้าไปต่อยวิทย์ แต่ศรห้ามไว้และให้เลิกล้อชื่อพ่อแม่กัน องศาคิดได้จึงขอโทษฉัน และวิทย์ก็ขอโทษองศา ฉันดีใจที่เพื่อนคิดได้ และตั้งใจทำงานกันต่อจึงเสร็จทันตามกำหนดเวลา

บทบาทขององศา

สมมติฉันชื่อองศา ฉันเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในช่วงโมงวิทยาศาสตร์ ครูให้นักเรียนค้นหาชื่อแมลง 20 ชื่อ โดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 คน โดยมีวินัยเป็นหัวหน้ากลุ่ม วินัยเร่งให้พวกเราทำงานเพราะเกรงว่าจะเสร็จไม่ทัน ฉันนึกสนุกจึงล้อชื่อพ่อของวินัย วินัยโกรธฉันแต่ก็ไม่ได้โต้ตอบอะไร สักพักวิทย์ล้อชื่อแม่ฉัน ฉันโกรธมาก จึงเข้าไปต่อยวิทย์แต่ศรเข้ามาห้าม และให้เลิกล้อชื่อพ่อแม่กัน วินัยพูดให้ฉันเข้าใจความรู้สึกที่ถูกล้อเลียนชื่อพ่อแม่ ฉันจึงขอโทษวินัย และวิทย์ก็เข้ามาขอโทษฉัน เราจึงทำงานต่อจนเสร็จทันตามกำหนดเวลา

บทบาทของวิทย์

สมมติฉันชื่อวิทย์ ฉันเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในชั่วโมงวิทยาศาสตร์ ครูให้นักเรียนค้นหาชื่อแมลง 20 ชื่อ โดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 คน โดยมีวินัยเป็นหัวหน้ากลุ่ม วินัยเร่งให้พวกเราทำงานเพราะเกรงว่าจะเสร็จไม่ทัน ของเราจึงพูดตอบโต้โดยล้อเลียนชื่อพ่อของวินัย ฉันนึกสนุกจึงล้อเลียนชื่อแม่ขององศา องศาโกรธมากจะเข้ามาต่อยฉัน แต่ศรห้ามไว้ และพูดกับฉันและวิทย์ให้เลิกล้อเลียนชื่อพ่อแม่กัน ฉันรู้สึกผิดจึงขอโทษวิทย์ที่ล้อเลียนชื่อแม่ เราจึงทำงานกันต่อจนเสร็จทันตามกำหนดเวลา

บทบาทของศร

สมมติฉันชื่อศร ฉันเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในชั่วโมงวิทยาศาสตร์ ครูให้นักเรียนค้นหาชื่อแมลง 20 ชื่อ โดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 คน โดยมีวินัยเป็นหัวหน้ากลุ่ม วินัยเร่งให้พวกเราทำงาน ของเราจึงพูดล้อเลียนชื่อพ่อของวินัย แต่วินัยก็กำหนดหน้าทำงานต่อ สักพักวิทย์ล้อเลียนชื่อแม่ขององศา องศาโกรธมากจึงเข้าไปต่อยวิทย์ ฉันเข้าไปห้ามและพูดให้เลิกล้อชื่อพ่อแม่กัน จนเพื่อนๆ เข้าใจเลิกทะเลาะกัน และทำงานต่อจนเสร็จทันเวลา ฉันดีใจที่เพื่อนเลิกล้อเลียนชื่อพ่อชื่อแม่ และเข้าใจกัน

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ครั้งที่ 8

หัวข้อ	การพูดให้กำลังใจ และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม
ชื่อกิจกรรม	สำคัญที่กำลังใจ
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการพูดให้กำลังใจ และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม
อุปกรณ์ที่ใช้	1. เอกสารเรื่องสั้นการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง สำคัญที่กำลังใจ 2. วัสดุที่ใช้แสดงบทบาทสมมติ ได้แก่ โต๊ะ เก้าอี้
วิธีดำเนินการ	1. ชี้นำ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและสถานการณ์ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึง
จุดมุ่งหมาย	2. ชี้นำแสดง 2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อนำเข้าสู่เรื่องพฤติกรรมการสื่อสาร 2.2 หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดง 2.3 แจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่านและให้นักเรียนจัดฉากเพื่อให้การแสดงบทบาทสมมติใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง 2.5 ก่อนเริ่มแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยขจัดความ ตื่นเต้น วิตกกังวล 2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทที่ตนได้รับ 3. ชี้นำวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง เมื่อผู้แสดง แสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกัน เกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดงในหัวข้อต่อไปนี้ 3.1 ถ้านักเรียนเป็นใหญ่ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรกับปรัชญา 3.2 ถ้านักเรียนเป็นใหญ่ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่อแรงกดดันที่กำลังใจ

3.3 ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนชั้นเดียวกับใหญ่ นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไร
กับใหญ่

4. ชั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

5. ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหัวข้อเรื่อง

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้รับจากการแสดง

บทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดง
ของเพื่อน

2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

เอกสารบทบาทสมมติ เรื่อง “สำคัญที่กำลังใจ”

ใหญ่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใหญ่เป็นคนเรียนไม่ค่อยเก่ง แต่มีความขยัน และตั้งใจในการเรียน ใหญ่มักจะใช้เวลาว่างขณะที่เพื่อน ๆ ไปเล่น แต่ใหญ่จะนั่งทบทวนบทเรียนอยู่เสมอ เพราะรู้ว่าตนเองเรียนไม่ค่อยเก่ง จึงต้องอ่านหนังสือมาก ๆ ปริษญาเรียนห้องเดียวกับใหญ่ แต่ปริษญาเป็นคนชอบพูดแหย่ หรือแซวเพื่อนแรง ๆ เสมอโดยไม่คิดถึงความรู้สึกของเพื่อน นเรศซึ่งเป็นหัวหน้าห้องคอยเตือนปริษญาเสมอว่าอย่าพูดแหย่หรือแซวเพื่อนให้เกิดความรู้สึกเสียใจ หรือหมดกำลังใจ ปริษญาก็ไม่สนใจเพราะไม่เคยมีใครพูดกับเขาแบบนั้น ขณะที่พักกลางวัน ปริษญาเห็นใหญ่นั่งอ่านหนังสือจึงเดินเข้ามาทักและคุยกัน ขณะที่เดินออกมา ปริษญาได้หันไปพูดกับใหญ่ว่าอ่านไปกี่หน้านั้น เดียวก็หัวเหมือนเดิม คำพูดของปริษญาทำให้ใหญ่ไม่สบายใจมาก และเริ่มปลีกตัวออกห่างเพื่อน ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ๆ เพราะกลัวเรียนไม่ทัน วันต่อมามีงานแข่งฟุตบอลระหว่างห้อง นเรศเห็นใหญ่นั่งอ่านหนังสือจึงเดินเข้าไปชวนให้ไปเชียร์เพื่อนแข่งฟุตบอล ใหญ่บอกกับนเรศว่ากลัวอ่านหนังสือไม่ทันเพราะใกล้จะสอบแล้ว ปริษญาเดินผ่านมาเพื่อเปลี่ยนชุดลงแข่งฟุตบอล เห็นเพื่อนนั่งคุยกันจึงเข้ามาพูดแซวใหญ่ให้เลิกอ่านหนังสือได้แล้ว ยังไงก็ได้บ๊วยอีก ใหญ่รู้สึกเสียใจในคำพูดของปริษญา นเรศเห็นใหญ่หน้าเศร้าจึงพูดให้กำลังใจใหญ่ว่า ใหญ่เป็นคนขยันยังง้อสอบคราวนี้ต้องได้คะแนนดีแน่ ถ้าไม่เข้าใจเขายินดีจะช่วยทบทวนให้ และบอกปริษญาว่าควรพูดให้กำลังใจเพื่อนไม่ใช่พูดซ้ำเติมจนเพื่อนเสียใจจนไม่มีกำลังใจ และให้ปริษญาคิดถึงความรู้สึกตัวเองถ้าลงแข่งฟุตบอลแล้วไม่มีคนไปเชียร์หรือให้กำลังใจเลย จะรู้สึกอย่างไร ปริษญาเห็นใหญ่นั่งซึมรู้สึกตัวว่าตนผิด จึงพูดขอโทษใหญ่ และสัญญาว่าจะไม่พูดให้เพื่อนเสียใจหรือไม่สบายใจอีกและจะช่วยทบทวนถ้าไม่เข้าใจวิชาอะไรยินดีช่วยอธิบายให้ ใหญ่ต้องทำคะแนนได้ดีขึ้นแน่เพราะขยันและมีความตั้งใจ ใหญ่รู้สึกสบายใจขึ้นและกล่าวขอบคุณที่ปริษญาและนเรศพูดให้กำลังใจ ทำให้เขาเริ่มมีกำลังใจมากขึ้นและหลังจากวันนั้นใหญ่ก็กลายเป็นคนอารมณ์ดี และเรียนดีขึ้นเพราะมีเพื่อน ๆ คอยช่วยเหลือ

บทบาทของใหญ่

สมมติฉันชื่อใหญ่ ฉันเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ฉันเป็นคนเรียนหนังสือไม่ค่อยเก่งจึงต้องขยันทบทวนบทเรียนในเวลาพักกลางวันเสมอวันหนึ่งปริษญาเดินเข้ามาคุยกับฉันขณะที่ฉันกำลังอ่านหนังสือ และปริษญาได้พูดแซวฉันทำให้ฉันหมดกำลังใจและเสียใจมากแต่ฉันก็ได้พูดโต้ตอบเขา ฉันไม่ค่อยได้เข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ๆ เพราะฉันกังวลในเรื่องคะแนนสอบมาก ในวันแข่งฟุตบอลระหว่างห้อง ฉันนั่งอ่านหนังสือ นเรศเดินเข้ามาชวนไปเชียร์เพื่อน ๆ แข่งฟุตบอล แต่ปริษญาก็เข้ามาพูดทำให้ฉันเสียใจอีก นเรศจึงพูดกับปริษญาให้เข้าใจความรู้สึกของฉันและเพื่อน ๆ คนอื่นเมื่อถูกปริษญาพูดแซว จนปริษญาคิดได้ และขอโทษฉัน สัญญาว่าจะช่วยทบทวนบทเรียนให้ฉันมีกำลังใจขึ้นมากที่มีนเรศและปริษญาให้กำลังใจ

บทบาทของปริษญา

สมมติฉันชื่อปริษญา ฉันเรียนห้องเดียวกับใหญ่ และนเรศ ฉันเป็นคนเรียนหนังสือเก่ง และมีนิสัยชอบพูดแหย่หรือแซวเพื่อนแรง ๆ แต่นเรศคอยเตือนฉันเสมอ ฉันไม่เชื่อเพราะฉันรู้สึกสนุกที่เห็นเพื่อน ๆ ไม่พูดโต้ตอบอะไรเวลาฉันพูดแซว ฉันมักเห็นใหญ่นั่งอ่านหนังสือ จึงพูดแซวใหญ่เพราะเห็นเป็นเรื่องสนุก ต่อมาฉันต้องลงแข่งฟุตบอล บังเอิญเห็นใหญ่นั่งอ่านหนังสือและนเรศเดินเข้าไปคุย ฉันจึงเดินเข้าไปพูดแซวใหญ่ทำให้ใหญ่เสียใจอีก นเรศพูดให้

ฉันรู้สึกตัวเองทำผิด ไม่ได้คิดถึงความรู้สึกของเพื่อนเลย ฉันรู้สึกเสียใจและเห็นใจใหญ่ จึงขอโทษใหญ่และอาสาจะทบทวนหนังสือให้ พูดให้กำลังใจใหญ่จนใหญ่มีกำลังใจขึ้น

บทบาทของนเรศ

สมมติฉันชื่อนเรศ ฉันเป็นเพื่อนกับใหญ่และปรัชญา ฉันเป็นหัวหน้าห้องและเคยพูดเตือนปรัชญาว่าอย่าพูดให้เพื่อนรู้สึกเสียใจ ไม่สบายใจ แต่ปรัชญาก็ยังชอบพูดแซวเพื่อนแรง ๆ ให้เสียใจวันแข่งฟุตบอลระหว่างห้อง ฉันเห็นใหญ่ไม่ไปร่วมเชียร์จึงเดินเข้ามาชวนใหญ่ให้ไปเชียร์เพื่อน ๆ แข่งฟุตบอล แต่ปรัชญาเดินเข้ามาพูดแซวทำให้ใหญ่เสียใจ ฉันจึงพูดให้ปรัชญาคิดถึงความรู้สึกของคนอื่นบ้างในคำพูดที่ทำให้เพื่อนไม่มีกำลังใจ ปรัชญารู้สึกผิดจึงขอโทษและพูดให้กำลังใจใหญ่ ตั้งแต่นั้นฉันและปรัชญาช่วยกันอธิบายบทเรียนให้ใหญ่เสมอ ฉันรู้สึกดีใจที่เห็นใหญ่มีกำลังใจมากขึ้น

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ครั้งที่ 9

หัวข้อ	การชมเพื่อนเมื่อเพื่อนกระทำความดี และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม
ชื่อกิจกรรม	รางวัลของแทน
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการการชมเพื่อนเมื่อเพื่อนกระทำความดี และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม
อุปกรณ์ที่ใช้	1. เอกสารเรื่องสั้นการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง รางวัลของแทน 2. วัสดุที่ใช้แสดงบทบาทสมมติ ได้แก่ โต๊ะ เก้าอี้
วิธีดำเนินการ	1. ชำนาญ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและสถานการณ์ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึง
จุดมุ่งหมาย	2. ชำนาญ 2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อนำเข้าสู่เรื่องพฤติกรรมการสื่อสาร 2.2 หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดง 2.3 แจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่านและให้นักเรียนจัดฉากเพื่อให้การแสดงบทบาทสมมติใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง 2.5 ก่อนเริ่มแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยจัดความ ตื่นเต้น วิตกกังวล 2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทที่ตนได้รับ 3. ชำนาญและอภิปรายผลการแสดง เมื่อผู้แสดง แสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกัน เกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดงในหัวข้อต่อไปนี้ 3.1 ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนของแทน นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่อคำพูดที่แทนพูด กับนักเรียน

3.2 ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนของนัย นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่อคำพูดที่นัยพูดกับนักเรียน

3.3 นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรกับการที่แทนได้รับรางวัล

3.4 นักเรียนคิดว่าแทนจะพูดอย่างไรกับนัย เมื่อนัยมาแสดงความยินดีที่แทนได้รับรางวัล

4. ชั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

5. ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหัวข้อเรื่อง

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้รับจากการแสดง

บทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงของเพื่อน

2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

เอกสารบทบาทสมมติ เรื่อง "รางวัลของแทน"

แทนเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครอบครัวของแทนมีฐานะยากจน พ่อแม่มีอาชีพค้าขายผลไม้เล็ก ๆ น้อย ๆ เมื่อได้เงินมาก็พยายามเก็บหอมรอมริบเพื่อส่งให้แทนเรียนหนังสือ ในตอนเย็นแทนต้องไปช่วยพ่อแม่ขายของทุกวัน แต่แทนก็มีความขยันหมั่นเพียร เพื่อน ๆ ส่วนใหญ่ชอบแทน เพราะแทนเป็นคนพูดจาสุภาพ มีความจริงใจต่อเพื่อนทุกคนไม่เสแสร้ง สิ่งใดที่เป็นความจริงก็พูดไปตามนั้น เช่น เมื่อใครทำการบ้านได้ถูกหมด แทนก็จะชมคนนั้นว่าเก่งที่สามารถทำได้ถูกหมด ถ้าใครแต่งตัวดูกระเบียด ก็จะมีว่าวันนี้แต่งตัวเรียบร้อยดูกระเบียดดี ถ้อยคำที่แทนพูดกับเพื่อนและสีหน้าที่แทนแสดงออก มักจะทำให้เพื่อนรู้สึกปลื้มใจ แทนไม่เคยใช้คำพูดกระทบเสียดสี หรือเยาะเย้ยเพื่อนเลย

ต่างกับนัยซึ่งเรียนอยู่ห้องเดียวกัน นัยมาจากครอบครัวที่ร่ำรวย พ่อแม่มีหน้าที่การงานดี มีชื่อเสียง นัยเป็นลูกคนเดียวที่พ่อแม่ตามใจมาก เมื่อต้องการสิ่งใดก็จะได้ทุกอย่าง นัยชอบทำตัวเด่นในห้องเรียน ชอบชื่อขนมหรือของเล่นแจกเพื่อน มีของเล่นใหม่ ๆ มาอวดเพื่อนเสมอ ชอบอวดตัวว่าร่ำรวย สิ่งของตัวเองมีจะต้องดีที่สุด ชอบพูดกระทบคนอื่นโดยเฉพาะแทน เช่นเมื่อแทนสอบได้คะแนนดีก็จะว่าประจบคุณครู แทนเอาผลไม้มากแบ่งเพื่อนก็จะว่าแทนว่าเอาของที่เหลือที่ขายไม่หมดมาให้เพื่อนทาน เป็นต้น เพื่อนบางคนก็เคยถูกนัยพูดกระทบ เสียดสีบ่อย ๆ เช่นกัน

ก่อนสอบกลางภาคเรียน อาจารย์ใหญ่ประกาศว่า โรงเรียนจะมอบรางวัลแก่นักเรียนที่มีมารยาทในการพูดดี จะประกวดเป็นระดับชั้น ชั้นละ 1 คน โดยให้เพื่อนและครูเป็นผู้ให้คะแนนและจะใช้เวลา 1 เดือนในการรวบรวมคะแนน นัยอยากได้รางวัลในการประกวดครั้งนี้ จึงพยายามพูดจาไพเราะกับเพื่อน ชื่อขนมแจกเพื่อนพยายามช่วยเหลือเพื่อน เพื่อหวังคะแนนจากเพื่อน แต่แทนทำตามปกติเคยพูดอย่างไรก็อย่างนั้น จนกระทั่งถึงวันประกาศผล ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้ที่ได้รับคัดเลือกเป็นผู้มีมารยาทในการพูดดีคือแทน นัยเสียใจและผิดหวังมาก ต่อว่าเพื่อนต่าง ๆ ที่ไม่เลือกตน และบอกกับเพื่อนว่าแทนไม่เหมาะสมกับรางวัลนี้ เพื่อน ๆ รวมทั้งต้นซึ่งเป็นหัวหน้าห้องช่วยกันอธิบายให้นัยเข้าใจว่า เพราะเหตุใดแทนจึงได้รางวัล และเพราะเหตุใดนัยจึงไม่ได้รับคัดเลือก นัยเริ่มรู้สึกตัวและยอมรับว่าตนไม่สมควรที่จะได้รับคัดเลือกจริง ๆ และคนที่เหมาะสมที่สุดก็คือแทน นัยจึงไปแสดงความยินดีและกล่าวชมเชยแทนอย่างจริงใจ แทนดีใจมากที่เห็นนัยเปลี่ยนไปเช่นนี้

บทบาทของแทน

นัยชื่อแทน ฉันทเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครอบครัวของฉันทยากจน ฉันทต้องช่วยพ่อแม่ขายของ ตอนเย็น แต่ฉันทก็ขยันเรียน ฉันทมีความจริงใจต่อเพื่อน ๆ ไม่เสแสร้ง ฉันทเป็นคนพูดจาสุภาพ ฉันทชอบมองคนในแง่ดี ใครทำอะไรดีหรือถูกฉันทก็จะชมเชยเขา คนที่เก่งฉันทก็ชมว่าเก่ง ฉันทไม่เคยพูดให้เพื่อนคนใดเสียใจ ไม่เคยพูดกระทบ เสียดสี หรือเยาะเย้ยเพื่อนเลย ก่อนสอบกลางภาคเรียนอาจารย์ใหญ่ประกาศว่าโรงเรียนจะมอบรางวัลแก่นักเรียนที่มีมารยาทการพูดดี โดยให้เพื่อนและครูเป็นผู้ให้คะแนนและเมื่อวันประกาศผล ผลปรากฏว่าฉันทได้รับคัดเลือก เพื่อน ๆ ทุกคนมาแสดงความยินดีกับฉันท ซึ่งรวมทั้งนัยด้วย ทำให้ฉันทแปลกใจมาก เพราะปกติฉันทไม่ค่อยชอบฉันทนัก แต่นัยก็มาแสดงความยินดีกับฉันท ฉันทดีใจมากที่เป็นเช่นนี้

บทบาทของนัย

สมมติฉันชื่อนัย ฉันเรียนห้องเดียวกับแทน ครอบครัวฉันมีฐานะร่ำรวย พ่อแม่ก็ตามใจฉันมาก ฉันชอบทำตัวเด่นในห้องเรียน ชอบซื้อขนมหรือของเล่นมาแจกเพื่อน เพื่อนจะได้ชอบฉัน ฉันไม่ชอบให้ใครเก่งเกินหน้าฉัน ดังนั้นเมื่อใครเก่งหรือดีกว่าฉัน ฉันจึงชอบพูดกระทบ เสียดสีเขา ฉันไม่ชอบแทน เพราะเพื่อน ๆ ชอบแทน ก่อนสอบกลางภาคเรียน อาจารย์ใหญ่ประกาศว่าโรงเรียนจะมอบรางวัลแก่นักเรียนที่มีมารยาทการพูดดี โดยให้เพื่อนและครูเป็นผู้ให้คะแนน ฉันหวังว่าเพื่อนคงเลือกฉัน แต่เมื่อถึงวันประกาศผล ปรากฏว่าแทนได้ ฉันเสียใจและผิดหวังมาก ฉันต่อว่าเพื่อนที่ชื้อฉัน แต่ดันกลับอธิบายให้ฉันเข้าใจว่าสาเหตุที่แทนได้และฉันไม่ได้เป็นเพราะเหตุใด ฉันจึงเข้าใจและรู้ตัวว่าสิ่งที่ฉันทำไม่ถูกต้อง ฉันจึงไปแสดงความยินดีกับแทนอย่างจริงใจ

บทบาทของต้น

สมมติว่าฉันชื่อต้น ฉันเรียนห้องเดียวกับแทนและนัย ฉันชอบแทน เพราะแทนพูดจาสุภาพ ไม่เคยพูดกระทบหรือเสียดสี เยาะเย้ยฉันเลย แต่ฉันไม่ชอบนัย เพราะนัยชอบพูดจากระทบ เสียดสีเยาะเย้ยฉัน ต่อมาโรงเรียนจะมอบรางวัลแก่ผู้มีมารยาทในการพูดดี ฉันเลือกแทน นัยมาต่อว่าฉัน ฉันจึงอธิบายให้นัยเข้าใจว่าที่ฉันเลือกแทนเพราะเหตุใด และฉันไม่เลือกนัยเพราะเหตุใด

บทบาทของอาจารย์ใหญ่

ฉันเป็นอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนแห่งหนึ่ง ที่โรงเรียนของฉันจะมอบรางวัลแก่นักเรียนผู้มีมารยาทในการพูดดี ฉันจึงประกาศให้นักเรียนทุกคนทราบ และปรากฏว่าผู้ที่ได้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คือแทน ฉันจึงมอบประกาศนียบัตรและรางวัลให้แก่แทน

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ

ครั้งที่ 10

หัวข้อ	การไม่พูดคำด่า ไม่พูดคำแข่ง และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร
ชื่อกิจกรรม	ขอโทษครับ
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารด้วยการไม่พูดคำด่า ไม่พูดคำแข่ง และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร
อุปกรณ์ที่ใช้	1. เอกสารเรื่องสั้นการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง ขอโทษครับ 2. วัสดุที่ใช้แสดงบทบาทสมมติ ได้แก่ โต๊ะ เก้าอี้
วิธีดำเนินการ	1. ชำนาญ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและสถานการณ์ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึง
จุดมุ่งหมาย	2. ชำนาญ 2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อนำเข้าสู่เรื่องพฤติกรรมสื่อสาร 2.2 หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดง 2.3 แจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่านและให้นักเรียนจัดฉากเพื่อให้การแสดงบทบาทสมมติใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง 2.5 ก่อนเริ่มแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยขจัดความ ตื่นเต้น วิตกกังวล 2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทที่ตนได้รับ
	3. ชำนาญและอภิปรายผลการแสดง เมื่อผู้แสดง แสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกัน เกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดงในหัวข้อต่อไปนี้ 3.1 ถ้านักเรียนเป็นเข็มและนที นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่อคำพูดที่โห่พูด กับนักเรียน

3.2 จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นักเรียนคิดว่าไอ้ควรรพุดอย่างไรกับเข็มและนที

3.3 นักเรียนคิดว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับทัศนในตอนท้ายของเรื่อง

3.4 ถ้านักเรียนเป็นไอ้ นักเรียนจะ怎样做ไอ้หรือไม่

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหัวข้อเรื่อง

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้รับจากการแสดง

บทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดง
ของเพื่อน

2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

เอกสารบทบาทสมมติ เรื่อง “ขอโทษครับ”

โอ้เป็นเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โอ้ย้ายมาจากโรงเรียนอื่น และมีเพื่อนใหม่หลายคน โอ้รู้สึกตื่นเต้นดีใจมากที่ได้รู้จักเพื่อนใหม่ ในกลุ่มเพื่อนใหม่ทั้งหมด ทศน์เป็นเพื่อนคนหนึ่งซึ่งมีลักษณะต่างไปจากคนอื่น เพราะทศน์มักจะมีคำพูดแปลก ๆ มาพูดอยู่เสมอ บางครั้งใช้คำแผลง คำผวน ยิ่งเวลาโกรธหรือไม่พอใจอะไรทศน์จะด่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย เพื่อน ๆ หลายคนชอบฟังทศน์พูดรวมทั้งโอ้ด้วย โอ้เองบางครั้งก็พูดคำเหล่านั้น

ในวันหนึ่งช่วงพักทานอาหารว่าง ขณะที่เพื่อน ๆ กำลังไปซื้อขนมและน้ำ โอ้กำลังทำแบบฝึกหัดในห้องเรียน ขณะนั้นมีเพื่อนอีก 2 คนอยู่ในห้องด้วย เข็มซึ่งนั่งหน้าห้อง นีที่นั่งอยู่หลังห้อง ทั้งสองตะโกนคุยกันด้วยเสียงดัง และยังเอปากกาเคาะโต๊ะ ส่วนนทีก็เฝ้าเวลาทำให้อโอ้ไม่มีสมาธิทำงาน โอ้รู้สึกโกรธจึงด่าและแข่งเข็มและนที ทั้งคู่มองโอ้ด้วยความแปลกใจเพราะไม่เคยได้ยินโอ้พูดถ้อยถ้อยคำเช่นนั้น สักครูทั้งสองก็ได้เถียงกับโอ้จนเสียงดัง เพื่อนที่เข้ามาเห็นเหตุการณ์จึงรีบไปบอกครูประจำชั้น ทั้งสามคนจึงถูกทำโทษให้ทำความสะอาดห้องเรียน และยังกล่าวตักเตือนโอ้เพราะครูเห็นโอ้เป็นเด็กดีเรียนเก่ง ไม่น่าจะพูดด่าหรือแข่งเพื่อนให้เกิดการทะเลาะกัน โอ้คิดว่าสิ่งที่ตนทำไม่เหมาะสม จึงสัญญากับครูว่าจะไม่ทำเช่นนั้นอีก และขอโทษเข็มกับนที ส่วนเข็มกับนทีก็ขอโทษปรับความเข้าใจกับโอ้ ตั้งแต่นั้นมาโอ้ก็พยายามเสียงไม่พูดกับทศน์ และพยายามไม่ลองพูดคำแปลก ๆ อีก เพื่อน ๆ ก็เช่นกันเพราะทุกคนรู้แล้วว่าผลเสียที่เกิดจากการพูดคำด่า คำแข่งนั้นเป็นอย่างไร

บทบาทของโอ้

สมมติฉันชื่อโอ้ ฉันย้ายเข้ามาอยู่โรงเรียนแห่งใหม่ และเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ฉันมีเพื่อนใหม่หลายคน ทศน์เป็นเพื่อนใหม่คนหนึ่งของฉันที่มีลักษณะต่างจากคนอื่น คือชอบพูดคำแปลก ๆ เวลาโกรธหรือไม่พอใจจะด่าและแข่งด้วยถ้อยคำหยาบคาย ฉันชอบฟังทศน์พูดและบางครั้งก็ลองพูดดูบ้าง วันหนึ่งตอนพักทานอาหารว่าง ฉันนั่งทำแบบฝึกหัดอยู่ในห้อง เข็มและนทีตะโกนคุยกันและเคาะโต๊ะ แก้วเสียงดัง ฉันไม่มีสมาธิทำงานและรู้สึกโกรธมาก จึงด่าและแข่งทั้งสองคนด้วยถ้อยคำหยาบคาย จนทะเลาะกัน เพื่อนที่เห็นเหตุการณ์จึงไปบอกครูและครูได้เข้ามาห้าม และลงโทษเราด้วยการให้ทำความสะอาดห้องเรียนพร้อมทั้งตักเตือนฉัน ฉันรู้สึกตัวว่าทำผิดจึงสัญญากับครูว่าจะไม่ทำอีก และขอโทษเข็มกับนที ส่วนเข็มกับนทีก็ขอโทษฉัน และปรับความเข้าใจกัน ตั้งแต่นั้นมาฉันก็ไม่ลองพูดคำแปลก ๆ อีก

บทบาทของทศน์

สมมติฉันชื่อทศน์ ฉันมาเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แห่งนี้ ฉันชอบพูดคำแปลก ๆ บางครั้งพูดคำแผลง คำผวน เวลาไม่พอใจหรือโกรธฉันจะด่าและแข่งด้วยถ้อยคำหยาบคาย เพื่อนชอบฟังฉันพูด และบางคนพูดตามคำพูดของฉัน แต่ต่อมาเพื่อน ๆ ไม่ค่อยพูดกับฉัน ทำให้ฉันแปลกใจมาก

บทบาทของเข็มและนที

สมมติฉันชื่อเข็มและนที ฉันเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง วันหนึ่งตอนพักทานอาหารว่างเราทั้งสองคนตะโกนคุยกันด้วยเสียงดัง และเคาะโต๊ะ แก้ว โอ้ โหมโหจึงด่าและแข่งเราด้วยถ้อยคำหยาบคาย เราจึงได้ตอບและทะเลาะกับโอ้ ครูมาห้ามพร้อมทั้งลงโทษ และกล่าวตักเตือนโอ้และพวกเรา แต่เราก็ปรับความเข้าใจกันได้

บทบาทของเพื่อนๆ

สมมติฉันเป็นเพื่อนของไอ้ ทศน์ เข็ม และนที ฉันชอบฟังทศน์พูดคำแปลกๆ และลองพูดตาม วันหนึ่งตอนพักทานอาหารว่าง ฉันเห็นไอ้ทะเลาะกับเข็มและนที จึงไปบอกครูประจำชั้น ต่อมาฉันรู้ว่าการพูดตามคำพูดของทศน์นั้นไม่ดี ฉันจึงพยายามเลี่ยงและไม่พูดตามคำพูดของทศน์อีก

โปรแกรมการจับบทบาทสมมติ ครั้งที่ 11

หัวข้อ	การให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล และสบตาขณะสนทนา
ชื่อกิจกรรม	ขอเวลาสักนิด
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล และสบตาขณะสนทนา
อุปกรณ์ที่ใช้	1. เอกสารเรื่องสั้นการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง ขอเวลาสักนิด 2. วัสดุที่ใช้แสดงบทบาทสมมติ ได้แก่ ไม้เท้า แก้วน้ำ
วิธีดำเนินการ	1. ชื่นนำ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและสถานการณ์ แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบถึง
จุดมุ่งหมาย	2. ชื่นแสดง 2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ชักถามและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง เพื่อนำเข้าสู่เรื่องพฤติกรรมการสื่อสาร 2.2 หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดง 2.3 แจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่านและให้นักเรียนจัดฉากเพื่อให้การแสดงบทบาทสมมติใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง 2.5 ก่อนเริ่มแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อช่วยขจัดความ ตื่นเต้น วิตกกังวล 2.6 ผู้วิจัยให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทที่ตนได้รับ
	3. ชื่นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง เมื่อผู้แสดง แสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดงในหัวข้อต่อไปนี้ 3.1 ถ้านักเรียนเป็นด้นัย นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรกับวาทิต 3.2 นักเรียนคิดว่าเอนกและเพื่อน ๆ รู้สึกอย่างไรกับวาทิต

3.3 ถ้านักเรียนเป็นเอนกและเพื่อนๆ นักเรียนจะอย่างไรกับวาทิต

3.4 ถ้าวาทิตไม่เปลี่ยนแปลงตัวเอง นักเรียนคิดว่าผลสุดท้ายของเรื่อง จะเป็นอย่างไร

4. ขึ้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

5. ขึ้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหัวข้อเรื่อง

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิด และประโยชน์ที่ได้รับจากการแสดง

บทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงของเพื่อน

2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

เอกสารบทบาทสมมติ เรื่อง "ขอเวลาสักนิด"

दनัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดนัยเป็นคนขยันแต่เรียนไม่ค่อยเก่งหลังเลิกเรียนदनัยพบวาติตซึ่งเป็นคนเรียนเก่งมาก และเป็นเพื่อนห้องเดียวกันนั่งทำการบ้านอยู่จึงเดินเข้าไปถามเรื่องการบ้านที่ไม่เข้าใจ วาติตรู้สึกไม่พอใจที่दनัยเข้ามาถามจึงก้มหน้าทำงานต่อและพูดกับदनัยว่า ทำไมเวลาเรียนไม่ถามครู ฉันไม่อยากเสียเวลาอธิบายให้ฟังเดี๋ยวฉันต้องรีบกลับบ้านไปเล่นเกม ดนัยรู้สึกกังวลมากจึงขอร้องให้วาติตอธิบายให้ฟังเพราะไม่เข้าใจการบ้านจริง ๆ ครูก็กลับบ้านแล้ว และไม่รู้จะไปถามใคร เพื่อน ๆ ต่างก็กลับบ้านกันหมด วาติตราคาญจึงลุกหนีพร้อมกับบอกว่าไม่เข้าใจก็ไม่ต้องทำ ฉันจะกลับบ้านแล้ว และวาติตก็เดินหนีไม่สนใจदनัยรู้สึกผิดหวังมากและวันรุ่งขึ้นเขาส่งการบ้านที่ทำมาผิดหมด ครูจึงลงโทษให้นั่งทำการบ้านในเวลาพักทานอาหารว่าง เพื่อน ๆ เห็นदनัยนั่งแก้การบ้านคนเดียวจึงเดินเข้ามาช่วยอธิบาย วาติตเห็นเพื่อน ๆ ช่วยกันอธิบายให้दनัย จึงเดินเข้ามาพูดกับदनัยว่าเมื่อวานฉันเล่นเกม เป็นเพราะนายที่เดียวทำให้ฉันต้องกลับไปทำ การบ้านต่อ เพื่อน ๆ ได้อินเช่นนั้นรู้สึกไม่ชอบวาติตเพราะไม่มีน้ำใจ ทำให้दनัยต้องถูกลงโทษ เอนกจึงพูดกับวาติตว่าเพียงแคเสียเวลานิดเดียวอธิบายการบ้านให้เพื่อนเข้าใจदनัยก็สามารถทำต่อเองได้ วาติตยักไหล่แล้วบอกว่า ไม่ใช่เรื่องของฉัน เพื่อน ๆ จึงต่อว่าวาติตพร้อมกับให้กำลังใจदनัยว่าถ้าไม่เข้าใจก็ถามเพื่อน ๆ ได้ และไม่มีใครพูดกับวาติตเลย จนวาติตแปลกใจที่เพื่อน ๆ ไม่คุยกับเขา เวลาทำงานกลุ่มก็ไม่มีใครอยากอยู่กับวาติต จนวาติตรู้สึกว่าตัวเองทำไม่ถูก จึงไปขอโทษदनัย และเพื่อน ๆ เอนกจึงบอกกับวาติตว่า เราเป็นเพื่อนห้องเดียวกันมีอะไรก็น่าจะให้คำแนะนำที่ดีแก่เพื่อน ๆ และคอยช่วยเหลือกัน พวกเราไม่โกรธนายเพียงแต่อยากให้นายรู้ว่าควรจะให้คำแนะนำแก่เพื่อน ๆ บ้างเมื่อเพื่อนขอคำแนะนำ และ ตั้งแต่วันนั้นวาติตก็เปลี่ยนแปลงนิสัยของตัวเองจนกลายเป็นที่รักของเพื่อน ๆ

บทบาทของदनัย

สมมติฉันชื่อदनัย ฉันเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ฉันเป็นคนขยันแต่ฉันเรียนไม่ค่อยเก่ง วันหนึ่งหลังเลิกเรียน ฉันไม่เข้าใจการบ้านจึงเดินเข้าไปถามวาติตซึ่งนั่งทำการบ้านอยู่คนเดียว วาติตไม่ยอมอธิบายให้ฉันถาม ยังคงต่อว่าฉัน ฉันรู้สึกกังวลมากเพราะฉันไม่เข้าใจการบ้าน ฉันจึงขอร้องวาติตอีกเพราะครูและเพื่อน ๆ ต่างกลับบ้านแล้ว วาติตเดินหนีฉัน วันรุ่งขึ้นฉันส่งการบ้านปรากฏว่าฉันทำผิดหมด ครูเลยทำโทษให้ฉันนั่งแก้ใหม่ตอนพักทานอาหารว่าง เพื่อน ๆ เห็นฉันนั่งทำคนเดียวจึงเข้ามาช่วยกันอธิบายให้ฉันฟัง และวาติตก็เข้ามาต่อว่าฉันอีก เอนกจึงพูดให้วาติตเข้าใจ แต่วาติตไม่สนใจ เพื่อน ๆ จึงไม่ยอมคุยกับวาติตอีก จนวาติตรู้สึกว่าตนเองทำไม่ถูกจึงขอโทษฉันและเพื่อน ๆ ตั้งแต่วันนั้นวาติตเปลี่ยนไป และคอยให้คำแนะนำที่ดีให้กับฉันและเพื่อน ๆ ฉันรู้สึกดีใจมาก

บทบาทของวาติต

สมมติฉันชื่อวาติต ฉันเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ฉันเป็นคนเรียนเก่งมากและเรียนห้องเดียวกับदनัยและเอนก วันหนึ่งฉันนั่งทำการบ้านอยู่แต่दनัยเดินเข้ามาขอร้องให้ฉันอธิบายการบ้านให้ฟัง ฉันรู้สึกไม่พอใจเพราะทำให้ฉันเสียเวลาจึงต่อว่าदनัย และเดินหนี วันรุ่งขึ้นदनัยถูกทำโทษให้นั่งทำการบ้านตอนพักทานอาหารว่าง ฉันเห็นเพื่อน ๆ อธิบายการบ้านให้दनัย ฉันจึงเดินเข้าไปต่อว่าदनัย เพราะทำให้ฉันต้องทำการบ้านซ้ำจึงเล่นเกม เอนกและเพื่อน ๆ หาวว่าฉัน ไม่มีน้ำใจ ฉันไม่สนใจเพราะไม่ใช่เรื่องของฉัน ตั้งแต่นั้นเพื่อน ๆ ก็ไม่คุยกับฉัน ฉันแปลกใจเวลาทำงานกลุ่มก็ไม่มีใครอยากอยู่กับฉัน จนฉันคิดได้ว่าสิ่งที่ฉันทำนั้นไม่ถูกจึงขอโทษदनัยและเพื่อน ๆ

เอนกพูดให้ฉันเข้าใจและเพื่อน ๆ ไม่โกรธฉันจากวันนั้นฉันก็เปลี่ยนนิสัยตนเองคอยให้คำแนะนำอธิบายเวลาเพื่อน ๆ ไม่เข้าใจบทเรียน

บทบาทของเอนกและเพื่อน ๆ

สมมติฉันชื่อเอนกและเป็นเพื่อนห้องเดียวกับदनัยและวาทิต ฉันและเพื่อน ๆ เห็นदनัยถูกทำโทษให้ทำการบ้านตอนพักทานอาหารว่าง ฉันและเพื่อน ๆ รู้สึกเห็นใจदनัยจึงเข้าไปช่วยอธิบายการบ้านให้ฟัง จนวาทิตเดินเข้ามาต่อว่าदनัย ฉันจึงพูดให้วาทิตเข้าใจ แต่วาทิตกลับเมินหน้าหนีและไม่ฟัง ฉันและเพื่อน ๆ จึงไม่ค่อยกับวาทิต และไม่ให้มีใครยกอกอยู่กลุ่มเดียวกับวาทิตเพราะวาทิตไม่เคยช่วยเหลือและให้คำแนะนำใด ๆ กับเพื่อน ๆ จนวาทิตรู้สึกว่าคุณทำไม่ถูกต้องจึงขอโทษदनัยและเพื่อน ๆ ฉันจึงพูดให้วาทิตเข้าใจ วาทิตจึงเปลี่ยนนิสัยตนเอง จนเป็นที่รักของเพื่อน ๆ

**โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ
ครั้งที่ 12**

หัวข้อ	ปัจฉิมนิเทศ
ชื่อกิจกรรม	-
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อให้นักเรียนพูดคุย อภิปราย และสรุปเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ได้จากการใช้ บทบาทสมมติ
อุปกรณ์ที่ใช้	-
วิธีดำเนินการ	1. ผู้วิจัย และนักเรียนนั่งเป็นวงกลม หันหน้าเข้าหากัน 2. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันอภิปราย และสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากโปรแกรม การใช้บทบาทสมมติ 3. ผู้วิจัยกล่าวสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมโปรแกรมการใช้ บทบาทสมมติ 4. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม และแสดงความคิดเห็น 4. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียน และกล่าวปิดโปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ
การประเมินผล	สังเกตจากการอภิปรายและการสรุปของนักเรียน

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
พฤติกรรมการสื่อสาร

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
1	ปฐมนิเทศ	ฉันคือใคร	1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยและนักเรียนในกลุ่มทดลอง 2. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์และขั้นตอนในการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้เทคนิคแม่แบบ เรื่อง พฤติกรรมการสื่อสาร กับเพื่อนและหน้าที่ของนักเรียนที่ต้องปฏิบัติ ตลอดจนประโยชน์ที่จะได้รับ 3. เพื่อให้นักเรียนทราบถึงระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง วัน เวลา จำนวนครั้ง และสถานที่ ที่ใช้ในการทดลอง	1. ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับผู้วิจัยแนะนำตนเองและให้นักเรียนแต่ละคนแนะนำตนเอง เพื่อให้นักเรียนคุ้นเคยกัน โดย 1.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม “ฉันคือใคร” 1.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม 2. ผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ความสำคัญของพฤติกรรมการสื่อสาร 3. ผู้วิจัยชี้แจงจุดมุ่งหมายตลอดจนวิธีการ บทบาทและหน้าที่ของนักเรียนในการร่วมกิจกรรม 4. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม 5. ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ ในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งต่อไป

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
2	พูดด้วยถ้อยคำ สุภาพ และแสดง ที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ ที่ตนสื่อสาร	นิติคนใหม่	เพื่อให้นักเรียน สามารถแสดง พฤติกรรมสื่อสาร การพูดด้วยถ้อยคำ สุภาพและแสดงที่ทำ เป็นมิตรต่อผู้ที่ตน สื่อสาร	โปรแกรมการใช้เทคนิค แม่แบบ ครั้งที่ 2 – 11 ผู้วิจัย ใช้วิธีดำเนินการเช่นเดียวกัน ทุกครั้ง ดังนี้ ขั้นที่ 1 <u>ขั้นนำ</u> ผู้วิจัยสนทนา และซักถามนักเรียนเกี่ยวกับ เรื่องที่ต้องการให้นักเรียน สังเกตในแต่ละครั้งตาม
3	การไม่พูดประชด ประชัน และแสดง ที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ ที่ตนสื่อสาร	ไม่ดืนะ เพื่อน	เพื่อให้นักเรียน สามารถแสดง พฤติกรรมสื่อสาร ด้วยการไม่พูดประชด ประชันและแสดงที่ทำ เป็นมิตรต่อผู้ที่ตน สื่อสาร	จุดมุ่งหมาย ขั้นที่ 2 <u>ขั้นเสนอแม่แบบ</u> 2.1 ผู้วิจัยเสนอแม่แบบ วิดิทัศน์และให้นักเรียนสังเกต พฤติกรรมของตัวแบบวิดิทัศน์ ทั้งทางบวกและทางลบ 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วม กันอภิปราย แสดงความ คิดเห็น ผลดี และผลเสียของ การกระทำของตัวแบบว่าเป็น อย่างไร ตามหัวข้อที่ผู้วิจัย กำหนด
4	การไม่พูดล้อเลียน ปมด้อย และไม่ แสดงท่าทางล้อ เลียนเพื่อน	ขอได้ไหม เพื่อน	เพื่อให้นักเรียน สามารถแสดง พฤติกรรมสื่อสาร ด้วยการไม่พูดล้อ เลียน ปมด้อย และไม่ แสดงท่าทางล้อเลียน เพื่อน	2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียน เลียนแบบพฤติกรรมของ ตัวแบบทางบวกและแสดง ความคิดเห็น เกี่ยวกับ พฤติกรรมที่นักเรียนเลียนแบบ

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
5	การไม่พูดดูถูกและแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร	คำพูดเป็นเหตุ	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการไม่พูดดูถูกและแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร	ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ผู้วิจัยและนักเรียน ร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและประโยชน์ที่ได้รับจากการสังเกตแม่แบบในแต่ละครั้ง แล้วผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
6	การไม่พูดโกหกและแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม	พูดความจริงเกะเพื่อน	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการไม่พูดโกหกและแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม	
7	การไม่พูดล้อเลียนชื่อบุพการี และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน	เข้าใจกันบ้าง	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการไม่พูดล้อเลียนชื่อบุพการี และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน	
8	การพูดให้กำลังใจและแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม	สำคัญที่กำลังใจ	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการพูดให้กำลังใจ	

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
9	การชมเพื่อนเมื่อเพื่อนกระทำความดี และแสดงออกทางสีหน้า ที่เหมาะสม	รางวัลของแทน	และแสดงออกทางสีหน้า ที่เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการชมเพื่อนเมื่อเพื่อนกระทำความดี และแสดงออกทางสีหน้า ที่เหมาะสม	
10	การไม่พูดคำด่า ไม่พูดคำแข่ง และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร	อย่าคิดว่า เป็นเรื่องเล็กน้อย	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการไม่พูดคำด่า ไม่พูดคำแข่ง และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร	
11	การให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล และสบตาขณะสนทนา	ขอเวลาสักนิด	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล และสบตาขณะสนทนา	

ครั้งที่	หัวข้อ	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
12	ปัจฉิมนิเทศ		เพื่อให้นักเรียนพูดคุยก อภิปรายและสรุปเกี่ยว กับการเรียนรู้ที่ได้จาก การใช้เทคนิคแม่แบบ	1. ผู้วิจัยและนักเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน 2. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายและสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ 3. ผู้วิจัยกล่าวสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ 4. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามแสดงความคิดเห็น 5. ผู้วิจัยกล่าวขอยบใจนักเรียนและกล่าวปิดโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

หมายเหตุ การทดลองแต่ละครั้งใช้เวลา 50 นาที

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ ครั้งที่ 1

หัวข้อ ปฐมนิเทศ

ชื่อกิจกรรม ฉันทคือใคร

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้วิจัยและนักเรียนในกลุ่มทดลอง
2. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์และขั้นตอนในการเข้าร่วมกิจกรรมเทคนิคแม่แบบ เรื่อง พฤติกรรมการสื่อสารกับเพื่อนและหน้าที่ของนักเรียนที่ต้องปฏิบัติ ตลอดจนประโยชน์ที่จะได้รับ
3. เพื่อให้นักเรียนทราบถึงระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง วัน เวลา จำนวนครั้ง และ สถานที่ที่ใช้ในการทดลอง

วิธีดำเนินการ

1. ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับผู้วิจัยและตนเอง และให้นักเรียนแต่ละคน แนะนำชื่อสกุลของตนเองที่ละคน
2. ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกิจกรรม “ฉันทคือใคร” เพื่อสร้างสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนโดยผู้วิจัยดำเนินตามขั้นตอนดังนี้
 - 2.1 ผู้วิจัยแจกกระดาษ ดินสอ และเข็มกลัดให้แก่นักเรียนทุกคน ให้นักเรียนเขียนเรื่องราวที่สำคัญเกี่ยวกับตนเอง 5 ข้อ เป็นข้อความสั้นๆ ชัดเจนและอ่านง่าย โดยเขียนเป็นอักษรตัวโตๆ ไว้บนหัวกระดาษว่า “ฉันทคือใคร”
 - 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละคนติดกระดาษไว้บนหน้าอกเสื้อของตน
 - 2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละคนเดินไปรอบๆ ห้องโดยไม่มีการพูดกัน และให้แต่ละคนหยุดอ่านและจำเรื่องราวของเพื่อนๆ ในเวลา 10 นาที
 - 2.4 เมื่อถึงเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยให้นักเรียนจับสลากชื่อของเพื่อนที่ละคนและให้พูดถึงเรื่องราวของเพื่อนที่ตนจับสลากชื่อได้ โดยไม่บอกว่าเป็นใคร เมื่อพูดจบให้เพื่อนคนนั้นยืนยันขึ้น
 - 2.5 ดำเนินกิจกรรมไปจนครบทุกคน
3. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปว่ากิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์อะไรและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
4. ผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ความสำคัญของพฤติกรรมการสื่อสารที่เหมาะสม
5. ผู้วิจัยชี้แจงจุดมุ่งหมายตลอดจนวิธีการ บทบาท และหน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม

6. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม
7. ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจและตั้งใจร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การมีส่วนร่วมในการซักถามเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการและจุดมุ่งหมายในการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
3. นักเรียนสามารถบอกความหมายและความสำคัญของพฤติกรรมการสื่อสารได้

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ ครั้งที่ 2

หัวข้อ พูดด้วยถ้อยคำสุภาพและแสดงที่ท่าเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

ชื่อกิจกรรม นิติคนใหม่

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการพูดด้วยถ้อยคำสุภาพ และแสดงที่ท่าเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

แม่แบบที่ใช้ แม่แบบวิถีทัศน์ เรื่อง นิติคนใหม่

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนาและซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน ถ้านักเรียนพูดด้วยถ้อยคำไม่สุภาพ และไม่แสดงที่ท่าเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสารนักเรียนคิดว่าจะเกิดผลเสียอย่างไร

2. ขั้นเสนอแม่แบบ

2.1 ผู้วิจัยเสนอแม่แบบวิถีทัศน์ เรื่อง นิติคนใหม่ ให้นักเรียนดู และสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบทั้งทางบวก และทางลบตามไปด้วย

2.2 ให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ผลดี และผลเสียของการกระทำของตัวแบบ ตามหัวข้อดังนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นวันชัย นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรเมื่อถูกนิตาดำด้วยถ้อยคำไม่สุภาพ
2. ถ้านักเรียนเป็นปรีชา นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรเมื่อถูกนิตาดำด้วยถ้อยคำไม่สุภาพ
3. นักเรียนคิดว่านิติเป็นคนอย่างไร และทำถูกหรือไม่ที่ดำวันชัยและปรีชาด้วยถ้อยคำไม่สุภาพ
4. นักเรียนคิดว่าวันชัยเป็นคนอย่างไร

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบทางบวก และแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก เกี่ยวกับพฤติกรรมที่นักเรียนเลียนแบบ

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็น และประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสาร การพูดด้วยถ้อยคำสุภาพและแสดงที่ท่าเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจในการดูแลแบบวิถีทัศน์
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน

บทแม่แบบ เรื่อง "นิติคนใหม่"

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
1	บรรยากาศในชั้นเรียนชั่วโมงศิลปะ นิตินั่งระบายสีน้ำที่โต๊ะเรียน วันชัย เดินชนถูกแก้วน้ำของนิติโดยไม่ได้ตั้งใจ	นิติ: แม่..เดินไม่แตกตาดูหรือไงวะ ภาพวาดกู เลอะเทอะหมด วันชัย: ขอโทษนะ เราไม่ได้ตั้งใจจริงๆ เราจะ เช็ดให้นายนะ นิติ: ช่างแม่..วันหลังหัดแตกตาเดินมังนะ ไวย์..เสียเวลาทั้งหมด
2	วันชัยหน้าเสีย เดินนั่งโต๊ะตนเองแล้ว ก้มหน้าทำงานต่อ	
3	เพื่อนๆ เข้ามาจับกลุ่มคุยกับวันชัย	เสียงนักเรียนคุยกัน
4	พักกลางวัน ที่สนามฟุตบอล ปรีชา และเพื่อนๆ เตะฟุตบอล อย่างสนุกสนาน	
5	ใกล้ ๆ สนามฟุตบอล นิติ วันชัยและ เพื่อน ๆ นั่งคุยกัน	เสียงคุยกัน
6	ลูกฟุตบอลถูกกลางหลังของนิติ	นิติ: โอ้ย..โอ้เหี้ย..ใครเตะบอลถูกกูวะ..ไอ้พวก เวร
7	ปรีชาและเพื่อน ๆ เข้ามาขอโทษนิติ	ปรีชา: พวกเราขอโทษนะ..นายเจ็บมากไหม เดี๋ยวเราพาไปห้องพยาบาล นิติ: ขอโทษแล้วหายเจ็บหรือไงวะ เล่นภาษา หมาอะไรวะ..

ลำดับ	ภาพ	เสียง
		เพื่อน ๆ: เฮ้ย..ขอโทษดี ๆ แล้วนะ..ทำไมต้องด่ากันด้วย..หาเรื่องนี้หา นิติ: พวกมึงนะสิหาเรื่องกู..ไอ้เหี้ย..เจ็บชิบหาย
8	ปรีชาและเพื่อน ๆ แสดงสีหน้าไม่พอใจที่ถูกนิติด่า จะรุมต่อยนิติ	ปรีชาและเพื่อน ๆ: พูดยังงี้ต้องโดน
9	วันชัยเข้ามาห้ามปรีชาและเพื่อน ๆ และช่วยพูดให้ปรีชาและเพื่อน ๆ หายโกรธนิติ	วันชัย: พอทีเถอะอย่ามีเรื่องกันเลย เราขอโทษแทนนิติด้วย เขาคงเจ็บมากที่ถูกบอกลำเอียง หลัง เลยพูดไปไม่ได้คิด.. ปรีชา: แต่ทำไมต้องด่ากันแรงๆ ด้วย วันชัย: เราขออภัยนะ..นิติคงพูดด้วยอารมณ์..อย่ามีเรื่องกันเลยนะ
10	นิติหน้าเสีย ยืนนิ่ง	
11	ปรีชาและเพื่อน ๆ คุยกับวันชัย ด้วยอารมณ์ที่ดีขึ้น	ปรีชา: เราเห็นแก่นายนะวันชัย พวกเราเข้าใจแต่พวกเราไม่ได้ตั้งใจที่จะให้นิติเจ็บ.. ขอโทษก็แล้ว ยังถูกด่าอีก เพื่อน ๆ: ไซ้ ..แทนที่จะพูดดี ๆ กลับด่าแบบนี้ เป็นใครก็ต้องโกรธ วันชัย: ขอบใจพวกนายมากที่ไม่มีเรื่องกัน
12	ในห้องเรียน วันชัยและเพื่อน ๆ จับกลุ่มคุยกันอย่างสนุกสนาน	เสียงคุยกัน
13	นิติเดินเข้ามาหาวันชัย	นิติ: เมื่อกลางวันเราขอบใจนายมากนะที่ช่วยพูดกับปรีชาให้ไม่เอาเรื่องฉัน

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
14	วันชัยตอบานิติเบา ๆ ยิ้มให้นิติ	วันชัย: ไม่เป็นไร เราไม่อยากให้มีเรื่องกันอยู่แล้ว นิติ: ฉันขอโทษนายด้วยที่ชอบพูดคำไม่สุภาพกับนายเสมอ วันชัย: ฉันไม่โกรธนายหรอก แต่ไม่อยากให้นายพูดไม่สุภาพกับเพื่อน ๆ เพราะใคร ๆ ก็คงไม่ชอบแน่ถ้าถูกใครด่าแบบนั้น นายก็คงไม่ชอบใช้ไหม ถ้าเพื่อนด่านาย นิติ: ตอนนี้ฉันเข้าใจแล้ว ฉันจะปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น วันชัย: ฉันดีใจมากเลย

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ ครั้งที่ 3

หัวข้อ การไม่พูดประชดประชัน และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

ชื่อกิจกรรม ไม่ดีนะเพื่อน

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารด้วยการไม่พูดประชดประชัน และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

แม่แบบที่ใช้ แม่แบบวิถีทัศน์ เรื่อง ไม่ดีนะเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ชำนาญ

ผู้วิจัยสนทนาและซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารของนักเรียน ถ้านักเรียนพูดประชดประชัน และแสดงที่ทำไม่เป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร นักเรียนคิดว่าจะเกิดผลเสียอย่างไร

2. ชำนาญแม่แบบ

2.1 ผู้วิจัยเสนอแม่แบบวิถีทัศน์ เรื่อง ไม่ดีนะเพื่อน ให้นักเรียนดู และสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบทั้งทางบวก และทางลบตามไปด้วย

2.2 ให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ผลดี และผลเสียของการกระทำของตัวแบบ ตามหัวข้อดังนี้

1. นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรกับการกระทำของสิทธิ

2. ถ้านักเรียนเป็นจักร นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบทางบวก และแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก เกี่ยวกับพฤติกรรมที่นักเรียนเลียนแบบ

3. ชำนาญสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็น และประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสาร การไม่พูดประชดประชัน และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจในการดูแม่แบบวิถีทัศน์
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน

บทแม่แบบ เรื่อง "ไม่ตินะเพื่อน"

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
1	บรรยากาศในห้องเรียนวิชาภาษาไทย ครูประจำวิชาภาษาไทย ประกาศผลการประกวดแต่งกลอนระดับมัธยมศึกษา	ครู: นักเรียนทุกคน วันนี้ครูมีข่าวดีมาบอก ผลประกวดแต่งกลอนวันพืชมงคลระดับสายมัธยม เพื่อนเราคนหนึ่งในห้องนี้ได้รางวัลชนะเลิศ นักเรียน: ใครหรือครับคุณครู ครู: เอาล่ะ..ครูขอให้พวกเราปรบมือแสดงความยินดีให้แก่จักรด้วยจ้ะ
2	นักเรียนปรบมือแสดงความยินดีให้จักร	เสียงปรบมือพร้อมเสียงเฮ..แสดงความดีใจ
3	หัวหน้าห้องบอกชั้นทำความเคารพหมดชั่วโมงเรียน	หัวหน้าห้อง: นักเรียนทำความเคารพ นักเรียน: ขอบคุณครับคุณครู
4	เพื่อนๆ เข้ามาแสดงความยินดีกับจักร	เพื่อนๆ: นายเก่งมากเลยนะจักร..ดีใจด้วย จักร: ขอบใจพวกนายมาก
5	ลิทธิ เป็นเพื่อนสนิทกับจักรไม่พอใจที่ตนไม่ได้รางวัล จึงเดินเข้าไปพูดประชดประชันจักร	ลิทธิ: ฟังรู้ว่ามีเพื่อนใครต่อจ้ะจี้วะวะ ตนไม่ได้รางวัล จึงเดินเข้าไปพูดประชดประชันจักร
6	จักรหันมาแสดงความเสียใจที่ลิทธิไม่ได้รางวัล	จักร: เราเสียใจด้วยนะ ฉันว่าครั้งหน้านายต้องได้รางวัลแน่..เพราะนายขยันและตั้งใจ ลิทธิ: แต่ฉันว่า ฉันต้องหัดประจบครุมาก ๆ ขึ้น เพื่อครูจะได้ส่งสารฉัน เหมือนส่งสารนายไป ถึงได้รางวัล..โอ้...อย่านึกว่าตัวเองเก่ง

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
7	เพื่อนๆ ต่างมองหน้าสิทธิ์ที่พูดประชด ประชันจักร ชัยซึ่งเป็นหัวหน้าห้องจึง พูดให้สิทธิ์รู้สึกตัว	ชัย: สิทธิ์ ฉันว่านายพูดแบบนี้ไม่ถูกเลย นาย ควรมีน้ำใจนักกีฬาสิ..รู้จักแพ้รู้จักชนะ.. เพื่อนๆ: ใช่..นายควรแสดงความยินดีกับเพื่อน สิ ไม่ใช่คนเดียวที่ประกวดแล้วไม่ได้รางวัล เพื่อนๆ อีกหลายคนเขาก็เสียใจ แต่ยังรู้สึกดีใจที่ รางวัลนี้เป็นของเพื่อนห้องเรา ชัย: เราว่านายเก่ง..พยายามต่อไปละกัน งาน หน้ายังมีอีกเยอะ..พวกเราเอาใจช่วย
8	สิทธิ์ยืนก้มหน้านั่ง รู้สึกตัวว่าตนผิดที่ ไปพูดประชดประชันจักร จึงหันไปขอ โทษจักรซึ่งยืนอยู่ใกล้ๆ และแสดง ความยินดีกับจักร	สิทธิ์: ฉันขอโทษที่พูดแบบนี้มันออกไป.. ฉันยินดีด้วยนะ.. จักร: ฉันไม่โกรธหรอก..ฉันเข้าใจความรู้สึก นาย
9	สิทธิ์หันไปพูดกับเพื่อนๆ	สิทธิ์: ฉันขอโทษพวกนายที่เตือนสติฉันและให้ กำลังใจฉัน..ฉันเสียใจจริงๆ ที่พูดไม่ดีกับจักร จักร ชัยและเพื่อนๆ: พวกเราอยู่ห้องเดียวกันนี่.. ต้องสามัคคีกัน..เฮ...ไป..พวกเรา..ไปทานข้าว กันเถอะ
10	นักเรียนเดินออกจากห้องเรียนไปทาน ข้าวกลางวัน	ดนตรี

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

ครั้งที่ 4

หัวข้อ การไม่พูดล้อเลียนปมด้อย และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน

ชื่อกิจกรรม ขอได้ไหมเพื่อน

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการไม่พูดล้อเลียนปมด้อย และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน

แม่แบบที่ใช้ แม่แบบวิถีทัศน์ เรื่อง ขอได้ไหมเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ชำนาญ

ผู้วิจัยสนทนาและซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน ถ้านักเรียนพูดล้อเลียนปมด้อย และแสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน นักเรียนคิดว่าจะเกิดผลเสียอย่างไร

2. ชำนาญแม่แบบ

2.1 ผู้วิจัยเสนอแม่แบบวิถีทัศน์ เรื่อง ขอได้ไหมเพื่อน ให้นักเรียนดู และสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบทั้งทางบวก และทางลบตามไปด้วย

2.2 ให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ผลดี และผลเสียของการกระทำของตัวแบบ ตามหัวข้อดังนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นอาคมนักเรียนจะรู้สึกอย่างไร ที่ถูกเพื่อนล้อเลียน
2. ถ้านักเรียนเป็นหนึ่ง นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่ออาคม
3. ถ้านักเรียนเป็นอาคม นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่อหนึ่งที่หนึ่งคอยช่วยเหลือให้กำลังใจ
4. ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนชั้นเดียวกับอาคม นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไรกับอาคม

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบทางบวก และแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก เกี่ยวกับพฤติกรรมที่นักเรียนเลียนแบบ

3. ชำนาญสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็น และประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสาร การไม่พูดล้อเลียนปมด้อย และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจในการดูแลแบบวิถีทัศน์
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน

บทแม่แบบ เรื่อง “ขอได้ไหมเพื่อน”

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
1	ในห้องเรียนชั่วโมงโฮมรูม นักเรียนจับกลุ่มคุยกัน	นักเรียนคุยกัน
2	ครูประจำชั้นเดินเข้ามาในห้องเรียนพร้อมกับนักเรียนใหม่	ครู: เอาล่ะ นักเรียนนั่งที่ได้ หัวหน้าห้อง: นักเรียนทำความเคารพ นักเรียน: สวัสดีครับคุณครู
3	ครูแนะนำนักเรียนใหม่	ครู: วันนี้ห้องเราจะมีเพื่อนใหม่นะจ๊ะ ชื่ออาคม นักเรียนช่วยกันดูแลเพื่อนด้วยนะจ๊ะ นักเรียน: ครับ
4	ครูเดินออกนอกห้อง เพื่อนๆต่างเข้ามาคุยกับอาคมด้วยความดีใจที่ได้เพื่อนใหม่อีกคน	หนึ่ง: ฉันชื่อหนึ่ง..พวกเรารู้จักนายมาอยู่ห้องเดียวกับพวกเรา อาคม: ฉันชื่ออาคม..มีอะไรก็ช่วยแนะนำฉันด้วยนะ.. เพื่อนๆ: พวกเรายินดี..ดีใจจริงๆ ทำทางนายเรียบร้อยดิ้นะ
5	อาคมยิ้มแย้มกับเพื่อนๆ ด้วยความดีใจที่ทุกคนเอาใจใส่เขาเป็นอย่างดี	ดนตรี....
6	หนึ่งเดือนผ่านไปอาคมเริ่มสนิทกับทุกคน	ดนตรี
	เพื่อนๆ ชอบพูดและแสดงท่าทางล้อเลียนอาคมเพราะอาคมเป็นคนอ้วนและตัวดำ	เพื่อนๆ: รีบหน่อยสิเดินยังกะคิงคอง ยืดขาดอยู่นั่นแหละ เพื่อนๆ: จริงด้วยเร็วๆๆๆ หมูดำ...อืด...อาด

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
8	อาคมไม่พูดกับใคร เงียบขี้นิ่ง	บรรยาย... อาคมเริ่มปลีกตัวห่างจากเพื่อนเพราะรู้สึกน้อยใจที่เพื่อนๆ ล้อเลียนเขา และเริ่มขาดโรงเรียนบ่อย เพราะไม่อยากมาโรงเรียนกลัวโดนเพื่อนๆ ล้อเลียน วันหนึ่งอาคมขาดเรียนอีกหนึ่งจึงพูดกับเพื่อนๆ ให้เลิกล้อเลียนอาคม
9	หนึ่งกับเพื่อนๆ จับกลุ่มคุยกัน	หนึ่ง: พวกนายทำไมต้องล้อเลียนอาคมด้วย.. พวกนายไม่รู้สึกหรือไงว่าอาคมไม่ร่าเริงเหมือนเดิม ขาดเรียนกับบ่อย ไม่พูดไม่จากับใครเลย เพื่อนๆ: ก็แค่แซวสนุกๆ เอง หนึ่ง: แซวแบบนี้ไม่ดีแน่..ขึ้นพวกนายยังทำแบบนี้อีก อาคมต้องลาออกแน่เลย.. เพื่อนๆ: ตกลง พวกเราจะไม่แกล้งเขาอีก
10	วันรุ่งขึ้นเพื่อนๆ ทักทายอาคม และดีใจที่เห็นอาคมมาเรียน	เพื่อนๆ: สวัสดีอาคม แหม..วันไหนนายไม่มาห้องเราเงียบไปเลย อาคม: ฉันไม่สบายหนะ เพื่อนๆ: อย่ากังวลมากหละ อาคม: ขอบใจ
11	หนึ่งเดินเข้ามาทักทายอาคม	หนึ่ง: ทำไมเมื่อวานไม่มาเรียนหละ อาคม: เราไม่สบายหนะ หนึ่ง: เดี่ยวเราไปหาที่นั่งเถอะ เราอธิบายการบ้านเมื่อวานให้นายเอง ถ้ามีอะไรก็บอกเรานะเรายินดีช่วยเหลือ ไม่ว่าเรื่องเรียน หรือเรื่องที่ไม่สบายใจ

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
12	อาคมมองหน้าหนึ่งด้วยความดีใจ และรู้สึกมีกำลังใจมากขึ้นที่มีเพื่อนแบบหนึ่ง	อาคม: ชอบใจมากนะหนึ่ง เราโชคดีนะที่มีเพื่อนแบบนาย เข้าใจเราและหวังดีกับเรา หนึ่ง: เพื่อนๆทุกคนเขาก็หวังดีกับนายทั้งนั้น เพียงแต่ที่ผ่านมาชอบพูดแซวนายเกินไป แต่ฉันพูดให้พวกเขาเข้าใจนายแล้ว อาคม: ฉันชอบใจนายมาก
13	อาคมเริ่มปรับตัวเข้ากับเพื่อนๆ ได้ และเพื่อนๆ ก็เลิกล้อเลียนอาคม	ดนตรี.....

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ ครั้งที่ 5

หัวข้อ การไม่พูดดูถูก และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

ชื่อกิจกรรม คำพูดเป็นเหตุ

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารด้วยการไม่พูดดูถูก และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

แม่แบบที่ใช้ แม่แบบวิถีทัศน์ เรื่อง คำพูดเป็นเหตุ

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนาและซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารของนักเรียน ถ้านักเรียนพูดดูถูก และแสดงที่ทำไม่เป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร นักเรียนคิดว่าจะเกิดผลเสียอย่างไร

2. ขั้นเสนอแม่แบบ

2.1 ผู้วิจัยเสนอแม่แบบวิถีทัศน์ เรื่อง คำพูดเป็นเหตุ ให้นักเรียนดู และสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบทั้งทางบวก และทางลบตามไปด้วย

2.2 ให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ผลดี และผลเสียของการกระทำของตัวแบบ ตามหัวข้อดังนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นสมภพ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรที่ถูกสุขสันต์กล่าวเยาะเย้ยเสียดสี
2. นักเรียนคิดว่าเอกทำถูกหรือไม่ที่กล่าวชมเชยสมภพในห้องอาหารเพราะเหตุใด
3. ถ้านักเรียนเป็นสุขสันต์ นักเรียนจะทำอย่างสุขสันต์หรือไม่ เพราะเหตุใด
4. นักเรียนอยากเป็นคนใดมากที่สุด เพราะเหตุใด

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบทางบวก และแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก เกี่ยวกับพฤติกรรมที่นักเรียนเลียนแบบ

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็น และประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสาร การไม่พูดดูถูก และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจในการดูแม่แบบวิถีทัศน์
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน

บทแม่แบบ เรื่อง “คำพูดเป็นเหตุ”

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
1	ในห้องเรียน ครูประจำชั้นมัธยม ศึกษา ปีที่ 1 ให้นักเรียนแข่งกันเขียน คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	ครู: เอาล่ะ..วันนี้จะให้นักเรียนเขียนคำศัพท์ ลงในกระดาษที่ครูแจกให้ละ..ใครได้คะแนน มากที่สุด ครูมีรางวัลให้
2	ครูแจกกระดาษให้นักเรียน	
3	นักเรียนนั่งฟังครูประกาศผลผู้ได้ คะแนนสูงสุด	ครู: ผลคะแนนสำหรับครั้งนี้คือ...สมภพจะ นักเรียน: เฮ....
4	ที่ร้านอาหารสมภพนั่งทานข้าวกับกลุ่ม เพื่อน	ดนตรี
5	สุขสันต์เดินเข้าไปหาสมภพ	สุขสันต์: ไงวะ..สมภพ นายแอบดูคำตอบคนอื่นละสิ..ไม่น่าเชื่อเลยวะว่าสมองแบบนายจะทำคะแนนได้มากที่สุด
6	เพื่อนๆ ต่างมองหน้าสุขสันต์ สมภพ ไม่ได้ตอบอะไร	
7	เอกเดินผ่านโต๊ะอาหารหยุดกล่าว ชมเชยสมภพ	เอก: คราวนี้นายเก่งมากเลยที่ได้คะแนนมากที่สุด ช่ายังได้เต็มอีก..เก่งมากเลยเพื่อน สมภพ: ขอบใจเพื่อน เอก: ไปทานข้าวก่อนนะ..เดี๋ยวเจอกันสนาม บอล
8	สุขสันต์ไม่พอใจที่เอกชมเชยสมภพ จึงพูดดูถูกสมภพอีก	สุขสันต์: แต่ฉันว่าฟลุคมากกว่า..

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
9	เพื่อนๆ บอกสมภพไม่ต้องสนใจ	เพื่อนๆ: อิมแล้วไปกันเถอะ
10	เพื่อนๆ และสมภพเดินเลี้ยวสุขสันต์ไป	บรรยาย.... ตั้งแต่วันนั้นสุขสันต์กับสมภพไม่คุยกันอีกเลย เพราะสมภพไม่ยอมมีเรื่องกับสุขสันต์ที่กล่าว ดูถูกตน
11	ภาคปรึกษากับเอกไม่ยอมให้สมภพ และสุขสันต์โกรธเคืองกัน	ภาค: ฉันว่าเราไปพูดกับสุขสันต์เถอะ..เป็น เพื่อนห้องเดียวกันแท้ๆ ไม่คุยกันแบบนี้ฉันว่าไม่ ดีแน่ เอก: ฉันก็ว่าดีเหมือนกัน ไปเถอะ
12	ภาคและเอก เดินเข้าไปคุยกับสุขสันต์	ภาค: สุขสันต์ ฉันเห็นนายสองคนไม่คุยกัน พวกเราไม่สบายใจเลย เอก: พวกเราเป็นห่วงนะ อยู่ห้องเดียวกันไม่น่า โกรธกันด้วยเรื่องแค่นี้เลย สุขสันต์: ฉันไม่ได้ทำอะไรผิดนี่ สมภพไม่คุย กับฉันเอง ช่วยไม่ได้ ภาค: ฉันว่านายเป็นคนเรียนเก่งนะ แต่นายไป พูดกับสมภพแบบนี้มันเป็นใครก็น้อยใจ ไม่ใช่ ความผิดของสมภพเลย นายน่าจะมึนน้ำใจนะ เอก: นั่นสิ นายไม่พอใจที่สมภพได้คะแนน มากกว่าใช่ไหม เรื่องแค่นี้เอง เราก็เพื่อนกันทั้ง นั้น นายสบายใจหรือที่อยู่ห้องเดียวกันแล้วไม่ คุยกันนะ

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
13	สุขสันต์ฟังเพื่อนๆ จึงรู้สึกที่ตนเองพูดกับสมภพเกินไป จึงกล่าวกับเพื่อนๆ	สุขสันต์: ฉันก็รู้สึกอึดอัดนะที่สมภพไม่คุยกับฉัน ภาค: สมภพกับบอกฉันว่าไม่สบายใจที่นายไม่คุยด้วย
14	สุขสันต์จึงเดินไปหาสมภพ	สุขสันต์: สมภพ วันนั้นที่ฉันพูดดูถูกนายนะ ฉันขอโทษนะ
15	สมภพมองหน้าสุขสันต์ด้วยความแปลกใจ	สมภพ: ฉันไม่ได้โกรธนายหรอก สุขสันต์: ฉันดีใจที่นายยอมคุยกับฉัน สมภพ: ฉันก็ดีใจที่นายเข้าใจ ขอบใจมากเพื่อน
16	สมภพและสุขสันต์จับมือกัน	ดนตรี..
17	ภาคและเอกเดินเข้ามาหาทั้งสอง	ภาค: พวกเราดีใจที่นายสองคนเข้าใจกัน สุขสันต์: ขอบใจมากนะภาคและเอกที่พูดให้ฉันรู้สึกตัว ฉันดีใจที่พวกนายเข้าใจไม่โกรธฉัน เอก: พวกเราดีใจมากที่ห้องเราจะกลับมาสนุกอีกครั้ง หลังจากที่อึดอัดกันมานาน
18	สมภพ สุขสันต์ ภาค และเอก หัวเราะกันอย่างมีความสุข	ดนตรี.....

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ ครั้งที่ 6

หัวข้อ การไม่พูดโกหก และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม

ชื่อกิจกรรม พูดความจริงเถอะเพื่อน

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการไม่พูดโกหก และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม

แม่แบบที่ใช้ แม่แบบวิถีทัศน์ เรื่อง พูดความจริงเถอะเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนาและซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน ถ้านักเรียนพูดโกหก และแสดงออกทางสีหน้าที่ไม่เหมาะสม นักเรียนคิดว่าจะเกิดผลเสียอย่างไร

2. ขั้นเสนอแม่แบบ

2.1 ผู้วิจัยเสนอแม่แบบวิถีทัศน์ เรื่อง พูดความจริงเถอะเพื่อน ให้นักเรียนดู และสังเกต พฤติกรรมของตัวแบบทั้งทางบวก และทางลบตามไปด้วย

2.2 ให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ผลดี และผลเสียของการกระทำของตัวแบบ ตามหัวข้อดังนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นสุทธิ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร ที่ต้องเตือนตัมเสมอ เรื่องการพูดโกหก
2. ถ้านักเรียนเป็นไกร นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
3. นักเรียนคิดว่าตัมเป็นคนอย่างไร และทำไมตัมจึงชอบพูดโกหก

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบทางบวก และแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก เกี่ยวกับพฤติกรรมที่นักเรียนเลียนแบบ

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็น และประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสาร การไม่พูดโกหก และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจในการดูแม่แบบวีดิทัศน์
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน

บทแม่แบบ เรื่อง "พูดความจริงเถอะเพื่อน"

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
1	สุทธิ หัวหน้าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	บรรยาย.. สุทธิเป็นหัวหน้าชั้น และเป็นเด็กดี เมื่อใดทำผิด ก็ยอมรับผิด ไม่พูดโกหก เพื่อนๆ ทุกคนชอบ สุทธิ
2	ตั้ม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	บรรยาย.. ตั้ม เป็นเด็กที่ชอบพูดเล่น มักนำเรื่องไม่จริงมา พูดและรู้สึกสนุกที่สามารถหลอกให้เพื่อนๆ เชื่อ เรื่องที่ตนพูดไม่จริงได้
3	ไกร เป็นนักเรียนใหม่	บรรยาย.. ไกร เป็นนักเรียนใหม่ พี่ย้ายเข้ามาเรียนห้องเดียวกับสุทธิ และตั้ม
4	ในห้องเรียน ตั้มเห็นไกรนั่งทำการบ้านอยู่ เดินเข้าไปหาไกรเพราะคิดจะแกล้งไกร	ตั้ม: ไกร เมื่อที่เราไปเข้าห้องน้ำมา บังเอิญเจอ ครูประจำชั้น ฝากบอกฉันว่าหลังเลิกเรียนให้คอยพบครูอยู่บนห้อง มีเรื่องจะคุย ไกร: ขอบใจมาก
5	ไกรนั่งรอครูประจำชั้นในห้องเรียน	ดนตรี.....
6	ไกรมองนาฬิกา รู้สึกกระวนกระวาย เพราะเห็นว่าเย็นมากแล้วยังไม่เห็นครูประจำชั้นของตน	ไกร: เอ..สงสัยครูจะลืมมั้ง..ลองไปดูที่ห้องพักครูดีกว่า
7	ไกรเดินไปห้องพักครู ไม่เห็นใครอยู่ แล้วจึงกลับบ้าน	

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
8	วันรุ่งขึ้นที่ห้องเรียน ไกรเดินเข้าไปหา ต้มเพื่อถามเรื่องเมื่อวาน	ไกร: ต้ม เมื่อวานฉันคอยครูจนเย็น ไม่เห็นครูเลย
9	ต้มหัวเราะอย่างสนุกสนาน	ต้ม: ฮ่าๆๆ..ล้อเล่นหนะเพื่อน..ฉันล้อนายเล่นๆ ครูไม่ได้ต้องการพบนายหรอก
10	ไกรไม่พอใจมาก แต่ไม่อยากมีปัญหา จึงเดินหนีต้ม	เสียงหัวเราะของต้ม
11	สุทธิได้ยินเหตุการณ์อยู่ใกล้ๆ จึงเดินเข้าไปเตือนต้ม	สุทธิ: ฉันเคยเตือนนายแล้วไซ้ใหม่ว่าอย่างพูดโกหกกับเพื่อน ระวังจะเกิดเรื่องสักวันนะ ต้ม: ฮ่าๆๆๆ สนุกว่ะ
12	ต้มจับกลุ่มคุยกับพลและเพื่อนๆ	บรรยาย.. หลายวันต่อมาต้มคิดแกล้งไกรอีกจึงไปบอกเพื่อนๆ ว่า ได้ยินไกรนินทาพลให้สุทธิฟัง
13	พลและเพื่อนๆ ไม่พอใจจึงเข้าไปต่อว่าไกรซึ่งยืนอยู่กับสุทธิ	เพื่อนๆ: ทำไมนายต้องนินทาพลด้วย เป็นนักเรียนใหม่ ไม่รู้จักก็อย่าพูดสิ ไกร: ฉันเปล่าหนะ เข้าใจผิดรีเปล่า พล: นายแยะมากเลยนะ
14	สุทธิตกใจที่เห็นไกรถูกต่อว่าจึงถามพลกับเพื่อนๆ	สุทธิ: เรื่องเป็นมาอย่างไรเนี่ย ฉันลงไปหมดแล้ว เพื่อนๆ: ก็ต้มบอก ไกรหาว่าพลขี้เกียจ ไม่รับผิดชอบ
15	ต้มยืนอยู่ห่างๆ หัวเราะ ที่เห็นเพื่อนๆ รุนวายเป็นกันอยู่	ต้ม: ฮ่าๆๆๆ

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
16	ไกรหันไปเห็นตัมยีนหัวเราะ จึงรู้ว่า เป็นฝีมือตัมแน่ๆ จึงเข้าไปจะตอยตัม ด้วยความโมโห	
17	เพื่อนๆ รีบเข้าไปห้าม จับตัวไกรไว้	เพื่อนๆ: เฮ้ย ใจเย็นๆ เพื่อน
18	ตัมยีนหน้าเสีย ตกใจไม่รู้ว่าไกรจะ โกรธเช่นนี้	
19	สุทธิจึงพูดกับตัม	สุทธิ: ทั้งหมดนี้เป็นฝีมือนายไชใหม่ ฉันเคย เตือนนายแล้วว่าอย่าพูดโกหกใครอีก มีเรื่องจน ได้
20		ตัม: ฉันไม่รู้ว่าไกรจะโกรธฉันขนาดนี้ เพื่อนๆ: นายโกหกพวกฉัน ตัม: ฉันขอโทษ
21	ตัมสารภาพผิดกับพลและเพื่อนๆ และหันไปขอโทษไกร	ตัม: ฉันขอโทษนะไกร ทุกคนด้วย ต่อไปฉันให้ สัญญาว่าจะไม่พูดโกหกอีก ไกร: ไม่เป็นไร ฉันหายโกรธแล้ว ขอโทษด้วยที่ ฉันโมโหไปหน่อย พล: นายทำให้เพื่อนๆ เกือบเดือดร้อนกันหมด เพื่อนๆ: เกือบมีเรื่องแล้ว ตัม นายควรเปลี่ยน แปลงนิสัยตัวเองนะ ตัม: ฉันสัญญา ที่ผ่านมามีฉันขอโทษทุกคนด้วย ดนตรี.....

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ ครั้งที่ 7

หัวข้อ การไม่พูดล้อเลียนชื่อบุพการี และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน

ชื่อกิจกรรม เข้าใจกันบ้าง

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการไม่พูดล้อเลียนชื่อบุพการี และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน

แม่แบบที่ใช้ แม่แบบวิถีทัศน์ เรื่อง เข้าใจกันบ้าง

วิธีดำเนินการ

1. ชำนาญ

ผู้วิจัยสนทนาและซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน ถ้านักเรียนพูดล้อเลียนชื่อบุพการี และแสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน นักเรียนคิดว่าจะเกิดผลเสียอย่างไร

2. ชำนาญแม่แบบ

2.1 ผู้วิจัยเสนอแม่แบบวิถีทัศน์ เรื่อง เข้าใจกันบ้าง ให้นักเรียนดู และสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบทั้งทางบวก และทางลบตามไปด้วย

2.2 ให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ผลดี และผลเสียของการกระทำของตัวแบบ ตามหัวข้อดังนี้

1. นักเรียนคิดว่าวินัยจะรู้สึกอย่างไรที่ถูกองศาล้อเลียนชื่อพ่อของตน
2. ถ้านักเรียนเป็นวินัย นักเรียนจะทำอย่างไร
3. นักเรียนคิดว่าองศาจะรู้สึกอย่างไรที่ถูกล้อเลียนชื่อแม่ และวิทย์ทำถูกหรือไม่
4. ถ้านักเรียนเป็นศรนักเรียนจะทำอย่างไร

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบทางบวก และแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก เกี่ยวกับพฤติกรรมที่นักเรียนเลียนแบบ

3. ชำนาญ

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็น และประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสาร การไม่พูดล้อเลียนชื่อบุพการี และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจในการดูแลแบบวิถีทัศน์
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน

บทแม่แบบ เรื่อง “เข้าใจกันบ้าง”

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
1	บริเวณสวนหย่อมโรงเรียน ชั่วโมง วิทยาศาสตร์ ครูสั่งงานให้นักเรียนทำ	ครู: ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ละ 4 คน ตามที่ตกลง กันไว้เมื่อชั่วโมงที่แล้ว หาแมลงภายในสวน หย่อมแล้วจดชื่อมาให้ได้ 20 ชนิด ครูใช้เวลา 1 ชั่วโมง แยกกลุ่มทำงานได้ นักเรียน: ครับ
2	นักเรียนแยกย้ายทำงานเป็นกลุ่ม บริเวณสวนหย่อม	
3	กลุ่มของวินัย อาสา วิทย์ และศร วินัยและสอนช่วยกันหาแมลง แต่ องศาและวิทย์มัวแต่เล่นกัน	วินัย: พวกนายมัวแต่เล่นกัน รีบทำงานเถอะ เดี๋ยวไม่ทันส่งงานอาจารย์ องศา: แหมตาช่วย..บ่นไปได้
4	วินัยมองหน้าองศา รู้สึกโกรธที่องศา ล้อเลียนชื่อพ่อตน แต่ไม่ได้พูดอะไร	
5	วิทย์ยิ้มแล้วหันไปพูดกับองศา	วิทย์: ยายพร..ก็มัวแต่เล่น แรงมือเร็ว เดี่ยวไม่ ทันกลุ่มอื่น องศา: เฮ้ย..มึง..ล้อชื่อแมง
6	องศาจะเข้าไปต่อยวิทย์ เพราะไม่พอ ใจที่ถูกล้อเลียนชื่อแม่ วินัยและศรจึง รีบห้ามองศา	ศร: หยุดนะ..ทั้งคู่เลย ทำไมต้องรุนแรงกันด้วย ฉันว่านายสองคนควรเลิกล้อเลียนชื่อพ่อแม่กัน เสียที พ่อแม่ใคร ใครก็รัก พวกนายควรให้ความ เคารพพ่อแม่สิ ไม่ใช่เอามาพูดล้อเลียนกันแบบ นี้

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
7	วินัยเห็นด้วยกับศร จึงหันไปพูดกับ องศา	วินัย: นายเข้าใจความรู้สึกหรือยัง ที่ถูก ล้อเลียนชื่อพ่อแม่ นายเองยังไม่ชอบให้ใคร ล้อเลียนชื่อแม่ แล้วคิดว่าคนอื่นจะชอบหรือไม่
8	องศานำเสีย รู้สึกผิดที่ล้อเลียนชื่อ พ่อของวินัย จึงขอโทษวินัย	องศา: ฉันขอโทษนะวินัย ฉันรู้แล้วว่านายรู้สึก อย่างไรที่ถูกฉันล้อชื่อพ่อ อย่าโกรธฉันนะ วินัย: ไม่เป็นไร ฉันดีใจนะที่นายเข้าใจ
9	วิทย์เห็นองศาและวินัยปรับความเข้าใจกัน และรู้สึกว่าตนผิดเหมือนกันจึง ขอโทษองศา	วิทย์: องศา เมื่อที่ฉันก็ขอโทษที่ล้อชื่อแม่นาย องศา: ฉันผิดเองแหละที่ไปล้อชื่อพ่อวินัย พ่อ เจอกับตัวเองก็เลยโมโห
10	ศรจึงกล่าวกับเพื่อน ๆ	ศร: ที่นี้ก็เลิกล้อชื่อพ่อแม่กันเสียที จะได้ไม่เกิด เรื่องอีก
11	วินัยพูดเสริม	วินัย: เอาล่ะเข้าใจกันแล้วก็ทำงานต่อ เดี่ยว จะไม่ทัน ใกล้เคียงหมดเวลาแล้ว องศา วิทย์และศร: ได้เลยเพื่อน
12	กลุ่มของวินัยทำงานต่อ	ดนตรี

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ ครั้งที่ 8

หัวข้อ การพูดให้กำลังใจ และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม

ชื่อกิจกรรม สำคัญที่กำลังใจ

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการพูดให้กำลังใจ

และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม

แม่แบบที่ใช้ แม่แบบวิถีทัศน์ เรื่อง สำคัญที่กำลังใจ

วิธีดำเนินการ

1. ชื่นนำ

ผู้วิจัยสนทนาและซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน ถ้านักเรียนไม่พูดให้กำลังใจ และแสดงออกทางสีหน้าที่ไม่เหมาะสม นักเรียนคิดว่าจะเกิดผลเสียอย่างไร

2. ชื่นเสนอแม่แบบ

2.1 ผู้วิจัยเสนอแม่แบบวิถีทัศน์ เรื่อง สำคัญที่กำลังใจ ให้นักเรียนดู และสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบทั้งทางบวก และทางลบตามไปด้วย

2.2 ให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ผลดี และผลเสียของการกระทำของตัวแบบ ตามหัวข้อดังนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นใหญ่ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรกับปรัชญา
2. ถ้านักเรียนเป็นใหญ่ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่อคนที่คอยให้กำลังใจ
3. ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนชั้นเดียวกับใหญ่ นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไรกับใหญ่

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบทางบวก และแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก เกี่ยวกับพฤติกรรมที่นักเรียนเลียนแบบ

3. ชื่นสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็น และประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสาร การพูดให้กำลังใจ และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจในการดูแม่แบบวิถีทัศน์
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน

บทแม่แบบ เรื่อง "สำคัญที่กำลังใจ"

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
1	ใหญ่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	บรรยาย.. ใหญ่เป็นคนที่ขยันเรียนมาก แต่เขาเรียนไม่เก่ง ซึ่งมักจะใช้เวลาว่างทบทวนบทเรียนเสมอ
2	ปรีชญา เพื่อนห้องเดียวกับใหญ่	บรรยาย.. ปรีชญาชอบพูดแหย่หรือแซวเพื่อนแรงๆ โดยไม่ นึกถึงความรู้สึกของเพื่อน
3	นเรศ หัวหน้าห้อง	นเรศ เป็นหัวหน้าห้องที่เพื่อนๆ ทุกคนชอบ
4	พักกลางวันใหญ่นั่งอ่านหนังสือที่ม้า หินอ่อน	ดนตรี....
5	ปรีชญาเห็นใหญ่นั่งอ่านหนังสือ จึง เดินเข้ามาทักทายคุยกับใหญ่ครูหนึ่ง	
6	ก่อนเดินไปปรีชญาหันมาแซวใหญ่	ปรีชญา: แหม เกือบลืมบอก ฉันว่านะ นายไม่ต้องอ่านหนังสือหรอก ไข่ต้มลอยมาให้ เห็นแล้ว ..ศุณย์หนะ เห็นไหมเลขศุณย์เดินตาม นายแล้ว..
7	ใหญ่นั่งซึม รู้สึกไม่สบายใจที่ถูกแซว เรื่องอ่านหนังสือ	เสียงหัวเราะของปรีชญา
8	บรรยายภาคหน้าห้องเรียน	บรรยาย.. วันแข่งกีฬาระหว่างห้อง ใหญ่ปลื้มตัวจาก เพื่อนๆ มานั่งอ่านหนังสือ เพราะใกล้สอบ

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
		เขากลับจะอ่านหนังสือสอบไม่ทัน
9	ใหญ่นั่งอ่านหนังสือตรงระเบียงหน้าห้องเรียน	
10	นเรศเดินเข้ามาหาใหญ่	นเรศ: ใหญ่ ทำไมหลบมาอยู่ตรงนี้ ..ไปเชียร์เพื่อนห้องเราเถอะ ใหญ่: เราขอตัวนะ..กลัวอ่านหนังสือไม่ทันเรียนไม่ค่อยเข้าใจอยู่ด้วย
11	นเรศมองใหญ่ด้วยความเห็นใจ	นเรศ: เราจะช่วยตัวให้นายเอง ถ้าไม่เข้าใจก็ถามเราสิ เรายินดีเสมอนะ
12	ปรัชญาเดินมาที่ห้องเรียนเพื่อเปลี่ยนเสื้อผ้าวางแข่งฟุตบอล เห็นใหญ่และนเรศนั่งคุยกันจึงเดินเข้ามาทัก	ปรัชญา: มานั่งตรงนี้เอง ไปเชียร์เราหน่อยสิ เดี่ยวกำลังใจมาน้อย ต้องแพ้แน่เลย
13	ปรัชญาหันไปหาใหญ่แล้วพูดแซวโดยไม่ได้นึกว่าใหญ่จะรู้สึกอย่างไร	ปรัชญา: ฉันบอกแล้วว่าไม่ต้องอ่านแล้ว ไม่ทันกินหรอก มีแต่บ๊วยให้นายกินนะ เสียเวลาเปล่าๆ ไปดูเราเตะบอลเถอะ
14	ใหญ่นั่งก้มหน้ารู้สึกหมดกำลังใจที่เพื่อนไม่เข้าใจเขา	นเรศ: อย่าคิดมากเกินไป
15	นเรศจึงพูดกับปรัชญา	นเรศ: ปรัชญาทำไมนายพูดแบบนั้นล่ะ นายไม่ควรพูดซ้ำเติมให้ใหญ่เสียใจสิ นายลงแข่งบอลนายยังต้องการคนเชียร์ ถ้าพวกฉันไม่ไปทั้งห้องนายจะรู้สึกยังไง

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
16	ปรีชญาเห็นใหญ่นั่งก้มหน้า ไม่พูดจา จึงรู้สึกว่าคุณพูดแซวแรงเกินไป	ปรีชญา: ใหญ่..ฉันแซวเล่น นายโกรธหรือ ใหญ่: ปรีชญา: ฉันเสียใจ ขอโทษนะใหญ่
17	ใหญ่เผยหน้ามองปรีชญา	ใหญ่: ไม่เป็นไร ที่นายพูดก็ถูกแล้ว ฉันไม่ได้ เรื่องจริงๆ ปรีชญา: เปล่านะ ฉันไม่ได้ตั้งใจจะว่านายฉัน พูดสนุกๆ เท่านั้นเอง ไม่นึกว่านายจะเสียใจ นายขยับมากนะ ฉันเห็นนายแล้วรู้สึกอยากจะ ขยับเหมือนนายบ้าง
18	นเรศพูดกับใหญ่	นเรศ: ฉันกับเพื่อนๆ จะช่วยทบทวนให้นายเอง พวกเรายินดีนะ ไม่เข้าใจตรงไหนถามเราได้ เสมอ ปรีชญา: ฉันจะขอไถ่โทษด้วยการทบทวน บทเรียนให้นายด้วย ต่อไปฉันจะอ่านหนังสือ เป็นเพื่อนนายเอง ใหญ่: ขอบใจพวกนายทั้งสองคนมาก
19	ใหญ่มองนเรศและปรีชญา ด้วยความ รู้สึกที่มีกำลังใจมากขึ้น	ดนตรี.....

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ ครั้งที่ 9

หัวข้อ การชมเพื่อนเมื่อเพื่อนกระทำความดี และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม

ชื่อกิจกรรม รางวัลของแทน

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการชมเพื่อนเมื่อเพื่อนกระทำความดี และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม

แม่แบบที่ใช้ แม่แบบวีดิทัศน์ เรื่อง รางวัลของแทน

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนาและซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน ถ้านักเรียนไม่ชมเพื่อนเมื่อเพื่อนกระทำความดี และแสดงออกทางสีหน้าที่ไม่เหมาะสม นักเรียนคิดว่าจะเกิด ผลเสียอย่างไร

2. ขั้นเสนอแม่แบบ

2.1 ผู้วิจัยเสนอแม่แบบวีดิทัศน์ เรื่อง รางวัลของแทน ให้นักเรียนดู และสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบทั้งทางบวก และทางลบตามไปด้วย

2.2 ให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ผลดี และผลเสียของการกระทำของตัวแบบ ตามหัวข้อดังนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนของแทน นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่อคำพูดที่แทนพูดกับนักเรียน
2. ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนของนัย นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่อคำพูดที่นัยพูดกับนักเรียน
3. นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรกับการที่แทนได้รับรางวัล
4. นักเรียนคิดว่าแทนจะพูดอย่างไรกับนัย เมื่อนัยมาแสดงความยินดีที่แทนได้รับรางวัล

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบทางบวก และแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก เกี่ยวกับพฤติกรรมที่นักเรียนเลียนแบบ

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็น และประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสาร การชมเพื่อนเมื่อเพื่อนกระทำความดี และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจในการดูแม่แบบวีดิทัศน์
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน

บทแม่แบบ เรื่อง "รางวัลของแทน"

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
1	แทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	บรรยาย.. ครอบครัวของแทนค่อนข้างยากจน พ่อแม่มีอาชีพขายผลไม้ ทุกๆ เย็น หลังเลิกเรียนแทนต้องช่วยพ่อแม่ขายของ เพื่อนๆ ทุกคนชอบแทน เพราะแทนเป็นคนพูดจาสุภาพ มีความจริงใจ ไม่เสแสร้ง แทนไม่เคยใช้คำพูดกระทบเสียดสีหรือเยาะเย้ยเพื่อนเลย
2	นัย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	ครอบครัวของนัยร่ำรวย และเป็นลูกคนเดียวซึ่งพ่อแม่ตามใจ นัยชอบทำตัวเด่น ชอบซื้อขนมและของเล่นแจกเพื่อนเสมอ เพื่ออวดว่าตัวเองรวย และชอบพูดกระทบเสียดสีเพื่อนๆ เสมอ โดยเฉพาะแทน
3	ห้องเรียน แทนนำผลไม้มาแบ่งเพื่อนๆ นัยจึงเข้ามาพูดเสียดสีแทน	นัย: นายนี้ชอบเอาของเหลือเดนมาให้เพื่อนๆ กินนะ เพื่อนๆ: ทำไมไปว่าแทนแบบนั้น เขามีน้ำใจดีต่างหาก นัย: แหะ...เราไม่เห็นอยากกินเลย ขนมของเรามีราคาแพงกว่าตั้งเยอะ เพื่อนๆ: อย่าไปสนใจฟังเลยนะแทน
4	อาจารย์ใหญ่ประกาศว่าโรงเรียนจะมอบรางวัลแก่นักเรียนที่มีมารยาทในการพูดดี	อาจารย์ใหญ่: โรงเรียนของเราจะมอบรางวัลแก่นักเรียนที่มีมารยาทในการพูดดี จะแบ่งเป็นระดับชั้น ชั้นละ 1 คน โดยให้เพื่อนและครูเป็นผู้ให้คะแนน และจะใช้ระยะเวลาในการรวบรวมคะแนน 1 เดือน

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
		บรรยาย..... นัยอยากได้รางวัลจึงพยายามพูดไฟเราะกับเพื่อน ชื้อขนมแจก เพื่อหวังคะแนน ซึ่งต่างกับแทน ทำตัวตามปกติ เคยพูดอย่างไรก็ทำตัวแบบเดิม
5	นักเรียนในห้องเรียนจับกลุ่มคุยกัน	วันประกาศผล ปรากฏว่าผู้ที่ได้เลือกเป็นผู้มีมารยาทดีคือ แทน นัยผิดหวังมากจึงต่อว่าเพื่อนๆ ที่ไม่เลือกตน
6	นัยเดินมาที่กลุ่มเพื่อนๆ ที่กำลังจับกลุ่มคุยกัน	นัย: พวกนายแย่มากเลย ฉันอุตส่าห์ชื้อขนมมาให้พวกนายกินทุกวัน ไม่รู้จักบุญคุณเลย ทำไมไม่เลือกฉัน ไ้แทนมันไม่น่าจะได้รางวัลนี้เลย
7	ต้นและเพื่อนๆ จึงช่วยกันอธิบายให้นัยเข้าใจว่าเพราะเหตุใดจึงเลือกแทน	ต้น: แทนเขาสมควรได้รางวัล เพราะเขาเสมอต้นเสมอปลาย พูดจาสุภาพ และช่วยเหลือเพื่อนๆ เสมอ ถึงเขาจะจนแต่พวกเราเห็นว่าเขาจริงใจกับทุกคน เพื่อนๆ: ใช่ ฉันเห็นด้วยกับต้น เพราะแทนไม่เคยพูดให้ใครเสียใจ ต้น: เราว่านายน่าจะปรับปรุงตัวเองใหม่นะ.. เพราะนายก็เป็นคนดี แต่ไม่เคยให้ความสำคัญกับเพื่อนๆ

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
8	นัยได้ยื่นเพื่อนๆ พุดถึงตนแบบนี้ จึงรู้สึกตัว และยอมรับว่าตนไม่เหมาะสมกับรางวัลนี้จริงๆ จึงไปแสดงความยินดีกับแทน	นัย: ฉันแสดงความยินดีด้วยนะ แทน: ขอบใจมาก ฉันดีใจนะที่ได้ยินนายพูดแบบนี้ นัย: ฉันรู้แล้วว่านายเป็นคนที่เหมาะสมจริงๆ
9	เพื่อนๆ ต่างยิ้มแสดงความยินดีกับแทนที่นัยมาปรับความเข้าใจ	

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

ครั้งที่ 10

หัวข้อ การไม่พูดคำด่า ไม่พูดคำแข่ง และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

ชื่อกิจกรรม ขอโทษครับ

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารด้วยการไม่พูดคำด่า ไม่พูดคำแข่ง และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

แม่แบบที่ใช้ แม่แบบวิถีทัศน์ เรื่อง ขอโทษครับ

วิธีดำเนินการ

1. ชำนาญ

ผู้วิจัยสนทนาและซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารของนักเรียน ถ้านักเรียนพูดคำด่า และพูดคำแข่งกับเพื่อน นักเรียนคิดว่าจะเกิดผลเสียอย่างไร

2. ชำนาญแม่แบบ

2.1 ผู้วิจัยเสนอแม่แบบวิถีทัศน์ เรื่อง ขอโทษครับ ให้นักเรียนดู และสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบทั้งทางบวก และทางลบตามไปด้วย

2.2 ให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ผลดี และผลเสียของการกระทำของตัวแบบ ตามหัวข้อดังนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นเข็มและนที นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่อคำพูดที่โหดกับนักเรียน
2. จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นักเรียนคิดว่าไม่ควรพูดอย่างไรกับเข็มและนที
3. นักเรียนคิดว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับทัศนียภาพในตอนที่ทำของเรื่อง
4. ถ้านักเรียนเป็นโหนดนักเรียนจะทำอย่างไรหรือไม่

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบทางบวก และแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก เกี่ยวกับพฤติกรรมที่นักเรียนเลียนแบบ

3. ชำนาญสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็น และประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสาร การไม่พูดคำด่า ไม่พูดคำแข่ง และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจในการดูแม่แบบวิถีทัศน์
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน

บทแม่แบบ เรื่อง "ขอโทษครับ"

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
1	ไอนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	บรรยาย.. ไอ่ฟุ้งย้ายมาจากโรงเรียนอื่น ไอ่รู้สึกตื่นเต้นที่ได้รู้จักเพื่อนใหม่หลายคน
2	ทัศน์เป็นเพื่อนของไอ่คนหนึ่ง	บรรยาย.. ทัศน์เป็นเพื่อนคนหนึ่ง และมักจะมีคำพูดแปลกๆมาพูด บางครั้งใช้คำแผลง คำผวน เวลาโกรธจะชอบด่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย จนเพื่อนๆ กลุ่มเดียวกันเริ่มลองพูดคำเหล่านี้บ้าง รวมทั้งไอ่ด้วย
3	ในห้องเรียน ไอ่นั่งทำแบบฝึกหัดหน้าห้อง มีเข็มนั่งที่นั่นที่โต๊ะของตนเอง	บรรยาย.. พักทานอาหารว่าง เข็ม และนทีนั่งทำแบบฝึกหัดในห้อง
4	นทีตะโกนคุยกับเข็มพร้อมทั้งเอาปากกาเคาะโต๊ะ	นที: เข็มวันนี้ไปกินไก่ทอดกันนะ ชวนพวกเราไปด้วย ฉันเลี้ยงเอง
5	เข็มตะโกนตอบโต้พร้อมเอาขาเตะเก้าอี้เป็นจังหวะตลอดเวลา	เข็ม: อะไรกัน นายเลี้ยงทั้งที ไปกินไดโอม่อนกันดีกว่า ฮ่าๆ นที: ชวนไปกินฟรี ยังจะเลือกมากอีก
6	ไอ่ไม่มีสมาธิทำงานเพราะ เข็มและนทีคุยกันเสียงดัง จึงด่าด้วยความโมโห	ไอ่: จะคุยกันก็ไปคุยนอกห้องสิวะไอ่พวกปากมาก กูทำงานอยู่ไม่เห็นหรือไง หนวกหูวะ ไอ่พวกมือไม่อยู่ไม่สุขเดี๋ยวกี้เดี๋ยงห rokok

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
7	เข้มนกับนทีมองไอ้ด้วยความแปลกใจ เพราะไม่เคยได้ยินไอ้พูดเช่นนี้	
8	สักครู่ทั้งสองจึงโต้เถียงกับไอ้	เข้มน: ทำไมต้องด่ากันด้วย พูดดีๆ ก็ได้ นที: นั่นสิ เล่นแข่งกันยังไม่ถูกนะโว้ย ไอ้: ก็ใครใช้ให้มาตะโกนคุยกันละวะ นวนกนู โว้ย มองไม่เห็นคนนั่งทำงานอยู่หรือไง
9	เพื่อนๆ เข้ามาเห็นเหตุการณ์ กลัวจะ เกิดเรื่องจึงไปตามครูประจำชั้นมา	
10	ครูประจำชั้นกล่าวตักเตือนไอ้	ครู: ครูไม่นึกเลยว่าไอ้จะพูดจารุนแรงกับเพื่อน ขนาดนี้..ทำไมไม่บอกเพื่อนๆ ถ้าเพื่อนไม่ฟังก็ ไปบอกครูก็ได้ ไอ้: ผมขอโทษครับ ผมรีบทำงานกลัวเสร็จไม่ ทันเลยหงุดหงิด ไม่มีสมาธิครับ คราวหน้าผมจะ ไม่ให้เกิดเหตุการณ์แบบนี้อีก ครู: ดีแล้ว..ทำผิดยอมรับผิด และการที่พูดจา ด่าหรือแข่งเพื่อนแบบนี้จะทำให้เกิดผลเสียตาม มาหลายอย่าง จะติดเป็นนิสัยที่ไม่ดีนะ ไอ้: ครับ..ผมสัญญาจะไม่ทำอีกแล้วครับ
11	ครูกล่าวตักเตือนนทีและเข้มน	ครู: พวกเธอสองคนก็เหมือนกัน อยู่ในห้อง เรียน ก็ควรทำตัวให้เหมาะสม ไม่ควรที่จะ ตะโกนคุยกันเสียงดังจนรบกวนผู้อื่น นทีและเข้มน: ครับ..ผมขอโทษครับ

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
12	ไอ้ เข้ม และนนีที่จึ่งปรับความเข้าใจกัน	ไอ้: ขอโทษพวกนายนะ ฉันหลุดหนักมากไปนะ เข้มและนนี: เราก็ขอโทษนายด้วย เราไม่รู้ว่า นายจะโกรธ ไอ้: ไม่เป็นไร..เราเป็นคนผิดเองแหละ ที่ใช้คำ พูดที่ไม่ดี
13	ทั้งสามคนยิ้มให้กัน	บรรยาย.. ตั้งแต่นั้นมาไอ้พยายามเลี่ยงไม่พูดและไม่เข้า กลุ่มกับทัศนอีก เพราะทัศนชอบด่าและแข่ง เพื่อนเสมอ จนเพื่อนๆ เบื่อทัศน

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

ครั้งที่ 11

หัวข้อ การให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล และสบตาขณะสนทนา

ชื่อกิจกรรม ขอเวลาสักนิด

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล และสบตาขณะสนทนา

แม่แบบที่ใช้ แม่แบบวิถีทัศน์ เรื่อง ขอเวลาสักนิด

วิธีดำเนินการ

1. ชี้นำ

ผู้วิจัยสนทนาและซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน ถ้านักเรียนไม่ให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล และไม่สบตาขณะสนทนากับเพื่อน นักเรียนคิดว่าจะเกิดผลเสียอย่างไร

2. ชี้นเสนอแม่แบบ

2.1 ผู้วิจัยเสนอแม่แบบวิถีทัศน์ เรื่อง ขอคุณนะเพื่อน ให้นักเรียนดู และสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบทั้งทางบวก และทางลบตามไปด้วย

2.2 ให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ผลดี และผลเสียของการกระทำของตัวแบบ ตามหัวข้อดังนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นด้าย นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรกับวาทิต
2. นักเรียนคิดว่าเอนกและเพื่อนๆ รู้สึกอย่างไรกับวาทิต
3. ถ้านักเรียนเป็นเอนกและเพื่อนๆ นักเรียนจะอย่างไรกับวาทิต
4. ถ้าวาทิตไม่เปลี่ยนแปลงตัวเอง นักเรียนคิดว่าผลสุดท้ายของเรื่องจะเป็นอย่างไร

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบทางบวก และแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก เกี่ยวกับพฤติกรรมที่นักเรียนเลียนแบบ

3. ชี้นสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็น และประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสาร การให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล และสบตาขณะสนทนา

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจในการดูแม่แบบวิถีทัศน์
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน

บทแม่แบบ เรื่อง “ขอเวลาสักนิด”

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
1	दन्यैเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 เป็นคนขยันแต่เรียนไม่ค่อยเก่ง	บรรยาย
2	หลังเลิกเรียน ที่ม้าหินอ่อนदन्यैเดิน เข้ามาหาวาทิต เพื่อถามการบ้านที่ไม่ เข้าใจ	दन्यै: วาทิต ฉันไม่เข้าใจการบ้านคณิตศาสตร์ เลย ช่วยอธิบายให้ฉันหน่อยได้ไหม
3	วาทิตก้มหน้าทำการบ้านต่อ และพูด ด้วยเสียงที่ไม่พอใจกับदन्यै	วาทิต: เวลาเรียนทำไมไม่ถามครู ฉันไม่อยาก เสียเวลากับนายนะ เดี่ยวฉันต้องรีบกลับไปเล่น เกมต่อ
4	दन्यैกังวลมากจึงขอร้องวาทิตอีกครั้ง	दन्यै: ฉันขอร้องนะ..ฉันไม่เข้าใจจริงๆ ครูและ เพื่อนคนอื่นๆ ก็กลับบ้านหมดแล้ว ฉันไม่รู้จะ ถามใคร
5	วาทิตลุกขึ้นเก็บของและเดินหนีอย่าง รำคาญ	วาทิต: ไม่เข้าใจก็ไม่ต้องทำสิ..ฉันกลับบ้านดี กว่า
6	दन्यैหน้าเศร้า รู้สึกผิดหวังมาก	
7	दन्यैนั่งทำการบ้านในห้องเรียน	บรรยาย.. รุ่งขึ้นदन्यैส่งการบ้านและทำผิดหมด ครูจึงให้ นั่งทำการบ้านในเวลาพักทานอาหารว่าง

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
8	เพื่อนๆ สงสารดนัย จึงเข้ามาช่วยอธิบาย และวาทิตก็เข้ามาต่อว่าดนัย	วาทิต: เพราะนายคนเดียว ทำให้ฉันเล่นเกม เพราะฉันเสียเวลาคูกับนาย เย่มากเลย
9	เพื่อนๆ หันมามองวาทิตและต่อว่าวาทิต	เอนก: นายยังเอาเวลาไปเล่นเกมได้ ทำไมแค่อธิบายการบ้านให้เพื่อน ถึงคิดว่าเสียเวลา เพื่อนๆ: นายเรียนเก่งแต่ไม่มีน้ำใจเลย ทำให้ดนัยถูกลงโทษ
10	วาทิตยกไหล่ ไม่สนใจที่เพื่อนๆ พูด	วาทิต: ไม่ใช่เรื่องของฉัน ไม่ใช่หน้าที่ด้วย
11	เมื่อวาทิตเดินออกจากห้อง เพื่อนๆ จึงหันมาพูดให้กำลังใจดนัย	เพื่อนๆ: คราวหน้าถ้าไม่เข้าใจนายรีบถามครูนะ หรือไม่ก็ถามพวกเราก็ได้ ดนัย: เมื่อวานฉันต้องไปซื้ออุปกรณ์เรียนข้างโรงเรียน กลับมาก็ไม่มีใครอยู่แล้ว ฉันจึงถามวาทิต เพื่อนๆ: ไม่เป็นไร ต่อไปพวกฉันจะช่วยนายเอง ดนัย: ขอบใจพวกนายมากนะ..ที่ช่วยเหลือฉัน
12	ห้องเรียน	บรรยาย.. จากเหตุการณ์วันนั้น จึงไม่มีเพื่อนคนไหนอยากคุยกับวาทิต จนวาทิตแปลกใจ เวลาทำงานกลุ่มก็ไม่มีใครอยากอยู่กลุ่มเดียวกับวาทิต จนวาทิตรู้สึกตัวเอง และเริ่มปรับปรุงตนเอง คอยให้คำแนะนำแก่เพื่อนๆ จนทุกคนยอมรับ ดนตรี..

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ ครั้งที่ 12

หัวข้อ ปัจฉิมนิเทศ

ชื่อกิจกรรม -

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ นักเรียนพูดคุย อภิปราย และสรุปเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ได้จากการใช้
เทคนิคแม่แบบ

อุปกรณ์ที่ใช้ -

วิธีดำเนินการ

1. ผู้วิจัย และนักเรียนนั่งเป็นวงกลม หันหน้าเข้าหากัน
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันอภิปราย และสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากโปรแกรมการใช้เทคนิค
แม่แบบ
3. ผู้วิจัยกล่าวสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
4. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม และแสดงความคิดเห็น
5. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียน และกล่าวปิดโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

การประเมินผล

สังเกตจากการอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง
พฤติกรรมการสื่อสาร

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
1	ปฐมนิเทศ	ฉันคือใคร	1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยและนักเรียนในกลุ่มทดลอง 2. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์และขั้นตอนในการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้กรณีตัวอย่าง เรื่อง พฤติกรรมการสื่อสาร กับเพื่อน และหน้าที่ของนักเรียนที่ต้องปฏิบัติ ตลอดจนประโยชน์ที่จะได้รับ 3. เพื่อให้นักเรียนทราบถึงระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง วัน เวลา จำนวนครั้ง และสถานที่ ที่ใช้ในการทดลอง	1. ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับผู้วิจัยแนะนำตนเองและให้นักเรียนแต่ละคนแนะนำตนเอง เพื่อให้นักเรียนคุ้นเคยกัน โดย 1.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม “ฉันคือใคร” 1.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม 2. ผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ความสำคัญของพฤติกรรมการสื่อสาร 3. ผู้วิจัยชี้แจงจุดมุ่งหมายตลอดจนวิธีการ บทบาทและหน้าที่ของนักเรียนในการร่วมกิจกรรม 4. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม 5. ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ ในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งต่อไป

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
2	พูดด้วยถ้อยคำ สุภาพ และแสดง ที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ ตนสื่อสาร	นิติคนใหม่	เพื่อให้นักเรียนแสดง พฤติกรรมสื่อสาร การพูดด้วยถ้อยคำ สุภาพ และแสดงที่ทำ เป็นมิตรต่อผู้ที่ตน สื่อสาร	โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 2 – 11 ผู้วิจัยใช้วิธี ดำเนินการเช่นเดียวกัน ทุกครั้ง ดังนี้ 1. <u>ขั้นนำ</u> ผู้วิจัยสนทนา นำเข้าสู่ กิจกรรม และบอก
3	การไม่พูดประชด ประชัน และแสดง ที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ ตนสื่อสาร	ไม่ดื้อนะ เพื่อน	เพื่อให้นักเรียน สามารถแสดง พฤติกรรมสื่อสาร ด้วยการไม่พูดประชด ประชัน และแสดงที่ทำ เป็นมิตรต่อผู้ที่ตน สื่อสาร	วัตถุประสงค์ที่ต้องการ ให้นักเรียนได้เรียนรู้ 2. <u>ขั้นดำเนินการ</u> ผู้วิจัยเสนอกรณีตัวอย่าง ให้ศึกษาพร้อมทั้งตั้งประเด็น ปัญหาเพื่อให้นักเรียน อภิปรายร่วมกัน โดยแบ่งกลุ่ม อภิปรายโดยกำหนดเวลาให้
4	การไม่พูดล้อเลียน ปมด้อยและไม่แสดง ท่าทางล้อเลียน เพื่อน	ขอได้ไหม เพื่อน	เพื่อให้นักเรียน สามารถแสดง พฤติกรรมสื่อสาร ด้วยการไม่พูด ล้อเลียนปมด้อย และ ไม่แสดงท่าทาง ล้อเลียนเพื่อน	หลังจากนั้น ให้เสนอรายงาน สรุปผลการอภิปราย 3. <u>ขั้นสรุป</u> ผู้วิจัยสอบถามนักเรียน ตามประเด็นปัญหาและ สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
5	การไม่พูดดูถูก และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร	คำพูดเป็นเหตุ	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารด้วยการไม่พูดดูถูก และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร	
6	การไม่พูดโกหก และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม	พูดความจริงเถอะเพื่อน	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารด้วยการไม่พูดโกหก และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม	
7	การไม่พูดล้อเลียนชื่อบุพการี และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน	เข้าใจกันบ้าง	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารด้วยการไม่พูดล้อเลียนชื่อบุพการี และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน	

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
8	การพูดให้กำลังใจ และแสดงออกทาง สีหน้า ที่เหมาะสม	สำคัญที่ กำลังใจ	เพื่อให้นักเรียน สามารถแสดง พฤติกรรมการสื่อสาร ด้วยการพูดให้กำลังใจ และแสดงออกทาง สีหน้า ที่เหมาะสม	
9	การชมเพื่อนเมื่อ เพื่อนกระทำความดี และแสดงออกทาง สีหน้า ที่เหมาะสม	รางวัล ของแทน	เพื่อให้นักเรียน สามารถแสดง พฤติกรรมการสื่อสาร ด้วยการชมเพื่อนเมื่อ เพื่อนกระทำความดี และแสดงออกทาง สีหน้า ที่เหมาะสม	
10	การไม่พูดคำด่า ไม่พูดคำแข่ง และ แสดงที่ทำเป็นมิตร ต่อผู้ที่ตนสื่อสาร	ขอโทษครับ	เพื่อให้นักเรียน สามารถแสดง พฤติกรรมการสื่อสาร ด้วยการไม่พูดคำด่า ไม่พูดคำแข่ง และ แสดงที่ทำเป็นมิตรต่อ ผู้ที่ตนสื่อสาร	
11	การให้ข้อเสนอแนะ อย่างมีเหตุผล และ สบตาขณะสนทนา	ขอเวลาสัก นิด	เพื่อให้นักเรียน สามารถแสดงพฤติ- กรรมการสื่อสารด้วย	

ครั้งที่	หัวข้อ	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
12	ปัจฉิมนิเทศ		การให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล และสปรดาขณะสนทนา เพื่อให้นักเรียนพูดคุยอภิปราย และสรุปเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ได้จากการใช้กรณีตัวอย่าง	1. ผู้วิจัยและนักเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน 2. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันอภิปราย และสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากโปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง 3. ผู้วิจัยกล่าวสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมโปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง 4. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามแสดงความคิดเห็น 5. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนและกล่าวปิดโปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง

หมายเหตุ การทดลองแต่ละครั้งใช้เวลา 50 นาที

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 1

หัวข้อ ปฐมนิเทศ

ชื่อกิจกรรม ฉันคือใคร

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้วิจัยและนักเรียนในกลุ่มทดลอง
2. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์และขั้นตอนในการเข้าร่วมกิจกรรม กรณีตัวอย่าง เรื่อง พฤติกรรมการสื่อสารกับเพื่อนและหน้าที่ของนักเรียนที่ต้องปฏิบัติ ตลอดจนประโยชน์ที่จะได้รับ
3. เพื่อให้นักเรียนทราบถึงระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง วัน เวลา จำนวนครั้ง และสถานที่ ที่ใช้ในการทดลอง

วิธีดำเนินการ

1. ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับผู้วิจัยแนะนำตนเอง และให้นักเรียนแต่ละคนแนะนำชื่อสกุลของตนเองทีละคน
2. ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกิจกรรม “ฉันคือใคร” เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียน โดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้
 - 2.1 ผู้วิจัยแจกกระดาษ ดินสอ และเข็มกลัดให้แก่ นักเรียนทุกคน ให้นักเรียนเขียนเรื่องราวที่สำคัญเกี่ยวกับตนเอง 5 ข้อ เป็นข้อความสั้นๆ ชัดเจนและอ่านง่าย โดยเขียนเป็นอักษรตัวโตๆ ไว้บนหัวกระดาษว่า “ฉันคือใคร”
 - 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละคนติดกระดาษไว้บนหน้าอกเสื้อของตน
 - 2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละคนเดินไปรอบๆ ห้องโดยไม่มีการพูดกัน และให้แต่ละคนหยุดอ่านและจำเรื่องราวของเพื่อนๆ ในเวลา 10 นาที
 - 2.4 เมื่อถึงเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยให้นักเรียนจับสลากชื่อของเพื่อนทีละคนและให้พูดถึงเรื่องราวของเพื่อนที่ตนจับสลากชื่อได้ โดยไม่บอกว่าเป็นใคร เมื่อพูดจบให้เพื่อนคนนั้นยืนขึ้น
 - 2.5 ดำเนินกิจกรรมไปจนครบทุกคน
3. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปว่ากิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์อะไรและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
4. ผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ความสำคัญของพฤติกรรมการสื่อสารที่เหมาะสม

5. ผู้วิจัยชี้แจงจุดมุ่งหมายตลอดจนวิธีการ บทบาท และหน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม

6. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม

7. ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจ และตั้งใจร่วมกิจกรรม

2. สังเกตจากการตอบคำถาม การมีส่วนร่วมในการซักถามเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการ และจุดมุ่งหมายในการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้กรณีตัวอย่าง

3. นักเรียนสามารถบอกความหมายและความสำคัญของพฤติกรรมการสื่อสารได้

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 2

หัวข้อ พูดด้วยถ้อยคำสุภาพ และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

ชื่อกิจกรรม นิติคนใหม่

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารด้วยการพูดด้วยถ้อยคำสุภาพ และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

อุปกรณ์ที่ใช้ 1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง นิติคนใหม่

2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย

วิธีดำเนินการ

1. ชำนาญ

ผู้วิจัยสนทนาซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารของนักเรียน และกล่าวกับนักเรียนว่า วันนี้มีเรื่องเกี่ยวกับ การพูดด้วยถ้อยคำสุภาพและแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสารมาให้นักเรียน อ่าน ขอให้นักเรียนตั้งใจอ่านให้เข้าใจ

2. ขั้นตอนการ

2.1 ผู้วิจัยแจกกรณีตัวอย่างเรื่อง นิติคนใหม่ ให้นักเรียนทุกคนอ่าน

2.2 ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน และให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตาม

ประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นวันชัย นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรเมื่อถูกนิตาดาด้วยถ้อยคำไม่สุภาพ
2. ถ้านักเรียนเป็นปรีชา นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรเมื่อถูกนิตาดาด้วยถ้อยคำไม่สุภาพ
3. นักเรียนคิดว่านิติเป็นคนอย่างไร และทำถูกหรือไม่ที่ด่าวันชัยและปรีชาด้วยถ้อยคำไม่สุภาพ
4. นักเรียนคิดว่าวันชัยเป็นคนอย่างไร

3. ขั้นสรุป

3.1 ให้นักเรียนสรุปร่วมกันเกี่ยวกับพูดด้วยถ้อยคำสุภาพและแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

3.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมสิ่งที่ได้ จากการอ่านกรณีตัวอย่าง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

เอกสารกรณีตัวอย่าง

ครั้งที่ 2

เรื่อง “นิติคนใหม่”

ในช่วงโมงศิลปะ ขณะที่นิติกำลังระบายสีน้ำวาดภาพอยู่ บังเอิญวันชัยเดินไปชนแก้วน้ำ รูปภาพของนิติโดยไม่ได้ตั้งใจ นิติโกรธมากจึงด่าออกไปด้วยถ้อยคำไม่สุภาพ วันชัยไม่พอใจแต่ก็ยังกล่าวขอโทษ และพูดกับนิติด้วยถ้อยคำที่ไพเราะสุภาพ แต่ก็โดนนิติด่ากลับด้วยถ้อยคำที่ไม่สุภาพ หลังจากนั้นนิติได้ใจที่ตนพูดคำด่าแล้วเพื่อนไม่ได้ตอบ ดังนั้นเมื่อตนไม่พอใจเพื่อนคนไหนก็จะด่าหรือพูดด้วยถ้อยคำไม่สุภาพเสมอๆ เพื่อนๆ จึงไม่ชอบนิติ แต่ชอบพูดคุยกับวันชัยที่พูดจาไพเราะสุภาพ จนกระทั่งวันหนึ่งเป็นช่วงพักกลางวัน นักเรียนส่วนใหญ่ลงไปเล่นที่สนาม นิติกับวันชัยกำลังเล่นอยู่ในสนามใกล้ๆ กับปรีชา และเพื่อนๆ กำลังเล่นฟุตบอลอยู่ ปรีชาเตะบอลพลาดไปโดนนิติที่กลางหลัง ทำให้นิติโกรธที่ตนเจ็บตัว จึงด่าปรีชา และเพื่อนๆ ด้วยถ้อยคำที่ไม่สุภาพ ปรีชาและเพื่อนๆ ไม่พอใจจะรุมต่อยนิติ แต่วันชัยได้เข้ามาช่วยห้ามและช่วยพูดให้ปรีชากับเพื่อนๆ ให้อภัยโกรธด้วยการใช้คำพูดที่สุภาพ ทำให้นิติรู้สึกตัวในการพูดที่ผ่านๆ มาของตนว่าทำไมเพื่อนๆ จึงไม่ชอบตน แต่ชอบพูดคุยกับวันชัย นิติจึงสัญญากับวันชัยว่าจะปรับปรุงการพูดใหม่

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 3

หัวข้อ การไม่พูดประชดประชัน และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

ชื่อกิจกรรม ไม่ดืนะเพื่อน

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารด้วยการไม่พูดประชดประชัน และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

อุปกรณ์ที่ใช้ 1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง ไม่ดืนะเพื่อน

2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย

วิธีดำเนินการ

1. ชำ้่นำ

ผู้วิจัยสนทนาซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารของนักเรียน และกล่าวกับนักเรียนว่าวันนี้มีเรื่องเกี่ยวกับ การไม่พูดประชดประชัน และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร มาให้นักเรียนอ่าน ขอให้นักเรียนตั้งใจอ่านให้เข้าใจ

2. ชำ้่นดำเนินการ

2.1 ผู้วิจัยแจกกรณีตัวอย่างเรื่อง ไม่ดืนะเพื่อน ให้นักเรียนทุกคนอ่าน

2.2 ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน และให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

1. นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรกับการกระทำของสิทธิ

2. ถ้านักเรียนเป็นจักร นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

3. ชำ้่นสรุป

3.1 ให้นักเรียนสรุปร่วมกันเกี่ยวกับ การไม่พูดประชดประชัน และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

3.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมสิ่งที่ได้ จากการอ่านกรณีตัวอย่าง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม

2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

เอกสารกรณีตัวอย่าง

ครั้งที่ 3

เรื่อง “ไม่คืนะเพื่อน”

วันประกาศผลผู้ชนะเลิศการประกวดแต่งกลอนวันพ่อ ในช่วงโมงภาษาไทย ครูได้ประกาศให้นักเรียนทราบถึงผลการประกวดแต่งกลอนวันพ่อ ปรากฏว่าจักรได้รางวัลชนะเลิศในระดับมัธยมต้น ครูขอให้เพื่อน ๆ ร่วมปรบมือแสดงความยินดีกับจักร หอมช่วงโมงเพื่อน ๆ ต่างเข้ามาแสดงความยินดีและพูดชื่นชมในความสามารถของจักร สิทธิซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกับจักร รู้ว่าตนไม่ได้รับรางวัลรู้สึกไม่พอใจมาก พอเห็นเพื่อน ๆ รุมแสดงความยินดีกับจักร จึงเดินเข้าไปพูดประชดประชันจักรว่า ฟังรู้ว่ามีเพื่อนโคตรเก่ง และเมินหน้าไปทางอื่น แต่จักรก็ไม่โกรธและยังรู้สึกเห็นใจสิทธิที่ไม่ได้รางวัล จักรแสดงความเสียใจพร้อมพูดให้กำลังใจสิทธิว่าสิทธิมีความตั้งใจครั้งหน้าต้องได้รางวัลแน่ ๆ สิทธิกลับพูดประชดประชันจักรอีกว่าอย่านึกว่าตัวเองเก่งคงจะประจบครูถึงได้รางวัลมา เพื่อน ๆ รู้สึกไม่ชอบที่สิทธิพูดประชดประชันจักร ชัยจึงพูดกับสิทธิให้น้ำใจนักกีฬา ยังมีคนอื่นอีกมากที่ส่งประกวดแต่ไม่ได้รางวัลก็มีความพยายามต่อไป และให้สิทธิพยายามต่อไปเพราะเป็นคนเก่งอยู่แล้ว เพื่อน ๆ เห็นด้วยกับชัย จึงพูดแสดงความเห็นใจและให้สิทธิพยายาม สิทธิได้ยินเพื่อน ๆ พูดกำลังใจ และรู้สึกเสียใจที่พูดประชดประชันจักร จึงขอโทษจักรและแสดงความยินดีกับจักรด้วยใจจริง จักรบอกกับสิทธิว่าไม่โกรธเพราะเราเป็นเพื่อนกัน

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง

ครั้งที่ 4

หัวข้อ การไม่พูดล้อเลียนปมด้อย และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน

ชื่อกิจกรรม ขอได้ไหมเพื่อน

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการไม่พูดล้อเลียนปมด้อย และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน

อุปกรณ์ที่ใช้ 1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง ขอได้ไหมเพื่อน

2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย

วิธีดำเนินการ

1. ชำนาญ

ผู้วิจัยสนทนาซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารของนักเรียน และกล่าวกับนักเรียนว่า วันนี้มีเรื่องเกี่ยวกับการไม่พูดล้อเลียนปมด้อย และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อนมาให้นักเรียนอ่าน ขอให้นักเรียนตั้งใจอ่านให้เข้าใจ

2. ชำนาญการ

2.1 ผู้วิจัยแจกกรณีตัวอย่างเรื่อง ขอได้ไหมเพื่อน ให้นักเรียนทุกคนอ่าน

2.2 ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน และให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นอาคมนักเรียนจะรู้สึกอย่างไร ที่ถูกเพื่อนล้อเลียน
2. ถ้านักเรียนเป็นหนึ่งในนักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่ออาคม
3. ถ้านักเรียนเป็นอาคม นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่อหนึ่งที่หนึ่งคอยช่วยเหลือให้กำลังใจ
4. ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนชั้นเดียวกับอาคม นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไรกับอาคม

3. ชำนาญ

3.1 ให้นักเรียนสรุปร่วมกันเกี่ยวกับการไม่พูดล้อเลียนปมด้อย และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน

3.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมสิ่งที่ได้ จากการอ่านกรณีตัวอย่าง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

เอกสารกรณีตัวอย่าง

ครั้งที่ 4

เรื่อง “ขอได้ไหมเพื่อน”

หนึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หนึ่งเป็นคนขยันเรียนหนังสือและมีน้ำใจกับเพื่อน หนึ่งจึงเรียนเก่งและมีเพื่อนมาก เพื่อนๆส่วนใหญ่ชอบหนึ่ง ต่อมาอาคมย้ายจากโรงเรียนอื่นเข้ามาเรียน ห้องเดียวกับหนึ่ง เพื่อน ๆ ดีใจมากที่จะมีเพื่อนเพิ่มขึ้นอีกคนหนึ่ง อาคมมีรูปร่างอ้วนกว่าทุกคนในห้อง ผิวก่อนข้างคล้ำ การเรียนของอาคมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อย้ายมาใหม่ ๆ อาคมค่อนข้างรำเริง คุย และยิ้มเก่ง เพื่อน ๆ บางคนล้อเลียนอาคมในรูปร่างอ้วนของอาคมบ้าง เรียกอาคมว่าอืดบ้าง ตัวดำบ้าง ทำให้อาคมเริ่มเสียบขรึมลง ไม่ค่อยพูดเพราะกลัวเพื่อนล้อเลียน ไม่ค่อยยิ้มกับใคร ชอบแยกตัวอยู่คนเดียว การเรียนเริ่มแยลง และหยุดโรงเรียนบ่อยขึ้น หนึ่งพยายามบอกกับเพื่อน ๆ ว่าไม่ควรล้อเลียนอาคมว่าอืด หรือตัวดำ เพราะจะทำให้อาคมเกิดปมด้อย หนึ่งพยายามพูดคุยกับอาคม อธิบายบทเรียนที่อาคมไม่เข้าใจ คอยให้กำลังใจอาคมว่า ไม่ว่าอะไรถ้ามีกำลังใจและความพยายามอาคมจะสามารถทำได้ อาคมมีความรู้สึกว่ามีเพื่อนที่หวังดีจริง ๆ คอยให้กำลังใจอยู่ใกล้ ๆ ทำให้อาคมค่อย ๆ เริ่มปรับตัวได้ดีขึ้น เข้าใจบทเรียนดีขึ้น มีเพื่อนมากขึ้น อาคมเริ่มมีความสุขและสนุกกับการเรียน อาคมรู้สึกว่าหนึ่งเป็นเพื่อนที่ดี เป็นผู้ที่เห็นใจและคอยให้กำลังใจอาคมตลอดมา

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 5

หัวข้อ การไม่พูดดูถูก และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

ชื่อกิจกรรม คำพูดเป็นเหตุ

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมสื่อสารด้วยการไม่พูดดูถูก และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

อุปกรณ์ที่ใช้ 1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง คำพูดเป็นเหตุ
2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย

วิธีดำเนินการ

1. ชำนาญ

ผู้วิจัยสนทนาซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารของนักเรียน และกล่าวกับนักเรียนว่าวันนี้มีเรื่องเกี่ยวกับ การไม่พูดดูถูก และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสารมาให้นักเรียนอ่าน ขอให้ นักเรียนตั้งใจอ่านให้เข้าใจ

2. ขั้นตอนการ

2.1 ผู้วิจัยแจกกรณีตัวอย่างเรื่อง คำพูดเป็นเหตุ ให้นักเรียนทุกคนอ่าน

2.2 ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน และให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นสมภพ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรที่ถูกสุขสันต์กล่าวเยาะเย้ยเสียดสี
2. นักเรียนคิดว่าเอกทำถูกหรือไม่ที่กล่าวชมเชยสมภพในห้องอาหาร เพราะเหตุใด
3. ถ้านักเรียนเป็นสุขสันต์ นักเรียนจะทำอย่างสุขสันต์หรือไม่ เพราะเหตุใด
4. นักเรียนอยากเป็นคนใดมากที่สุด เพราะเหตุใด

3. ขั้นสรุป

3.1 ให้นักเรียนสรุปร่วมกันเกี่ยวกับการไม่พูดดูถูก และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

3.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมสิ่งที่ได้ จากการอ่านกรณีตัวอย่าง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

เอกสารกรณีตัวอย่าง

ครั้งที่ 5

เรื่อง “คำพูดเป็นเหตุ”

ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้นักเรียนทุกคนแข่งกันเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ถ้าใครได้คะแนนมากที่สุดจะได้รางวัล สมภพ และสุขสันต์ต่างก็อยากเป็นผู้ชนะ แต่ผลปรากฏว่าสมภพเป็นผู้ได้รางวัล สุขสันต์รู้สึกไม่พอใจมากที่ตนแพ้ ในขณะที่พักรับประทานอาหารกลางวันสุขสันต์เจอสมภพที่โรงอาหาร สุขสันต์จึงพูดจาตู่ถูกสมภพว่าชนะก็เพราะดูเพื่อนบ้าง แอบเปิดหนังสือบ้าง ไม่เก่งจริง สมภพยังไม่ทันได้ตอบอะไร เอกเดินผ่านมาพอดี เอกกล่าวชมเชยสมภพอย่างจริงใจที่สามารถเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ เมื่อกล่าวจบแล้วเอกก็เดินไปรับประทานอาหาร สุขสันต์ได้ยินยังไม่พอใจจึงพูดจาตู่ถูกสมภพต่างๆ นานา สมภพรู้สึกโกรธ แต่ไม่ได้ตอบโต้อะไรเดินเลี้ยวไป ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา สุขสันต์ไม่พูดกับสมภพอีกเลย

ภาคซึ่งเป็นหัวหน้าห้องรู้ว่าสุขสันต์ไม่ยอมพูดกับสมภพ จึงปรึกษาเอก ภาคไม่อยากให้เพื่อนในห้องโกรธเคืองหรือไม่เข้าใจกัน อยากให้เพื่อนทุกคนดีต่อกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเอกเห็นด้วย ภาคและเอกหาโอกาสพบและคุยกับสุขสันต์ ภาคและเอกให้ข้อคิดและให้กำลังใจแก่สุขสันต์ว่าสมภพขยันและมีความพยายาม เขาเก่งและทำได้ทุกหมด สุขสันต์ก็สามารถทำได้เช่นกัน ถ้าสุขสันต์มีความพยายามไม่ทอดทิ้ง ภาคยังให้ข้อคิดอีกว่าสุขสันต์ไม่ควรโกรธสมภพ เพราะไม่ใช่ความผิดของสมภพเลยที่ได้รางวัลจากครู สมภพชนะเพราะความสามารถของเขาจริงๆ สุขสันต์ควรขอโทษและปรับความเข้าใจกับสมภพเสีย ก่อนที่จะเสียเพื่อนคนหนึ่งไปจริงๆ เมื่อฟังภาคพูดดังนั้นสุขสันต์ก็เริ่มเข้าใจ และรู้ตัวว่าที่ตนทำนั้นไม่ถูกจึงไป ขอโทษและปรับความเข้าใจกับสมภพ ซึ่งสมภพก็เข้าใจและบอกว่าไม่โกรธสุขสันต์ สุขสันต์กล่าวดีใจที่มีเพื่อนแบบสมภพซึ่งเข้าใจและไม่โกรธใครง่ายๆ เอกมีความจริงใจ ไม่เสแสร้ง และภาคมีความหวังดีต่อเพื่อนเสมอ สมภพเห็นด้วยและกล่าวเสริมว่ามีเพื่อนอย่างสุขสันต์ซึ่งเป็นคนยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเมื่อรู้ว่าผิดก็ยอมรับผิด พวกเราก็มีความสุขเช่นกัน

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 6

หัวข้อ การไม่พูดโกหก และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม

ชื่อกิจกรรม พูดความจริงเถอะเพื่อน

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการไม่พูดโกหก และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม

อุปกรณ์ที่ใช้ 1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง พูดความจริงเถอะเพื่อน
2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย

วิธีดำเนินการ

1. ชำนาญ

ผู้วิจัยสนทนาซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารของนักเรียน และกล่าวกับนักเรียนว่า วันนี้มีเรื่องเกี่ยวกับการไม่พูดโกหก และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสมมาให้นักเรียนอ่าน ขอให้ นักเรียนตั้งใจอ่านให้เข้าใจ

2. ขั้นตอนการ

2.1 ผู้วิจัยแจกกรณีตัวอย่างเรื่อง พูดความจริงเถอะเพื่อน ให้นักเรียนทุกคนอ่าน

2.2 ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน และให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตาม ประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นผู้ที่นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรที่ต้องคอยเตือนตัวเองเรื่องการพูดโกหก
2. ถ้านักเรียนเป็นใคร นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
3. นักเรียนคิดว่าตัวเองเป็นคนอย่างไร และทำไมตัวเองจึงชอบพูดโกหก

3. ขั้นสรุป

3.1 ให้นักเรียนสรุปร่วมกันเกี่ยวกับการไม่พูดโกหก และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม

3.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมสิ่งที่ได้ จากการอ่านกรณีตัวอย่าง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

เอกสารกรณีตัวอย่าง
ครั้งที่ 6
เรื่อง “พูดความจริงเถอะเพื่อน”

สุทธิและตั้ม เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สุทธิเป็นเด็กที่พูดความจริงเสมอ เมื่อใดทำผิดก็ยอมรับผิด ไม่พูดโกหก หรือหลอกให้เพื่อนอับอายหรือโกรธ ทำให้เพื่อนทุกคนชอบสุทธิและเลือกสุทธิเป็นหัวหน้าชั้น ตั้มเป็นเด็กที่ชอบพูดเล่นมักนำเรื่องที่ไม่จริงมาพูดให้เพื่อนฟังเมื่อเห็นเพื่อนเชื่อก็รู้สึกสนุกที่หลอกเพื่อนได้ เพื่อน ๆ ไม่ค่อยชอบตั้ม เพราะตั้มชอบใช้คำพูดทำให้เพื่อนเดือดร้อนเสมอ ๆ สุทธิเคยเตือนตั้มว่าให้พูดแต่ความจริง เพื่อที่จะได้เป็นที่รักและเชื่อถือของเพื่อน ๆ แต่ตั้มไม่เชื่อ ต่อมาไกรย้ายเข้ามาเรียนห้องเดียวกับสุทธิและตั้ม ตั้มคิดจะแกล้งไกร จึงโกหกไกรว่าคุณครูประจำชั้นต้องการพบตอนเย็นหลังเลิกเรียน ให้ไกรคอยพบคุณครูอยู่บน ห้องเรียน ไกรคอยคุณครูจนกระทั่งเย็นมาก เพื่อนๆ กลับบ้านหมดแล้วไกรจึงไปหาคุณครูที่ห้องพักครู ปรากฏว่าคุณครูกลับไปแล้ว วันรุ่งขึ้นไกรถามตั้มว่าเรื่องเป็นอย่างไร ตั้มกลับหัวเราะและบอกว่าล้อเล่น คุณครูไม่ได้ต้องการพบไกร ทำให้ไกรไม่พอใจมาก สุทธิเตือนตั้มว่าอย่าพูดโกหกอีกให้พูดแต่ความจริงเถอะมิฉะนั้นอาจจะเกิดเรื่องได้

วันหนึ่งตั้มได้ยินไกรพูดถึงพลวันนิสัยดี มีความรับผิดชอบในการทำงาน ตั้มจึงคิดแกล้งไกร จึงไปบอกเพื่อน ๆ ว่าไกรนิทาพลว่าขี้เกียจ ไม่รับผิดชอบ พลและเพื่อนๆ ไม่พอใจและต่อว่าไกร ไกรปฏิเสธแต่เพื่อน ๆ ไม่เชื่อ เมื่อไกรรู้ว่าตั้มเป็นคนพูดเรื่องนี้จึงโกรธมากที่ตั้มพูดแกล้งคนอื่น จึงตรงเข้าไปจะตอยตั้ม แต่สุทธิรีบห้ามไว้และขอร้องไม่ให้มีเรื่อง ตั้มตกใจมากเพราะไม่นึกว่าไกรจะโกรธ และกล้าทำเช่นนี้ สุทธิจึงอธิบายให้ตั้มเข้าใจถึงความรู้สึกของเพื่อนเมื่อถูกตั้มแกล้ง และผลที่เกิดตามมา ตั้มรู้สึกว่ตนทำผิดจึงเข้าไปขอโทษไกร และบอกกับเพื่อน ๆ ว่าที่ตนพูดนั้นไม่เป็นความจริง ความจริงไกรพูดว่าพลนิสัยดี และมีความรับผิดชอบในการทำงาน เพื่อน ๆ บอกตั้มว่าให้พูดความจริง จะได้ไม่เกิดเรื่อง ตั้มสัญญากับเพื่อนว่าต่อไปจะไม่โกหกอีก จะพูดแต่ความจริง หลังจากนั้นตั้มก็เป็นคนใหม่ที่เพื่อนรักใคร่

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง

ครั้งที่ 7

หัวข้อ การไม่พูดล้อเลียนชื่อบุคลากร และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน

ชื่อกิจกรรม เข้าใจกันบ้าง

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรม การสื่อสารด้วยการไม่พูดล้อเลียน
ชื่อบุคลากร และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน

อุปกรณ์ที่ใช้ 1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง เข้าใจกันบ้าง

2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนาซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรม การสื่อสารของนักเรียน และกล่าวกับนักเรียนว่า
วันนี้มีเรื่องเกี่ยวกับ การไม่พูดล้อเลียนชื่อบุคลากร และไม่แสดงท่าทางล้อเลียนเพื่อน มาให้นักเรียนอ่าน
ขอให้ นักเรียนตั้งใจอ่านให้เข้าใจ

2. ขั้นดำเนินการ

2.1 ผู้วิจัยแจกกรณีตัวอย่างเรื่อง เข้าใจกันบ้าง ให้นักเรียนทุกคนอ่าน

2.2 ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน และให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตาม

ประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

1. นักเรียนคิดว่าวินัยจะรู้สึกอย่างไรที่ถูกกองศาล้อเลียนชื่อพ่อ

2. ถ้านักเรียนเป็นวินัย นักเรียนจะทำอย่างไร

3. นักเรียนคิดว่าองศาจะรู้สึกอย่างไรที่ถูกล้อเลียนชื่อแม่ และวิทย์ทำถูกหรือไม่

4. ถ้านักเรียนเป็นศรนักเรียนจะทำอย่างไร

3. ขั้นสรุป

3.1 ให้นักเรียนสรุปร่วมกันเกี่ยวกับ การไม่พูดล้อเลียนชื่อบุคลากร และไม่แสดง ท่าทาง
ล้อเลียนเพื่อน

3.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมสิ่งที่ได้ จากการอ่านกรณีตัวอย่าง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

เอกสารกรณีตัวอย่าง

ครั้งที่ 7

เรื่อง “เข้าใจกันบ้าง”

ในช่วงโมงวิชาวิทยาศาสตร์ ครูได้มอบหมายงานให้นักเรียนไปค้นคว้าเกี่ยวกับแมลง ในสวนหย่อมของโรงเรียน โดยให้จดชื่อแมลงที่พบกลุ่มละ 20 ชื่อ โดยแบ่งเป็นกลุ่มละ 4 คน เวลาผ่านไปพอสมควร กลุ่มของวินัย อองศา วิทย์ และศร ทำงานช้ากว่ากลุ่มอื่น วินัยจึงเตือนให้ช่วยกันเร่งทำงานอย่ามัวแต่เล่นกัน เพราะเกรงว่างานจะไม่เสร็จ อองศานึกสนุกขึ้นมา จึงพูดกับวินัยว่า “ตาช่วย..บ่นไปได้” วินัยโกรธมากเพราะอองศาล้อชื่อพ่อของตน แต่ก็ยังก้มหน้าทำงานต่อ วิทย์ยิ้ม และหันไปมองอองศาแล้วพูดว่า “ยายพร..ล้อเลียนชื่อพ่อแม่กันอยู่นั่นแหละ เรงมือหน้อยเดียวไม่เสร็จ” อองศาไม่พอใจวิทย์เพราะล้อเลียนชื่อแม่ตน จึงเข้าไปจะต่อยวิทย์ จนวินัยและศรต้องเข้าไปห้าม ศรพูดกับวิทย์และอองศาว่าทำไมต้องเล่นกันรุนแรงขนาดนี้ ฉันว่าเลิกล้อเลียนชื่อพ่อแม่กันเสียที พ่อแม่ใคร ใครก็รักพวกนายควรให้ความเคารพท่าน ไม่ใช่เอาชื่อมาล้อเลียนกันแบบนี้ วินัยเห็นด้วยจึงพูดกับอองศาว่าควรคิดถึงความรู้สึกเพื่อนบ้างนะที่ถูกล้อเลียนแบบนี้ ขนาดนายเองยังไม่ชอบแล้วคิดว่าเพื่อนคนอื่นจะชอบ อองศารู้สึกผิดที่ล้อเลียนชื่อพ่อของวินัยและวินัยก็ไม่ได้เอาเรื่องตน อองศาจึงกล่าวกับวินัยว่าฉันเข้าใจความรู้สึกของนายแล้ว ฉันขอโทษด้วยที่ล้อเลียนชื่อพ่อนาย วิทย์เห็นเพื่อนปรับความเข้าใจกันจึงรู้สึกผิดจึงกล่าวขอโทษของศาเช่นกันที่ล้อเลียนชื่อแม่ ศรเห็นเพื่อนเข้าใจกันแล้ว รู้สึกสบายใจที่ต่างคนก็เข้าใจจึงบอกให้ช่วยกันเร่งมือทำงานต่อ จนงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามเวลาที่กำหนด

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 8

หัวข้อ การพูดให้กำลังใจ และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม

ชื่อกิจกรรม สำคัญที่กำลังใจ

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการพูดให้กำลังใจ และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม

อุปกรณ์ที่ใช้ 1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง สำคัญที่กำลังใจ
2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย

วิธีดำเนินการ

1. ชำนาญ

ผู้วิจัยสนทนาซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารของนักเรียน และกล่าวกับนักเรียนว่า วันนี้มีเรื่องเกี่ยวกับ การพูดให้กำลังใจ และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสมมาให้นักเรียนอ่าน ขอให้ นักเรียนตั้งใจอ่านให้เข้าใจ

2. ขั้นตอนการ

2.1 ผู้วิจัยแจกกรณีตัวอย่างเรื่อง ความสำคัญ ให้นักเรียนทุกคนอ่าน

2.2 ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน และให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตาม ประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นใหญ่ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรกับปรัชญา
2. ถ้านักเรียนเป็นใหญ่ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่อคนเรศที่คอยให้กำลังใจ
3. ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนชั้นเดียวกับใหญ่ นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไรกับใหญ่

3. ขั้นสรุป

3.1 ให้นักเรียนสรุปร่วมกันเกี่ยวกับการพูดให้กำลังใจ และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม

3.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมสิ่งที่ได้ จากการอ่านกรณีตัวอย่าง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

เอกสารกรณีตัวอย่าง
ครั้งที่ 8
เรื่อง “สำคัญที่กำลังใจ”

ใหญ่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใหญ่เป็นคนเรียนไม่ค่อยเก่ง แต่มีความขยัน และตั้งใจในการเรียน ใหญ่มักจะใช้เวลาว่างขณะที่เพื่อนๆ ไปเล่น แต่ใหญ่จะนั่งทบทวนบทเรียนอยู่เสมอ เพราะรู้ว่าตนเองเรียนไม่ค่อยเก่ง จึงต้องอ่านหนังสือมากๆ ปริษฐาเรียนห้องเดียวกับใหญ่ แต่ปริษฐาเป็นคนชอบพูดแหย่ หรือแซวเพื่อนแรงๆ เสมอโดยไม่คิดถึงความรู้สึกของเพื่อน นเรศซึ่งเป็นหัวหน้าห้อง ต้องคอยเตือนปริษฐาเสมอว่าอย่าพูดแหย่หรือแซวเพื่อนให้เกิดความรู้สึกเสียใจ หรือหมดกำลังใจ ปริษฐาก็ไม่สนใจเพราะไม่เคยมีใครพูดกับเขาแบบนี้ ขณะที่เดินกลางวัน ปริษฐาเห็นใหญ่นั่งอ่านหนังสือจึงเดินเข้ามาทักและคุยกัน ขณะที่เดินออกมา ปริษฐาได้หันไปพูดกับใหญ่ว่าอ่านไปกี่เท่า นั่นเดี๋ยวก็นะ 0 เหมือนเดิม คำพูดของปริษฐาทำให้ใหญ่ไม่สบายใจมาก และเริ่มปลีกตัวออกจากเพื่อน ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆ เพราะกลัวเรียนไม่ทัน วันต่อมามีงานแข่งฟุตบอลระหว่างห้อง นเรศเห็นใหญ่นั่งอ่านหนังสือจึงเดินเข้าไปชวนให้ไปเชียร์เพื่อนแข่งฟุตบอล ใหญ่บอกกับนเรศว่ากลัวอ่านหนังสือไม่ทันเพราะใกล้จะสอบแล้ว ปริษฐาเดินผ่านมาเพื่อเปลี่ยนชุดลงแข่งฟุตบอล เห็นเพื่อนนั่งคุยกันจึงเข้ามาพูดแซวใหญ่ให้เลิกอ่านหนังสือได้แล้ว ยังไงก็ได้บ๊วยอีก ใหญ่รู้สึกเสียใจในคำพูดของปริษฐา นเรศเห็นใหญ่หน้าเศร้าจึงพูดให้กำลังใจใหญ่ว่า ใหญ่เป็นคนขยันยังงัยสอบคราวนี้ต้องได้คะแนนดีแน่ ถ้าไม่เข้าใจเขายินดีจะช่วยทบทวนให้ และบอกปริษฐาว่าควรพูดให้กำลังใจเพื่อนไม่ใช่พูดซ้ำเติมจนเพื่อนเสียใจจนไม่มีกำลังใจ และให้ปริษฐาคิดถึงความรู้สึกตัวเองถ้าลงแข่งฟุตบอลแล้วไม่มีคนไปเชียร์หรือให้กำลังใจเลย จะรู้สึกอย่างไร ปริษฐาเห็นใหญ่นิ่งซึมรู้สึกตัวว่าตนผิด จึงพูดขอโทษใหญ่ และสัญญาว่าจะไม่พูดให้เพื่อนเสียใจหรือไม่สบายใจอีกและจะช่วยทบทวนถ้าไม่เข้าใจวิชาอะไรยินดีช่วยอธิบายให้ ใหญ่ต้องทำคะแนนได้ดีขึ้นแน่เพราะขยันและมีความตั้งใจใหญ่รู้สึกสบายใจขึ้นและกล่าวขอบคุณที่ปริษฐาและนเรศ พูดให้กำลังใจ ทำให้เขาเริ่มมีกำลังใจมากขึ้นและหลังจากวันนั้นใหญ่ก็กลายเป็นคนอารมณ์ดี และเรียนดีขึ้นเพราะมีเพื่อนๆ คอยช่วยเหลือ

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 9

หัวข้อ การชมเพื่อนเมื่อเพื่อนกระทำความดี และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม

ชื่อกิจกรรม รางวัลของแทน

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรม การสื่อสารด้วยการชมเพื่อนเมื่อเพื่อนกระทำความดี และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม

อุปกรณ์ที่ใช้ 1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง รางวัลของแทน
2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนาซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรม การสื่อสารของนักเรียน และกล่าวกับนักเรียนว่าวันนี้มีเรื่องเกี่ยวกับ การชมเพื่อนเมื่อเพื่อนกระทำความดี และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสมมาให้นักเรียนอ่าน ขอให้ นักเรียนตั้งใจอ่านให้เข้าใจ

2. ขั้นดำเนินการ

2.1 ผู้วิจัยแจกกรณีตัวอย่างเรื่อง ดีคนละอย่าง ให้นักเรียนทุกคนอ่าน

2.2 ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน และให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนของแทน นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่อคำพูดที่แทนพูดกับนักเรียน
2. ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนของนัย นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่อคำพูดที่นัยพูดกับนักเรียน
3. นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรกับการที่แทนได้รับรางวัล
4. นักเรียนคิดว่าแทนจะพูดอย่างไรกับนัย เมื่อนัยมาแสดงความยินดีที่แทนได้รับรางวัล

รางวัล

3. ขั้นสรุป

3.1 ให้นักเรียนสรุปร่วมกันเกี่ยวกับ การชมเพื่อนเมื่อเพื่อนกระทำความดี และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม

3.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมสิ่งที่ได้ จากการอ่านกรณีตัวอย่าง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

เอกสารกรณีตัวอย่าง

ครั้งที่ 9

เรื่อง "รางวัลของแทน"

แทนเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครอบครัวของแทนมีฐานะยากจน พ่อแม่มีอาชีพค้าขายผลไม้เล็กๆ น้อยๆ เมื่อได้เงินมาก็พยายามเก็บหอมรอมริบเพื่อส่งให้แทนเรียนหนังสือในตอนเย็นแทนต้องไปช่วยพ่อแม่ขายของทุกวัน แต่แทนก็มีความขยันหมั่นเพียร เพื่อน ๆ ส่วนใหญ่ชอบแทนเพราะแทนเป็นคนพูดจาสุภาพ มีความจริงใจต่อเพื่อนทุกคนไม่เสแสร้ง สิ่งใดที่เป็นความจริงก็พูดไปตามนั้น เช่น เมื่อใครทำการบ้านได้ถูกหมดแทนก็จะชมคนนั้นว่าเก่งที่สามารถทำได้ถูกหมดถ้าใครแต่งตัวดูกระเป๋ียบ ก็จะชมว่าวันนี้แต่งตัวเรียบร้อยดูกระเป๋ียบดี ถ้อยคำที่แทนพูดกับเพื่อนและสีหน้าที่แทนแสดงออกมักจะทำให้เพื่อนรู้สึกปลื้มปิติ แทนไม่เคยใช้คำพูดกระทบ เสียดสี หรือเยาะเย้ยเพื่อนเลย

ต่างกับนัยซึ่งเรียนอยู่ห้องเดียวกัน นัยมาจากครอบครัวที่ร่ำรวย พ่อแม่มีหน้าที่การงานดี มีชื่อเสียง นัยเป็นลูกคนเดียวที่พ่อแม่ตามใจมาก เมื่อต้องการสิ่งใดก็ได้ทุกอย่าง นัยชอบทำตัวเด่นในห้องเรียน ชอบซื้อขนมหรือของเล่นแจกเพื่อนมีของเล่นใหม่ๆ มาอวดเพื่อนเสมอ ชอบอวดตัวว่าร่ำรวย สิ่งของตัวเองมีจะต้องดีที่สุด ชอบพูดกระทบคนอื่นโดยเฉพาะแทน เช่นเมื่อแทนสอบได้คะแนนดีก็จะว่าประจบคุณครู แทนเอาผลไม้มาแบ่งเพื่อนก็จะว่าแทนว่าเอาของที่เหลือที่ขายไม่หมดมาให้เพื่อนทาน เป็นต้น เพื่อนบางคนก็เคยถูกนัยพูดกระทบ เสียดสีบ่อย ๆ เช่นกัน

ก่อนสอบกลางภาคเรียน อาจารย์ใหญ่ประกาศว่า โรงเรียนจะมอบรางวัลแก่นักเรียนที่มีมารยาทในการพูดดี จะประกวดเป็นระดับชั้น ชั้นละ 1 คน โดยให้เพื่อนและครูเป็นผู้ให้คะแนนและจะใช้เวลา 1 เดือนในการรวบรวมคะแนน นัยอยากได้รางวัลในการประกวดครั้งนี้ จึงพยายามพูดจาไพเราะกับเพื่อน ซื้อขนมแจกเพื่อน พยายามช่วยเหลือเพื่อน เพื่อหวังคะแนนจากเพื่อน แต่แทนทำตามปกติเคยพูดอย่างไรก็อย่างนั้น จนกระทั่งถึงวันประกาศผล ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้ที่ได้รับคัดเลือกเป็นผู้มีมารยาทในการพูดดีคือแทน นัยเสียใจและผิดหวังมากต่อว่าเพื่อน ๆ ที่ไม่เลือกตน และบอกกับเพื่อนว่าแทนไม่เหมาะสมกับรางวัลนี้ เพื่อน ๆ รวมทั้งต้นซึ่งเป็นหัวหน้าห้องช่วยกันอธิบายให้นัยเข้าใจว่าเพราะเหตุใดแทนจึงได้รางวัลและเพราะเหตุใดนัยจึงไม่ได้รับคัดเลือก นัยเริ่มรู้สึกตัวและยอมรับว่าตนไม่สมควรที่จะได้รับคัดเลือกจริง ๆ และคนที่เหมาะสมที่สุดก็คือแทน นัยจึงไปแสดงความยินดีและกล่าวชมเชยแทนอย่างจริงใจ แทนดีใจมากที่เห็นนัยเปลี่ยนไปเช่นนี้

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง

ครั้งที่ 10

หัวข้อ การไม่พูดคำด่า ไม่พูดคำแข่ง และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

ชื่อกิจกรรม ขอโทษครับ

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรม การสื่อสารด้วยการไม่พูดคำด่า ไม่พูดคำแข่ง และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

อุปกรณ์ที่ใช้ 1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง ขอโทษครับ

2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย

วิธีดำเนินการ

1. ชำนาญ

ผู้วิจัยสนทนาซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรม การสื่อสารของนักเรียน และกล่าวกับนักเรียนว่า วันนี้มีเรื่องเกี่ยวกับ ไม่พูดคำด่า ไม่พูดคำแข่ง และแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสารมาให้นักเรียนอ่าน ขอให้ นักเรียนตั้งใจอ่านให้เข้าใจ

2. ชำนาญการ

2.1 ผู้วิจัยแจกกรณีตัวอย่างเรื่อง อย่าคิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย ให้นักเรียนทุกคนอ่าน

2.2 ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน และให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตาม ประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นเข็มและนที นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่อคำพูดที่โหดกับนักเรียน
2. จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นักเรียนคิดว่าโหดควรพูดอย่างไรกับเข็มและนที
3. นักเรียนคิดว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับทัศนคติในตอนที่ท้ายของเรื่อง
4. ถ้านักเรียนเป็นโหนดนักเรียนจะทำการอย่างไรหรือไม่

3. ชำนาญ

3.1 ให้นักเรียนสรุปร่วมกันเกี่ยวกับ การไม่พูดคำด่า ไม่พูดคำแข่งและแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อผู้ที่ตนสื่อสาร

3.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมสิ่งที่ได้ จากการอ่านกรณีตัวอย่าง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

เอกสารกรณีตัวอย่าง

ครั้งที่ 10

เรื่อง “ขอโทษครับ”

ไอ้เป็นเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไอ้ย้ายมาจากโรงเรียนอื่น และมีเพื่อนใหม่หลายคน ไอ้รู้สึกตื่นเต้นดีใจมากที่ได้รู้จักเพื่อนใหม่ ในกลุ่มเพื่อนใหม่ทั้งหมด ทศน์เป็นเพื่อนคนหนึ่งซึ่งมีลักษณะต่างไปจากคนอื่น เพราะทศน์มักจะมีคำพูดแปลก ๆ มาพูดอยู่เสมอ บางครั้งใช้คำแผลง คำมวน ยิ่งเวลาโกรธหรือไม่พอใจอะไรแล้วทศน์จะด่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย เพื่อน ๆ หลายคนชอบฟังทศน์พูดรวมทั้งไอ้ด้วย และเพื่อนบางคนเริ่มลองพูดคำเหล่านี้บ้าง ไอ้เองบางครั้งก็พูดคำเหล่านั้น

ในวันหนึ่งช่วงพักทานอาหารว่าง ขณะที่เพื่อน ๆ กำลังไปซื้อขนมและน้ำ ไอ้กำลังทำแบบฝึกหัดในห้องเรียน ขณะนั้นมีเพื่อนอีก 2 คนอยู่ในห้องด้วย เข้มซึ่งนั่งหน้าห้อง นี้นั่งอยู่หลังห้อง ทั้งสองตะโกนคุยกันด้วยเสียงอันดัง และยังเอปากกาเคาะโต๊ะ ส่วนนทีก็เอขาเตะเก้าอี้ตลอดเวลา ทำให้ไอ้ไม่มีสมาธิทำงาน ไอ้รู้สึกโกรธจึงด่าและแซ่กับนที ทั้งคู่มองไอ้ด้วยความแปลกใจเพราะไม่เคยได้ยินไอ้พูดถ้อยถ้อยคำเช่นนี้ สักครูทั้งสองก็ได้เถียงกับไอ้จนเสียงดัง เพื่อนที่เข้ามาเห็นเหตุการณ์จึงรีบไปบอกครูประจำชั้น ทั้งสามคนจึงถูกทำโทษให้ทำความสะอาดห้องเรียน และยังคงดักเตือนไอ้เพราะครูเห็นไอ้เป็นเด็กดีเรียนเก่ง ไม่น่าจะพูดด่าหรือแซ่เพื่อนให้เกิดการทะเลาะกัน ไอ้คิดว่าสิ่งที่ตนทำไม่เหมาะสม จึงสัญญากับครูว่าจะไม่ทำเช่นนั้นอีก และไอ้ขอโทษเข้มกับนที ส่วนเข้มกับนทีก็ขอโทษปรับความเข้าใจกับไอ้ ตั้งแต่นั้นมาไอ้ก็พยายามเลี่ยงไม่พูดกับทศน์ และพยายามไม่ลองพูดคำแปลก ๆ อีก เพื่อน ๆ ก็เช่นกันเพราะทุกคนรู้แล้วว่าผลเสียที่เกิดจากการพูดคำด่าคำแซ่นั้นเป็นอย่างไร

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง

ครั้งที่ 11

หัวข้อ การให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล และสบตาขณะสนทนา

ชื่อกิจกรรม ขอเวลาสักนิด

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล และสบตาขณะสนทนา

อุปกรณ์ที่ใช้ 1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง ขอเวลาสักนิด
2. ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปราย

วิธีดำเนินการ

1. ชำนาญ

ผู้วิจัยสนทนาซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารของนักเรียน และกล่าวกับนักเรียนว่า วันนี้มีเรื่องเกี่ยวกับ การให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล และสบตาขณะสนทนามาให้ นักเรียนอ่าน ขอให้นักเรียนตั้งใจอ่านให้เข้าใจ

2. ขั้นตอนการ

2.1 ผู้วิจัยแจกกรณีตัวอย่างเรื่อง ขอเวลาสักนิด ให้นักเรียนทุกคนอ่าน

2.2 ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน และให้สมาชิกทุกคนร่วมกันอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นด้าย นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรกับวาติต
2. นักเรียนคิดว่าเอนกและเพื่อนๆ รู้สึกอย่างไรกับวาติต
3. ถ้านักเรียนเป็นเอนกและเพื่อนๆ นักเรียนจะอย่างไรกับวาติต
4. ถ้าวาติตไม่เปลี่ยนแปลงตัวเอง นักเรียนคิดว่าผลสุดท้ายของเรื่อง จะเป็นอย่างไร

3. ขั้นสรุป

3.1 ให้นักเรียนสรุปร่วมกันเกี่ยวกับการให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล และแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม

3.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมสิ่งที่ได้ จากการอ่านกรณีตัวอย่าง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

เอกสารกรณีตัวอย่าง

ครั้งที่ 11

เรื่อง “ขอเวลาสักนิด”

ดนัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดนัยเป็นคนขยันแต่เรียนไม่ค่อยเก่งหลังเลิกเรียนดนัยพบวาทิตซึ่งเป็นคนเรียนเก่ง และเป็นเพื่อนห้องเดียวกันนั่งทำการบ้านอยู่จึงเดินเข้าไปถามเรื่องการบ้านที่ไม่เข้าใจ วาทิตรู้สึกไม่พอใจที่ดนัยเข้ามาถามกั่มหน้าทำงานต่อและพูดกับดนัยว่า ทำไมเวลาเรียนไม่ถามคุณครู ฉันไม่อยากเสียเวลาอธิบายให้ฟังเดี่ยวฉันต้องรีบกลับบ้านไปเล่นเกม ดนัยรู้สึกกังวลมากจึงขอร้องให้วาทิตอธิบายให้ฟังเพราะไม่เข้าใจการบ้านจริง ๆ ครูก็กลับบ้านแล้ว และไม่รู้ว่าไปถามใครเพื่อน ๆ ต่างก็กลับบ้านกันหมด วาทิตรำคาญจึงลูกหนึ่พร้อมกับบอกว่าไม่เข้าใจก็ไม่ต้องทำฉันจะกลับบ้านแล้ว และวาทิตก็เดินหนีไม่สนใจดนัย ดนัยรู้สึกผิดหวังมากและวันรุ่งขึ้นเขาส่งการบ้านที่ทำมาผิดหมด ครูจึงลงโทษให้นั่งแก้การบ้านในเวลาพักทานอาหารว่าง เพื่อน ๆ เห็นดนัยนั่งทำการบ้านคนเดียวจึงเข้ามาช่วยอธิบาย วาทิตเห็นเพื่อน ๆ ช่วยกันอธิบายให้ดนัย จึงเดินเข้ามาพูดกับดนัยว่าเมื่อวานฉันเล่นเกม เป็นเพราะนายที่เดียวทำให้ฉันต้องกลับไปทำการบ้านต่อ เพื่อน ๆ ได้ยินเช่นนั้น รู้สึกไม่ชอบวาทิตเพราะไม่มีน้ำใจ ทำให้ดนัยต้องถูกลงโทษ เณกจึงพูดกับวาทิตว่าเพียงแค่เสียเวลานิดเดียวอธิบายการบ้านให้เพื่อนเข้าใจจนนัยก็สามารถทำต่อเองได้ วาทิตยักไหล่แล้วบอกว่า ไม่ใช่เรื่องของฉัน เพื่อน ๆ จึงต่อว่าวาทิตพร้อมกับให้กำลังใจนัยว่าถ้าไม่เข้าใจก็ถามเพื่อน ๆ ได้ และไม่มีใครพูดกับวาทิตเลย จนวาทิตแปลกใจที่เพื่อน ๆ ไม่คุยกับเขา เวลาทำงานกลุ่มก็ไม่มีใครอยากอยู่กับวาทิต จนวาทิตรู้สึกที่ตัวเองทำไม่ถูกจึงไปขอโทษดนัยและเพื่อน ๆ เณกจึงบอกกับวาทิตว่าเราเป็นเพื่อนห้องเดียวกันมีอะไรก็น่าจะให้คำแนะนำที่ดีแก่เพื่อน ๆ และคอยช่วยเหลือกัน พวกเราไม่โกรธนายเพียงแค่อยากให้นายรู้ว่าควรจะให้คำแนะนำแก่เพื่อน ๆ บ้างเมื่อเพื่อนขอคำแนะนำ และตั้งแต่นั้นวันวาทิตก็เปลี่ยนแปลงนิสัยของตัวเอง

โปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง ครั้งที่ 12

หัวข้อ ปัจฉิมนิเทศ

ชื่อกิจกรรม -

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนพูดคุย อภิปราย และสรุปเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ได้จากการใช้ กรณีตัวอย่าง

อุปกรณ์ที่ใช้ -

วิธีดำเนินการ

1. ผู้วิจัย และนักเรียนนั่งเป็นวงกลม หันหน้าเข้าหากัน
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันอภิปราย และสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากโปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง
3. ผู้วิจัยกล่าวสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมโปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง
4. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม และแสดงความคิดเห็น
5. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียน และกล่าวปิดโปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่าง

การประเมินผล

สังเกตจากการอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวธณิกานต์ สิริพิเชียร
วัน เดือน ปี เกิด	18 พฤษภาคม พ.ศ.2515
สถานที่เกิด	เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร
ที่อยู่ปัจจุบัน	4 ถนนคชสาร ซอย 1 ตำบล ช้างกลาง อำเภอ เมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50100
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2529	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเรยีนาเชลีวิทยาลัย จังหวัด เชียงใหม่
พ.ศ. 2533	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาออกแบบ (วิชาเอกเครื่องปั้นดินเผา) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเทคนิคภาคพายัพ จังหวัด เชียงใหม่
พ.ศ. 2535	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาออกแบบ (วิชาเอกเครื่องปั้นดินเผา) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคภาคพายัพ จังหวัด เชียงใหม่
พ.ศ. 2537	ศึกษาศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาเครื่องปั้นดินเผา) คณะศิลปกรรม ศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จังหวัด ปทุมธานี
พ.ศ. 2542	การศึกษามหาบัณฑิต (วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร